

LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ

**ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK
ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL YILMAZ

İstanbul, Aralık 2023

**LOJİSTİK İŞLETMELERİNDE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK :
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ İÇERİK ANALİZİ**

BETÜL YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi NESLİ ÇANKIRI

YÜKSEK LİSANS TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

**Dr. Burak ÇAKALOZ
Dr. Aynur ACER**

ÖNSÖZ

Öncelikle yüksek lisans yolculuğumun ilk döneminden itibaren yanımda olan ve profesyonel yaklaşımı sayesinde tezi mümkün kılan danışman hocam sevgili Dr. Öğr. Üyesi Nesli ÇANKIRI'ya çok teşekkür ederim. Ayrıca ders dönemi içerisinde alana dair eğitimleri ve ödevlendirmeleri sayesinde ufku genişleten Beykoz Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü hocalarıma emekleri için teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmamın her evresinde verdiği destek ve yardımlarıyla katkı sağlayan, sabırla beni dinleyip yönlendiren, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan Raoul Wallenberg Enstitüsü Türkiye Direktörü Sayın İlhami Alkan Olsson'a ve İsveç Lund Üniversitesi Çevre ve İklim Değişikliği Araştırmaları Merkezi Başkan Yardımcısı Sayın Doç. Dr. Johanna Alkan Olsson'a teşekkürlerimi sunarım. Kendilerinin profesyonel görüş ve yorumları, çalışmaya önemli katkılar sağlamıştır.

Ayrıca, tez sürecinde karşılaştığım zorluklar için sağduyulu önerileriyle bana destek olan değerli arkadaşım Dr. Arş. Gör. Mehmet Erdoğan'a çok teşekkür ederim. Son olarak teknik bilgisi ve strateji geliştirme yeteneğiyle zorlukları kolaylaştıran yol arkadaşım, sevgili eşime, her adımda yanımda olduğu için sonsuz teşekkürler.

Yola devam etmek zorunda olduğumu bana hatırlattığı için bu tez, hayatımda özel bir yere sahip olacak..

“Sürdürülebilir kalkınma, kadınların liderlik ettiği bir dünya inşa etmekle başlar.”

Wangari Maathai

ÖZET

LOJİSTİK İŞLETMELERİNDE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ İÇERİK ANALİZİ

Lojistik, mal ve hizmetlerin üreticiden tüketiciye ulaşmasını sağlayan temel bir hizmet sektörü olarak, toplum ve çevre üzerinde belirgin etkilere sahiptir. Son yıllarda sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik artan ilgi ve farkındalık, bu alandaki yaklaşımların çeşitlenmesine ve gelişmesine olanak sağlamıştır. Sürdürülebilirlik bağlamında, lojistik işletmelerinin toplum ve çevre üzerindeki etkilerini değerlendirmeleri ve iş süreçlerini bu değerlendirmelere göre düzenlemeleri, artan toplumsal farkındalık ve sorumluluk anlayışının bir yansımasıdır. Bu yaklaşım, işletmelerin daha etkili sosyal sorumluluk stratejileri geliştirerek toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmalarının bir yolu olarak görülmektedir. Bu bağlamda, sosyal sürdürülebilirlik kavramının, lojistik sektöründe giderek daha fazla önem kazanması beklenmektedir.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılarak, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTIKAD) üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında ve misyon-vizyon bildirimlerinde sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun kapsamı ve niteliği incelenmiş, sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri ile ilgili ifadeler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın amacı, sürdürülebilirlik raporu yayımlayan lojistik firmalarının evrensel sosyal sürdürülebilirlik ilkelerine (GRI) ne kadar yakınsadığını yorumlamaktır.

Yapılan kapsamlı literatür taraması sonucu, “kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk ve sosyal sürdürülebilirlik” kavramları arasındaki farklılıklar ortaya konulmuştur. Araştırma bulguları, sürdürülebilirlik raporlarında, sosyal boyuta en az çevre boyutu kadar yer verilmesine rağmen, sosyal sürdürülebilirlik göstergelerinin kapsamının sınırlı olduğunu göstermektedir. Araştırmaya dahil edilen lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik politikalarını benimseme noktasında eksiklikleri gözlemlenmektedir. Bu durumun, işletmelerin sürdürülebilirlik çabalarında standart bir temel oluşturmak için kendi politikalarını belirlemeden önce raporlama sürecine başlamalarını, kurumsal sürdürülebilirlik vizyonlarını ve değerlerini tespit edip, bu hedefleri ve stratejileri tanımlamalarını zorlaştırdığı

görülmektedir. Ayrıca çalışma, sürdürülebilirlik raporlarının, sürdürülebilirliğin tüm boyutlarını kapsayan şeffaf ve kapsamlı belgeler olarak değil, tanıtım ve müşteri memnuniyeti amacıyla kullanılması yönündeki yaygın eğilimi ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik raporlaması, sürdürülebilir lojistik.

Tarih: 01.12.2023

ABSTRACT

SOCIAL SUSTAINABILITY IN LOGISTICS BUSINESSES: CONTENT ANALYSIS OF SUSTAINABILITY REPORTS

Logistics, as a fundamental service sector that enables the flow of goods and services from producers to consumers, has significant impacts on society and the environment. The increasing interest and awareness in sustainability practices in recent years has led to the diversification and development of approaches in this area. In the context of sustainability, the evaluation of the impacts of logistics businesses on society and the environment and the adjustment of their business processes according to these evaluations are a reflection of the increasing awareness and sense of responsibility of society. This approach is seen as a way for businesses to contribute to social development by developing more effective social responsibility strategies. In this context, it is expected that the concept of social sustainability will gain increasing importance in the logistics sector.

In this study, using qualitative research methods, the scope and quality of the social dimension of sustainability in the sustainability reports and mission-vision statements of logistics businesses that are members of the International Transportation and Logistics Service Providers Association (UTIKAD) were examined, and the expressions related to social sustainability indicators included in the sustainability reports were analyzed using content analysis methods. The study aims to interpret how close the logistics companies that publish sustainability reports are to the universal social sustainability principles (GRI).

As a result of the comprehensive literature review, a conceptual analysis was obtained by highlighting the differences between the concepts of "corporate sustainability, corporate social responsibility, and social sustainability." The research findings show that, while social dimensions are given at least as much attention as environmental dimensions in sustainability reports, the scope of social sustainability indicators is limited. Logistics companies included in the study are observed to have deficiencies in adopting sustainability policies. This situation makes it difficult for businesses to start the reporting process before establishing their own policies to create a standard foundation for their sustainability efforts, identify their corporate sustainability visions and values, and define these goals and strategies. Additionally, the study

reveals a widespread trend of using sustainability reports for promotional and customer satisfaction purposes, rather than as transparent and comprehensive documents that cover all dimensions of sustainability.

Keywords: Sustainability, social sustainability, sustainable development, sustainability reporting, sustainable logistics.

Date: 01.12.2023

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
CDP	: Carbon Disclosure Project
CSD	: Commission on Sustainable Development
EPSR	: European Pillar of Social Rights
ESG	: Environmental, Social and Governance
ESI	: Environmental Sustainability Index
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
GRI	: Global Reporting Initiative
IIRC	: International Integrated Reporting Council
ILO	: International Labour Organization
ISO	: International Organization for Standardization
KPI	: Key Performance Indicator
KSS	: Kurumsal Sosyal Sorumluluk
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SASB	: Sustainability Accounting Standards Board
SDI	: Sustainable Development Indicators
SKD	: Sürdürülebilir Kalkınma Derneği
SKH	: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi
SSE	: Sustainable Stock Exchanges
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TCFD	: Task Force on Climate-related Financial Disclosures
UN	: United Nations
UNCED	: United Nations Conference on Environment and Development
UNDP	: United Nations Development Programme

UNECE	: United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	: United Nations Environment Programme
UNFCCC	: United Nations Framework Convention on Climate Change
UNGC	: United Nations Global Compact
WCED	: World Commission on Environment and Development
WRI	: World Resources Institute
WSSD	: World Summit on Sustainable Development

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Sürdürülebilirliğin Yıllar İçindeki Gelişimi	13
Tablo 2 : Sosyal Sürdürülebilirlik Hedefleri	37
Tablo 3 : Sosyal Sürdürülebilirlik Matrisi.....	39
Tablo 4 : 17 Küresel Amaç Ve Açıklamaları	58
Tablo 5: Tema – Alt Tema Dağılımı	110
Tablo 6: Araştırmaya Dahil Edilen İşletmeler	158

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Sürdürülebilirliğin Boyutları	21
Şekil 2: Kelime Bulutu - Sosyal Sürdürülebilirliği Tanımlayan Kelimeler	35
Şekil 3: Tarihsel Süreçte AB Yapı Fonlarında Sosyal Hedeflerin Ana Akıma Entegre Edilme Yaklaşımları	41
Şekil 4: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	57
Şekil 5: Kavramsal Çerçeve	102
Şekil 6: Araştırma Tasarımı	105
Şekil 7: UTIKAD Üye Listesi Anahtar Kelime Taraması Oranları	107
Şekil 8: Python ile Anahtar Kelime Tarama Ve Veri Toplama Aracı	108
Şekil 9: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına Ait Alt Temaların Frekansı ...	112
Şekil 10: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği	112
Şekil 11: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına Ait Örnek İfadeler	114
Şekil 12: İnsan Hakları Temasına Ait Temaların Frekansı	115
Şekil 13: İnsan Hakları Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği	115
Şekil 14: İnsan Hakları Temasına Ait Örnek İfadeler	137
Şekil 15: Toplum Temasına Ait Alt Kodların Frekansı	118
Şekil 16: Toplum Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği	118
Şekil 17: Toplum Temasına Ait Örnek İfadeler	120
Şekil 18: Ürün Sorumluluğu Temasına Ait Alt Temaların Frekansı	120
Şekil 19: Ürün Sorumluluğu Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği	121
Şekil 20: Ürün Sorumluluğu Temasına Ait Örnek İfadeler	122
Şekil 21: İyi Yönetişim Temasına Ait Alt Temaların Frekansı	123
Şekil 22: İyi Yönetişim Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği	124
Şekil 23: İyi Yönetişim Temasına Ait Örnek İfadeler	126

Şekil 24: Misiyon-Vizyon Bildirilerine Ait Temaların Frekansı	127
Şekil 25: Misiyon-Vizyon Bildirilerine Ait Temaların İstatistiği	127
Şekil 26: Misiyon-Vizyon Bildirilerine Ait Örnek İfadeler	129
Şekil 27: Belgeler Arası Benzerlik Matrisi	130
Şekil 28: Kodların Tema ve Alt Tema Dağılım Matrisi.....	131
Şekil 29: Maxqda Çapraz Tablolar.....	134

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	IX
TABLO LİSTESİ	XI
ŞEKİL LİSTESİ	XII
İÇİNDEKİLER.....	XIV
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK.....	4
1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ TANIMLARI	4
1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	5
1.2.1. Sürdürülebilirliğin Türkiye’deki Gelişimi	16
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN BOYUTLARI	21
1.3.1 Çevresel Sürdürülebilirlik	22
1.3.2 Ekonomik Sürdürülebilirlik	26
1.3.2.1. Kurumsal Sürdürülebilirlik	30
1.3.2.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik	31
1.3.2.3. Sosyal Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik	32
1.3.3. Sosyal Sürdürülebilirlik	34
1.3.3.1. Kavramsal Analiz: Kurumsal Sürdürülebilirlik, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Sürdürülebilirlik Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi.....	42

1.4. SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TEMEL UNSURLARI	44
1.4.1. İnsan Hakları ve Sosyal Adalet.....	45
1.4.2. Eşitlik	48
1.4.2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	49
1.4.3. Kapsayıcılık	52
1.4.4. Yaşam Kalitesi ve Refah.....	53
1.4.5. İyi Yönetişim	54
1.5. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA.....	55
1.6. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI (SDGs)	57
1.7. SÜRDÜRÜLEBİLİR İNSANİ KALKINMA KAVRAMI	64
İKİNCİ BÖLÜM	66
2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI	66
2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORU	66
2.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMALARININ İŞLETMELERE SAĞLADIĞI FAYDALAR	67
2.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMA STANDARTLARI	69
2.3.1. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact).....	69
2.3.2. AA1000APS Hesap Verebilirlik Prensipleri Standardı	70
2.3.3. OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi.....	70
2.3.4. ISO26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı.....	70
2.3.5. Karbon Saydamlık Projesi	70
2.3.6. Entegre Raporlama (ESG)	71

2.3.7. Küresel Raporlama Girişimi (GRI).....	72
2.4. KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİ - GRI (GLOBAL REPORTING INITIATIVE).....	72
2.4.1. GRI Ekonomik Performans Göstergeleri.....	74
2.4.1.1. Ekonomik Performans Unsurları	74
2.4.1.2. Piyasa Konumu Unsurları	74
2.4.1.3. Dolaylı Ekonomik Etkilere Dair Unsurlar	74
2.4.2. GRI Çevresel Performans Göstergeleri	75
2.4.2.1.Malzemelere Yönelik Unsurlar	75
2.4.2.2. Enerji Unsurları	75
2.4.2.3.Su Unsurları	75
2.4.2.4. Biyoçeşitlilik Unsurları	76
2.4.2.5. Emisyonlar, Sıvı ve Katı Atıklara Yönelik Unsurlar	76
2.4.2.6. Ürün ve Hizmetlere Yönelik Unsurlar	77
2.4.2.7. Uyum Unsurları	77
2.4.2.8. Ulaştırma Unsurları	78
2.4.2.9. Genel Unsurlar	78
2.4.3. GRI Sosyal Performans Göstergeleri.....	78
2.4.3.1. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Unsurları	78
2.4.3.1.1. İstihdam Unsurları	78
2.4.3.1.2. İşgücü / Yönetim İlişkileri Unsurları	78
2.4.3.1.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Unsurları	79

2.4.3.1.4. Eğitim ve Öğretim İlişkileri.....	79
2.4.3.1.5. Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği	80
2.4.3.2. İnsan Hakları Performans Göstergelerine Ait Unsurlar	80
2.4.3.2.1. Yatırım ve Satın Alma Uygulamaları Unsurları	80
2.4.3.2.2. Ayrımcılık Yapmama Unsuru	80
2.4.3.2.3. Örgütlenme Özgürlüğü ve Toplu Sözleşme Unsurları	80
2.4.3.2.4. Çocuk İşçiliği Unsurları	81
2.4.3.2.5. Zorla ve Zorunlu Tutarak Çalıştırma Unsurları	81
2.4.3.2.6. Güvenlik Uygulamaları Unsurları	81
2.4.3.2.7. Yerli Hakları Unsurları	81
2.4.3.3. Toplumsal Unsurlar.....	81
2.4.3.3.1. Yerel Halk Unsuru	81
2.4.3.3.2. Yolsuzluk Unsuru	82
2.4.3.3.3. Kamu Politikası Unsuru	82
2.4.3.3.4. Rekabeti Kısıtlayan Davranış Unsuru	82
2.4.3.3.5. Uyum Unsuru	82
2.4.3.4. Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerine Ait Unsurlar.....	83
2.4.3.4.1. Müşteri Sağlığı ve Güvenliği Unsurları	83
2.4.3.4.2. Ürün ve Hizmet Güvenilirliği Unsurları	83
2.4.3.4.3. Pazarlama İletişimi Unsurları	83
2.4.3.4.4. Müşterinin Kişisel Gizliliği Unsurları	84

2.4.3.5. İyi Yönetişime Ait Unsurlar	84
2.4.3.5.1. Yasa / Yönetmelik ve Şirket Politikalarına Ait Unsurlar	84
2.4.3.5.2. Paydaş Katılımına Ait Unsurlar	84
2.4.3.5.3. Kapsayıcılık Unsurları	84
2.4.3.5.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Unsurları	84
2.4.3.5.5. Şeffaflık Unsurları	85
2.4.3.5.6. Yaşam Kalitesi ve Refah Unsurları	85
2.5. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASIYLA İLGİLİ ENDEKSLER	85
2.5.1. Equal Measures 2030 SDG Gender Index (Eşit Ölçüler 2030 Cinsiyet Eşitliği Endeksi - Equal Measures 2030, 2019)	87
2.5.2. Social Progress Index (Sosyal İlerleme Endeksi - Social Progress Imperative, 2019)	87
2.5.3. Happy Planet Index (Mutlu Gezegen Endeksi - New Economics Foundation (NEF), 2016)	87
2.5.4. Better Life Index (Daha İyi Hayat Endeksi - OECD, 2020)	87
2.5.5. Sustainable Society Index (Sürdürülebilir Toplum Endeksi)	88
2.3.6. FTSE4 Good Endeksi	889
2.3.7. Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi	889
2.5.8. Human Development Index (Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Endeksi, HDI)	889
2.6. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORU ANALİZİ	922
2.6.1. Uygun Çerçevelerin Seçilmesi	922
2.6.2. Şeffaflık ve Önem Derecesinin Değerlendirilmesi	922

2.6.3. Performans Göstergelerinin Değerlendirilmesi	922
2.6.4. Veri Kalitesi ve Doğrulamanın Değerlendirilmesi	93
2.6.5. Paydaş Katılımının Analizi	93
2.6.6. Zaman İçinde Performansın Karşılaştırılması ve Kıyaslama.....	93
2.6.7. İyileştirme Fırsatlarının Belirlenmesi	933
2.7. DÜNYADA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI.....	94
2.8. TÜRKİYE’DE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI.....	944
2.9. LOJİSTİK SEKTÖRÜNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI	96
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	98
3. LOJİSTİK İŞLETMELERİNDE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	98
3.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ, AMACI VE ARAŞTIRMA SORUSU	100
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....	101
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE MAXQDA UYGULAMA ADIMLARI	102
3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	106
3.5. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	108
3.5.1. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına İlişkin Bulgular	111
3.5.2. İnsan Hakları Temasına İlişkin Bulgular	114
3.5.3. Toplum Temasına İlişkin Bulgular	117
3.5.4. Ürün Sorumluluğu Temasına İlişkin Bulgular.....	120
3.5.5. İyi Yönetişim Temasına İlişkin Bulgular.....	123
3.5.6. Misyon-Vizyon Bildirilerine İlişkin Bulgular	126

3.5.7. Belgeler Arası Benzerlik Analizine İlişkin Bulgular	129
3.5.8. Kodların Tema ve Alt Tema Dağılım Matrisine İlişkin Bulgular.....	130
3.5.9. Maxqda Çapraz Tablolara İlişkin Bulgular.....	132
SONUÇ VE ÖNERİLER	135
KAYNAKÇA	141
EKLER	158
ÖZGEÇMİŞ	161

GİRİŞ

Ernest Hemingway'in unutulmaz eseri "Yaşlı Adam ve Deniz", sadece bir balıkçının zorlu mücadelesini değil, aynı zamanda insanın doğayla olan derin etkileşimini ve sürdürülebilir bir denge kurma çabasını anlatan bir başyapıttır. Romanın ele aldığı temalar, günümüzde giderek artan bir öneme sahip olan sürdürülebilirlik kavramıyla da paralellik göstermektedir.

Birleşmiş Milletler Brundtland Komisyonu'nun 1987 yılında tanımladığı sürdürülebilirlik kavramı, o tarihten günümüze değişerek, derinleşerek ve yaygınlaşarak; yeni anlam ve boyutlarıyla hayatın hemen her alanında merkezi bir rol oynar hale gelmiştir.

Yaşlı Adam ve Deniz, doğa ile insan arasındaki hassas dengeyi vurgularken, bugünün iş dünyasında sürdürülebilirlik, işletmelerin sosyal ve çevresel etkilerini dengeleyip, toplumun ve çevrenin refahına katkıda bulunma sorumluluğunu ele almaktadır. İşletmeler, çalışanlarının ve genel olarak toplumun refahını sağlamak için giderek daha fazla etik ve sorumlu uygulamalar benimsemeye çalışmaktadır. Bu uygulamalar arasında, adil işgücü uygulamaları, insan hakları, çeşitlilik ve kapsayıcılık, toplumsal kalkınma ve paydaş katılımı gibi unsurlar yer almaktadır.

Lojistik sektöründeki faaliyetlerin geniş bir yelpazede toplumsal etkilere sahip olduğu göz önüne alındığında, lojistik sektörü için de sürdürülebilirliğe odaklanmanın giderek daha önemli bir hal aldığını görmekteyiz. Lojistik işletmelerindeki sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada, öncelikle Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTIKAD) üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları ve misyon-vizyon bildirileri sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri üzerinden incelenerek, bu çerçevede lojistik sektöründeki işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik anlayışları değerlendirilmektedir. Daha sonra, bu işletmelerdeki sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarına dair içerik analizi yapılarak, doküman incelemesi yoluyla raporlar analiz edilmektedir. Son olarak, elde edilen veriler yorumlanarak, sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri doğrultusunda bulgular değerlendirilmektedir.

Bu tez çalışması, UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları ve misyon-vizyon bildirilerinde yer alan sosyal sürdürülebilirlik göstergelerinin tanımı, kapsamı ve niteliği konusundaki sorulara cevap arayarak, lojistik işletmelerindeki sosyal

sürdürülebilirlik uygulamalarının analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, öncelikle literatür taraması ile sürdürülebilirlik kavramının sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları ile ilgili bir kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Literatür taraması sonucunda, sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun ekonomik ve çevresel boyutuna kıyasla daha az önemsendiği ve bu alandaki çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, ülkemizdeki sürdürülebilirlik uygulamaları ile ilgili boşlukların belirlenmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Bu çalışma, lojistik işletmelerinde sosyal sürdürülebilirliğin diğer sürdürülebilirlik boyutlarına görece daha düşük bir önem atfedilmesi problemini incelemektedir. Bu eğilimi belirlemek amacıyla, lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında ve misyon-vizyon bildirilerinde yer alan sosyal sürdürülebilirlik boyutu ile ilgili ifadeleri içerik analizi yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır:

İlk bölümde sürdürülebilirlik kavramının tüm boyutları ele alınarak, Sürdürülebilirlik kavramının farklı tanımları ve tarihsel gelişimi ile, sürdürülebilirliğin ülkemizdeki gelişimine yer verilmiştir. Sürdürülebilirliğin çevresel ve ekonomik boyutları da göz önünde bulundurularak, sosyal boyutu, sürdürülebilir kalkınma kavramı ve sürdürülebilir kalkınma amaçları (SDGs) açıklanmıştır. Ayrıca, literatürde ve günlük kullanımda sıkça birbirinin yerine kullanılan "Kurumsal Sürdürülebilirlik, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Sürdürülebilirlik" kavramları arasındaki ayrımlar detaylandırılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde uluslararası ölçekte kullanılan sürdürülebilirlik raporlarmaları merkeze alınmıştır. Sürdürülebilirlik raporlamasının amacı ve sağladığı faydalar incelenerek, çeşitli sürdürülebilirlik raporlama standartları detaylı şekilde açıklanmıştır. Sürdürülebilirlik raporlama sürecinde kullanılan endekslerin yanı sıra, küresel ve ulusal düzeydeki mevcut durum incelendikten sonra, lojistik sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması konusu ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise lojistik işletmelerde sosyal sürdürülebilirlik konusu merkeze alınmaktadır. Araştırmanın önemi, kapsamı ve sınırlılıkları açıklanarak, bu alandaki olası katkılar ve araştırmanın yöntemi tartışılmıştır. Araştırma verilerinin analizi ve bulguların değerlendirilmesi adımları, lojistik firmalarının sürdürülebilirlik anlayışlarına odaklanarak detaylandırılmıştır. Bu bölüm, lojistik sektöründe sosyal sürdürülebilirlik üzerine gerçekleştirilen araştırmanın temel bulgularını sunmaktadır.

Sonuç bölümünde, Maxqda Analitics Pro 2020 programı kullanılarak gerçekleştirilen doküman incelemeŖi sonuçları, sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri bağlamında belirlenen temalar üzerinden analiz edilmiş ve UTIKAD yesi lojistik işletmelerinin sosyal sürdürülebilirlik performanslarının genel bir değerlendirmesi sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

1.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Tanımları

Latince “Sustinere” kökünden gelen ve “var olmak, daim olmak, devam ettirmek” gibi kelime anlamları bulunan “sürdürülebilirlik” (sustainability) kavramı, kaynakların şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde kullanılması, geliştirilmesi ve korunması hakkındaki etik bir endişeyi somutlaştırmaktadır (Steg, Van Den Berg, ve De Groot, 2015).

Sürdürülebilirlik, literatürde çokça tartışılan bir kavram olup, disipline ve bakış açısına bağlı olarak sürdürülebilirliğin birden fazla tanımıyla karşılaşmak mümkündür. Sürdürülebilirlik kavramının karmaşıklığı ve çok yönlülüğü, farklı tanımların ortaya çıkmasına ve bu konseptin farklı bağlamlarda ele alınmasına yol açmaktadır. Bu çeşitlilik, sürdürülebilirlik konseptinin hem zenginliğini hem de karmaşıklığını yansıtmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramının karmaşıklığı ve çok yönlülüğü, farklı disiplinlerden gelen uzmanlar ve paydaşlar arasında vurguların farklılık göstermesine neden olmaktadır (Salihoğlu, Karakaş, Işkın, Seyidova, Özdemir, Karaca ve Acungil, 2020). Aynı zamanda, sürdürülebilirliğin coğrafi, kültürel ve zaman bağlamında değişkenlik göstermesi, bir topluluğun veya ülkenin sürdürülebilirlik ihtiyaçlarının diğerinden farklı olabileceği gerçeğine de işaret etmektedir (Tekeli ve Ataöv, 2017). Farklı disiplinlerin katkısı, ekonomi, çevre bilimleri, sosyoloji ve kültür gibi alanlardan gelen perspektiflerin sürdürülebilirlik kavramının farklı şekillerde ele alınmasına neden olmaktadır (Salihoğlu vd., 2020). Ayrıca, sürdürülebilirlik hedeflerinin çeşitliliği, belirli çabalara odaklanan kuruluşların farklı hedeflere yönelebileceği gerçeğini yansıtarak tanımların çeşitlenmesine yol açmaktadır (Eşkinat, 2016). Son olarak, sürdürülebilirlik anlayışının zaman içinde yeni bilgi ve deneyimlerle birlikte değişebilmesi, bu kavramın farklı dönemlerde farklı şekillerde tanımlanmasına sebep olmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramının farklı tanımlamaları incelendiğinde;

- Brundtland Raporu’nun sürdürülebilirlik tanımı (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987), “Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılamak” (Brundtland Commission, 1987) şeklindedir.
- Massachusetts Institute of Technology (MIT) Fahri Profösörü John Ehrenfeld’in daha kapsayıcı bir bakış açısı içeren tanımına göre ise sürdürülebilirlik, “İnsanlığın ve tüm canlı türlerinin dünya üzerinde daima gelişme ihtimali” (Ehrenfeld, Hoffman, ve Flourishing, 2014) olarak tanımlanmaktadır.
- UNESCO’dan Charles Hopkins’in tanımına göre ise sürdürülebilirlik, “Herkes için daima her şeyin yeterli olma halidir” (Ferrero-Ferrero, Muñoz-Torres, Rivera-Lirio, Escrig-Olmedo, ve Fernández-Izquierdo, 2023).
- Başka bir bakış açısına göre sürdürülebilirlik, “siyasi destek, finansman istikrarı, ortaklıklar ve kurumsal kapasite gibi faktörleri dikkate alarak bir programın veya girişimin zaman içinde devam etme kapasitesi olarak tanımlamaktadır” (Salas-Zapata ve Ortiz-Muñoz, 2018).
- Son olarak sürdürülebilirlik, “çeşitli açılardan kapsamlı bir anlayış gerektiren multidisipliner bir kavramdır” (Alexander, Jacovidis, ve Sturm, 2021) şeklinde de tanımlanmaktadır.

Sürdürülebilirlikle ilgili kaygıların ele alınmasına yönelik açık söylemi ve yenilikçi çözümleri teşvik etmek için sürdürülebilirliğin birden fazla tanımının varlığının kabul edilmesi önemlidir (Fischer, Haucke, ve Sundermann, 2017).

1.2. Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihsel Gelişimi

İnsanların küresel ekolojik krizlere verdikleri tepkilerin kökeni, etik alanındaki felsefi bir temele dayanmaktadır (Rydén, Migula, ve Andersson, 2003). İnsanlar, araştıran ve sorgulayan zihinleriyle, sorunları çözmek için her zaman çaba göstermiştir. Bu çaba kapsamında, çevreden gelen anlamlı sinyalleri kaydetmiş, eleştirel değerlendirmeler yapmış ve

çevrelerinden gelen işaretleri yorumlamışlardır. Sıklıkla, felsefi düşünceler, dünya görüşleri ve etik kurallar geliştirmişlerdir (Erdoğan, 2022).

Sürdürülebilirlik kavramının kültürel kökenlerinin, uzun bir tarihi geçmişe dayandığını düşünecek olursak, iki yüz yıldan fazla bir süre önce formüle edilen Kant'ın "kategorik imperatif"i sürdürülebilir kalkınma ile bağdaştırılabilir (Rydén vd., 2003). Kant'ın ahlaki felsefesini temsil eden "*Groundwork of the Metaphysics of Morals*" (Metafiziksel Ahlak Temelleri) adlı eserinde ortaya koyduğu "**kategorik imperatif**", ahlaki eylemler için bir kılavuz olarak hizmet ederek, evrensel bir prensibi ifade etmektedir. Kant, eylemin evrensel bir yasa oluşturacak şekilde tasarlanması gerektiğini belirtmektedir (Kaufmann, 2022). Bu da, eylemlerimizin başkalarına karşı adil ve saygılı olması gerektiği anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle, bu konu, diğer insanlara saygı gösterme ve kaynaklara adil erişim sağlama meselesidir. Brundtland Raporu'nda ifade edilen "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini tehlikeye atmadan kendi ihtiyaçlarımızı karşılamak" tanımı, sürdürülebilirliğin, "**kuşaklar arası adalet**" meselesi ile bağlantılı olduğu çıkarımında bulunmamıza olanak tanımaktadır (Brundtland Commission, 1987). Aynı derecede önemli olan kuşaklar arası adalet kavramı, gezegenin tüm insanların, en azından ilkesel olarak, eşit haklara sahip olmaları durumuna saygı gösterilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda fakir ve zengin ülkeler arasındaki eşit haklar mücadelesiyle de sıkı bir şekilde bağlantılıdır ve adil bir kalkınma kavramıyla ilintilidir (Rydén vd., 2003).

1972'de Club of Rome'un "**Limits to Growth**" (Büyümenin Sınırları) adlı kitabının yayımlanması, sürdürülebilirlik kavramının önemli bir kilometre taşı olarak karşımıza çıkmaktadır (Los', 2022). Büyümenin Sınırları, sürdürülebilir kalkınma kavramını ve kontrolsüz ekonomik ve nüfus artışının çevre ve toplum üzerindeki potansiyel sonuçlarını araştıran ufuk açıcı bir çalışmadır. Kitap, nüfus, sanayileşme, kirlilik, gıda üretimi ve kaynakların tükenmesi arasındaki etkileşimleri simüle eden bilgisayar tabanlı bir model sunmaktadır (Korotayev, Malkov, ve Musieva, 2023). Dennis Meadows liderliğindeki bir ekip tarafından yürütülen bilimsel araştırmaya dayanarak dünya nüfusunun artışı ile kaynak tüketiminin artışı arasındaki ilişkinin sonuçlarını incelemiştir. Ekip, 40 diferansiyel denklem kullanılarak birbirine bağlı dünya sisteminin davranışlarını gösteren bir "Dünya Modeli" oluşturmuştur (Los', 2022). Görünüşte karmaşık olabilir, ancak bugün, bu tarz hesaplar bir bilgisayar programı üzerinden kolayca yapılabilecek düzeydedir. Ancak o dönemlerde, bu

hesaplamalar için normal bir bilgisayarın günlerce süren işlem süresine ihtiyaç duyduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilk versiyonu takiben, dünya gıda ve enerji sistemlerine dair çeşitli hesaplama modelleri oluşturulmuştur (Los', 2022).

Club of Rome'un çalışması, sürdürülebilirlik konusundaki bilimsel çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Burada sorulan temel soru: Dünya, kaç insan nüfusunu sürdürebilir? Bu sorunun yanıtı bize “*taşıma kapasitesi*” vermektedir. Yapılan hesaplamalar, dünya nüfusundaki hızlı artışın ve artan atık ile kirlilik seviyelerinin devam etmesi durumunda, 2050 yılında ciddi bir felaketin yaşanacağını göstermektedir (Los', 2022). Bu hesaplamalar, dünya üretkenliğinin azalacağı ve nüfusun artık sürdürülebilir bir şekilde desteklenemeyecek hale geleceği bir çöküşü öngörmektedir (Foster, 2023). Çalışmada dikkat çekilen sınırlayıcı faktör, sadece Dünya'nın üretkenlik kapasitesinin olmadığı, aynı zamanda bu kapasitenin birikmiş kirlilikten etkilenebilir olduğudur. Bu çıkarım, günümüzde sera gazları gibi çevresel stres faktörlerinin kaynaklar tükenmeden önce uzun vadeli etkilerinin vurgulanmasına işaret etmektedir (Los', 2022). Çalışmanın temel mesajı, dünyanın zaten yaklaşılan bir taşıma kapasitesine sahip olduğu ve mevcut gelişmenin sürdürülebilir olmadığı yönündedir.

1972'deki Stockholm Birleşmiş Milletler Konferansında çevresel endişeler, dünya gündemine ilk kez dahil edilmiştir. Önceki dönemlerde birçok ulusal politikada var olmuş olsa da, Stockholm toplantısında çevrenin uluslararası bir endişe olarak ele alınması önemlidir. Çünkü kirlilik ve kaynak tükenmesi ulusal sınırlar içerisinde kalmayıp, su veya hava ile uzun mesafeler kat ederek uluslararası bir tehdit oluşturmaktadır (Bou Franch, 2023).

Stockholm Konferansı, çevresel sorunları küresel bir gündem haline getirerek, çevresel politikaların oluşturulmasına ve uygulanmasına yönelik önemli bir adım teşkil etti. Konferans, birçok ülkede çevre bakanlıklarının ve çevre koruma ajanslarının kurulmasına ve Birleşmiş Milletler Çevre Koruma Ajansı (UNEP) gibi uluslararası kuruluşların oluşturulmasına öncülük etmiştir. Bir diğer önemli gelişme ise Stockholm Konferansının ardından 5 Haziran, “*Dünya Çevre Günü*” olarak kabul edilmiştir. 1970'ler aynı zamanda birçok ülkede çevre bilimi, çevre hukuku ve yıkıcı kimyasalların yasaklanması konusunda da etkileyici gelişmelere sahne olmuştur (Bou Franch, 2023).

Sürdürülebilirliğin 1987'den 2023'e kadarki gelişimi önemli ilerlemelere ve değişen bakış açılarına sahne olmuştur. Brundtland Raporu'nda tanımlanan sürdürülebilir kalkınma kavramı küresel düzeyde kabul görerek, çevresel, sosyal ve ekonomik zorlukların ele alınmasında yol gösterici bir ilke haline gelmiştir (Brundtland Commission, 1987). Tarihsel bağlamında Brundtland Raporu, o güne kadar olan ekolojik, etik ve insani tartışmaların büyük bir özetini yaparak, sürdürülebilirlik kavramının kuşaklar arasındaki eşitlik yönünü vurgulayan orijinal ve kısmen sınırlı bir tanım kazanmasını sağlamıştır (Bou Franch, 2023).

Brundtland Raporu, sürdürülebilir kalkınmanın temel hedeflerini ele alırken aynı zamanda küresel çevre ve kalkınma zorluklarına da odaklanmaktadır. Gezegenimizin “küçük ve kırılgan bir top olduğu” ve insan faaliyetlerinin bu desene uyumsuz olduğu vurgulanmıştır. Yine aynı raporda, küresel değişikliklere ayak uydurmak için kurumların genişlemesi, kapsamlı yaklaşımlar benimsenmesi ve halk katılımının sağlanması gerekliliği vurgulanarak; ekolojik boyutların ekonomik, ticaret, enerji vb. boyutlarla birlikte değerlendirilmesi gerektiği ve bu değişikliğin 1990'lar ve sonrasındaki kurumsal zorluklardan biri olduğu belirtilmiştir (Brundtland Commission, 1987). Rapor, gelecek nesillerin kaynaklara erişiminin mümkün kalabilmesi için gerekli olan kararların “şimdi” alınması gerektiği konusunda bir uyarıdır. Raporda bahsi geçen “şimdi” vurgusu raporun yayın yılı olan 1987 yılını işaret etmektedir. 1 Ocak 2017 tarihinde göreve başlayan Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri António Guterres, göreve başladığı yıl benzer bir vurgu yaparak, şu sözleri sarfetmiştir (United Nations, 2017) :

"Biz şimdi harekete geçmezsek, 2030 Ajandası, olmuş olabilecek bir dünya için yazılmış bir mezar taşı olacak."

20. yüzyıldaki çevre bilinci gelişimi, ulusların ve ulusal kurumların kararlarını aldığı, uluslararası anlaşmaların yapıldığı resmi bir siyasi tarih olarak değerlendirilmektedir (Salas-Zapata vd., 2018). Uluslararası sahnedeki resmi adımlar, 1972'de gerçekleşen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı ile 1992'de Rio de Janeiro'da düzenlenen BM konferanslarıdır (Eşkinat, 2016). 1984 yılında atanan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Dünya Komitesi (WCED), 1987'de yayınlanan ve Brundtland Raporu olarak anılan "**Our Common Future**" adlı çalışmadır. Brundtland Raporu olarak bilinen "Our Common Future" adlı çalışma, "Eylem Çağrısı" olarak adlandırılan bir rapordur ve bu rapor, dünya genelindeki devletlere ve birçok diğer kuruluşa yönelik bir çağrı niteliğindedir.

1992'de Birleşmiş Milletler, uluslararası bir zirve olan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nı (UNCED) düzenlemiştir. Bu konferans Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da düzenlenmiş olup, tarih boyunca gerçekleştirilen en büyük konferans olarak kayıtlara geçmiştir. Söz konusu konferansa, 179 hükümet temsilcisi ve 120 devlet başkanının katılımı sağlanmıştır. Konferansın en önemli çıktılarından biri 21. yüzyılda sürdürülebilir kalkınmayı nasıl başaracaklarına dair 40 bölümden oluşan “Agenda 21” yayınlanmıştır. Artık sürdürülebilir kalkınma, dünyanın çoğu ülkesinde ana akım politika haline gelerek, dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma amacına yönelik bir çerçeve oluşturmuştur (Bergquist ve David, 2022).

Rio Konferansı'nın ardından, küresel sürdürülebilir kalkınma çabalarını koordine etmek amacıyla Birleşmiş Milletler çatısı altında Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi (CSD) oluşturulmuştur. Bu gelişmeyi takiben, bir dizi önemli adımlar atılmıştır. Bu adımlar arasında “**Paris İklim Anlaşması**” gibi uluslararası alanda büyük etkiler yaratması beklenen girişimler de yer almaktadır. Bu çerçevede, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak adına küresel düzeyde yapılan işbirliği ve taahhütler, önemli bir evrim geçirmiştir (Bergquist vd., 2022).

Rio'dan on yıl sonra gerçekleştirilen 2002 Dünya Konferansı, 'Sürdürülebilir Kalkınma' ifadesinin toplantı başlığında yer aldığı ilk BM konferansı olma özelliğini taşımaktadır. Bilim ve iş dünyası, sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıpları gibi önemli konuların ele alındığı konferansta sürdürülebilir kalkınma için eğitim (ESD) vurgusu da yapmaktadır (Bergquist vd., 2022).

Haziran 2012'de gerçekleşen Rio+20 Konferansında küresel toplum, “Sürdürülebilir Kalkınma” başlığı üzerine bir araya geldi. Bu konferansta odak noktası, ekonominin çoğu ülkede öncelikli olduğu ve çevresel endişelerin ekonomik kalkınmaya dahil edilmesi gerektiği düşüncesini yansıtan “**Yeşil Ekonomi**” vurgusu olmuştur. “**The Future We Want**” adlı nihai belge, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin belirlenmesini öngören bir anlaymayı içermektedir. Bu hedefler, Milenyum Kalkınma Hedefleri'nin yerini almayı amaçlıyor ve 2015'te sona eren MDG sürecinin ardından BM'nin odak noktasını oluşturmayı hedeflemektedir (Bergquist vd., 2022).

Sürdürülebilirlik kavramının evrim halinde olduğu kabul edilmekte ve bu kavramın amacının birçok insan için daha anlamlı ve kapsamlı hale geldiği düşünülmektedir. Bu

düşünce, gerçek dünyada birçok farklı uygulama biçimine sahip olup, toplumdaki gelişmeler için bir rehberlik aracı olarak işlev görmektedir (Foster, 2023). Yani, sürdürülebilirlik düşüncesinin zaman içerisinde insanlar arasında daha fazla anlam kazandığı ve geniş bir perspektife sahip olduğu belirtilmektedir.

Yüzyıl önce tarımsal toplumdan endüstriyel topluma geçişimizin bir benzeri olarak, şu anda endüstriyel toplumdan sürdürülebilir bir topluma geçme ihtiyacı üzerine tartışmalar yürütülmekte ve bu geçişin, çevreyi koruma ve insan varlığını uzun vadede sürdürme amacıyla kaçınılmaz bir adım olduğu düşünülmektedir (Foster, 2023).

Sürdürülebilirlik, toplumun her alanını etkileyen bir kavramdır ve özellikle çevresel endişelerle güçlü bir bağlantısı bulunmaktadır. Zararlı çevresel etkiler, doğal kaynakların tükenmesi ve biyoçeşitlilik azalımı gibi faktörler, sürdürülebilirlik prensipleriyle çelişmektedir ve bu eğilimlerin düzeltilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Rydén vd., 2003). Ancak sürdürülebilir gelişme, yalnızca çevresel faktörlere odaklanan bir başlangıç değildir. Brundtland komisyonu çalışmaları, çevreyi korumanın ön koşulu olarak, insanların kabul edilebilir bir sosyal ve ekonomik duruma sahip olmalarını gerektirdiğini açıkça ortaya koymaktadır (Bozlağan, 2005).

Çevresel meselelerde, özellikle Amerika kıtasında, erken dönem çevreciler genellikle iki ana akıma ayrılmıştır; koruma yanlıları, doğanın eğitim amaçlı faaliyetler dışında her türlü müdahaleden korunması gerektiğini savunurken, sürdürülebilirlik yanlıları ise kaynakları insan kullanımına uygun bir şekilde, en azından saygılı bir biçimde kullanma hakkını tercih etmektedir (Patel ve Moore, 2018).

Koruma yanlıları, pratik ve politikalarını geliştirirken mevcut ve gelecek insan kuşaklarını öne çıkararak insan odaklı bir çevreci perspektif üzerinden hareket etmişlerdir. Bu yaklaşım, ekosistem merkezli bir felsefeye dayanır ve sürdürülebilirlikle ilgili olarak, çevresel sorunların kaynağının insan merkezli olduğunu savunmaktadır. Doğanın sadece insan ihtiyaçlarını karşılamak için var olan bir nesne olmadığını, aynı zamanda içsel bir değere sahip olduğunu vurgulamaktadırlar (Patel vd., 2018). Bu çerçevede, yeni tutumlar ve inançlar geliştirilmesi gerektiğini savunurlar, çünkü insanın evrende merkezsel bir konumda olduğunu ve diğer tüm varlıkların insan yararına hizmet etmesi gerektiğini savunan bir tutumun sorunların

temeli olduğunu düşünmektedirler (Foster, 2023). Dayanışmaları sadece insanlara değil, tüm ekosistemle genişletilmelidir; hayvanlar, bitkiler ve çevre, onlar için aynı derecede önem teşkil etmektedir. Koruma yanlıları için, tehlike altındaki türler, bitkiler, böcekler veya diğer hayvanlar, çevresel tartışmanın merkezinde olması gereken konulardır.

Rio belgeleri insan merkezli tutumu desteklerken, genel olarak sürdürülebilirlik perspektifi çoğu insan tarafından gelecekteki insan çıkarlarıyla güçlü bir şekilde bağlantılı olarak algılanmaktadır (Foster, 2023).

Sürdürülebilirliği teşvik etme çabaları çevresel kaygıların ötesine geçerek birbirine bağlı sistemlerin daha geniş bir şekilde anlaşılmasını ve bütüncül yaklaşımlara duyulan ihtiyacı kapsamaktadır (Eşkinat, 2016). Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SKH) 2015 yılında kabul edilmesi, 2030 yılına kadar küresel sürdürülebilir kalkınma için kapsamlı bir çerçeve sunmuş ve sosyal, ekonomik ve çevresel boyutların entegrasyonunu vurgulamıştır (United Nations, 2015).

1 Aralık 2019 tarihinde Avrupa Birliği, dünyanın ilk "iklim nötr kıtası" olma amacını taşıyan bir büyüme stratejisi oluşturmuştur. **Avrupa Yeşil Mutabakatı**, temiz, ekonomik ve güvenli enerji, sürdürülebilir endüstri, bina/renovasyon (yeniden inşa), sürdürülebilir ulaşım, biyoçeşitlilik, sürdürülebilir gıda sistemleri ve kirliliğin azaltılması gibi politika alanlarını önceliklendirerek yeni işletmeler, istihdam olanakları ve yatırımların oluşturulmasına odaklanmıştır (European Commission, 2019).

Komisyon, Yeşil Mutabakatın sadece eylem planlarına değil, aynı zamanda bu geçişin adil ve kapsayıcı bir şekilde yapılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Yeşil Mutabakat, iklim nötrlüğü hedefine ulaşmanın, sosyal politikaların etkili bir şekilde dikkate alındığı koşullarda mümkün olabileceğini kabul eden, sosyal açıdan sürdürülebilir bir AB politikasıdır (McGuinn vd., 2020). Örneğin, Komisyon, temiz enerji geçişinin tüketicilerle ilgili olması gerektiğini ve enerji yoksulluğu gibi konuların ele alınarak "ihtiyaç sahibi haneler için temel bir yaşam standardını" sağlama amacıyla girişimde bulunulması gerektiğini açıkça ifade etmektedir (European Commission, 2019).

AB, adil ve kapsayıcı bir geçişin sağlanması amacıyla işgücü piyasaları ve refah sistemlerinde daha adil bir Avrupa'nın oluşturulmasını hedefleyen yirmi temel ilke ve hakkı içeren belgelere dayalı olarak "**European Pillar of Social Rights**" (EPSR) adını verdiği strateji belgeleri ile Adil Geçiş Mekanizması'nı oluşturulmuştur (European Commission, 2019). Bu

mekanizma, geçiş sürecinden en çok etkilenecek olan bölgeleri ve sektörleri içeren, özellikle fosil yakıtlara ve diğerkarbon ağırlıklı süreçlere bağımlı olanlara odaklanan Adil Geçiş Fonu'nu da içermektedir (McGuinn vd., 2020).

Yeşil Mutabakat'ın, Avrupa'nın küresel rekabet gücünü olumsuz etkileyerek, Avrupalı şirketleri küresel rakipleriyle yeşil maliyetlere katlanma noktasında dezavantajlı bir konuma getirebileceğı yönünde kaygılar bulunmaktadır (McGuinn vd., 2020). Bu durum, AB'nin, karbon zengini ithalata karşı sınırda karbon düzenleme mekanizmaları, özellikle gümrük vergileri veya karbon vergisi gibi önlemlerle karbon kaçağını engelleyerek Avrupa şirketlerinin rekabet gücünü koruma çabalarını yansıtmaktadır. Bu bağlamda, AB'nin karbon sınır vergisi uygulama kararının, Türkiye-AB ticari ilişkilerini de önemli ölçüde etkileyeceğı düşünülmektedir (Diriöz, 2021).

Bir diğerk önemli nokta olan Gümrük Birliğı'nin modernizasyon müzakerelerinin, Yeşil Mutabakat ve etkilerini gündeme getireceğı düşünülmektedir. Gümrük Birliğı'nin, günümüz piyasa koşullarında yetersiz kaldığı; modernizasyon, serbest ticaret anlaşmaları, ulaştırma kotaları ve yeni alanları kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiğı düşünülmektedir. Ancak AB'nin Yeşil Mutabakat çerçevesinde karbon sınır vergisi uygulaması, Gümrük Birliğı'nde ticari engel olarak değerkendirilmektedir. Bu nedenle müzakerelerde Yeşil Mutabakat'ın Türkiye için zamanında ve doğru bir şekilde değerkendirilmesi önemlidir (Diriöz, 2021).

Genel olarak, sürdürülebilirliğinin gelişimi, paydaş katılımı, teknolojik yenilik, arazi kullanımı optimizasyonu, değerkendirme çerçeveleri ve raporlama uygulamalarının anlaşılması da dahil olmak üzere çeşitli alanlarda ilerlemeye tanık olmuştur (European Commission, 2019). Bu ilerlemeler, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında sosyal, ekonomik ve çevresel boyutların birbiriyle bağlantılı olduğunun giderek daha fazla kabul gördüğünü yansıtmaktadır (Salihoğlu, vd., 2020). Sürdürülebilirliğinin zaman içindeki gelişimini, Tablo1'de gösterildiğı gibi kronolojik bir sıra içinde özetlemek mümkündür (Brundtland Commission, 1987; United Nations, 2017; European Commission, 2019; McGuinn vd., 2020).

Tablo 1 : Sürdürülebilirliğin Yıllar İçindeki Gelişimi

Sürdürülebilirliğin Tarihsel Yolculuğu → Kronolojik Takvim	
1972	Stockholm BM İnsan Çevresi Konferansı, çevre sorunlarına küresel bir dikkat çekmiş ve gelecekteki sürdürülebilirlik tartışmalarının temelini oluşturmuştur.
1987	21 üye ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen ve Norveç'te düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu toplantısında Brundtland Raporu yayınlandı.
1990	İlk Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Değerlendirme Raporu yayımlandı. (IPCC-1)
1992	Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED), sürdürülebilir kalkınma kavramını küresel bir öncelik haline getirerek, "Gündem 21" in benimsenmesine öncülük etti.
1995	Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Değerlendirme Raporu'nun ikincisi yayınlandı. (IPCC-2) Almanya'nın Berlin şehrinde, ilk Taraflar Konferansı (COP1) düzenlenmiştir. Bu zirve sırasında alınan temel karar, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik müzakereler için bir çerçeve belirleyen Berlin Mandate'in kabul edilmesiydi. Berlin Mandate, sera gazlarının azaltılması için müzakereleri başlatarak Kyoto Protokolü'nün temelini atan ve endüstriyel ülkelerin emisyon azaltma taahhütlerini belirlemek amacıyla "ortak ancak farklı sorumluluklar" prensibini içeren bir çerçeve oluşturarak, küresel iklim değişikliği mücadelesinde politika ve stratejilerin belirlenmesinde önemli bir adımı temsil etmektedir.
1997	Kyoto Protokolü, 11 Aralık 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nda onaylanmıştır. COP3, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamındaki üçüncü toplantı olarak kaydedilmiş olup, Kyoto Protokolü'nün kabul edildiği toplantıdır.
1998	Buenos Aires İklim Değişikliği Konferansı (COP4). Kyoto Protokolü'nün uygulanması için bir yol haritası belirleyen "Buenos Aires Planı"nın kabul edilmesiyle sonuçlanan konferans, ülkelerin emisyon azaltma taahhütlerini nasıl yerine getireceklerine dair detayları içeriyordu. Ayrıca konferansta gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliği ile mücadelede daha fazla mali destek alması gerektiği vurgulanmıştır.
1999	COP5 olarak da bilinen Beşinci Taraflar Konferansı kapsamında gerçekleşen müzakereler sonucunda Bonn Anlaşması, yapılmıştır.

2000	Lahey şehrinde düzenlenen COP6, özellikle Kyoto Protokolü'nün uygulanması konusuna odaklanmıştır. Ancak, müzakereler sonuçsuz kaldı ve zirve, nihai bir anlaşmaya varılmadan sona erdi. Milenyum Kalkınma Hedefleri (MDGs), Birleşmiş Milletler tarafından belirlendi. Birleşmiş Milletler, yoksulluk, eğitim, sağlık ve çevresel sürdürülebilirliği ele almayı amaçlayan sekiz hedeften oluşan Binyıl Kalkınma Hedeflerini belirledi. Binyıl Kalkınma Hedefleri, sürdürülebilirliğin sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarının birbirinden ayrılamayacağına vurgu yaparak, bu boyutların birbiriyle etkileşim halinde olduğunu ve birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamıştır.
2001	Emisyon ticaret mekanizmalarının kurulmasını da içeren COP7, Fas'ın Marrakech şehrinde gerçekleşti ve Marrakech Anlaşmaları'nın kabul edilmesiyle sonuçlandı. Bu anlaşmalar, Kyoto Protokolü'nün uygulanması için kuralları ve prosedürleri açıklamaktadır. Aynı yıl, IPCC-3 olarak bilinen 3. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Değerlendirme Raporu yayımlandı.
2002	Rio Zirvesi'nden sonra elde edilen ilerlemeyi değerlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma konusundaki yeni zorlukları ele almak amacıyla, Johannesburg'da "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (WSSD)" düzenlenmiştir. Ayrıca Taraflar Konferansının sekizincisi olan COP8, Yeni Delhi Konferansında 5 yıllık bir çalışma programı benimsenmiştir.
2005	Kyoto Protokolü, 16 Şubat 2005 tarihinde resmi olarak yürürlüğe konuldu.
2007	COP13, Endonezya'nın Bali şehrinde düzenlendi ve tarihi Bali Yol Haritası'nın kabul edilmesine öncülük etti. Bali Yol Haritası, 2012 sonrası iklim değişikliği rejimini geliştirmek amacıyla öngörülen iki yıllık bir müzakere sürecini içermektedir. Bu süreç, nihayetinde Paris Anlaşması'nın temellerini atarak küresel iklim eyleminin yeni bir evresini başlattı. Aynı yıl, IPCC-4 olarak bilinen 4. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Değerlendirme Raporu yayımlandı.
2012	Rio+20 Konferansı, resmi adıyla "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı", 20-22 Haziran 2012 tarihlerinde Rio de Janeiro, Brezilya'da düzenlenmiştir. Bu konferans, 1992'deki Rio de Janeiro'da düzenlenen ve önemli bir dönemeç olan Dünya Zirvesi'nin 20. yıl dönümünde gerçekleştirilmiştir. Rio+20 Konferansı'nın odak noktasını, sürdürülebilir kalkınma ve yeşil ekonomi temaları oluşturmuştur. Bu konferansta, küresel ekonomik, sosyal ve çevresel konular üzerine tartışmalar yapılmış ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri güncellenmiştir. Aynı yıl, Doha'da gerçekleşen COP18 Taraflar Konferansı düzenlenmiştir.

2015	Küresel ısınmayı 2 santigrat derecenin altında tutmayı ve sıcaklık artışını 1,5 santigrat derece ile sınırlama çabalarını sürdürmeyi amaçlayan uluslararası bir iklim değişikliği anlaşması olan “Paris Anlaşması”, 12 Aralık 2015 tarihinde Fransa'nın başkenti Paris'te düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı COP21 sırasında imzalanmıştır. Aynı yıl içinde, Birleşmiş Milletler, Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne dayanan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni (SDGs) kabul etti. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 17 amaç ve 169 hedeften oluşmakta olup, 2030 yılına kadar küresel sürdürülebilir kalkınma için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, iklim eylemi, sürdürülebilir şehirler ve sorumlu tüketim ve üretim dahil olmak üzere çeşitli konuları içermektedir.
2018	24. Taraflar Konferansı COP24, Polonya’da gerçekleştirilmiştir.
2019	Avrupa Yeşil Mutabakatı ile Avrupa kıtasını 2050 yılı itibariyle dünyanın ilk “iklim nötr kıtası” olma hedefi doğrultusunda işbirliği yapmayı amaçlanmaktadır. Bu mutabakat bir ekonomik büyüme stratejisi olarak kabul görmüştür.
2020	COVID-19 salgını sonrası insan sağlığı, ekosistemler ve sürdürülebilir kalkınmanın birbiriyle bağlantılı olduğu vurgulanarak, küresel sistemlerde dayanıklılık ve sürdürülebilirlik ihtiyacının altı çizilmiştir.
2021	26. Taraflar Konferansı COP26, Glasgow’da gerçekleştirilmiştir. Birleşmiş Milletler Gıda Sistemleri Zirvesi, SKH'lere ulaşmak ve açlık, yetersiz beslenme ve sürdürülebilirlik sorunlarını ele almak için gıda sistemlerini dönüştürmeye odaklanmıştır.
2022	Mısır'ın Şarm El-Şeyh kentinde düzenlenen COP27, 27. Taraflar Konferansı olarak gerçekleşmiştir.
2023	28. Taraflar Konferansı COP28, 30 Kasım – 12 Aralık 2023 tarih aralığında Dubai’de düzenlenecek. Sürdürülebilirliği geliştirmek amacıyla, enerji, ulaşım, tarım ve tüketim kalıpları gibi farklı sektörlerde gerçekleşen dönüşümlere duyulan ihtiyaçlar için, küresel işbirlikleri aracılığıyla çözüm önerileri aranmaktadır.

Sonuç olarak sürdürülebilirlik kavramı, bir dizi farklı yönü içermektedir ve bu çeşitlilik, geniş bir perspektif sunmaktadır bize. İlk olarak, Brundtland Komisyonu ve "*Our Common Future*" raporu aracılığıyla ortaya çıkan politik girişim, sürdürülebilirliği bir politika önceliği olarak tanımlamaktadır. Diğer bir perspektif ise Club of Rome ve "*Limits to Growth*" ile ilişkilendirilen bilimsel araştırmaların, sürdürülebilirliği bir bilim alanı olarak ele almasıdır. Süreklilik arz eden COP zirveleri ile doğaya saygı, koruma ve sürdürülebilir kullanım ilkeleri öne çıkarılmaktadır. Rio Konferansı ise sürdürülebilirliği, katılımcı demokrasinin yeni bir

boyutu olarak göstermektedir. Ayrıca, tüm bu süreçler ile adaletin iki farklı boyutunun vurgulandığını söyleyebiliriz. Brundtland Komisyonu'nun vurguladığı kuşaklar arası adalet ve Roma Kulübü'nün öne sürdüğü kuşaklar içi adalet. Son olarak sürdürülebilirlik, katedilen aşamalar ışığında iyi bir yaşamın vizyonunu bize sunmaktadır. Farklı bakış açıları, sürdürülebilirliğin karmaşıklığını ve çok yönlülüğünü vurgulayarak, bu kritik kavramın geniş bir yelpazede değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Bu gelişmeler, sürdürülebilirliğin kavramsallaştırılması ve anlaşılmasındaki önemli gelişmeleri temsil ederek, sürdürülebilir bir geleceğe yönelik daha fazla araştırma, politika oluşturma ve eylem için bir temel sağlamaktadır.

1.2.1. Sürdürülebilirliğin Türkiye'deki Gelişimi

Sürdürülebilirliğin evrensel anlamdaki önemi, her ülkenin kendi sosyo-ekonomik ve çevresel bağlamında farklı biçimlerde yorumlanmaktadır. Türkiye, sürdürülebilirlik konseptini benimseyerek, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı, çevresel zenginlikleri ve kültürel değerleri gibi önemli unsurlar üzerinden sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma çabalarını içeren bir süreçtedir.

Çevre hakkının 1982 yılında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na dahil edilmesi, Türkiye'nin çevre konularına yaklaşımının temelini oluşturmuştur. Anayasa, çevre hakkını ekonomik ve sosyal haklar arasında korunan bir hak olarak tanımlar ve devlete, mali kaynaklarının ölçüsünde bu hakları güvence altına alma yükümlülüğü getirmektedir (Güveyi, 2018).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. maddesi gereğince, sağlıklı ve dengeli bir çevrenin sağlanması, devletin ve vatandaşların ortak sorumluluğudur. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Bu anayasa hükmü, bireylerin ve devletin çevresel sürdürülebilirlik ilkesine bağlılığını vurgulayarak, çevre konusundaki sorumlulukları düzenlemektedir.

1992'de düzenlenen Rio Zirvesi, Türkiye'nin çevre konularına küresel katılımı açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Aktif bir katılımcı olarak Türkiye, Çevre ve Kalkınma Sözleşmesi'nin ilk imzacılarından biri olarak çevresel sürdürülebilirlik konusundaki kararlılığını göstermiştir (Öktem, 2018). Rio Sözleşmesi olarak da bilinen bu sözleşme, acil çevre sorunlarını ele almayı ve dünya çapında sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi

amaçlamıştır (Bergquist vd. 2022). Türkiye bu sözleşmeyi imzalayarak çevrenin korunması ve sürdürülebilir uygulamaların geliştirilmesi yönündeki küresel çabalara katkıda bulunma sorumluluğunu kabul etmiştir. Rio Zirvesi ve Türkiye'nin sözleşmeye katılımı, ülkenin çevre sorunlarının ele alınmasında uluslararası işbirliğinin öneminin ve küresel çevre politikalarının şekillendirilmesinde aktif bir rol oynama isteğinin altını çizmektedir (Belli ve Çelik, 2022).

Türkiye, 2003 yılında ulusal düzeyde bir “*Çevre Eylem Planı*” oluşturarak, sürdürülebilirlik hedeflerini belirleme ve bu doğrultuda strateji geliştirme yolunda önemli bir adım daha atılmıştır (Öktem, 2018). Bu plan, çevresel zorlukların ele alınması ve ülkede sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hedeflerin belirlenmesi için kapsamlı bir çerçeve oluşturmuştur. Türkiye bu planı uygulayarak çevrenin korunması ve sürdürülebilir uygulamaların ekonominin çeşitli sektörlerine entegre edilmesi konusundaki kararlılığını göstermiştir. 2003'teki Ulusal Çevre Eylem Planı, Türkiye'nin çevre politikalarına ve girişimlerine rehberlik etmede önemli bir rol oynamış ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik daha koordineli ve proaktif bir yaklaşımı teşvik etmektedir (Şerif, 2023).

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan *İklim Değişikliği Strateji Belgesi*, Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelede izleyeceği yol haritasını belirleyen kapsamlı bir dokümandır. Belge, iklim değişikliğinin etkileriyle başa çıkma, sera gazı emisyonlarını azaltma, iklim dostu teknolojilere geçiş ve toplumun bu sürece etkin katılımını sağlama gibi hedefleri içermektedir. Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadeledeki taahhütlerini netleştiren bir belgedir. İklim değişikliğiyle mücadele, küresel düzeyde bir zorunluluk olup, bu belge Türkiye'nin bu önemli meseleye yönelik kararlılığını ve planlı bir stratejiyle hareket etme niyetini vurgulamaktadır. Bu nedenle belge, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik önemli bir adımdır (T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2010).

2015 yılında Paris'te düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı COP21'de Türkiye, küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki taahhütlerini paylaşmış ve stratejilerini belirlemiştir (Öktem, 2018). Türkiye'nin COP21 kapsamındaki taahhütleri, iklim dostu politikaların ve sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesini içermekte olup, bu çabaların ulusal kalkınma hedefleriyle uyumlu olması hedeflenmiştir (Demir, 2022).

Paris İklim Anlaşması, Kasım 2016'da, anlaşmayı onaylayan 55 ülkenin katılımıyla yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin 2016 yılında imzaladığı ve 2020'de onayladığı önemli bir uluslararası taahhüttür. Bu anlaşma, küresel ısınmayı 2°C'nin altında tutma hedefini benimsemekte olup, mümkünse 1.5°C'ye indirme amacını taşımaktadır. Türkiye'nin bu çerçevedeki taahhütleri, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kullanımı, orman yönetimi gibi alanlarda önemli adımları içermektedir (Demir, 2022).

Sürdürülebilirliğin çevresel boyutuyla ilgili yaşanan tüm bu gelişmelerin yanı sıra, iş dünyasının etik ve adil uygulamalarıyla ilgili oluşturulmuş yasa ve yönetmelikler de mevcuttur. Bu kapsamda, çalışanların haklarını ve toplumun genel refahını koruyan yasal mevzuatlar büyük bir öneme sahiptir (Aksoy ve Çaptuğ Dilek, 2023). Türkiye'de, çeşitli kanun ve yönetmelikler, doğrudan sürdürülebilirlik kavramını desteklemek amacı taşıyamalarına rağmen, etki ve sonuçlarıyla sürdürülebilirliği güçlendirmeyi ve iş yerlerinde adil uygulamaları teşvik etmeyi hedefleyen düzenlemelerle şekillendirilmiştir (Boyar, 2020). Aşağıda, sürdürülebilirlik bağlamında önem arz eden bazı yasal düzenlemeler ve mevzuatlar yer almaktadır :

❖ İş Kanunu:

İş Kanunu'nun 5. maddesi, çalışanların cinsiyet, ırk, etnik köken, din, dil, siyasi düşünce, felsefi inanç, medeni durum, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, engellilik, yaş veya diğer herhangi bir nedenle işe alınma, çalışma koşulları ve işten ayrılma konularında ayırım yapamayacaklarını belirleyerek, çalışanların eşit haklara sahip olmalarını sağlar. Ayrıca, 5. madde, ayrımcılığa uğramama hakkını içerir; bu bağlamda işverenler, çalışanların kişilik haklarına zarar verebilecek, onur ve saygınlıklarını rencide edebilecek söz ve davranışlardan kaçınmak zorundadır (İş Kanunu, m.5/1).

❖ Eşitlik Kanunu:

Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 4. maddesi, herkesin ırk, etnik köken, din, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, engellilik, yaş veya diğer herhangi bir nedenle ayrımcılığa uğramadan eşit muamele görme hakkını düzenler (Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu, m.4/1).

❖ Engelliler Hakkında Kanun:

Engelliler Hakkında Kanun'un 1. maddesi, engelli bireylerin eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik ve diğer alanlarda eşit fırsatlara sahip olmalarını sağlamaya yöneliktir (Engelliler Hakkında Kanun, m.1).

❖ Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunması Kanunu:

Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunması Kanunu'nun 1. maddesi, kadınlara yönelik şiddeti engelleme ve şiddet mağdurlarını koruma amacı güden hükümler içermektedir (Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunması Kanunu, m.1). Bu kanun hükümleri, cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan haklarına duyarlı bir yaklaşımı yansıtmaktadır (Bölükbaşı, 2022). İlgili kanun, kadınları, çocukları, aile bireylerini ve takip mağduru olan bireyleri şiddetten korumayı amaçlayarak, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesine yönelik bir adım olarak nitelendirilmektedir (Bölükbaşı, 2022). Bu ilkeler ışığında hareket ederek, 6284 sayılı kanun hükümleri belirlemiştir:

- 1) Hukuki Temellere Dayalı Yaklaşım: Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve uluslararası sözleşmelere dayanarak, toplumsal cinsiyet temelli şiddeti önleme amacını güçlendirmektedir.
- 2) İnsan Haklarına Saygı: Temel insan haklarına saygı ilkesine vurgu yaparak, şiddet mağdurlarına destek ve hizmetlerin sunulmasında insan haklarına dayalı bir yaklaşım benimsemektedir.
- 3) Cinsiyet Eşitliği ve Toplumsal Devlet İlkesi: Kadın erkek eşitliği ilkesine duyarlı bir şekilde hareket ederek, sosyal devlet ilkesine uygun bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır.
- 4) Hak Temelli Hizmetler: Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında adil, etkili ve süratli bir usul izleyerek, insan onuruna uygun bir yaklaşım benimsemektedir.
- 5) Ayrımcılık Yasağı: Kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve koruyan tedbirleri, ayrımcılık olarak yorumlanamaz ilkesiyle, cinsiyet eşitliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Bu bağlamda, söz konusu kanun, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan haklarına saygı ve sürdürülebilirlik ilkelerine uygun bir çerçeve sunarak, şiddetin önlenmesi ve mağdurlara destek olmayı amaçlamaktadır.

❖ Çocuk Haklarının Korunması Hakkında Kanun:

Çocuk Haklarının Korunması Hakkında Kanun'un 1. maddesi, çocukların temel haklarını ve bu hakların korunmasını güvence altına almaktadır (Çocuk Haklarının Korunması Hakkında Kanun, m.1).

❖ İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği:

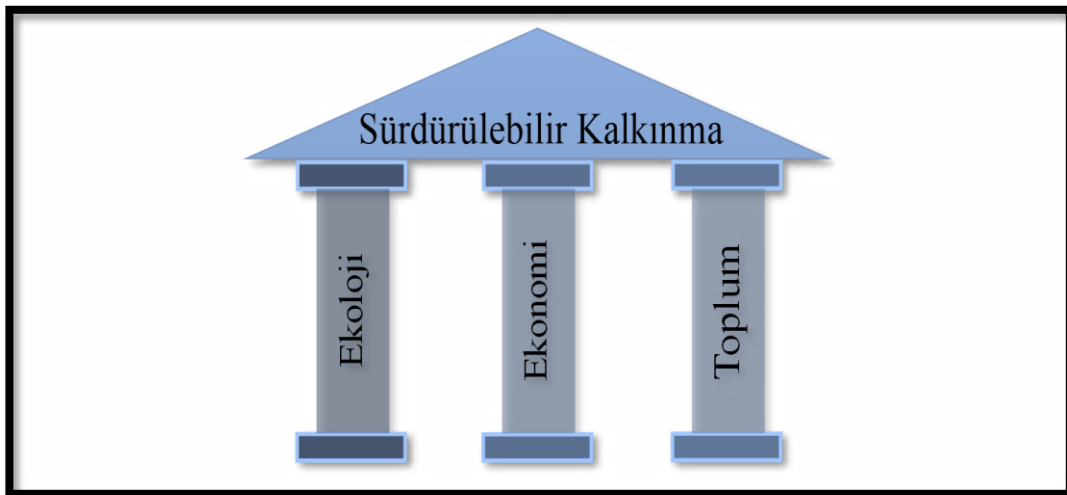
İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin 1. maddesi, çalışanların güvenli ve sağlıklı bir iş ortamında çalışma hakkını düzenlemektedir (İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, m.1). Bu yasal düzenlemeler, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ve iş yerlerinde etik standartların korunması için temel bir çerçeve oluşturmaktadır (Boyar, 2020).

Türkiye'de kamu otoriteleri tarafından sağlanan girişimlerin yanı sıra iş dünyası ve vakıflar aracılığıyla da önemli adımlar atılmıştır. Örneğin 2004 yılında *Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD)*,¹³ özel sektör temsilcisinin liderliğinde kurulmuştur. Dernek, Türkiye'de sürdürülebilirlik alanında önemli bir kuruluş olarak öne çıkmasının yanı sıra, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilirliği destekleyen projelerin oluşturulmasına ve uygulanmasına da katkı sağlamaktadır. Ayrıca, SKD'nin faaliyetleri, sürdürülebilirlik konusunda farkındalığı artırarak, iş dünyası, sivil toplum ve kamu sektörü arasında işbirliği ve bilgi paylaşımını teşvik etmektedir. Bu bağlamda, SKD'nin Türkiye'deki kuruluşu, ülkenin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma çabalarına önemli bir ivme kazandırmıştır (Öktem, 2018).

1.3. Sürdürülebilirliğin Boyutları

Sürdürülebilirlik kavramı genellikle ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevrenin korunmasını kapsayan üç farklı boyuttan oluşan bir yaklaşımla tanımlanmaktadır (Purvis, Mao, ve Robinson, 2019). Bu farklı boyutlar birbiriyle bağlantılıdır ve karşılıklı olarak birbirini güçlendirerek uzun vadeli sürdürülebilirliğe ulaşmanın temelini oluşturur (Wu vd., 2023). **Ekonomik** boyut, kaynakların adil dağılımını sağlarken ekonomik büyümeyi, yeniliği ve refahı teşvik etmeye odaklanır (Severin, Dijmarescu ve Caramihai, 2022). **Sosyal** boyut, yoksulluk, eğitim, sağlık hizmetleri ve sosyal adalet gibi konuları ele alarak tüm bireylerin refahını ve yaşam kalitesini vurgular (Wu vd., 2023). **Çevresel** boyut ise doğal kaynakların korunması ve muhafaza edilmesi, iklim değişikliğinin hafifletilmesi ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının önemini vurgulamaktadır (Severin vd., 2022).

Sürdürülebilir kalkınma, Şekil 1’de gösterilen ana çatı olma vasfıyla, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları bir arada ele alarak, mevcut neslin ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesiller için de sürdürülebilir bir yaşam ortamı sağlamayı amaçlamaktadır (European Commission, 2019). Bu çerçeve, sürdürülebilirliğin karmaşık yapısını ele almak için kapsamlı bir yaklaşım sağlayarak daha sürdürülebilir bir geleceğe yönelik karar alma süreçlerine rehberlik etmektedir (Taghvaei, Nodehi, Saber ve Mohebi, 2022).

Şekil 1 : Sürdürülebilirliğin Boyutları (McGuinn vd., 2020)

Sürdürülebilirlik alanında, temel kavramları doğru bir biçimde anlamamız, bu kavramların farklı boyutlarına yönelik bir bakış açısının oluşturulmasında önemli bir adımdır (Gedik, 2020). Çünkü bu konu tüm bireylerin hayatlarını etkileyen ve gelecek yıllarda da etkilemeye devam edecek olan oldukça hayati bir meseledir. Sürdürülebilir bir dünya düzenine erişebilmek için ortak bir çerçeveden bakabilmek oldukça önemlidir (Kurnaz ve Yüzel, 2022). Bu sayede gezegen ve diğer canlıların uyum içerisinde bir arada yaşayabileceği dengeyi gözetebiliriz.

BM'nin ana akım sürdürülebilir kalkınma kavramsallaştırması üç boyutlu bir model olmakla birlikte, bu üçlü ayrım oldukça tartışmalıdır (Severin vd., 2022). Bu sınıflandırmanın tam olarak neyi kapsadığı ve gerçekten üçünün yeterli olup olmadığı konusunda anlaşmazlıklar vardır (Wu vd., 2023). Akademik literatürde, sürdürülebilir kalkınmanın **boyut sayısını azaltmaya yönelik öneriler** bulunmaktadır (Severin vd., 2022). Bu perspektife göre, ekonomik sürdürülebilirliği sosyal sürdürülebilirlikle entegre etmenin savunucuları, ekonomiyi toplumdan ayırmak konusundaki ayrımın keyfi olduğunu düşünmektedir (Wu vd., 2023). Başka bir görüşe göre ise **kültürün** ya dördüncü eşit bir boyut olarak ele alınması gerektiği ya da üç orijinal boyuta nüfuz eden bir boyut olarak kabul edilmesi gerekliliği tartışılmaktadır (Severin vd., 2022). Aynı şekilde, bazı kavramsallaştırmalarda ise **politik** sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma için önemli bir boyut olarak vurgulanmaktadır (Wu vd., 2023).

1.3.1 Çevresel Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik kavramı, insanlığın gezegenimizin bize sağladığı kaynaklarla nasıl yaşayabileceğiyle ilgilidir. Bu nedenle sürdürülebilirlik biliminin temelini oluşturan unsurlardan biri, kaynak akışı ve kaynak yönetiminin detaylı bir şekilde incelenmesi ve anlaşılmasını içermektedir (Gedik, 2020). Kaynak tüketimimiz, insanlık var olduğundan beri artmaktadır. Ancak, gezegenimizin kaynakları sınırlıdır ve bu artış sürdürülebilir değildir. 20. yüzyıl boyunca insan nüfusu dört kat artmıştı, buna ek olarak, kişi başına düşen ekonomi de dört kat artmıştır. Gezegendeki kaynak kullanımı, 20. yüzyılın sonunda başlangıca kıyasla çok daha hızlı bir şekilde artarak, 100 yıl içinde yaklaşık 16 katına çıkmıştır. (Korotayev vd., 2023).

Gezegendeki biyolojik yaşam kendi başına bir değere sahip olmasının yanı sıra, gıda olarak ve diğer birçok yönden insanlığın ihtiyaçları için “kaynak” olarak da hizmet eder (Öktem, 2018). 20. yüzyıl boyunca, kaynak kullanımındaki değişim hızı başlangıca kıyasla

belirgin bir şekilde artmıştır. Bu artış genellikle önceki yılın yüzdesi olarak ölçüldü, bu da sürekli bir üstel büyüme anlamına gelmektedir. Özellikle Batı Avrupa'da, II. Dünya Savaşı sonrasında, kaynak tüketimi, metal, gübre, fosil yakıtlar gibi birçok ürün için neredeyse dört katına çıkarak sürdürülebilir toplumlardan zengin toplumlara geçişe neden olmuştur (Korotayev vd., 2023). Ancak, lineer kaynak akışı ve artan doğrudan atık birikimiyle birlikte, kaynak israfı endişe verici bir hale geldi (Gedik, 2020). Biyoçeşitlilik kaybı, özellikle aşırı avlanma nedeniyle ciddi bir sorun olmaya başlamıştır. Ayrıca, organik üst toprak kaybı ve orman kaybı gibi faktörler, toprak verimliliğini ve orman ekosistemlerini tehdit eder hale gelerek, çevresel dengesizliklere yol açmaya başlamıştır (Korotayev vd., 2023).

1972'de yayımlanan “*Limits to Growth*”, eğer hiçbir değişiklik yapılmazsa, kaynak akışı, çevresel etki, endüstriyel üretim, nüfus ve gıda üretimi gibi tüm parametrelerin bir zirveye ulaştıktan sonra düşeceğini göstermiştir. Model, 200 yıllık bir zaman çizelgesini (1800-2100) ve zirvenin modelin öngörüsüne göre yaklaşık olarak 2050'de olacağını öngörmektedir.

1972'de Club of Rome üyeleri tarafından yayımlanan Limits to Growth (Büyümenin Sınırları) kitabı, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğine, çevrenin korunmasına ve sosyal refaha öncelik veren alternatif modellere duyulan ihtiyaç konusunda küresel bir tartışma başlatmıştır (Korotayev vd., 2023). Kitap kalıcı etkisi sayesinde, kaynakların sınırlı doğası ve sürdürülebilir uygulamalara duyulan ihtiyaç konusunda farkındalık yaratarak; taşıma kapasitesi kavramı, büyümenin ekolojik sınırları, ekonomik kalkınma ve çevrenin korunmasının önemi konularında daha fazla araştırma ve tartışma yürütülmesine yol açmıştır. The Collapse of Complex Societies (Karmaşık Toplamların Çöküşü) gibi daha sonraki çalışmalar ise toplumsal çöküş ve kaynakların tükenmesi arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır (Richards, Lupton, ve Allwood, 2021). Bu çalışmalar sosyal, ekonomik ve çevresel sistemlerin birbirine bağlılığını ve doğal kaynakların sınırlarını aşmanın potansiyel sonuçlarını anlamının önemini vurgulamaktadır.

1990'ların ortalarında, “*ekolojik ayak izi*” kavramı literatüre girmiştir (Shirinov, 2021). Küresel olarak, kişi başına düşen ekolojik ayak izi yaklaşık 1.8 hektardır ancak, bazı ülkeler bu sınırdan daha fazla kaynak tüketimi gerçekleştirmektedir, bu da 1980 yılından bu yana devam eden bir limit aşımı durumuna işaret etmektedir (Shirinov, 2021).

Dünya Limit Aşım Günü, gezegenimizin kaynaklarının ekolojik sınırlarını ve mevcut tüketim kalıplarımızın sürdürülemez doğasını vurgulayan önemli bir kavramdır. İnsanlığın ekolojik kaynaklara ve hizmetlere olan talebinin, Dünya'nın belirli bir yılda yeniden üretebileceği miktarı aştığı tarihi temsil etmektedir. Dünya Limit Aşım Günü, gezegenin bir yıl içinde sağlayabileceği kaynak ve ekolojik hizmet miktarı olan Dünya'nın biyokapasitesi ile insanlığın bu kaynaklara olan talebinin ekolojik ayak izi karşılaştırılarak hesaplanmaktadır. Dünya Limit Aşımı Günü kavramı, tüketimimizin Dünya'nın kaynakları yenileme ve atıkları emme kapasitesini aştığı ekolojik limit aşımı sorununa dikkat çekmektedir. Sürdürülebilir olmayan uygulamaların ele alınması ve daha sürdürülebilir sistemlere geçişin acil ihtiyacına dair bir hatırlatma işlevi görmektedir (Shirinov, 2021). Bireyleri, toplumları ve hükümetleri eyleme geçmeye teşvik ederek, gezegenimizin kaynaklarıyla daha sürdürülebilir ve dengeli bir ilişki kurma imkanı sunmaktadır (Obersteiner vd., 2018).

Dünya Limit Aşım Günü'nün hesaplanmasında karbon emisyonları, ormansızlaşma, aşırı avlanma ve tatlı su kaynaklarının tükenmesi gibi çeşitli faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Dünya Limit Aşım Günü'nün her yıl takvim olarak daha da öne gelmesi , ekolojik kapasitenin aşıldığına ve sürdürülebilir olmayan bir tüketim modelinin benimsendiğine dair önemli bir göstergedir. Bu eğilim, sürdürülebilir bir gelecek sağlamak için ekonomik sistemlerimizde, tüketim kalıplarımızda ve kaynak yönetimimizde dönüştürücü değişikliklere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır (Shirinov, 2021).

Dünya Limit Aşım Günü'ne yönelik çabalar sürdürülebilir uygulamaların teşvik edilmesini, karbon emisyonlarının azaltılmasını, doğal kaynakların korunmasını ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişi içermektedir (Shirinov, 2021). Kaynakların verimli kullanıldığı, atıkların en aza indirildiği ve ekosistemlerin yenilenme kapasitesine saygı duyulduğu döngüsel ekonomilere doğru bir geçiş gerektirmektedir (Obersteiner vd., 2018). Ayrıca, sürdürülebilir kalkınmayı, biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sosyal eşitliği teşvik eden politikalar ve girişimler, ekolojik aşımın temel nedenlerini ele alma noktasında oldukça büyük bir önem teşkil etmektedir.

Nüfus artışı ve ekonomik büyüme, insan faaliyetlerinin doğaya olan olumsuz etkisini hızla artırmakta; buna ek olarak, yükselen gelir düzeyi ve tüketim talebi de insanlığın ayak izini, hem ekolojik hem de sosyo-ekonomik sistemler üzerinde arttırmaktadır (Kurnaz vd., 2022).

Bu bölümde bahsetmeden geçemeyeceğimiz bir diğer önemli konu, Stockholm Resilience Centre tarafından başlatılan *Planetary Boundaries* (Gezegen Sınırları) Projesidir. Gezegenel Sınırlar, Dünya'nın biyofiziksel sınırları içinde insanlık için güvenli etkinlik alanlarını belirleyen bir çerçeveyi temsil etmektedir. Planetary Boundaries Projesi, aşılması halinde geri dönüşü olmayan çevresel değişikliklere yol açabilecek ve Dünya'nın bildiğimiz yaşamı destekleme kabiliyetini tehlikeye atabilecek birkaç temel sınır tanımlamaktadır (Raworth, 2012). Bu sınırlar arasında iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, arazi kullanım değişikliği, tatlı su kullanımı, okyanus asitlenmesi, ozon tabakasının incelmeye, atmosferik aerosol yüklenmesi, kimyasal kirlilik ve yeni varlıkların ortaya çıkması yer almaktadır. Çalışmada, bazı parametrelerde güvenli sınırlar içinde olduğumuzu, ancak biyoçeşitlilik, nitrojen akışları ve karbon dioksit emisyonu gibi diğerlerinde sınırların dışında bulunduğumuz belirtilmektedir. (Katherine, 2023). İnsan faaliyetlerinin, Bu yaklaşım, Dünya sistemini istikrarı koruma ve temel kaynakları sağlama kapasitesinin ötesine itme potansiyeline sahip olduğunu kabul etmektedir.

Gezegensel Sınırlar kavramı, çevre bilimi, sürdürülebilirlik ve kurumsal sürdürülebilirlik dahil olmak üzere çeşitli alanlarda büyük ilgi görerek, politika yapımcıları, araştırmacılar ve işletmeler için Dünya sisteminin sınırlarını kavramak ve uzun vadeli sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla bilinçli kararlar almada bir çeşit rehberlik rolü üstlenmektedir (Katherine, 2023).

21. yüzyılda karşılaştığımız temel sorun, tüm bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamak ile dünya üzerindeki kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmak arasında bir denge kurabilmek arasındaki dengedir. Yani, herkesin yiyecek, konut, sağlık hizmetleri ve siyasi temsil gibi temel ihtiyaçlarına erişiminin sağlanmasının yanı sıra, aynı zamanda gezegenin hayati sistemlerine, örneğin istikrarlı bir iklim, verimli topraklar ve koruyucu ozon tabakası gibi unsurlara aşırı baskı yapılmasını engellemenin gerekliliğine yönelik, sürdürülebilir bir gelecek inşa etme sorumluluğumuz bulunmaktadır (Çelik, 2022). Kavramsal modelin tasarımcısı Kate Raworth, "*Doughnut of social and planetary boundaries*" olarak adlandırılan bu modelle sürdürülebilir kalkınma ile ekoloji arasındaki zorlu dengeyi ele almak için önemli bir yaklaşım sunmuştur. Raworth, Türkçe'de "çörek" veya "tatlı çember" anlamına gelen "doughnut" ifadesini kullanarak, modelin şeklinin güvenli ve adil bir alan yaratmayı amaçlayan bu dengeyi sembolize ettiğini ifade etmektedir (Raworth, 2012). Bu alan, aynı zamanda kapsayıcı ve

sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştiği nokta olarak kabul görmektedir (Çelik, 2022).

Sınırları tam olarak tanımlama ve ölçme konusunda süregelen tartışmalar ve zorluklar olsa da, Gezegenel Sınırlar kavramı, Dünya sisteminin sınırlarını ve sürdürülebilir bir gelecek sağlamak için acil kolektif eylem ihtiyacını anlamak için değerli bir çerçeve sunmaktadır (Lade vd., 2019).

1.3.2 Ekonomik Sürdürülebilirlik

İngiliz ekonomist Kate Raworth tarafından 2017 yılında yayımlanan "*Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist*" adlı kitabında, geleneksel ekonomik modellerin sürdürülebilirlik sorunlarını ele almakta yetersiz kaldığını savunarak ve ekonomiyi daha kapsayıcı, sürdürülebilir ve adil hale getirmek için yeni bir çerçeve sunmaktadır (Mitchell vd., 2022; Türkmen, 2022). "*Doughnut Economics*" kitabı, Raworth'un ekonomi anlayışını ve sürdürülebilir bir gelecek için önerdiği yaklaşımı içeren önemli bir kaynaktır (Türkmen, 2022).

Ekonomik sürdürülebilirlik perspektifi, güvenli ve adil bir alana geçişin, küresel kaynak kullanımını gezegenel sınırlar içine çekmenin temelinde sosyal adaletin ve doğal kaynakların kullanımındaki küresel eşitliğin sağlanmasını vurgular (Mitchell vd., 2022; Türkmen, 2022). Kate Raworth'un Doughnut Modeli çerçevesinden bakıldığında, bu geçişin esas hedefi, her bireyin temel ihtiyaçlarına erişimini sosyal adalet olgusu içerisinde sağlamak ve aynı zamanda çevresel sınırları aşmadan yaşam alanını iyileştirmektir (Mitchell vd., 2022). Bu bağlamda, doğal kaynakların etkin ve adil bir şekilde kullanılması, ekonomik faaliyetlerin sosyal hedeflere hizmet etmesini ve gezegenin sınırlarını zorlamadan sürdürülebilir bir gelecek düşünülmektedir (Mitchell vd., 2022). Bu çerçeve, ekonomik faaliyetlerin doğal sınırlar içinde şekillenmesini ve herkesin temel ihtiyaçlara ulaşmasını sağlayarak, sürdürülebilir bir geleceğin anahtarını sunmaktadır (Çelik, 2022; Türkmen, 2022).

Bu başlık altında bahsedilmesi gereken önemli kısımlardan bir diğeri de "*Stockholm Bildirisi*"dir. "Stockholm Bildirisi" dünya ekonomik politika yapımcılarının karşılaştığı günümüz zorluklarını ele almak üzere bir araya gelen 13 ekonomistin konsensüsünü ifade eden önemli bir belgedir (Anttila ve Jussila, 2022). Dört eski Dünya Bankası Başekonomisti de dahil olmak üzere, bu uzmanlar, 2016'da İsveç'te düzenlenen bir toplantıda, küresel ekonominin karşı

karşıya olduğu teknik ve sosyal zorlukları değerlendirmektedir. Stockholm Bildirisi, geleneksel ekonomik önerilere meydan okuyarak, güncel sorunların çözümünde bir rehber olarak işlev görmeyi amaçlamaktadır (Anttila vd., 2022).

Bildiri, geleneksel ekonomik düşünceye eleştiriler getirir ve günümüzdeki karmaşık sorunlara yönelik politika oluştururken yeni bir perspektif sunulması gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bu yaklaşım, tek bir reçetenin tüm ekonomilere uygun olamayacağını, kültürel ve sosyal farklılıkların göz önüne alınması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca, politikaların sadece yüksek gelirli grupları değil, aynı zamanda cinsiyet, etnisite gibi sosyal göstergelere dayalı eşitsizlikleri de azaltmaya odaklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bildiri, çevresel sürdürülebilirliğin bir zorunluluk olduğunu, küresel ölçekte iklim değişikliği ve çevresel sorunların etkileriyle başa çıkmanın devlet düzenlemelerini ve çok taraflı iş birliğini gerektirdiğini belirtmektedir. Bu prensipler, küresel düzeyde sosyal ve ekonomik adaletin sağlanması için, ülkeler arasında güç dengesini geliştirmek ve çeşitli toplumları desteklemek amacıyla ortak bir çaba gerektirmektedir (Anttila vd., 2022).

Sürdürülebilirlik tanımlamalarına temel gereksinimlerin karşılanmasıyla eklenmesiyle, yoksulluğun ortadan kaldırılmasının sürdürülebilirlik için adeta bir ön koşul haline geldiği anlaşılmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), temel gereksinme ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi ilk defa 1976 yılında düzenlenen Dünya İstihdam Konferansı'nda ele almıştır (Tekeli vd., 2017).

Tekeli, ve Ataöv'ün "*Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre*" kitabında, yoksulluğun sadece ekonomik boyutunu ele alan yaklaşıma karşı çıkarak, insan gereksinimlerini göz önünde bulunduran "*yoksulluklar*"dan bahsedilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. İş olanaklarını ve refahı artırmak amacıyla gerçekleştirilecek ekonomik kalkınmanın, çevresel sınırlar tarafından belirlenmesi gerektiği ve fırsat eşitliğine odaklanarak beşeri ve toplumsal kalkınma üzerine odaklanması gerekliliği, yine aynı kitapta karşımıza çıkan ve bu bağlamda vurgulanan önemli unsurlardandır (Tekeli vd., 2017).

İnsan davranışlarını anlamaya yönelik çabalar, sosyal ve bilişsel psikoloji ilkelerinden yararlanmaktadır. Davranışsal iktisat, bireylerin satın alma tercihlerinin sadece rasyonel bir fayda-maliyet analizi ürünü olmadığını, aynı zamanda bu kararın bireylerin ruh halinden ve bulundukları toplumsal gruptan etkilendiğini göstermektedir (Erdoğan, 2022). Daniel

Kahneman'ın çalışmaları, ana akım iktisadın iddia ettiği rasyonel bireylerin karar alma süreçlerinde gerçekleştirdikleri hataları açıklamada psikolojinin etkisini vurgulamaktadır (Kahneman, 2011). Bu perspektife göre, bireylerin kendilerini iyi hissetmeleri için inançlarının, tutumlarının ve eylemlerinin uyumlu olması beklenmektedir (Erdoğan, 2022). Davranışsal iktisat, bireylerin sürdürülebilir kararlar almalarına yardımcı olmak için çatışma yaratan bu durumu ele almaktadır. İnsanların irrasyonellikleri, niyet-eylem eksiklikleri ve ön yargıları gibi durumlarda, davranışsal iktisat öncülüğünde tasarlanan müdahaleler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için davranış değışikliklerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bireylerin sürdürülemez davranışlarını değıştirmek için bilinçlendirilmesi ve sosyal çevre etkileşiminin başarılı bir şekilde kullanılması gibi davranışsal iktisat araçlarından yararlanılabileceği vurgulanmaktadır (Erdoğan, 2022).

Davranışsal iktisadın temelinde, küçük ve ekonomik eylemlerin ne kadar kritik ve hayati farklar yaratabileceğini göstermek önemli bir noktadır (Erdoğan, 2022). Ayrıca, sosyo-ekonomik hakların kültürden kültüre farklılık gösterdiği ve sürdürülebilirliğin bu farklı kültürel bağlamlarda nasıl ele alınabileceğini gösteren bir yol haritası sunabilmektedir (Tekeli vd., 2017).

Ekonomik sürdürülebilirlik, bir işletmenin uzun vadeli karlılığını, rekabet gücünü ve paydaşlar üzerindeki olumlu etkilerini sürdürme kabiliyetini ifade etmektedir. Aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirlik, çeşitli operasyonel önlemlerin farklı yönlerini içeren çok yönlü bir kavramdır. Bu bağlamda, ekonomik sürdürülebilirliğin bir yönü, ticari başarının ölçütlerini içerecek ve büyüme ile pazar payı gibi unsurları kapsarken, diğer yönü ise finansal başarının göstergelerini kapsamaktadır, ki bu da karlılık gibi mali performans ölçütlerini içermektedir (Gözükara vd., 2019).

Muhasebe, işletmelerin varlıklarındaki değışimleri finansal veriler aracılığıyla toplama, kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama sürecini ifade eden bir disiplin olarak, temel amacı doğru ve güvenilir bilgiler yoluyla karar alma süreçlerine katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda, işletmelerin sürdürülebilir kalkınma gereksinimlerini karşılayabilmesi için, sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek üzere özel bir muhasebe sistemi oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır (Demircioğlu ve Demet, 2019).

Sürdürülebilirlik muhasebesi, çevresel ve sosyal kaynaklı ekonomik etkileri kaydedip analiz etmek, bir ekonomik sistemin ekolojik ve sosyal etkilerini belirlemek, ve sürdürülebilirliği oluşturan sosyal, çevresel ve ekonomik unsurlar arasındaki bağlantıları kaydedip raporlamak için faaliyetleri, yöntemleri ve sistemleri içeren bir alt alan olarak tanımlanmaktadır (Fülöp ve Hernádi, 2013). Bu muhasebe sistemi, işletmelerin ekonomik, sosyal ve çevresel performansını değerlendirmek, maliyet ve gelirleri şeffaf bir şekilde raporlamak ve sürdürülebilirlikle ilgili riskleri yönetmek için önemli bir araçtır (Gümrah ve Büyükipekçi, 2019). Üretim maliyetlerini belirleme, sürdürülebilirlik odaklı faaliyetlerin getirdiği kazançları ortaya koyma, işletmenin karşılaşılabileceği sosyal ve çevresel riskleri değerlendirme, enerji ve materyal akışlarını izleme, çalışanların sosyal ve çevresel sorumluluklarını güçlendirme gibi avantajlar, işletmelerin sürdürülebilirlik muhasebesinden elde ettiği faydalar arasında yer almaktadır (Gümrah vd., 2019). Bu nedenle, sürdürülebilirlik muhasebesi, işletmelerin hem kendi içsel performanslarını hem de dışsal etkilerini daha bütünlükçü bir şekilde değerlendirmelerine olanak tanıyan kritik bir araç olarak ön plana çıkmaktadır (Fülöp vd., 2013).

Buna ek olarak, çevresel-ekonomik performansın sürdürülebilirlikle güçlü bir bağlantı kurabilmesi için, çevresel performansın tekil operasyonel önlemlerinin ötesine geçilmesi ve ekonomik değerlerle muhasebe veya ticari değerler arasındaki ayrımın dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, ekonomik değerler ile çevresel performans arasındaki dengeyi sağlamak ve sürdürülebilir bir perspektif kazanmak, gelecekteki belirsiz unsurları da içeren maliyet ve gelirlerin dengesi olarak anlaşılmaktadır (Gözükara, vd., 2019).

Genel olarak, ekonomik sürdürülebilirlik sadece ekonomik yönleri değil, aynı zamanda sosyal ve çevresel faktörleri de dikkate almayı gerektirmektedir. Sürdürülebilir finansal kalkınmayı sağlamak için kısa ve uzun vadeli ekonomik performansı kurumsal sosyal sorumlulukla dengelemek oldukça büyük bir önem teşkil etmektedir (Hereu-Morales, ve Valderrama, 2022). Çünkü hem kamu politikası oluşturma hem de kurumsal stratejiler için yol gösterici bir ilke olarak ekonomik göstergeler yaygın bir şekilde kabul görmektedir (Adebayo Oladipupo, Rjoub, Kırıkkaleli, ve Adeshola, 2022).

Ekonomik sürdürülebilirlik kavramları aynı zamanda “*yeşil ekonomi*” kavramıyla da ilişkilendirilmektedir ve her ikisi de sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi ön planda tutarak zorlukları ele almayı amaçladığından, birbiriyle yakından ilişkilidir (Salihoğlu vd., 2020). Yeşil

ekonomi, çevresel sürdürülebilirliği, kaynak verimliliğini ve sosyal refahı ön planda tutan bir ekonomik sistemi ifade etmektedir (Aşıcı ve Şahin, 2021). Ekonomik büyüme, çevre koruma ve sosyal eşitlik arasındaki karşılıklı bağımlılığı tanımaktadır (Hereu-Morales vd., 2022). Aynı zamanda yeşil ekonomiye geçiş, ekonomik yapılarda ve uygulamalarda, iyi yönetim ve politika çerçeveleriyle desteklenen bir değişimi gerektirmektedir (Aşıcı vd., 2021).

Yeşil ekonomiye geçiş, ekonomik yapılarda, üretim süreçlerinde ve tüketim kalıplarında daha sürdürülebilir uygulamalara doğru bir değişimi gerektirmektedir. Bu geçiş, yenilenebilir enerjinin, sürdürülebilir tarımın, yeşil ulaşımın ve çevre dostu teknolojilerin teşvik edilmesini içermektedir (Söderholm, 2020). Aynı zamanda yeşil ekonomi, yeniliği teşvik ederek, yeni iş fırsatları yaratarak ve gelişmekte olan yeşil sektörlerde rekabet gücünü artırarak ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır (Hereu-Morales vd., 2022).

Ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması, kapitalizmin küresel ekonomik modeli içerisinde zorluklarla karşılaşmaktadır (Hereu-Morales vd., 2022). Yalnızca tükettiğimiz sürece medeni yaşam standartlarına erişebileceğimiz vaadi ne yazık ki dünyayı bir uçuruma sürüklemektedir (Foster, 2023). Belirli davranış kalıplarının modern yaşamın göstergesi olarak kabul gördüğü bir yüzyılda yerele olan eğilim bayağı ve sıradan kabul edilmektedir. Doğa ve toplumun korunması bilinci, hızla yayılan tüketim odaklı büyüme ekonomisinin önünde ikinci planda kalırken, engel tanımadan yayılmaya devam etmektedir. Çevre ve toplumun geri plana atılması, ekonomik büyüme hedefiyle birlikte ilerlerken, dünya sistemleri ve sosyal koşullar üzerinde önemli sorunlar yaratmaya başlayarak, mevcut durumun "sürdürülemez" olduğunu ortaya koymaktadır (Kurnaz vd., 2022). Sürdürülebilirlik ilkelerini iklim, biyoçeşitlilik, tarım ve ekonomik kalkınma gibi çeşitli araştırma alanlarına entegre ederek, ekonomik sürdürülebilirliğin yalnızca neoklasik yaklaşımla paydaş teorisine dayanan ve işletmelerin tek sorumluluğunun hissedar kar paylarını maksimize etmek olmadığını anlayabilmek değerli bir katkı olacaktır (Adebayo vd., 2022).

1.3.2.1. Kurumsal Sürdürülebilirlik

Kurumsal sürdürülebilirlik, işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal hususları stratejilerine ve faaliyetlerine entegre etmelerini gerektiren karmaşık ve gelişmekte olan bir kavramdır (Himmetoğlu, 2023). Çeşitli sektörleri etkileyen ve çevre örgütleri, danışmanlık firmaları dahil olmak üzere geniş bir yelpazede ilgi çeken kurumsal sürdürülebilirlik,

ekonomik, doğal ve sosyal sermayenin entegrasyonunu içeren çok yönlü bir yapıdır (Himmetoğlu, 2023).

Kurumsal sürdürülebilirliğe ulaşmak için işletmelerin altı kriteri karşılaması gerekmektedir: eko-verimlilik, sosyo-verimlilik, eko-etkinlik, sosyo-etkinlik, yeterlilik ve ekolojik eşitlik. İşletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik kriterlerine uymaları, yalnızca sürdürülebilir kalkınmaya destek olmakla kalmaz, aynı zamanda finansal performanslarını artırabilme potansiyellerinin olduğunu da göstermektedir (Jacobo-Hernandez, Jaimes-Valdez, ve Jiménez, 2021).

İşletmelerin sürdürülebilirliği, çeşitli unsurları kapsayan bir yapıya sahiptir. Sürdürülebilirlikle ilgili uygulamalarda karşılaşılan zorluklar genellikle ekonomik ve yönetsel kısımlardan kaynaklanmaktadır. İnsan gücü, kaynak kullanımı ve yönetim sorunları, işletmelerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarını engelleyebilmektedir (Himmetoğlu, 2023). Ayrıca, kurumsal sürdürülebilirlikte iş modellerinin önemi geniş ölçüde kabul görerek ve iş stratejilerinin sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumlu hale getirilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Rosales ve Haarstad, 2022).

Küresel rekabet koşullarının artması, işletmeleri sürdürülebilirlik kavramını benimsemeye yönlendirmektedir (Özmen, Karakoç ve Yeşildağ, 2020). Sürdürülebilirlik, rekabet avantajı sağlamanın bir yolu olarak görülmektedir (Tekeli vd., 2017). Günümüzde işletmeler, küresel işbirlikleri ve uluslararası örgütlerin çalışmaları sonucunda sürdürülebilirlik bilincine sahip olmayı amaçlamaktadır (Özmen vd., 2020).

1.3.2.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik

İşletmelerin toplumla etkileşimlerinde toplumun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmaları ve sosyal sorumluluk bilincini artırmaları önemli bir öncelik olarak belirtilmektedir (Özmen vd. 2020). Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) ile yakından ilişkilidir ve her iki terim de bazı bağlamlarda birbirinin yerine kullanılmaktadır (Jacobo-Hernandez vd., 2021). Ancak kurumsal sürdürülebilirliğin iş dünyasının ötesine geçerek ekoloji bilimi ve güçlü sürdürülebilirlik alanlarına uzandığını belirtmek önemlidir (Himmetoğlu, 2023).

Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) ile yakından ilişkilidir çünkü her iki kavram da çevresel, sosyal ve ekonomik hususları iş uygulamalarına entegre etme ortak hedefini paylaşmaktadır (Wang, 2022). Kurumsal sürdürülebilirlik, çevresel etkileri, sosyal eşitliği ve ekonomik performansı ele alarak kuruluşların uzun vadeli yaşayabilirliğini ve dayanıklılığını vurgulamaktadır (Himmetoğlu, 2023). Benzer şekilde KSS de işletmelerin topluma ve çevreye karşı etik ve sorumlu davranışlarına odaklanmaktadır (Özmen vd., 2020). Her iki kavram da kar getirici faaliyetlerin sosyal ve çevresel sorumluluklarla dengelenmesinin önemini kabul etmektedir. Kurumsal sürdürülebilirlik, ekoloji bilimi de dahil olmak üzere daha geniş bir odağı kapsarken, KSS genellikle hayırseverlik, toplum katılımı ve etik iş uygulamalarına odaklanmaktadır (Wang, 2022). Genel olarak, kurumsal sürdürülebilirlik ve KSS'nin entegrasyonu, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunarak, kuruluşların itibarını ve rekabet gücüne etki etmektedir (Jacobo-Hernandez vd., 2021).

1.3.2.3. Sosyal Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik

Sosyal girişimcilik ve sürdürülebilirlik, son yıllarda büyük ilgi gören, birbiriyle bağlantılı iki kavramdır. Sosyal girişimcilik, sosyal ve çevresel sorunlara yenilikçi çözümler üretmek için girişimcilik ilkelerini ve stratejilerini kullanma uygulamasını ifade etmektedir (Jamaludin, Zaki ve Fernandez, 2022).

Çok yönlü yapısı sayesinde sosyal girişimcilik, yenilikçi iş modellerini kullanma yoluyla sosyal ve çevresel zorluklarla başa çıkarak, girişimcilerin sürdürülebilirlik hedeflerinin ilerletilmesinde etkili bir rol oynamaktadır (Jamaludin vd., 2022). Ekonomik değer üretirken aynı zamanda olumlu sosyal ve çevresel etki yaratmaya yönelik önemli bir yaklaşım sunmaktadır. Sosyal girişimcilerin, girişimci zihniyeti ve sürdürülebilir uygulamaları birleştirerek üçlü sonuca (insan, gezegen ve kar) ulaşılmasına katkıda bulunabilecekleri düşünülmektedir (Wang, 2022).

Araştırmalar sürdürülebilirlik yönelimi ile girişimcilik niyetlerinin pozitif yönde ilişkili olduğunu göstererek; güçlü bir sürdürülebilirlik yönelimine sahip girişimlerin sosyal veya çevresel odaklı girişimcilik faaliyetlerine katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Üstelik sürdürülebilir girişimcilik ve sürdürülebilir inovasyon, belirli koşullar

altında kendiliğinden ortaya çıkabilmekte ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunan yeni ürün, hizmet ve iş modellerinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır (Wang, 2022).

Sürdürülebilir girişimcilik bağlamında, yerleşik ve yeni girişimcilerin etkileşimi ve katkısı önem arz etmektedir (Wang, 2022). İnovatif iş modellerinin varlığı, kuruluşların hedef ve stratejilerini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu hale getirirken, aynı zamanda dijital dönüşümü içererek performansı artırma potansiyelini ve sürdürülebilir dönüşümü başarma kapasitesini de artırmaktadır (Wu vd., 2023). Yerleşik oyuncular ile yeni ortaya çıkan girişimcilerin arasındaki etkileşimin, endüstriler arasında sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesinde kolaylık sağlayabileceği yönünde bir inanış gelişmiştir (Wang, 2022).

Sosyal sorumlu girişimcilik, son yıllarda ilgi çeken bir kavram haline gelmiştir. Bu kavram, sadece kar elde etmeyi değil, aynı zamanda toplum ve çevre üzerinde olumlu bir etki yaratmayı amaçlayan iş faaliyetlerinin izlenmesini içermektedir. Sosyal sorumlu girişimciler, iş operasyonlarına sosyal ve çevresel endişeleri entegre ederek, toplumla birlikte işletmeleri için değer yaratma sorumluluğuna da sahip olmaktadırlar (Meitriana, Indrayani ve Suwena, 2019).

Bu kısımda girişimcilik bakış açısıyla dikkat edilmesi gereken önemli konulardan biri de “*Green washing*” tanımlamasıyla literatüre geçen yeşil aklama kavramıdır. Yeşil aklama, şirketlerin faaliyetlerinde veya ürünlerinde gerçekte önemli değişiklikler yapmadan kendilerini çevre dostu veya sürdürülebilir olarak gösterdikleri aldatıcı uygulamayı ifade etmektedir (Mateo-Márquez, González-González ve Zamora-Ramírez, 2022).

Ekonomik kalkınma perspektifinden bakıldığında, yeşil aklama olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Şirketlere olan güveni sarsarak, tüketicileri yanıltma potansiyeline sahip unsurlar içeren bu durum, satışların ve karlılığın azalmasına neden olabilmektedir (Mateo-Márquez vd., 2022). Ayrıca yeşil aklama, güvenilirmez, manipülatif ve fırsatçı olarak görüldüğü için şirket itibarına da zarar verebilmektedir. Bu durum, bir şirketin marka imajı ve müşteri sadakati üzerinde uzun vadeli etkilere yol açabilir (Kaur, Budhiraja ve Gupta, 2023). Yeşil aklama, özellikle çevresel performansını yanlış bir şekilde tanıtmakla suçlandığı durumlarda, şirketin itibarını olumsuz yönde etkileyerek güvenilirliğini ve meşruiyetini zedeleyebilir (Mateo-Márquez vd., 2022). Yeşil aklama yapan şirketler kurumsal sosyal sorumluluk çabalarında samimiyetsiz olmakla suçlanabilir, bu durum ise itibar kaybına ve kamu güveninin

zedelenmesine yol açabilmektedir (Kaur vd., 2023). Genel olarak yeşil aklama, iş sektörünün hem ekonomik kalkınması hem de şirket itibarı açısından risk oluşturmakta olup, gerçek ve şeffaf sürdürülebilirlik uygulamalarının önemini vurgulamaktadır.

Volkswagen emisyon skandalı, iş sektöründeki yeşil aklamaya önemli bir örnek teşkil etmektedir. 2015 yılında Volkswagen'in emisyon testlerini manipüle etmek için dizel araçlarına yazılım yüklediği ve bu sayede araçların gerçekte olduğundan daha çevre dostu görüldüğü ortaya çıkmıştır. Volkswagen, bu skandalın şirket üzerindeki önemli ekonomik ve itibar sonuçlarıyla başa çıkmak zorunda kalmıştır; bu durum, kârlılığı ve ekonomik gelişimi üzerinde etkili olmuş, çeşitli para cezaları ve tazminat ödemeleri gibi önemli mali yaptırımları içermiştir. Ayrıca, skandal Volkswagen'in itibarını ciddi şekilde zedeleyerek tüketici güveninin kaybolmasına ve satışların düşmesine yol açmıştır (Che, Katayama ve Lee, 2022). Bu olay bize, hem ekonomik performans hem de şirket itibarı açısından yeşil aklamanın potansiyel sonuçlarını gösteren önemli bir örnektir.

Şirketlerin, yeşil aklama ile ilişkili tuzaklardan kaçınmak için çevresel iddialarında özgünlük ve hesap verebilirliğe öncelik vermeleri yönündeki yükümlülükleri, sadece kurumsal itibarlarını korumakla kalmayıp aynı zamanda tüketicilerin güvenini kazanarak sürdürülebilir bir rekabet avantajı elde etmelerine de katkı sağlamaktadır (Mateo-Márquez vd., 2022).

Sonuç olarak, sosyal girişimcilik ve sürdürülebilirlik, sosyal ve çevresel zorlukların çözümüne yönelik yenilikçi yaklaşımlar sunan, iç içe geçmiş kavramlardır. Girişimcilik ilkelerini sürdürülebilir uygulamalarla birleştiren sosyal girişimciler, uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunurken aynı zamanda olumlu bir etki de yaratabilirler. Sosyal girişimcilik ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişki dinamik ve karmaşık olup, genel olarak sosyal girişimcilik, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme ve daha kapsayıcı, çevreye duyarlı bir ekonomi yaratma potansiyeline sahiptir (Wang, 2022).

1.3.3. Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik, analitik, normatif ve politik açılardan net bir ayrım yapılamaması ve sadece tek bir açıdan kavramsallaştırılmaya çalışılması nedeniyle zor bir kavramdır (Akin ve Aytun, 2022). Bu zorluğun temel nedenlerinden biri “sosyal” kelimesinin geniş ve çok boyutlu olmasıdır. McKenzie'nin araştırmasında, sosyal sürdürülebilirliği, toplumlar içinde yaşamı geliştiren bir durumu ve bu hedefe ulaşmaya yönelik bir süreç olarak

Sosyal sürdürülebilirlik, temelde bir fırsat eşitliği atmosferi yaratarak (Başar, Ağ ve Gülhan, 2019); bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarını sosyal adaletin sağlanması yoluyla karşılayıp, yaşam kalitesini ve eşitlik düzeyini arttırmayı ifade etmektedir (McGuinn vd., 2020). Bünyesinde birçok belirsizlik barındırdığından dolayı karmaşık bir yapıya sahiptir (Kraus, Rehman ve García, 2020). Bu nedenle, sosyal sürdürülebilirliğin ele alınması, sosyal bilimlerdeki analitik yöntemler için ciddi zorluklar içermektedir.

[illegible]

35

Sosyal sürdürülebilirlik, insanların yaşam sürdüğü alanlarda refah içinde yaşayabilmeleri için gereksinimlerini anlamak ve yaşam olanaklarını bu perspektifle gözden geçirmek anlamına gelmektedir (Akın vd., 2022). Bu anlayış, aynı zamanda eşitlik, çeşitlilik, yaşam kalitesi, demokrasi ve yönetim temellerine de dayanmaktadır (Gedik, 2020). Sosyal sürdürülebilirliği sağlamak için, beşeri sermayesi yüksek ve etkin bir toplumun oluşturulması gerekmektedir. Bu gereklilik, bireysel ve toplumsal kaynakların geliştirilmesini, güvene dayalı sosyal ağlarla gerçekleşen sosyalleşmeyi içermektedir (Akın vd., 2022).

Sürdürülebilirliğin tarihsel kökenlerinin aynı zamanda küresel kapitalizme bağlı çevrecilikle ilişkilendirilmesi, sosyal boyutunun marjinalleşmesine katkıda bulunmaktadır (Foster, 2023). Geleneksel bakış açısıyla çevre ve toplumun ayrıştırılması, politik sonuçlara yol açan bir durumu ifade eder ve bu durum, kentsel eşitsizlik gibi sosyal adalet konularını ihmal etme eğilimindedir. Bu bağlamda, sosyal sürdürülebilirlik, bu karmaşıklıkları anlama ve ele alma zorunluluğunu vurgulayarak sürdürülebilirlik alanındaki çabaları daha kapsamlı ve bütünlükçü bir perspektife taşımak adına önemli bir perspektif sunmaktadır (Kraus vd., 2020).

Polomarkakis (2019), sosyal sürdürülebilirliği "Avrupa Birliği hukuk düzeninde belirlenmiş politika, kurallar ve prensipler kümesi" şeklinde tanımlayarak, bu yaklaşımın amacının "Sosyal Avrupa'nın ekonomik anayasa karşısında hiyerarşik bir bağımlılık pozisyonuna geri düşmesini önlemek" olduğunu belirtmektedir. Bu tanım, sosyal sürdürülebilirliği sadece bir yan ürün veya sürdürülebilirliğin ek bir unsuru olarak değil, AB'nin temel politika ve değerleri arasında özerk bir konumda görmeyi amaçlamaktadır (Polomarkakis, 2019).

Sosyal sürdürülebilirliğin bir kısıtlama olarak kabul edilmesi, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesi sürecinde, sosyal refah ve eşitliğin göz ardı edilmemesi gerektiği anlamına gelmektedir. Bunun yerine, bütünsel sürdürülebilirliğe ulaşmak için her üç boyutunun da entegre edilmesi vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, bu yaklaşım ekonomik ve çevresel kararların sosyal etkilerinin dikkate alınmasını, adil ve hakkaniyetli uygulamaların teşvik edilmesini ve sosyal eşitsizlik ve adaletsizliklerin ele alınmasını gerektirmektedir (Boyer, Nicole, Poonam ve Kevin, 2016).

Sosyal sürdürülebilirlik düşüncesi, şirketlerin ve kuruluşların sadece kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) çerçevesinde değil, aynı zamanda genel stratejik planlamalarında sosyal boyutları da göz önünde bulundurmasını talep etmektedir (Carroll ve Shabana, 2010). Sosyal sürdürülebilirlik alanında gerçekleştirilen uygulamaların kapsamı ve sıklığı işletmelerin sürdürülebilirlik performansını belirleyen önemli unsurlardan biridir (Tekeli vd., 2017). Özellikle, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejileri oluşturulurken paydaş katılımına ve toplumsal ihtiyaçlara duyarlılık göstermeleri, sosyal sürdürülebilirlik hedeflerini daha etkili bir şekilde gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktadır (McGuinn vd., 2020). Bu bağlamda, sosyal sürdürülebilirlik, ekonomik karlılığı sürdürülebilir bir şekilde dengeleyerek, toplumun uzun vadeli refahına katkıda bulunmayı amaçlayan bir bütünsellik anlayışını içermektedir (Kraus vd., 2020).

- Tablo 2 , sosyal sürdürülebilirliği anlamak ve değerlendirmek için kullanılan temel unsurlar: Sosyal sürdürülebilirlik hedefleri nelerdir? Sorusuna yanıt olmaktadır (Taghvaei vd., 2022).

Tablo 2 : Sosyal Sürdürülebilirlik Hedefleri

<i>Temel İhtiyaçlar</i>	Gıda, konut, gelir gibi temel ihtiyaçlar ve bunun yanı sıra kişisel gelişim gibi daha geniş ihtiyaçlar.
<i>Adalet</i>	Cinsiyet, ırk, sınıf ve etnik boyutlarda adil bir gelir dağılımı.
<i>Eşit Haklar</i>	İnsan hakları, arazi kullanımı, mülkiyet hakları ve yerli halkların hakları gibi çeşitli hakların eşitliği.
<i>Sosyal Altyapıya Erişim</i>	Toplulukların hareketliliği, insanların yerel hizmetlere, tesislere ve yeşil alanlara erişimi.
<i>İstihdam ve İşle İlgili Konular</i>	Cinsiyet eşitliği, ücret eşitliği ve kapsayıcı uygulamalara ek olarak yerel küçük ve orta ölçekli işletmelere fırsat tanınması, yerel tedarik zinciri, kadın kooperatifleri gibi unsurlara imkan tanınması.
<i>Eğitim ve Öğrenme İmkanları</i>	Eğitim erişimi, öğrenme fırsatları ve eğitim sistemine ilişkin iyileştirmeler.
<i>Güvenlik</i>	Ekonomik, çevresel ya da sosyal güvenlik gibi çeşitli güvenlik türleri.
<i>Sağlık Etkileri</i>	Sağlık hizmetlerine erişim ve hizmetlerden faydalanma imkanları.

<i>Sosyal Bütünleşme, Dahil Etme ve Etkileşim</i>	Toplumsal bütünleşme, çeşitlilik, kapsayıcılık ve katılımcı demokrasi unsurları.
<i>Kültürel Çeşitlilik ve Gelenekler</i>	Kültürel çeşitlilik ve geleneklerin korunması.
<i>Topluluk Bağlılığı, Aidiyet ve Kimlik</i>	Topluluk bağlılığı, aidiyet ve kimlik duygusu.
<i>Sosyal Tanıma</i>	Sivil toplum ve sosyal sermaye gelişimi için kapasitesi gelişim programları.
<i>Konut ve Kamu Alanı</i>	Kamusal alanların haklar perspektifi üzerinden yeniden kurgulanması.
<i>Yaşam Kalitesi, Mutluluk ve İyi Hali</i>	Yaşam kalitesi, mutluluk ve iyi olma hallerini içermektedir.

Bu unsurlar, sosyal sürdürülebilirliğin geniş kapsamlı ve çok boyutlu doğasını anlamamıza katkıda bulunmaktadır (Taghvae vd., 2022). Özetleyecek olursak, sosyal sürdürülebilirlik, geniş bir perspektifle ele alınan unsurları içinde barındırmaktadır. Bu unsurlar arasında temel ihtiyaçlar olan yiyecek, konut ve gelirin yanı sıra bireysel gelişim gibi daha geniş kapsamlı ihtiyaçlar da yer almaktadır (McGuinn vd., 2020). Sosyal sürdürülebilirliğin temel hedeflerinden biri, gelirin adil bir şekilde dağıtılmasıdır (Taghvae vd., 2022). Bu dağılımın adil olması, insan hakları, arazi kullanımı, yerli hakları gibi temel hak eşitliği unsurlarını da içermektedir. Aynı zamanda, sosyal altyapı erişimi, istihdam, öğrenme fırsatları, toplumsal kalkınma, güvenlik, sağlık hizmetlerine erişim, sosyal uyum ve kültürel çeşitlilik gibi faktörler de sosyal sürdürülebilirlik çerçevesinde önemli hedefler arasında yer almaktadır (McGuinn vd., 2020).

Sosyal sürdürülebilirlik, bireylerin kalkınma sürecine katıldıklarını hissettikleri ve bu sürecin hem kendilerine hem de gelecek nesillere fayda sağlayacağına inandıkları noktada önem kazanmaya başlamıştır (Wu vd., 2023). Sosyal sürdürülebilirliği anlamak ve desteklemek amacıyla benimsenen yaklaşıma göre, bu kavram, Tablo 3 'te de açıklandığı üzere, fiziksel sağlık, yaşam kalitesi, eşitlik ve yönetim gibi geniş temalar altında sentezlenerek sürdürülebilir çözüm önerilerine katkı sağlayan koşulları ve süreçleri özetlemeyi amaçlamaktadır (McGuinn vd., 2020) :

Tablo 3 : Sosyal Sürdürülebilirlik Matrisi

1. Makro düzey: Temel fiziksel refah seviyesi, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları temel yaşam koşullarını ifade eder. Bu koşullar, konut, gıda, giyim, sağlık ve sanitasyon gibi temel ihtiyaçları kapsamaktadır.
2. Mikro düzey: Bireylerin ve toplulukların yaşamlarını doğrudan etkileyen sürdürülebilirlik sorunlarının incelendiği noktadır. Yaşam kalitesi ve eşitlik, mikro düzeyde ele alınan iki önemli konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır.
2.1.Sosyal: Sosyal ve kültürel yaşam, sosyal uyum, entegrasyon, çeşitlilik, iletişim ve katılım, sosyal adalet ve eşitlik, sosyal güvenlik, sosyal sermaye ve genel refah durumu gibi unsurları içermektedir.
2.2.Hizmetler: Mal ve hizmetlere erişim, iş imkanları, adil gelir dağılımı ve eğitim gibi konularda olanakları içermektedir.
2.3.Yönetişim: Demokrasi, katılımcı yönetim, vatandaş katılımı için geliştirilmiş sistemlerdir.

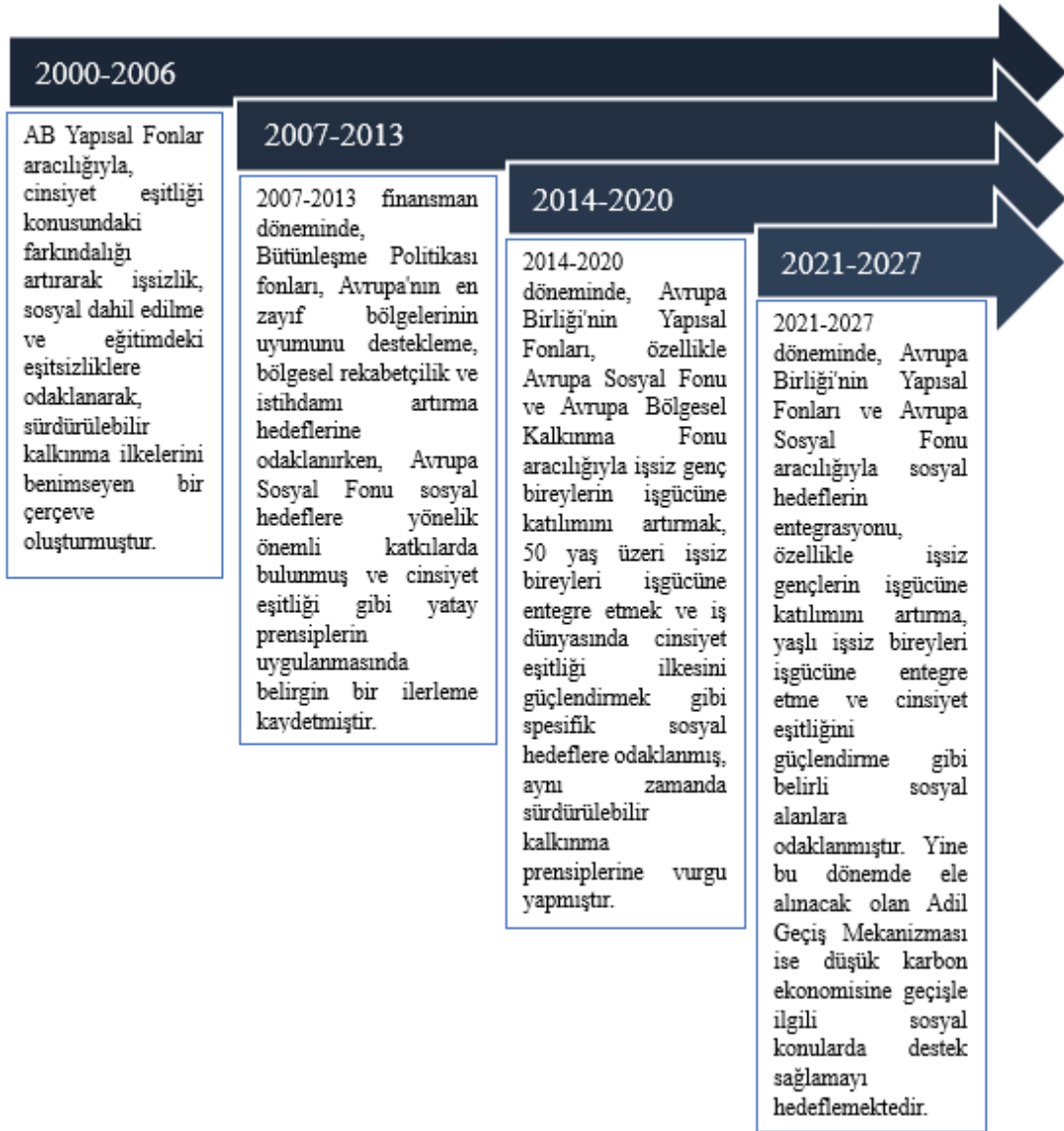
Yukarıda yer alan sınıflandırmaya göre, sosyal sürdürülebilirlik kavramı, sıklıkla tartışılan boyutlarıyla birlikte ele alınarak analiz edilmekte ve bu analiz, farklı yönleriyle bir araya getirilerek bütünlük oluşturulmaktadır (McGuinn vd., 2020).

Sosyal sürdürülebilirlik, genellikle sosyal refah, yaşam kalitesi, sosyal adalet, sosyal uyum, kültürel çeşitlilik, demokratik haklar, cinsiyet eşitliği, işçi hakları, geniş katılım, sosyal sermaye ve bireysel yetenek geliştirme gibi bir dizi konuya atıfta bulunur. Ancak, tüm bu boyutlarda başarı elde etmek büyük bir görevdir ve dünyayı sosyal sürdürülebilir bir yola koymak gerçekten de ütöpik bir yaklaşımı ifade etmektedir (Wijsman ve Berbés-Blázquez, 2022).

Bu zorlu yaklaşımı kolaylaştırabilmek adına atılan önemli adımlardan biri de “**Avrupa Birliği Uyum Politikası**” olarak bilinen ve Avrupa Birliği'nin çeşitli ülkeleri arasındaki ekonomik, sosyal ve toprak bütünlüğünü sağlama hedefine odaklanan stratejidir. Bu politika, AB'nin içindeki farklı bölgeler arasındaki eşitsizlikleri azaltmayı, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi ve birlikte çalışmayı amaçlamaktadır. AB Uyum Politikası, AB Yapı Fonları gibi

finansal araçları kullanarak projeleri destekleyerek, çeşitli bölgelerdeki ekonomik ve sosyal farklılıkları gidermeye yönelik programları uygulamaktadır. Bu politika, birlik içindeki dayanışmayı güçlendirerek AB'nin genel rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir. Avrupa Uyum Politikası, birlikte çalışmanın ve kaynakların etkili bir şekilde yönetilmesinin yanı sıra AB'nin çeşitli bölgelerinde sürdürülebilir kalkınma ve refahın sağlanmasına odaklanarak AB'nin uzun vadeli başarısı için kritik öneme sahiptir (Tuğaç, 2022).

Eleştirel Sosyal Teori ve bir dizi diğer unsurlar aracılığıyla, sosyal konular her zaman Avrupa Uyum Politikası'nın odak noktalarından biri olmuştur. Bu unsurlar, genellikle iş, sosyal katılım ve eğitim gibi konulara odaklanan doğrudan sosyal hedeflere yönelik fonlamaları içermektedir (McGuinn vd., 2020). Zamanla, bu hedefler evrim geçirmiş olsa da, genel amaç, bölgesel kalkınma ve sosyal eşitsizlikleri azaltma hedefine hizmet etmek olarak korunmuştur (European Commision, 2019). 2000 yılında getirilen "yatay prensipler" Uyum Politikası prensipleri, politika uygulamalarını belirli bir konuya odaklanmak yerine genel olarak tüm alanlara yaymayı hedeflemektedir. Daha sonra uygulanan "ex ante koşullar" ise belirli bir harcamaya başlamadan önce karşılanması gereken şartları belirtmektedir. Bu şartlar, harcamaların belirli politika önceliklerine uygun olmasını sağlamayı amaçlar. Yani, harcama yapılacak alan ne olursa olsun, belirli politika hedeflerine uygun olmasını gerektiren koşulları içermektedir (Tuğaç, 2022). Şekil 3, bu yaklaşımların farklı finansman dönemlerindeki detaylarını özetlemektedir (McGuinn vd., 2020).

Şekil 3: Tarihsel Süreçte AB Yapı Fonları'nda Sosyal Hedeflerin Ana Akıma Entegre Edilme Yaklaşımları (McGuinn vd., 2020)

Sosyal sürdürülebilirliğin idari ve işlevsel boyutlarını ayırmak, çevresel adalet literatüründeki bir ayrımı içermektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın işlevsel yönleri, sosyal hedeflere odaklanırken demokratik temsilin rolünü, katılımı ve müzakereleri içerebilir. Ancak, bu iki boyut arasındaki sınırları belirlemek her zaman kolay değildir. Örneğin, belirli sosyal sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının

katılım kapasitelerini güçlendirmek veya öğrenme fırsatları sunmak gibi, sürdürülebilirlik projelerine katılımı artırmak önemli katkılar sağlamaktadır (Wijsman vd., 2022).

Sosyal sürdürülebilirlik konularının işlevsel, daha az bilimsel ve daha çok ideolojik ve politik odaklı olduğu görülmektedir. Bu konuların ölçülebilir olabilmesine rağmen, içerisinde yaşam kalitesi ve toplumsal refah gibi karmaşık niteliklere sahip unsurlar barındırması anlaşılmasını zorlaştırmaktadır (Kraus vd., 2020).

Geleneksel olarak, sürdürülebilir kalkınma politikaları genellikle çevresel konulara odaklanmıştır, çünkü bu odak, çevrenin durumu ve insan faaliyetlerinin çevreye yük getirme düzeyi ile doğrudan ilgilidir (McGuinn vd., 2020). Uzun yıllardır devam eden bir ortak görüş, insanlığın çevresel kaynakları aşırı bir şekilde tükettiği yönündedir (Gedik, 2020). Bu bağlamda, küresel kalkınmanın, büyüyen nüfus ve artan ortalama tüketim oranları ile sürdürülemez bir hale geldiği görülmekte olup, küresel ölçekteki bu artış oranları, sürdürülebilirlik açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir (Foster, 2023). 2100 yılına kadar dünya nüfusunun dört katına çıkması beklenirken, kişi başına düşen tüketimin artması da öngörülmektedir (Kraus vd., 2020). Bu durum, gelecekte karşılaşılabilecek olan büyük zorlukları vurgulayarak sürdürülebilir kalkınma çabalarının önemini de ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, bu yüzyılın en büyük zorluklarından biri, küresel kalkınma eğilimlerini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle, özellikle de sosyal sürdürülebilirlikle uyumlu hale getirmektir (Roig, 2020). Gelişmekte olan ülkelerin yaşam standartlarını artırma çabaları ile çevresel koruma hedefleri arasında denge kurmak kritik bir meseledir. Bu süreçte, dünya taşıma kapasitesi ile ilgili yapılan tahminlerin ne kadar iyimser veya kötümser olduğunu değerlendirmek de önemlidir. Gelecekteki çabaların, ekonomik kalkınmayı destekleme ve çevresel sürdürülebilirliği gözetme amacıyla bir denge kurması umulmaktadır (Kraus, vd., 2020).

1.3.3.1. Kavramsal Analiz: Kurumsal Sürdürülebilirlik, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Sürdürülebilirlik Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi

Kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) ve sosyal sürdürülebilirlik terimleri, sıkça karıştırılan kavramlardır. Bu durum, bu terimlerin zaman

içinde farklı anlamlar kazanması ve literatürde çeşitli biçimlerde kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Carroll vd., 2010). Kavramların tanımlarının benzer olması veya terimlerin zaman içinde farklı şekillerde kullanılması, bu karışıklığın temel nedenidir (Solano, Paule-Vianez, Casado ve Díaz-Iglesias, 2023). Kurumsal sosyal sorumluluk piramidi, ekonomik, hukuki, etik ve hayırsever sorumluluklar da dahil olmak üzere KSS'nin farklı boyutlarını vurgulamaktadır. Ancak, KSS kavramı zaman içinde evrim geçirmiş, daha geniş sürdürülebilirlik endişelerini içerecek şekilde genişlemiştir (Carroll vd., 2010). Bu evrim, kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk ve sosyal sürdürülebilirlik gibi terimlerin zaman zaman birbirleriyle karıştırılmasına neden olmuştur. (Solano vd., 2023; Murthy, 2012). Kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki kavramsal farklılıklar, günümüzde kurumsal vatandaşlık, sürdürülebilir girişimcilik ve iş etiği gibi benzer kavramların da kullanılmaya başlamasıyla belirginliğini yitirmektedir (Murthy, 2012). Bu genişleme, çakışan kavramlar ve terminolojiyle sonuçlanarak üç kavram arasındaki ayrımı zorlaştırmıştır (Solano vd., 2023).

Bu kavramlar birbirine bağlıdır ve birbirlerini etkilemektedir, bu da onları pratikte ayırmayı zorlaştırmaktadır (Solano vd., 2023). Sürdürülebilirlik ilkelerinin iş stratejilerine ve operasyonlarına entegre edilmesi, üç kavramın da kapsamında yer alan çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları dikkate almayı gerektirmektedir (Murthy, 2012).

Bu kavramlar arasında örtüşmeler ve karşılıklı bağımlılıklar olsa da, farklı vurgu ve kapsamlara sahiptirler. Kurumsal sürdürülebilirlik, çevresel, sosyal ve ekonomik yönleri göz önünde bulundurarak iş stratejilerine ve operasyonlarına holistik bir yaklaşım benimserken (Himmetoğlu, 2023); KSS işletmelerin toplumsal refahına katkıda bulunmak ve paydaş beklentilerini karşılamak için üstlendikleri gönüllü eylem ve girişimlere odaklanarak hayırseverliği, etik uygulamaları ve sorumlu işletme davranışlarını kapsamaktadır (Gedik, 2020). Sosyal sürdürülebilirlik ise sosyal adalet, toplumsal kalkınma ve insan hakları gibi konuları kapsayarak, sosyal refahı ve toplumsal kalkınmayı vurgulamaktadır (McGuinn vd., 2020). Bu farklılıkları anlamak, organizasyonların sürdürülebilirlik zorluklarını etkili bir şekilde ele almaları ve paydaş beklentilerini karşılamaları için çok önemlidir. Bu kavramların karıştırılması, işletmelerin faaliyetlerini değerlendirirken yanlış kararlar alınmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla, bu kavramların karıştırılmasını önlemek için, kavramların anlamlarını ve farklılıklarını iyi anlamak gerekmektedir. Bu kavramları doğru bir şekilde

anlamak ve uygulamak, işletmelerin hem uzun vadeli başarısını hem de topluma olan katkısını artıracaktır (Solano vd., 2023).

1.4. Sosyal Sürdürülebilirliğin Temel Unsurları

Sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu, ilk olarak Brundtland raporunda sağlık sorunları ve gelir uçurumu gibi konulara odaklanarak tanımlanmıştır (Brundtland Commission, 1987). Ancak, 1992 Rio Konferansı'nda bu boyut, anlamlı bir yaşam hakkı, kuşaklar arası ve kuşak içi sosyal adalet ile sürdürülebilir kalkınma süreçlerine yerel katılım gibi unsurları içerecek şekilde genişletilmiştir. 1990'lara kadar olan dönemde sosyal sürdürülebilirlik tartışmalarının yoksulluk ve nüfus artışı gibi iki ana konuya odaklandığını, ancak uluslararası kuruluşların bunları sadece ekolojik sürdürülemezlik nedeni olarak değil, aynı zamanda ekonomik uçurum ve sosyal adaletsizlikle bağlantılı olarak gördüğünü belirtilmektedir (Bergquist vd., 2022). Daha sonraki süreçlerde, kavramın odak noktasının daha çok sosyal katılım ve insanların kendi geleceklerini inşa etme kapasiteleri olduğu vurgulanmaktadır (Foster, 2023). Bergquist, vd. (2022) analizine göre, sosyal sürdürülebilirlik kavramı zaman içinde iki temel döneme ayrılır:

- ❖ *İlk dönemde (1988-2000)*, sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik büyüme temellerine dayanır ve genellikle çevresel faktörlere ek olarak düşünülmesi gereken sosyal faktörleri içerir.
- ❖ *İkinci dönemde (2001-2018)*, sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın yalnızca bir parçası değil, aynı zamanda bağımsız bir sürdürülebilirlik boyutu olarak kabul edilir. Bu dönemde işsizlik, sürdürülebilir kalkınma için eğitim gibi çeşitli sosyal konular sosyal sürdürülebilirliği tanımlamaktadır.

Toplumlar, işletmelerden, insan haklarına saygı, sürdürülebilir kalkınma, toplumsal cinsiyet eşitliği, iklim adaleti, kapsayıcılık, eşitlik ve dayanışma ilkelerine uygun bir çerçeve içinde faaliyet göstermelerini ve karar alma süreçlerine anlamlı bir şekilde katılımlarını beklemektedir (UN, 2015). Bu ilkelere uygun bir şekilde hareket etmek, sadece etik sorumlulukları yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda işletmelerin uzun vadeli sürdürülebilirliği için de kritik öneme sahip toplumsal güven ve destek noktaları oluşturmaktadır (Tekeli vd., 2017).

Sosyal sürdürülebilirlik, adil ve eşitlikçi bir toplum yaratmak için hayati öneme sahip çeşitli temel unsurları içerir. Bu unsurlar, insan hakları ve sosyal adalet, eşitlik, kapsayıcılık, cinsiyet eşitliği ve iyi yönetimi kapsamaktadır (Severin vd., 2022). Bu unsurları anlamak ve ele almak, sosyal sürdürülebilirliği başarmak ve sürdürülebilir bir geleceği teşvik etmek için oldukça büyük bir öneme sahiptir.

Eşitlik, sosyal sürdürülebilirliğin başka bir temel unsurudur. Tüm bireylere, cinsiyet, ırk, etnisite veya ekonomik durumları ne olursa olsun, ayırım gözetmeksizin adil davranmayı içermektedir. Eşitliği teşvik etmek, herkesin kaynaklara, fırsatlara ve karar alma süreçlerine eşit erişime sahip olmasını sağlamaktadır. Eşitliği hedefleyerek, sosyal sürdürülebilirlik, sistemik engelleri ortadan kaldırmayı ve herkesin gelişebileceği ve potansiyelini gerçekleştirebileceği bir toplum yaratmayı amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, sosyal sürdürülebilirliğin temel unsurları; insan hakları ve sosyal adalet, eşitlik, kapsayıcılık, cinsiyet eşitliği ve iyi yönetim birbiriyle bağlantılı olmasının yanı sıra sürdürülebilir ve eşitlikçi bir toplum yaratmak için temel unsurlardır. Bu unsurları ele alarak, tüm bireylerin eşit fırsatlara, haklara ve kaynaklara sahip olduğu, sosyal refahın ve adaletin önceliklendirildiği bir geleceğe doğru ilerleyebiliriz. Bu bağlamda sosyal sürdürülebilirliğin temel unsurları beş ana başlıkta ele alınmaktadır (Severin vd., 2022; Seifi, Razmkhah ve Pletnev 2021; Provasi ve Harasheh, 2021; Fleetwood, 2020).

1.4.1. İnsan Hakları ve Sosyal Adalet

1983'ten 1987'ye kadar Norveç Başbakanı olarak görev yapan ve adını duyurduğu "Brundtland Raporu" ile özdeşleşen Norveçli siyasetçi Gro Harlem Brundtland, sürdürülebilirlik konusundaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Adalet olmadan sürdürülebilirlik sadece bir hüsrana olacaktır. Adil bir dünya düzeni, doğanın dengesini koruma ve insanlığın refahını güvence altına alma arasında kusursuz bir dengeyi ifade eder.”

(Brundtland Commission, 1987)

Bu sözleriyle, insan hakları ve sosyal adaletin, sürdürülebilirliğin temel taşları olduğunu vurgulayarak, adil ve hakkaniyetli bir toplumun oluşturulmasına olan katkısını ön plana çıkarmaktadır. İoanna Kuçuradi'nin ifadesi de benzer bir perspektifle, sürdürülebilir bir dünya düzeni için hem sosyal hem de ekolojik açıdan adil bir denge kurmanın zorunluluğunu vurgulamaktadır :

"Adalet, sürdürülebilir bir dünya düzeninin anahtarıdır. Eşitlik olmadan, ekolojik dengeden bahsetmek bir hayaldir."

(Kuçuradi, 2021):

İstanbul Politikalar Merkezi'nde Kıdemli Uzman ve İklim Değişikliği Çalışmaları Koordinatörü olarak görev yapan Ümit Şahin'in de benzer bir yaklaşımı vardır:

"Geleceğimizi kurtarmak için adil bir dünya düzeni kurmalıyız. Sürdürülebilirlik, insan haklarına saygı ile el ele gider."

(Aşıcı, vd., 2021)

İnsan hakları, geçmişleri veya kimlikleri ne olursa olsun tüm bireylerin sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri kapsamaktadır (Kuçuradi, 2021). Sosyal adalet ise toplumun tüm üyeleri için eşit fırsatların, kaynaklara erişimin ve adil muamelenin teşvik edilmesine odaklanmaktadır (Akdoğan, 2023).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, küresel düzeyde insan haklarının desteklenmesinde temel bir rol oynayan önemli bir belge olarak kabul edilmektedir (Alpbaz, 2019). Cinsiyet, ırk, din veya diğer özelliklere dayalı ayrımcılık olmaksızın tüm bireylerin doğuştan gelen onurunu ve eşit haklarını tanımaktadır (Kuçuradi, 2021). Beyanname, insan hakları ilkelerinin desteklenmesi, sosyal adaletin sağlanması ve sürdürülebilir kalkınmayı engelleyen sistemik eşitsizliklerin ele alınması açısından son derece önemlidir (Benedek, 2014).

Birleşmiş Milletler Milenyum Deklarasyonu, insan hakları taahhütlerini ve kalkınma hedeflerini yeni milenyumun uluslararası gündeminin merkezine yerleştirmiştir (Cole, 2022). Bu çerçevede, üye devletler hem insan haklarını koruma ve teşvik etme taahhütlerini

yenilemiş, hem de ölçülebilir ve zamana bağlı sekiz kalkınma hedefini benimsemiştir, ki bunlar “Milenyum Kalkınma Hedefleri” olarak bilinmektedir (Hickmann vd., 2023). Bu hedefler, yoksulluğu azaltma ve ilerlemeyi ölçme amacı taşır. İnsan hakları ve Milenyum Kalkınma Hedefleri, birbirine bağımlı ve birbirini destekleyen kavramlardır; bu hedefler uluslararası hukuki esaslar üzerine oturmuş olup genel anlamda geniş bir insan hakları çerçevesini oluşturmaktadır (Hickmann vd., 2023).

İnsan hakları ve Milenyum Kalkınma Hedefleri arasındaki bağlantı, her iki girişimin de temelde insanın yaşam kalitesini artırmayı ve temel haklarına saygı göstermeyi amaçlamasından kaynaklanmaktadır. Her iki yaklaşım da ulusal ve uluslararası düzeyde periyodik raporlama süreçlerini içermektedir, ancak insan hakları alanında hesap verebilirlik kriterlerini sağlamak için daha geniş bir kurumsal altyapı gerekmektedir (Hickmann vd., 2023).

Sürdürülebilirlik bağlamında, insan hakları konuları, sosyal adaletin teşvik edilmesi ve çevresel sorunların ele alınması açısından kritik bir öneme sahiptir (Hickmann vd., 2023). Örneğin, temiz su ve sanitasyona erişim, temel bir insan hakkıdır ve bu kaynaklara evrensel erişimin sağlanması, sürdürülebilir kalkınma için önem teşkil etmektedir. Benzer şekilde, tedarik zincirlerindeki zorla çalıştırma ve çocuk işçiliği gibi insan hakları ihlallerinin ele alınması, adil ve sürdürülebilir iş uygulamalarının teşvik edilmesi açısından önem arz etmektedir (Benedek, 2014).

İşletmelerin, çalışanlarına yönelik sosyal haklarını koruma, iş güvenliği ve işçi hakları gibi unsurları yasal çerçevelere uygun bir şekilde uygulamaları insan onuruna uygun iş koşulları oluşturmak açısından temel öneme sahip faktörlerdir (Benedek, 2014). Ayrıca, örgüt kültürü ve politikalarını göz önünde bulundurarak liderlik tarzı, çalışanların motivasyonu, paydaş katılımı gibi faktörleri değerlendirmeleri, işletmelerin karar alma mekanizmalarını sürdürülebilirlik perspektifiyle yönlendirmeleri gerekmektedir (Arcagök vd., 2022).

İnsan hakları ve sosyal adalet, sosyal sürdürülebilirliğin temelini oluşturur. İnsan haklarına saygı göstermek ve bunları korumak, bireylerin yemek, su, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlara erişimini içermektedir. Sosyal adalet, eşitsizlikleri ele alır ve herkesin eşit fırsatlara ve haklara sahip olduğu adil bir toplum yaratmayı amaçlar. İnsan haklarına ve sosyal adalete öncelik vererek, sosyal sürdürülebilirlik, tüm bireylerin refahını ve onurunu değerli kılan bir toplum oluşturmayı hedeflemektedir (Fleetwood, 2020). Sonuç olarak, insan hakları ve sosyal

adalet sürdürülebilirliğin ayrılmaz bir parçasıdır. İnsan hakları ilkelerinin gözetilmesi ve sosyal adaletin teşvik edilmesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir toplum yaratılması için önemlidir (Cole, 2022).

1.4.2. Eşitlik

Eşitlik ve sürdürülebilirlik, gezegenin uzun vadeli refahını sağlarken adil ve eşitlikçi bir toplum yaratmak için hayati önem taşıyan birbiriyle bağlantılı iki kavramdır (Provasi, vd., 2021). Öte yandan eşitliği teşvik etmek, tüm bireylerin kaynaklara, fırsatlara ve faydalara eşit erişime sahip olmasını sağlamak sürdürülebilir kalkınma anlayışının temelini oluşturmaktadır (Salas-Zapata vd., 2018).

Sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri ele alan kavramlar, sürdürülebilir kalkınma bağlamında önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda, fırsat eşitliğine vurgu yapmak, beşeri ve toplumsal kalkınmaya odaklanarak süreçsel eşitlik, coğrafi eşitlik, sosyal eşitlik, eşit ekonomik kalkınma ve yeşil ekonomik kalkınma gibi farklı eşitlik boyutlarına önem vermek gerekmektedir. Bu çeşitli eşitlik başlıkları, sürdürülebilir kalkınmanın sadece ekonomik büyümeyle değil, aynı zamanda toplumsal ve çevresel dengeyi sağlamakla mümkün olduğunu vurgulamaktadır (Tekeli vd., 2017). Eşitlik perspektifi, sadece gelir ve refah paylaşımını değil, aynı zamanda çevresel kaynakların adil ve sürdürülebilir kullanımını da içermektedir (Roig, 2020). Eşit haklar ve fırsatlar, sürdürülebilir kalkınmanın temel taşları arasında yer alır; çünkü bu yaklaşım, toplumsal refahın ve çevresel dengelemenin birbirine bağımlı olduğunu kabul etmektedir (Provasi vd., 2021).

Araştırmalar, gelir eşitsizliğinin daha düşük sosyal uyum ve güven düzeyleriyle bağlantılı olduğunu ve bunun da sürdürülebilir kalkınma için kolektif eylemi engelleyebileceğini göstermiştir (Roig, 2020). Dahası, ekonomik eşitsizlikler sosyal eşitsizlikleri devam ettirebilir ve marjinal grupların fırsatlarını sınırlayarak topluma tam olarak katılma ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunma yeteneklerini engelleyebilir (Medina-García, 2020).

Sürdürülebilirlik ve eşitliğin sağlanması aynı zamanda sistemik engellerin ele alınmasını ve kapsayıcı uygulamaların teşvik edilmesini de gerektirmektedir (Roig, 2020). Geçmişleri veya kimlikleri ne olursa olsun tüm bireylerin eğitime, sağlık hizmetlerine ve

ekonomik fırsatlara eşit erişiminin sağlanmasını içerir (Medina-García, 2020). Aynı zamanda farklı seslerin ve bakış açılarının anlamlı katılımına olanak tanıyan kapsayıcı yönetim yapılarının teşvik edilmesini de içermektedir (Provasi vd., 2021).

Sonuç olarak eşitlik ve sürdürülebilirlik, adil ve sürdürülebilir bir toplum yaratmak için gerekli olan iç içe geçmiş kavramlardır (Provasi vd., 2021). Cinsiyet eşitliği, ekonomik eşitlik ve kapsayıcı uygulamalar hem sürdürülebilirliğin hem de eşitliğin önemli bileşenleridir (Roig, 2020).

1.4.2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir kalkınmanın ve sosyal adaletin ayrılmaz bir parçasıdır (Provasi vd., 2021). Ayrıca cinsiyet eşitliği **temel bir insan hakkıdır** ve barışçıl, müreffeh ve sürdürülebilir bir dünya için gerekli bir temeldir (Cole, 2022). Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak hala bir zorluk olmaya devam etmekte ve eğitim, istihdam ve siyasi katılım da dahil olmak üzere çeşitli alanlardaki cinsiyet eşitsizliklerini gidermek için çaba gösterilmesi gerekmektedir (Medina-García, 2020).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, işletmelerin kadın-erkek eşitliğini desteklemelerini ve iş yerlerinde fırsat eşitliği sağlamalarını gerektirmektedir (Provasi vd., 2021). Cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadele etmek ve kadınların liderlik pozisyonlarında daha fazla yer almasını teşvik etmek önemli bir sosyal sorumluluktur (Tekeli, 2017).

Çalışmalar, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesinin sadece bir sosyal adalet konusu olmadığını, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmaya da olumlu bir katkı sağladığını belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, etkili ve adil sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçasıdır ve uluslararası çevre anlaşmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve toplumsal cinsiyetin tanınmasına yönelik taahhütlerde açık bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca çalışmalar, tüm cinsiyetlerin ihtiyaçlarının ve bakış açılarının dikkate alınmasını sağlamak için çevre politikalarında ve karar alma süreçlerinde toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasının önemini vurgulamaktadır (Oddsdóttir vd., 2021).

Kadınların güçlendirilmesi ve iş gücünde fırsat eşitliğinin sağlanması, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir iş hayatı standartlarına erişime katkıda bulunmaktadır (Los', 2022). Liderlik

pozisyonlarında cinsiyet çeşitliliği, gelişmiş çevresel performans ve sorumlu iş uygulamaları ile ilişkilendirilmektedir (Furlotti, Mazza, Tibiletti ve Triani, 2018).

Toplumsal cinsiyet eşitliğini ve sürdürülebilirliği sağlayabilmek adına sistemik engelleri ele almak ve kapsayıcı uygulamaları teşvik etmek esastır (Furlotti vd., 2018). Bahsi geçen fırsat eşitliği ortamının tesis edilmesi, işe alım, eğitim ve kariyer ilerlemesinde kadınlar için eşit fırsatlar sağlayan politika ve uygulamaların hayata geçirilmesiyle mümkün olabilmektedir (Oddsdóttir vd., 2021). Ayrıca, kadınların çalışma hayatına katılımını sınırlayabilecek toplumsal cinsiyet klişelerine ve önyargılarına meydan okumayı da içermektedir (Furlotti vd., 2018). Hükümetler, işletmeler ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ve ortaklıkların teşvik edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve sürdürülebilirliğin desteklenmesine katkıda bulunmaktadır (Oddsdóttir vd., 2021).

BM Kadın Birimi 2022 raporuna göre;

- Dünya genelinde, çalışma çağındaki kadınların (25 ila 54 yaş arası) sadece yüzde 61.4'ü iş gücüne katılmıştır, bu oran erkeklerde yüzde 90.6'dır.
- Her bir dolarlık erkek iş gelirin karşılık kadınlar yalnızca 51 sent kazanmıştır. Başka bir deyişle, kadınların toplam kazanılan iş geliri içindeki payı sadece yüzde 34'tür.
- Gelişmekte olan bölgelerde kadınların yalnızca yüzde 68.5'i finansal bir hesaba sahiptir, bu oran erkeklerde yüzde 74.2'dir. Türkiye'de ise kadınların yüzde 62.5'i finansal bir hesaba sahipken, erkeklerde bu oran yüzde 85.3'tür. (UN Women, 2023).

Bu başlık altında üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de “*Ekofeminizm*” yaklaşımıdır. Ekofeminizm, çevresel sorunlar ile cinsiyet eşitsizliğinin birbirine bağlılığını keşfeden teorik bir çerçevedir (Patel vd., 2018). Bu yaklaşım, toplumsal sürdürülebilirliği sağlamak için hem doğanın sömürüsüne hem de kadınların aşağılanmasına karşı mücadele etmenin gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır (Patel vd., 2018). Ekofeminizm, cinsiyet eşitsizliğiyle ilgilenerek ve kadınların güçlenmesini teşvik ederek, daha sürdürülebilir ve adil bir toplum yaratmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan, toplumsal sürdürülebilirlik, toplum içinde sosyal refahı, adaleti ve eşitliği teşvik etmeye odaklanır. İnsan hakları, işçi hakları, toplum gelişimi ve sosyal dahil olma gibi çeşitli boyutları içerir. Ekofeminizm, cinsiyet eşitliği

ve toplumsal adaletin sürdürülebilir bir toplum elde etmedeki önemini vurgulayarak, toplumsal sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumludur (Plumwood, 2019).

Ekofeminizmin önemli bir yönü, toplumsal ve çevresel sorunlar arasındaki bağlantıyı tanıma biçimidir. Bu görüşü savunanlar, doğanın sömürüsü ile kadınların sömürüsünün iç içe geçmiş olduğunu öne sürmektedirler (Patel vd., 2018). Ekofeminizm, aynı zamanda çevresel bozulmayı ve cinsiyet baskısını devam ettiren egemen ataerkil ve kapitalist sistemlere meydan okumaktadır. Ekofeministler, doğanın hakimiyeti ve sömürüsünün, kadınların aşağılanmasını devam ettiren aynı ataerkil düşünce tarzına dayandığını ileri sürmektedirler (Plumwood, 2019). Bu bağlamda, ekofeministler, sürdürülebilirlik ve cinsiyet eşitliği arasındaki ilişkiyi vurgularlar ve bu sorunların çözümü için entegre politika ve uygulamalara ihtiyaç olduğunu dile getirmektedirler.

Ekofeminizm, kar hedefleyen ekonomik kalkınma modellerinin, çevreyi ve dezavantajlı toplulukları bir kenara bırakarak büyümeyi önceliklemesine karşı eleştirel bir perspektif sunmaktadır (Patel vd., 2018). Doğaya ve kadınlara ait haklara saygı gösteren daha sürdürülebilir ve adil uygulamalara geçiş çağrısı yapar. Ataerkil ve kapitalist sistemlere meydan okuyarak, ekofeminizm toplumsal sürdürülebilirliği desteklemeye katkıda bulunmaktadır (Hamilton vd., 2023).

Ayrıca, ekofeminizm, çevreyi bilmek ve değerlendirmek için alternatif yolların gerekliliğini vurgular. Çeşitli bakış açılarının ve bilgi sistemlerinin, yerli ve feminist bilgi de dahil olmak üzere, çevresel zorlukları ele almadaki önemine dikkat çekilmiştir (Hamilton vd., 2023). Ekofeminist yaklaşımın bu bakış açısı, çeşitli paydaşların karar alma süreçlerine dahil edilmesini vurgulayan toplumsal sürdürülebilirlik prensipleriyle uyumludur. Ayrıca, ekofeminizm, bugün karşılaştığımız sosyal ve çevresel zorlukları analiz etmek için eleştirel bir perspektif sunmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği ve çevresel bozulmanın iç içe geçmiş sorunlarına müdahale ederek, toplumsal sürdürülebilirliği desteklemektedir (Plumwood, 2019).

Sonuç olarak, literatürde yer alan değerlendirmeler ışığında toplumsal cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilirlik, daha eşitlikçi ve çevreye duyarlı bir toplum yaratmak için hayati önem taşıyan iç içe geçmiş kavramlar olarak tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin

desteklenmesi, kapsayıcı uygulamaları teşvik ederek, çevresel performansı iyileştirerek ve sosyal refahı artırarak sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanmaktadır (Furlotti vd., 2018).

1.4.3. Kapsayıcılık

Kapsayıcılık, sosyal sürdürülebilirlikle sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Çeşitli sesleri, bakış açılarını ve deneyimleri karar alma süreçlerine ve toplum gelişimine dahil etmenin önemini vurgular. Kapsayıcı toplumlar, çeşitliliği değerli kılar ve herkesin değer gördüğü, saygı gördüğü ve dahil olduğu alanlar yaratmaya çalışılmaktadır (Seifi vd., 2021). Sosyal sürdürülebilirlik yaklaşımı kapsayıcılığı teşvik ederek, toplumsal uyumu artırmakta ve toplumun dayanıklılığını güçlendirmektedir.

Çeşitlilik ve sürdürülebilirlik, daha kapsayıcı ve çevreye duyarlı bir toplum yaratmada önemli bir rol oynayan birbiriyle bağlantılı iki kavramdır (Provasi vd., 2021). Araştırmalar, kurumsal yönetim yapılarındaki çeşitliliğin, özellikle de cinsiyet çeşitliliğinin, sürdürülebilirlik girişimleri ve çevresel performans üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini göstermiştir (Roig, 2020; Medina-García, 2020; Provasi vd., 2021). Yönetim kurullarındaki cinsiyet çeşitliliği, gelişmiş paydaş yönetimi, sorumlu çevresel uygulamalar ve daha kaliteli sürdürülebilirlik raporlamasıyla işletmeler, etik değerlere dayalı uzun vadeli başarı ve toplumsal değer yaratma yolunda güçlü bir temel oluşturabilmektedirler (Ceesay, 2021).

Cinsiyet çeşitliliğinin yanı sıra kültürel ve etnik çeşitlilik gibi diğer çeşitlilik biçimleri de sürdürülebilirlik çabalarına katkıda bulunmaktadır (Los', 2022). Çeşitlilik içeren bir iş gücü, çevresel zorluklara daha yenilikçi ve etkili çözümlere yol açabilecek çeşitli bakış açıları, deneyimler ve bilgileri beraberinde getirir (Roig, 2020). Ayrıca, kuruluşlardaki çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınmaya ulaşmak için temel değerler olan kapsayıcılık ve eşitlik kültürünü teşvik etmektedir (Los', 2022).

Çeşitlilik ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişki yalnızca kurumsal yönetimle sınırlı değildir; tedarik zinciri yönetimi ve satın alma uygulamaları gibi diğer alanlara da uzanmaktadır (Los', 2022). Sürdürülebilir satın alma ve tedarik zinciri yönetimi, satın alma kararlarında çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik faktörlerinin dikkate alınmasını içermektedir (Sak, vd., 2020). Tedarik zincirlerinde çeşitliliğin benimsenmesi, yerel toplulukların desteklenmesi ve

adil ticaretin teşvik edilmesi gibi daha sürdürülebilir uygulamalara imkan tanımaktadır (Sak, vd., 2020).

Sürdürülebilirlik açısından çeşitliliğin potansiyelinden tam olarak yararlanmak için çeşitliliğe değer veren ve teşvik eden kolaylaştırıcı bir ortam yaratmak önemlidir (Los', 2022). Bu durum, farklı geçmişlere sahip bireyler için eşit fırsatlar sağlayan politika ve uygulamaların hayata geçirilmesini, kapsayıcı karar alma süreçlerini teşvik etmeyi ve kuruluşların her düzeyinde çeşitliliği teşvik etmeyi içermektedir. Ayrıca, işletmelerin çeşitli ayrımcılıkları önlemek adına kendi politikalarını üretebilmesi, farklı cinsiyet, yaş, etnik köken, cinsel yönelim gibi faktörlere duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri önemlidir (Tekeli, vd., 2017).

1.4.4. Yaşam Kalitesi ve Refah

Yaşam kalitesi ve refah, sosyal sürdürülebilirliğin temel bileşenlerindendir. Sosyal sürdürülebilirlik perspektifinden bakıldığında yaşam kalitesi, bir toplumdaki bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal refah gibi çeşitli boyutları kapsayan genel memnuniyetini ve tatminini ifade etmektedir (Bandara ve Judrupa, 2023). Yaşam kalitesini ve refahı etkileyen faktörler arasında sağlık hizmetlerine erişim, eğitim, sosyal destek gibi kavramların yanı sıra; gelir dağılımı ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanlarda adil politikaların uygulanması gibi başlıklar da yer almaktadır (Sharmin, Dey ve Islam, 2021). Ayrıca, manevi esenlik ve yaşamda anlam duygusunun yaşam kalitesiyle güçlü bir şekilde ilişkili olduğu bilinmektedir (Bandara vd., 2023). Bununla birlikte, yaşam kalitesinin tanımlanması ve ölçülmesi, öznel doğası ve kapsadığı çok boyutlu yönler nedeniyle karmaşık olabilir. Genel olarak sosyal sürdürülebilirlik, kaynaklara eşit erişimi teşvik ederek, sosyal uyumu güçlendirebilmek adına doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlayarak yaşam kalitesini ve refahı artırmayı amaçlamaktadır (Sharmin vd., 2021).

Sağlık hizmetlerine erişim, oldukça önemli bir unsur olarak yaşam kalitesini belirlemektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, tüm bireylerin temel sağlık hizmetlerine erişimini sağlamayı amaçlamaktadır. Temiz su, hijyen standartları ve beslenme güvencesi gibi faktörler de yaşam kalitesini etkileyen önemli unsurlardandır (Bandara vd., 2023). Sağlık sorunlarının önlenmesi ve tedavisi, bireylerin üretken ve aktif bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmaktadır.

Çalışma koşulları ve istihdam da sosyal sürdürülebilirliğin bir parçasıdır. Güvenli çalışma ortamları, adil ücret politikaları ve işgücü standartları, bireylerin yaşam kalitesini artırarak refahlarını destekler. Ayrıca, iş yaşamında insan haklarına saygı göstermek, sosyal açıdan sürdürülebilir bir toplumun vazgeçilmez unsurlarından biridir (Sharmin vd., 2021).

Sonuç olarak, yaşam kalitesi ve refah, sosyal sürdürülebilirlik çabalarının merkezinde yer alır. Toplumsal adalet, sağlık hizmetlerine erişim, güvenli çalışma koşulları ve adil istihdam politikaları gibi unsurlar, bireylerin ve toplumların sürdürülebilir bir şekilde gelişmelerini destekler, böylece daha sağlıklı, adil ve dengeli bir toplum yapısı oluşturulabilir.

1.4.5. İyi Yönetişim

Küresel gelişmelerin etkisiyle, sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik kriterleri, kurumsal hesap verebilirlik, yönetişimde şeffaflık ve kurumsal vatandaşlık kavramlarının ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur (Engin, vd., 2018). Çeşitli yönetişim düzeylerindeki etkili yönetim ve karar alma süreçleri, bu işletmelerin çevresel ve sosyal performansını şekillendirmektedir (Rosales vd., 2022). Çok düzeyli yönetişim perspektifleri, sürdürülebilir geçişler için elzem olan inovasyon süreçlerini etkileyen fırsatlar ve aktörler hakkında içgörü sağlamaktadır (Fraser vd., 2020).

İyi yönetişim ve politika çerçeveleri ekonomik sürdürülebilirliğin ve yeşil ekonomiye geçişin desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Hereu-Morales vd., 2022). Hükümetler sürdürülebilir uygulamaları ve yatırımları teşvik etmek için düzenlemeler, teşvikler ve piyasaya dayalı mekanizmalar uygulayabilirler. Uluslararası iş birliği aynı zamanda küresel çevresel zorlukların üstesinden gelmek ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı teşvik etmek için de gereklidir (Wang, 2022).

İyi yönetişim, sosyal sürdürülebilirliği başarmak için temel bir unsurdur. Şeffaf, sorumlu ve katılımcı karar alma süreçlerini içerir ve toplumun tüm üyelerinin refahını ve çıkarlarını önceliklendirmektedir. İyi yönetişim, politika ve uygulamaların adil, dürüst ve toplumun ihtiyaçlarına duyarlı olmasını sağlamaktadır. İyi yönetişimi destekleyerek, sosyal sürdürülebilirlik perspektifinde, gücün adil bir şekilde paylaşıldığı ve kararların toplumun genel çıkarlarına uygun şekilde alındığı toplumsal bir atmosfer oluşturulabilir (Seifi vd., 2021).

1.5. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilir kalkınma, mevcut ve gelecek nesiller için daha iyi bir yaşam kalitesi sağlamayı amaçlar ve bu amaç, dünya çapında dört temel hedefin aynı anda gerçekleştirilmesini gerektirir: herkesin ihtiyaçlarını tanıyan sosyal ilerleme, çevrenin etkin korunması, doğal kaynakların ihtiyatlı kullanımı ve yüksek ekonomik büyüme ve istihdam seviyelerinin sürdürülmesidir (Gedik, 2020).

Avrupa Birliği (AB), toplumsal sürdürülebilirlik kavramını 20. Yüzyıl boyunca kabul etmiş olmasına rağmen, somut toplumsal politikalar ve yasaları uygulamaya koymaya başlaması 2015 yılına denk gelmektedir (McGuinn vd., 2020). Eylül 2015'te Birleşmiş Milletler Zirvesi'nde kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler) ile AB, sürdürülebilir kalkınmanın üç temel boyutunu eşit düzeye taşıyarak, bu hedefler arasındaki bağlantıları kabul etmiş ve 17 SDG'nin birbirinden ayrılmaz bütün olduğunu vurgulamıştır. AB, bu küresel gündemi sadece şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda bu hedefleri tam anlamıyla hayata geçirme konusundaki kararlılığını da ortaya koymaktadır (European Commission, 2019).

Bu uygulama, AB politika çerçevesine ve Avrupa Komisyonu önceliklerine entegrasyonu sağlamakla başlamış ve aynı zamanda daha uzun vadeli planlamaları da içermektedir (European Commission, 2019). SDG'ler arasında yer alan birçok hedef, toplumsal sürdürülebilirlik kavramlarını yansıtmaktadır (McGuinn vd., 2020). Örneğin, yoksulluğun azaltılması (SDG 1), refahın artırılması (SDG 3), eğitimin iyileştirilmesi (SDG 4), cinsiyet eşitliğinin sağlanması (SDG 5), anlamlı ve kapsayıcı iş imkanlarının sunulması (SDG 8), kapsayıcı endüstrileşme ve inovasyonun teşvik edilmesi (SDG 9), eşitsizliklerin azaltılması (SDG 10) ve barışçıl, kapsayıcı toplumların teşvik edilmesi (SDG 16) gibi hedefler, AB'nin sürdürülebilir kalkınma vizyonunu şekillendiren temel unsurlardandır (Adebayo vd., 2022).

Ekonomik gelişmeler, son yıllarda yeni iş modelleri, enerji verimliliğinde yeni stratejiler, döngüsel ekonomi ve ürün ve hizmetlerin çevresel etkisinin azaltılmasına yönelik yeni stratejilere odaklanırken; sürdürülebilir gelişme kavramı giderek politik ve ekonomik gündemin merkezine yerleşerek, özellikle "bireylerin, toplulukların ve toplumların birbirleriyle nasıl yaşadığını dikkate alması gerektiği konusunda artan bir farkındalıkla birlikte sosyal

sürdürülebilirlik önem kazanmaya başlamıştır (Polomarkakis, 2019). Bu bağlamda, adil gelir dağılımı, anlamlı geçim sağlayan istihdam ve kaynaklara adil erişim gibi konular, politika, ürün, fırsat, girişim ve yaşam alanlarının ekolojik, sosyal ve kendi kendine sürdürülebilir bir bakış açısıyla tasarlanma yeteneğinin öne çıktığı görülmektedir (McGuinn vd., 2020). Bu uygulamaların amacı, sürdürülebilirliği esas alarak ekonomik gelir elde etme potansiyelini artırmak ve aynı zamanda çevresel ve toplumsal fayda sağlamaktır.

Birleşmiş Milletler'in “*Switch to Green*” girişimleri, çevresel ve sürdürülebilirlik sorunlarını fırsata dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu inisiyatif, kapsayıcı bir yeşil ekonominin sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturduğu temel bir varsayıma dayanmaktadır (Khurshid, Qayyum, Calin, Saleem ve Nazir, 2022). BM Asistan Genel Sekreteri Satya Tripathi'ye göre;

“Ekonomiyi yeşillendirmek sadece çevreyle ilgili değil, aynı zamanda iş yaratma, yoksulluk azaltma, ekonomik çeşitlendirme ve gelir artırma gibi çoklu faydalar da sunmaktadır”.

Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik kavramının eksikliğini yeniden doldurmayı hedefleyen bir misyon haline gelmiştir. Artık sadece üçüncü dünya ülkelerinin değil, tüm ülkelerin birlikte ulaşmayı amaçladığı bir ideal haline gelen sürdürülebilir kalkınmanın önemi giderek artmaktadır (Kurnaz vd., 2022).

Sürdürülebilir kalkınma, yalnızca çevresel endişelerle sınırlı olmayıp, aynı zamanda ekonomik ve sosyal endişelere de odaklanmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki ekonomik faaliyetlerin, az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluk ve bozulma sorunlarıyla yakından ilişkili olduğu göz önüne alındığında, sürdürülebilir kalkınmayı dikkate alan bir strateji, işletmelerin faaliyetlerinin daha az gelişmiş pazarları nasıl etkilediğini anlamalarına olanak tanıyarak çevresel etkileri azaltmaya ve ekonomik faydaları artırmaya yöneliktir (Gedik, 2020).

Sürdürülebilir kalkınma bağlamında ele alınan yürütme yönleri, bir projenin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli olan prosedürleri içermektedir (Wijsman vd., 2022). Bu yönler, risklere ve sürdürülebilirlik projelerine dair bilgiye erişimi, süreç boyunca katılım ve karar alma olanaklarını, proaktif paydaş iletişimi ve danışmanlığı, sürece katılım için bireyleri yetkilendirme yöntemlerini, konuların çerçevesini belirleme aşamalarına katılımı, politika ve planlama süreçlerinin sosyal izlenmesini ve hesap verebilir yönetim süreçlerini içermektedir

(McGuinn vd. 2020). Bu unsurlar, sürdürülebilir kalkınmanın etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için katılımcılığı, şeffaflığı ve paydaşların sürece dahil edilmesini vurgulamaktadır. Böylece, sürdürülebilir kalkınmanın temel prensiplerine uygun olarak yönetilen projeler, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarda dengeli bir başarı elde etmektedir (Wijsman vd., 2022).

1.6. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDGs)

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen ve 2030 yılına kadar dünyanın dört bir yanındaki insanları ve gezegeni iyileştirmeyi amaçlayan 17 evrensel hedefi içermektedir. Bu hedefler, yoksullukla mücadele, eşitsizlikleri azaltma, temiz su ve sanitasyon sağlama gibi konuları içermektedir (UNDP, 2015).

BM'nin "Dünyamızı Dönüştürme" raporu, 25 Eylül 2015 tarihinde BM Genel Kurulu'nda kabul edildi ve bu çerçevede, 193 devletin katılımıyla gerçekleşen BM Genel Kurulu'nda onaylandı. Bu rapor, Şekil 4'te de gösterildiği gibi, 17 hedefi içeren ve 2030'a kadar ulaşılması gereken 169 küresel amacı kapsayan bir sürdürülebilir kalkınma çerçevesini ortaya koymaktadır (Assembly, 2022).

Şekil 4: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (UN, 2015)

Ancak, bazı istisnalar dışında 1992 Rio Zirvesi, 1997 Kyoto Protokolü ve 2012'deki "Rio+20" konferansları gibi önemli ilerlemeler olmuş olsa da, 2030 hedeflerine doğru ilerleme özellikle dezavantajlı ve marjinalleştirilmiş gruplar için tehlikeli bir şekilde yavaş ilerleme göstermektedir. Artık 1.5 °C'lik bir sıcaklık artışının kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Bu sıcaklık artışı, dünya genelinde neredeyse tüm mercanları yok edebilir ve kuraklık ile kıyı seli etkilerinden dolayı yüz milyonlarca insanın potansiyel olarak ölmesine neden olabilir, ayrıca açlık tehdidinin muhtemelen eşi benzeri görülmemiş kitlesel göçleri tetikleyeceği beklenmektedir (Mansell, Philbin ve Broyd, 2020).

Ülkeler bu hedefleri ele alarak ekonomik kalkınmayı teşvik ederken aynı zamanda çevreyi koruyabilir ve sosyal refahı artırabilir (Our World in Data, 2023). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, her düzeydeki politikaları, yatırımları ve eylemleri yönlendirmek üzere kapsamlı bir çerçeve olarak görev yaparak, herkes için daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir gelecek oluşturmayı amaçlamaktadır (UNDP, 2015). Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen 17 Küresel Amaç ve bu amaçların detaylı açıklamaları Tablo 4'te özetlenmektedir.

Tablo 4 : 17 Küresel Amaç ve Açıklamaları (UN,2015)

17 Küresel Amaç ve Açıklamaları	
Amaç 1	Yoksulluğa Son - Bu amaç, aşırı yoksulluğu ortadan kaldırmayı ve yoksulluk içinde yaşayan insanların oranını azaltmayı hedefleyerek sosyal koruma sistemlerini uygulamayı, kaynaklara ve hizmetlere eşit erişimi teşvik etmeyi ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamayı amaçlamaktadır.
Amaç 2	Sıfır Açlık - Bu amaç, açlığı, yetersiz beslenmeyi ve gıda güvensizliğini sona erdirmeyi amaçlar. Ayrıca, sürdürülebilir tarımı ve gıda üretimini teşvik ederek herkesin sağlıklı ve besleyici gıdaya erişimini hedefler. Sürdürülebilir tarım uygulamalarını desteklerken ve küçük ölçekli çiftçilere destek sağlarken herkesin güvenli, besleyici ve yeterli gıdaya erişimini sağlamayı hedeflemektedir.
Amaç 3	Sağlık ve Refah - Bu amaç, herkesin sağlıklı ve üretken bir yaşam sürmesini sağlamak için sağlık hizmetlerine erişimini sağlamayı amaçlar. Ayrıca, önlenebilir hastalık ve sakatlık oranlarını azaltmayı ve sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik etmeyi amaçlar. Anne ve çocuk ölümlerini azaltmayı, bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmeyi, temel sağlık hizmetlerine erişimi sağlamayı ve ruh sağlığını teşvik etmeyi içermektedir.

Amaç 4	Kaliteli Eğitim - Bu amaç, herkes için kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitim sağlamayı amaçlar. Ücretsiz ilk ve orta öğretime erişimi sağlamayı, yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmeyi ve eğitim altyapısını geliştirmeyi hedeflemektedir.
Amaç 5	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği - Bu amaç, kadın ve kız çocuklarının eğitim, istihdam, sağlık hizmetleri, siyasi katılım ve diğer alanlarda eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamayı amaçlar. Ayrıca, kadın ve kız çocuklarının şiddet ve ayrımcılıktan korunmasını da hedeflemektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti sona erdirmeyi, eğitim ve sağlık hizmetlerine eşit erişimi sağlamayı, kadınların ekonomik olarak güçlenmesini teşvik etmeyi ve kadınların karar alma süreçlerinde temsilini artırmayı hedeflemektedir.
Amaç 6	Temiz Su ve Sanitasyon - Bu amaç, herkes için temiz su ve sanitasyona erişimi sağlamayı amaçlar. Su kalitesini geliştirmek, su verimliliğini artırmak, bütünleşik su kaynakları yönetimini benimsemek ve yeterli sanitasyon tesislerine erişimi sağlamak amaçlanmaktadır.
Amaç 7	Uygun Fiyatlı ve Temiz Enerji - Bu amaç, Temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını artırarak, enerji verimliliğini iyileştirerek ve gelişmekte olan ülkelerde elektriğe erişimi genişleterek, tüm insanların kaliteli enerjiye erişimini sağlamayı amaçlamaktadır.
Amaç 8	İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme - Herkes için adil ve üretken bir yaşam sürmeyi mümkün kılan bir ekonomi oluşturmayı amaçlar. Herkesin yeteneklerini ve potansiyelini kullanabileceği fırsatlar sağlayarak ve herkes için adil ve güvenli çalışma koşulları sağlayarak bu amaca erişmeyi hedeflemektedir.
Amaç 9	Sanayi, İnovasyon ve Altyapı - Bu amaç, dirençli altyapı oluşturmayı, kapsayıcı ve sürdürülebilir endüstrileşmeyi teşvik etmeyi ve inovasyonu desteklemeyi amaçlamaktadır.
Amaç 10	Eşitsizliklerin Azaltılması - Bu amaç, ülkeler arasındaki eşitsizlikleri azaltmayı amaçlar. Sosyal, ekonomik ve siyasi katılımı güçlendirmeyi, fırsat eşitliği sağlamayı ve gelir, servet ve temel hizmetlere erişim eşitsizliklerini azaltmayı hedeflemektedir.
Amaç 11	Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar - Bu amaç, şehirleri ve yerleşim alanlarını kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirmeyi amaçlamaktadır.
Amaç 12	Sorumlu Tüketim ve Üretim - Bu amaç, sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerini teşvik etmeyi amaçlar. Atık üretimini azaltmayı, sürdürülebilir kaynak yönetimini teşvik etmeyi ve sürdürülebilir uygulamaları hayata geçirmeyi hedeflemektedir.

Amaç 13	İklim Eylemi - Bu amaç, iklim değişikliğinin etkilerine karşı hazırlıklı olmak ve bunları hafifletmek için direnç ve uyum kapasitesini güçlendirmeyi, iklim değişikliğinin etkileri hakkında farkındalık yaratmayı ve iklimle ilgili eylemleri finanse etmeyi hedeflemektedir.
Amaç 14	Sudaki Yaşam - Bu amaç, okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir şekilde kullanılmasına odaklanır. Deniz ekosistemlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için deniz kirliliğini önlemeyi, balıkçılık faaliyetlerini düzenlemeyi ve kıyı bölgelerinde sürdürülebilir turizmi teşvik etmeyi hedeflemektedir.
Amaç 15	Karada Yaşam - Bu amaç, Karasal ekosistemlerin sağlığını ve biyolojik çeşitliliğini korumak için çölleşmeyle mücadele etmeyi, bozulmuş arazileri restore etmeyi, ormanları korumayı ve sürdürülebilir arazi kullanım uygulamalarını teşvik etmeyi hedeflemektedir.
Amaç 16	Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar - Bu amaç, barışçıl ve kapsayıcı toplumları desteklemeyi, adaleti herkes için sağlamayı ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmayı amaçlamaktadır. Şiddeti azaltmayı, hukukun üstünlüğünü desteklemeyi, adalete erişimi güvence altına almayı ve yolsuzlukla mücadeleyi içermektedir.
Amaç 17	Hedeflere Yönelik Ortaklıklar - Bu amaç, SDG'leri gerçekleştirmek için küresel ortaklıkların ve işbirliğinin önemini vurgular. Uluslararası işbirliğini artırmayı, finansal kaynakları harekete geçirmeyi, teknoloji transferini teşvik etmeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı uygulamak için gelişmekte olan ülkelerin kapasitesini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Hedeflerin temel özelliği, herkesi kapsayacak şekilde, "*kimseyi geride bırakma*" prensibine odaklanmış olmalarıdır. Bu prensip, küresel hedeflerin evrensel ve bütünsel doğasına işaret etmektedir. Bu bağlamda, hedefler herkes içindir ve en dezavantajlı kesimlerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, farklı coğrafyalarda, kültürlerde, cinsiyet, ırk, dil, din, yaş gibi çeşitli özelliklere sahip bireyleri kapsayacak şekilde uygulanmalıdır (Yavuz, 2021).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarına göre gruplandırılırken, dikkate değer bir husus, hedeflerin birbirleriyle sıkı bir bağ içinde olduğu ve birbirini güçlendiren unsurlar barındırmasıdır. Bazı hedefler belirli bir boyuta daha güçlü bir vurgu yapsa da, genellikle birden fazla boyutta etkiler göstermektedir. Örneğin, Amaç 1 (Yoksulluğa Son) ve Amaç 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), öncelikle ekonomik

boyutları ele alarak yoksulluğu azaltmayı ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı teşvik etmeyi hedeflemektedir. Ancak, yoksulluğun azaltılması ve ekonomik büyüme, sosyal refahın iyileştirilmesine de katkıda bulunacağından, sosyal etkileri de göz ardı edilemez. Diğer yandan, Amaç 13 (İklim Eylemi), özellikle çevresel boyuta odaklanarak iklim değişikliği ve etkileriyle mücadele etmeyi amaçlar. Ancak, iklim değişikliğinin toplumları etkilemesi ve ekonomik sonuçları olması nedeniyle, bu hedefin sosyal ve ekonomik etkileri de bulunmaktadır. Bu nedenle, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına bütünsel olarak yaklaşmak ve sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarının birbiriyle bağlantılı olduğunu kabul etmek çok önemlidir (Agirreazkuenaga, 2019).

Bu kısımda Lojistik sektörüne özel bir vurgu yapacak olursak; lojistik sektöründeki faaliyetler, toplumsal etkilere sahip bir dizi alana yayılmaktadır. Lojistik işletmeleri, çalışanları, müşterileri, tedarikçileri ve yerel toplulukları etkilediği için sosyal sürdürülebilirlik, lojistik işletmelerinin toplumsal sorumluluğunu ve etik uygulamalarını göz önünde bulundurması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Carbo, Dao, Haase, Hargrove ve Langella, 2017)

Ayrıca lojistik sektörü, tedarik zinciri yönetimi, taşımacılık ve atık yönetimindeki rolü sayesinde çeşitli Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına katkıda bulunmaktadır. Özellikle, “Blokchain” ve “Nesnelerin İnterneti” gibi yeni teknolojilerin kullanılmasıyla ilgilenen *Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı* (SKA 9) hedefi, lojistik altyapının güçlendirilmesini amaçlamaktadır (Cammarano, vd., 2022). Sorumlu Tüketim ve Üretim (SKA 12) hedefi ise lojistik işletmelerin atık azaltma, geri dönüşümü teşvik etme gibi sürdürülebilir uygulamaları benimseyerek katkı sağlamasını vurgular (Abdissa, Ayalew, Dunay ve Illés, 2022). Aynı zamanda, İklim Eylemi (SKA 13), lojistik sektörünün etkili taşımacılık ve sürdürülebilir uygulamalarla sera gazı emisyonlarını azaltmada oynayabileceği kilit bir rolü vurgular (Lazar, Klimecka-Tatar, Obrecht, 2021). Hedefler için Ortaklıklar (SKA 17) ise lojistik şirketlerinin, hükümetler ve diğer paydaşlarla işbirliği yaparak sürdürülebilir kalkınmayı destekleme konusundaki önemini vurgulamaktadır (Agrawal, Majumdar, Majumdar, Raut ve Narkhede, 2022). Lojistik işletmeleri, faaliyetlerini bu amaçlarla uyumlu hale getirerek daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir geleceğe katkı sağlayabilirler.

Sürdürülebilirlik açısından lojistik işletmeleri, çevresel hususlarda önemli bir etkiye sahiptir. Lojistikte sürdürülebilirliğin sağlanması hükümetler, işletmeler ve diğer paydaşlar arasında iş birliği ve ortaklıklar gerektirmektedir (Rosales vd., 2022). İyi yönetim, bu ortaklıkların kolaylaştırılmasında ve başarılı bir sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır (Fraser, vd., 2020). Lojistik sektörünün sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için hükümetlerin, lojistik şirketlerini sürdürülebilir uygulamaları benimsemeye teşvik etmek amacıyla politikalar, teşvikler ve fonlar sağlayarak destek vermesi beklenmektedir (Rosales vd., 2022).

Modernleşmeyle birlikte iktisadi olarak hayatlarımıza dahil olan tüketim ekonomisi, insanları sevk ettiği davranışsal unsurları neticesinde, devam etmekte olan tüketim miktarlarında bir değişme olmadığı takdirde doğal kaynaklarımızın tükenmesi, çevresel kirlilik, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve diğer çevresel sorunlar gibi küresel ölçekte bir dizi olumsuz etkiye neden olacaktır (Erdoğan, 2022; Kurnaz vd., 2022). Söz konusu olumsuzlukları bertaraf etmek ve birtakım avantajlar sağlayabilmek adına Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDGs) doğrultusunda sadece ekonomik ve çevresel faktörler üzerinden değil aynı zamanda sosyal politikaların şekillendirilmesine katkıda bulunarak da sürdürülebilir kalkınmaya destek olunabilir (Gürbüz, 2022).

BM tarafından her yıl düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Raporu, 2023'te yayınlanan güncel versiyonunda, ülkelerin sürdürülebilirlik performansının belirlenmesinde çeşitli göstergelerle ifade edilen skorları içermektedir Her bir ülkenin bu hedeflere ne kadar katkıda bulunduğunu değerlendirmek için çeşitli göstergeler kullanılmaktadır ve bu göstergelerin toplamıyla bir ülkenin genel sürdürülebilirlik performansını ölçen bir skor elde edilmektedir. Bu skorlar, genellikle yüzde olarak ifade edilir ve yüksek skorlar daha etkili bir sürdürülebilirlik performansını göstermektedir. Genel puan, 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'nin tamamına ulaşmaya yönelik toplam ilerlemeyi ölçen bu puan, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi başarısının yüzdesi olarak yorumlanmaktadır. Skor ne kadar yüksekse, o kadar etkili bir performans sergilendiği anlamına gelir. 100 puan, tüm Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşıldığını göstermektedir (UN, 2023).

Örneğin, Birleşmiş Milletler 2023 Sürdürülebilir Kalkınma Raporu'nda, Türkiye'nin sürdürülebilirlik skoru 70.78 olarak belirtilmiştir. Aynı raporda yer alan ülke karşılaştırmasında

dikkat çeken diğer oranlar arasında Finlandiya'nın yüksek sürdürülebilirlik skoru 86.76 ve Norveç'in 82.00 skoru ön plana çıkmaktadır. Öte yandan, sürdürülebilirlik skorları daha düşük olan ülkeler arasında 70.05 ile Kolombiya ve 69.71 ile Meksika bulunmaktadır. Türkiye'nin bu karşılaştırmada orta düzeyde bir skorla yer alması, sürdürülebilirlik çabalarında iyileştirmeler yapılması gerektiğine işaret etmektedir (UN, 2023).

"Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" başlığı altında üzerinde durmamız gereken önemli konulardan biri de *Stockholm Resilience Centre* tarafından tasarlanan "*SDG Wedding Cake*" yaklaşımıdır. SDG Wedding Cake, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının bir düğün pastası gibi katmanlı bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu katmanlar, farklı hedefleri ve kalkınma boyutlarını temsil etmektedir. Her bir katman, belirli bir hedefi içerir ve bu hedefler birbirine bağlı olmakla birlikte, birbirini destekleyip güçlendirmektedir (Aubrecht, 2022).

Merkez, bu modelleme aracının, toplumun ve gezegenin refahını gözetten bir dünya düzeninin mümkün olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Modelin katmanlı yapısı, aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır (Aubrecht, 2022):

Ortaklık Hedefi : 17

Ekonomik Hedefler : 8, 9, 10, 12

Sosyal Hedefler : 1, 2, 3, 4, 5, 7, 11, 16

Biyosfer Hedefleri : 6, 13, 14, 15

Bu modele göre, pasta tabanı biyosferi, bir sonraki katman toplumu, daha sonraki katman ekonomiyi temsil etmektedir. Geleneksel olarak gelin ve damadın bulunduğu yerde ise Hedef 17 (Hedefler için Ortaklıklar) bulunmaktadır; bu da modelin sürdürülebilir kalkınma için küresel işbirliğini güçlendirmeyi ve canlandırmayı amaçlamadığını göstermektedir (Aubrecht, 2022). SDG Wedding Cake'in *ilk katmanı* ekonomiyi temsil etmektedir. Bu katman, lojistik ve ulaşım sistemlerinin iyileştirilmesine odaklanan Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı gibi hedefleri de kapsamaktadır. *İkinci katmanı toplumu* sembolize etmektedir. Sürdürülebilirlik uygulamaları ve atık azaltımını vurgulayan "Sorumlu Tüketim ve Üretim" gibi hedefleri içermektedir. *En üst katmanı, çevresel sürdürülebilirlikle ilgili hedefleri kapsayan biyosferi*

temsil etmektedir (Philippidis vd., 2020). İklim Eylemi, iklim değışikliğı ve etkileriyle acil mücadele ihtiyacını ele aldığı için özellikle önemlidir.

Bu çerçeve, hem akademik hem de uygulamaya yönelik bir perspektif sunar, çünkü sürdürülebilir kalkınma hedeflerini anlamak ve başarılı bir şekilde uygulamak, çok paydaşlı bir yaklaşımı gerektirir. Ayrıca, her bir katmanın önemi vurgulanarak, her hedefin sadece tek başına değil, bütünsel bir perspektifle ele alınması gerektiğı vurgulanmaktadır (Aubrecht, 2022).

Bu yaklaşım, sürdürülebilir kalkınmanın karmaşıklığını vurgulamakta ve her bir hedefin diğerleri ile nasıl etkileşimde bulunduğunu göstermektedir. Örneğin, temiz su ve sanitasyon hedefi ile iyi beslenme hedefi arasında güçlü bir bağlantı olduğu gibi, ekonomik büyüme hedefi ile eşitsizliklerin azaltılması hedefi arasında da ilişkiler bulunmaktadır. SDG Wedding Cake, sürdürülebilir kalkınmanın kolektif ve entegre bir çaba gerektirdiğini vurgulayarak, küresel düzeydeki paydaşların bir araya gelmesini ve işbirliği yapmasını teşvik etmektedir (Aubrecht, 2022).

Bu yaklaşıma getirilen bazı eleştiriler de bulunmaktadır. Bath Üniversitesi'nden Kıdemli Araştırmacı Bill Scott'a göre; SDG Wedding Cake modeli, özellikle ekonominin toplumun üzerinde yer aldığı hiyerarşik temsili nedeniyle eleştirilmektedir. Biosferin uygun bir şekilde en altta yer alması, tüm yapıyı desteklemesi açısından doğru bir karar olarak kabul edilirken, ekonominin toplumun üstünde konumlandırılması, "toplumun rolünün ekonomiyi desteklemek" olduğu şeklinde bir bakış açısını ima etmektedir. Bu durum, *ekonominin topluma hizmet etmesi gerektiğı ilkesiyle çelişmektedir* (Scott, 2017). Eleştiri, modelin kavramsal hata içerdiğini vurgulayarak, Stockholm Dayanıklılık Merkezi'nin bu düzenlemeye nasıl ulaştığı konusunda sorular sormaktadır.

1.7. Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Kavramı

Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde, yoksulluğun ortadan kaldırılma zorunluluğı bulunmaktadır (Adebayo vd., 2022). insanlığın doğal kaynakları sürdürülebilir sınırlar içinde kullanması gerekmektedir. Açlık, eğitim imkanlarından yoksunluk ve yoksulluk gibi kritik insan mahrumiyetleri bulunan bir dünyada, öncelikle tüm insanların bu mahrumiyetlerden

özgür olduğundan ve onurlu, fırsatlarla dolu ve tatmin dolu bir yaşam sürmek için gerekli haklara ve kaynaklara sahip olduklarından emin olmak gerekmektedir (Mitchell vd., 2022).

Aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınma, insanlığın doğal kaynakları çevresel sınırlar içinde kullanmasını gerektirmektedir (Los' vd., 2022). Birçok dünya sisteminin kritik doğal eşiklere veya artan risk eğrilerine sahip olduğunu fark etmek önemlidir. Örneğin, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı ve arazi kullanım değişikliği gibi faktörlerde bu eşiklerin aşılmaması gerektiği, Dünya'nın mevcut istikrarlı durumunu sürdürebilmesi için kritik bir öneme sahiptir (Mitchell vd., 2022).

Çevresel krizlere karşı etkili bir mücadelede, sürdürülebilir insani kalkınmayı desteklemek için somut bir strateji benimsemek önemlidir. Bu strateji, sürdürülebilir tüketim ve üretimi unsurlarını da içermektedir. Yani, mevcut ihtiyaçları karşılamak adına doğal kaynakları kullanırken duyarlılık gösterebilmek, verimlilik ve geri dönüşüm ilkesini temel almaktadır (Adebayo vd., 2022). Sadece kısa vadeli çözümlerle değil, aynı zamanda uzun vadeli etkileri de düşünerek çevresel etkileşimlere karşı sorumlu bir tutumu benimsemektedir (Mitchell vd., 2022).

Sürdürülebilir İnsani Kalkınma kavramı, hem insan refahının hem de gezegen refahının güvence altında olduğu ve birbirlerine bağımlılıklarının saygı gördüğü bir alanı temsil etmektedir (Adebayo vd., 2022). Sürdürülebilir İnsani Kalkınma, gezegenimizin ekosistemlerine ve doğal kaynaklarına zarar vermeden, küresel düzeyde adil bir refahın peşinde koşmayı savunmaktadır (Los' vd., 2022). Bu kapsayıcı yaklaşım, sadece bugünkü nesillerin değil, aynı zamanda gelecek kuşakların da sürdürülebilir ve sağlıklı bir dünya miras almasını amaçlamıştır (Mitchell vd., 2022).

Küresel kalkınma, 2023 yılı itibariyle önemli bir dönüm noktasında bulunmaktadır. Son yıllarda elde edilen kayda değer kazanımlara rağmen, bir dizi zorluk, elde edilen kalkınma kazanımlarını tersine çevirme ve sürekli ilerlemenin geleceğini tehlikeye atma potansiyeli taşımaktadır. Bu zorluklar arasında, toplumlar içinde artan eşitsizlikler, güven erozyonu, iklim değişikliği, pandemi ve küresel çapta yükselen çatışmalar gibi sorunlar yer almaktadır. Küresel nüfusun yaklaşık üçte biri, temel hizmetlere, ekonomik fırsatlara ve sosyal hayata katılımından dışlanma riski altındadır (Barron vd., 2023).

İKİNCİ BÖLÜM

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

2.1. Sürdürülebilirlik Raporu

Sürdürülebilirlik raporlaması, bir işletmenin hedef ve faaliyetlerinin tamamını yansıtacak şekilde düzenlenen ve işletmenin çevresel, sosyal ve ekonomik etkileri hakkında bilgi veren dışa açık bir iletişim aracıdır (Ceesay, 2021). Sürdürülebilirlik raporlaması işletmelerin sürdürülebilirlik performansını değerlendirmelerine, yönetsel kararların alınmasına finansal performanslarını artırmalarına ve paydaşlarla daha etkili bir iletişim kurmalarına yardımcı olmaktadır (Öktem, 2018). Finansal olmayan bilgileri içeren sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin sürdürülebilirlik etkilerini belirleyerek yönetmelerine de olanak sağlamaktadır (Luo ve Tang, 2022).

Sürdürülebilirlik raporları, finansal olmayan performansı gözler önüne sererek, işletmenin çevresel ve sosyal duyarlılığını, risk ve fırsatları nasıl yönettiğini ortaya koymaktadır (Luo vd., 2022). Bu raporlar, işletmelerin finansal başarısı ile çevresel ve sosyal performansının birleştirilmiş bir perspektifte değerlendirilmesine olanak tanıyarak, finansal raporların tamamlayıcısı konumundadır (Öktem, 2018).

Son yıllarda, muhasebede finansal bilgilerin işletme faaliyetlerini değerlendirmede tek başına yetersiz olduğu görüşü benimsenmiştir (Gümrah, vd., 2019). Bu nedenle, işletmelerin performansını değerlendirme sürecinde, sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarını bir bütün olarak ele alan sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanma gerekliliği ortaya çıkmıştır (Özmen, vd., 2020). Muhasebenin artık finansal olmayan bilgilere de odaklanması gerekliliği anlaşılarak, sürdürülebilirlik raporlaması işletmeler ve bilgi kullanıcıları arasında önemli bir iletişim aracı haline gelmiştir (Ceesay vd., 2021).

Sürdürülebilirlik raporlaması, şeffaflığı artırarak ve bilgi kullanıcılarına geçerli ve tutarlı bilgiler sunarak bir dizi fayda sağlamaktadır (Luo vd., 2022). Bu faydalar arasında, işletmelerin pazar payını, müşteri bağlılığını ve marka değerini artırma, çevresel ve sosyal

riskleri takip etme ve yönetme, sosyal sorumluluk hedeflerine ulaşma, rekabet üstünlüğü elde etme ve çalışan motivasyonunu artırma gibi unsurlar yer almaktadır (Ceesay vd., 2021; Öktem, 2018; Gümrah vd., 2019; Özmen vd., 2020).

Özellikle Küresel Raporlama Girişimi (GRI) tarafından belirlenen küresel standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili bilgileri sistemli bir şekilde toplamalarını ve paylaşımlarını sağlayan önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu standartlar, şirketlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine daha etkili bir biçimde ulaşmalarını sağlayarak finansal olmayan bilgilerin nitelik ve ölçümünü desteklemektedir (Luo vd., 2022).

Teknoloji ve inovasyon, sürdürülebilirlik raporlamasını daha kapsamlı, şeffaf ve etkili hale getirmek için kullanılmaktadır. Bu durum, sürdürülebilirlik raporlamasının daha geniş bir kitleye ulaşmasını ve daha etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Otomasyon ve dijital platformlar, veri toplama ve analiz süreçlerini daha etkili hale getirerek raporlamanın kalitesini artırmakta ve zamanında tamamlanmasını sağlamaktadır (Christensen, vd., 2021).

Sürdürülebilirlik raporlaması, sadece finansal performansı değil, aynı zamanda işletmelerin çevresel ve sosyal etkilerini de göz önüne alarak şirketin başarılarını tam olarak değerlendirme imkanı tanımaktadır (Ekergil, vd., 2017). İşletmelerin raporlama standartlarını kullanarak şeffaf ve kapsamlı sürdürülebilirlik raporları oluşturmaları, paydaşlar arasında güven oluşturma yanı sıra uzun vadeli pazar payını artırma, müşteri bağlılığını güçlendirme ve marka değerini yükseltme gibi bir dizi fayda da sağlamaktadır (Ceesay, vd., 2021).

Tüm bu raporlama ve performans göstergeleri işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal olarak etkilerini ölçümleyip küresel platformlarda standart hale getirebilmeyi amaçlamaktadır (Ceesay, 2021).

2.2. Sürdürülebilirlik Raporlamalarının İşletmelere Sağladığı Faydalar

Uluslararası pazarlara giriş ve sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanması, işletmeler arasında bir rekabet avantajı oluşturmuştur. İşletme yöneticileri, sürdürülebilirlik muhasebesi raporları sayesinde karar alma, planlama, uygulama ve kontrol süreçlerine sürdürülebilirlik boyutunu entegre etmektedirler (Öktem, 2018).

İşletmeler, sürdürülebilirlik faaliyetlerini gerçekleştirirken aynı zamanda karlarını maksimize etmeyi de amaçlamaktadır. Bu noktada borsalar, sürdürülebilirlik endeksleri ile, finans piyasalarında sürdürülebilirlik odaklı yatırımların artmasını sağlamaktadır. Türkiye özelinde ele alacak olursak BIST Sürdürülebilirlik Endeksi, işletmeler arasında rekabet avantajı oluşturmuş ve sürdürülebilirlik bilincini teşvik etmiştir (Öktem, 2018).

Sürdürülebilirlik raporlaması, son yıllarda önemli bir ivme kazanmıştır (Luo, vd., 2022). Bu artışın motivasyon kaynakları arasında, sürdürülebilirlik raporlamasının hem yerel hem de uluslararası düzeyde sağladığı avantajlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu avantajlar, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlamasına odaklanmalarını teşvik ederek uzun vadeli başarılarını desteklemektedir (Öktem, 2018). Sürdürülebilirlik raporlamasının öne çıkan faydaları, aşağıdaki başlıklar altında belirtilmektedir (Luo, vd., 2022; Ceesay, vd., 2021; Özmen, vd., 2020; Öktem, 2018) :

- **Paydaş İletişimi ve Güven Artışı:** Organizasyonlar, sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla paydaşlarıyla açık ve şeffaf bir iletişim kurabilir.
- **Dürüst ve Kapsamlı Raporlar :** Paydaşlar arasında güvenin artmasına katkı sağlamaktadır.
- **Risk ve Fırsatların Analizi:** Sürdürülebilirlik raporları, çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki riskleri ve fırsatları belirleme konusunda işletmelere rehberlik etmektedir. Bu raporlar, gelecekteki sürdürülebilirlik zorluklarını önceden tahmin etmeye de yardımcı olmaktadır.
- **Rekabet Avantajı Sağlama:** Sürdürülebilirlik performansının açıkça raporlanması, tüketiciler ve yatırımcılar arasında tercih edilen bir marka olma şansını artırmaktadır. Yeşil ve sürdürülebilir uygulamalara odaklanan işletmeler, rekabet avantajı elde etmektedir.
- **Operasyonel Verimliliği Artırma:** Sürdürülebilirlik raporları, kaynak kullanımını optimize etmek, atıkları azaltmak ve enerji verimliliğini artırmak için işletmeler için rehberlik görevi üstlenmektedir. Bu optimizasyonlar, uzun vadede maliyet tasarrufu sağlamaktadır.
- **Yatırımcı İlgisini Çekme:** Yatırımcılar, sürdürülebilirlik performansını değerlendirerek uzun vadeli yatırımlar yapma eğilimindedir. Sürdürülebilirlik raporları, organizasyonun finansal performansı ile birlikte değerlendirildiğinde, yatırımcıların ilgisini çekmektedir.

- **Uyumluluk ve İmaj İyileştirmesi:** Sürdürülebilirlik raporları, çeşitli ulusal ve uluslararası standartlara uyum konusunda işletmelere rehberlik etmektedir. İyi bir sürdürülebilirlik performansı, işletmenin toplum nezdinde olumlu bir imaj oluşturmaya katkı sağlamaktadır.
- **İnovasyonu Teşvik Etme:** Sürdürülebilirlik raporları, işletmeleri yenilikçi çözümler bulmaya teşvik etmektedir. Sürdürülebilir uygulamaların geliştirilmesi ve uygulanması, işletmelerde iyileşme adımlarını teşvik etmektedir.
- **Düzenleyici Uyumluğun Sağlanması:** Sürdürülebilirlik raporları, çeşitli düzenleyici gereksinimlere uyumu izlemek ve sağlamak için kullanılabilir. İşletmeler, bu şekilde yasal ve etik standartlara uygunluğunu kanıtlayabilmektedirler.

2.3. Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

İşletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmeleri ve bu alandaki çabalarını raporlamaları için çeşitli kuruluşlar ve girişimler tarafından geliştirilmiş bir dizi standart ve inisiyatif bulunmaktadır. Bu standartlar, sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk konularında rehberlik etmeyi amaçlayan, sektörel beklentilerle uyumlu bir çerçeve sunan, raporlama süreçlerini standartlaştıran ve işletmelerin bu alandaki performanslarını ölçmelerine olanak tanıyan kılavuzlar olarak işlev görmektedir (Wijsman, vd., 2022).

Aşağıda sıralanan başlıklar, her biri ile ilgili özet bir açıklamayı içermektedir:

2.3.1. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact):

İş dünyasının çeşitli alanlarda sürdürülebilirlik ilkelerine uymasını teşvik eden bir girişimdir. Bu çerçevede, şirketler, on bir temel ilke etrafında bir araya gelir ve bu ilkeler doğrultusunda iş stratejilerini, politikalarını ve operasyonlarını şekillendirme taahhüdünde bulunurlar. UN Global Compact, işletmelerin insan hakları, çalışma standartları, çevre koruma ve yolsuzlukla mücadele gibi temel değerlere uyumlu bir şekilde faaliyet göstermelerini hedeflemektedir. Bu sözleşme kapsamında, şirketler sürdürülebilirlik raporlama standartlarına uymayı, şeffaf bir şekilde performanslarını paylaşmayı ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunmayı taahhüt ederler. (UN, 2015).

2.3.2. AA1000APS Hesap Verebilirlik Prensipleri Standardı:

Hesap verebilirlik ve sürdürülebilirlik konularında standartlar belirleyen bir kuruluş olan Accountability tarafından geliştirilmiş bir standarttır. Bu standart, kuruluşların paydaşlarıyla etkileşimde bulunma, paydaş beklentilerini anlama ve açık raporlama yapma amacını taşımaktadır. AA1000APS, hesap verebilirlik konusunda “uyum , katılım ve şeffaflık” olmak üzere üç ana prensibi benimsemektedir. (Sak, vd., 2020).

2.3.3. OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi:

OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yayınlanan bir rehberdir ve çokuluslu işletmelerin sosyal sorumluluk, iş etiği ve sürdürülebilirlik konularındaki davranışlarını düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bu rehber, işletmelerin global faaliyetlerini sürdürürken, çevresel ve toplumsal etkileri yönetmelerini, iş etiği standartlarına uymalarını ve şeffaf bir şekilde raporlama yapmalarını desteklemektedir. OECD Çokuluslu İşletmeler Rehberi, küresel düzeyde iş yapan şirketlerin sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik alanlarında en iyi uygulamaları benimsemelerine yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş önemli bir kaynaktır (Altıntaş, 2022).

2.3.4. ISO26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı:

Uluslararası Standartlar Organizasyonu (ISO) tarafından geliştirilmiş bir standarttır ve işletmelerin sosyal sorumluluklarına yönelik genel bir rehberlik sağlama amacını taşımaktadır. Bu standart, organizasyonların sosyal sorumluluk uygulamalarını geliştirmeleri ve bu alanlarda daha etkin faaliyet gösterebilmeleri için rehberlik sağlamaktadır. ISO 26000, sosyal sorumluluk kavramını geniş bir perspektiften ele alarak, sürdürülebilirlik, etik, şeffaflık, tedarik zinciri yönetimi gibi bir dizi konuda işletmeleri yönlendirmektedir. Aynı zamanda, sürdürülebilirlik ilkeleri ve etik değerlerin işletmeler tarafından benimsenmesini teşvik etmekte ve toplumsal sorumluluk bilincini artırmaktadır (Sak, vd., 2020).

2.3.5. Karbon Saydamlık Projesi:

Özellikle karbon emisyonları ve sürdürülebilirlik alanlarında şeffaflığı artırmayı amaçlayan bir girişimdir. Bu proje, işletmelerin karbon salımlarını ölçmelerini, raporlamalarını

ve bu konuda daha şeffaf bir yaklaşım benimsemelerini teşvik etmektedir (Ömürbek, vd., 2022). Karbon Saydamlık Projesi, katılımcı işletmelerin çevresel etkilerini anlamalarına ve azaltmalarına yardımcı olarak, karbon ayak izlerini belirleme ve izleme süreçlerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu proje, işletmeler arasında karbon salımları konusunda benzer standartlar ve raporlama yöntemlerinin benimsenmesini destekleyerek, sektörel olarak kapsamlı bir çevresel etki azaltma çabası oluşturmayı amaçlamaktadır. Karbon Saydamlık Projesi, iş dünyasının sürdürülebilirlik alanında daha sorumlu bir rol üstlenmesini teşvik ederek, küresel düzeyde çevresel bilinci artırma amacına yönelik önemli bir adımdır. Aynı zamanda, sürdürülebilirlikle ilgili bilgi paylaşımını destekleyerek, işletmelerin çevresel etkilerini daha iyi anlamalarına ve bu konuda daha sorumlu bir tutum sergilemelerine yardımcı olmaktadır (Vilas, vd., 2022).

2.3.6. Entegre Raporlama (ESG):

Entegre raporlama, bir işletmenin finansal performansının yanı sıra çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) faktörlerini de içeren geniş bir perspektifle kurumsal performansını sunan bir raporlama yaklaşımını ifade etmektedir. Bu raporlama türü, sürdürülebilirlik ve kurumsal sosyal sorumluluk ilkelerini finansal sonuçlarla bütünleştirerek şirketin değer yaratma süreçlerini yansıtmayı amaçlamaktadır (Vilas, vd., 2022).

ESG, işletmelerin sadece finansal başarılarını değil, aynı zamanda çevresel etkilerini, sosyal sorumluluklarını ve yönetim uygulamalarını da içermektedir. Bu raporlar, genellikle bir "Entegre Rapor" adı altında yayımlanır ve işletmenin paydaşlarına, yatırımcılarına, müşterilerine ve diğer ilgili taraflara sürdürülebilirlik performansını anlama ve değerlendirme imkanı sağlamaktadır (Luo, vd., 2022)

Entegre raporlama, bir işletmenin stratejisi, performansı ve gelecekte beklenenlerinin kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer yarattığının kısa ve öz bir anlatımı şeklindedir. Entegre raporlamanın finansal bilgiler kısmında gelir tablosu, bilanço, nakit akış tablosu gibi geleneksel finansal tablolara yer verilirken; sürdürülebilirlik performansının değerlendirildiği kısımda karbon ayak izi, enerji verimliliği, atık yönetimi, çevresel etkiler ve sosyal sorumluluk projeleri gibi sürdürülebilirlikle ilgili veriler incelenmektedir. Yönetişim bilgileri bölümünde ise işletmenin yönetim yapısı, kurumsal yönetim ilkelerine uyum ve etik standartlara bağlılık gibi

faktörleri içeren bilgiler paylaşılmaktadır. Stratejik hedefler ve hedeflere ulaşma stratejileri bölümünde ise işletmenin sürdürülebilirlik ve finansal hedefleri ile bu hedeflere ulaşma stratejileri değerlendirilmektedir (Landrum, vd., 2017).

2.3.7. Küresel Raporlama Girişimi (GRI):

Sürdürülebilirlik alanında uluslararası standartlar belirleyen bir kuruluştur. Sürdürülebilirlik raporlaması için geniş bir çerçeve sunan GRI, işletmelerin çeşitli sektörlerde en iyi uygulamaları takip etmelerine ve sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde paylaşmalarına yardımcı olan kapsamlı bir rehber sunmaktadır (Luo, vd., 2022).

Tez kapsamında, GRI'nı belirlediği raporlama standartları daha ayrıntılı bir şekilde incelenecek, bu standartlar işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili bilgileri nasıl sistematik bir şekilde topladıklarını ve paylaştıklarını destekleyen önemli bir araç olarak ayrı bir başlıkta ele alınacaktır.

2.4. Küresel Raporlama Girişimi - GRI (Global Reporting Initiative)

Küresel Raporlama Girişimi (GRI), kuruluşların çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performanslarını açıklamaları için bir çerçeve sağlayarak sürdürülebilir raporlama alanının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Landrum, vd., 2017). GRI kılavuz ilkeleri 1997 yılında tasarlanmış ve o zamandan bu yana küresel çapta önde gelen gönüllü sürdürülebilirlik raporlama standartları haline gelmiştir (Poddar, ve Narula, 2018). GRI'nı geliştirilmesi, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ile kar amacı gütmeyen Çevreye Duyarlı Ekonomiler Koalisyonu arasındaki ortak bir çabayla mümkün olmuştur (Landrum, vd. 2017). Bu standartlar sürdürülebilirlik raporlarının şeffaflığını, güvenilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini artırmayı amaçlamıştır (Villiers vd., 2022). En yaygın raporlama standartlarından biri olan GRI ilkeleri hem ülkemizde hem de küresel anlamda çok sayıda işletme tarafından benimsenmiştir (Luo, vd., 2022).

Yıllar içinde GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının artan önemini yansıtacak şekilde evrim geçirmiş ve kapsamını genişletmiştir. Kuruluş, sürdürülebilirlik raporlarının üretimini ve anlaşılabilirliğini iyileştirmeye yönelik kılavuzların geliştirilmesine katkıda bulunan dünyanın dört

bir yanından binlerce uzmandan oluşmaktadır (Villiers vd., 2022). GRI çerçevesi, kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirliğe olan bağlılıklarını göstermek isteyen kuruluşlar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Dillard, ve Vinnari, 2019).

GRI raporlama sistemi, çevresel etkiler, işgücü uygulamaları, insan hakları ve toplum katılımı da dahil olmak üzere bir dizi sürdürülebilirlik konusunun raporlanması için kapsamlı bir yapı sunmaktadır. GRI'nin sürdürülebilirlik raporlaması üzerindeki etkisi, kuruluşların toplum ve doğal çevre üzerindeki etkilerini açıkça belirleyen standartları belirleme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Villiers vd., 2022).

GRI, sürdürülebilirlik raporlamasında paydaş katılımını ve kapsayıcılığı teşvik etme konusunda da önemli ilerlemeler kaydetmiştir. GRI Standartları, sürdürülebilirlik konularının belirlenmesi ve önceliklendirilmesi için paydaşlarla birlikte çalışmanın önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, kuruluşların sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca GRI, farklı sektörlerin karşılaştığı zorlukları ve fırsatları ele almak için sektöre özel kılavuzlar geliştirmiştir. Bu sektöre özel kılavuzlar, kuruluşlara sürdürülebilirlik performanslarını daha özel ve anlamlı bir şekilde raporlamaları için bir çerçeve sağlamaktadır. Genel olarak GRI'nin paydaş katılımına ve sektöre özel raporlamaya odaklanması, sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarının ilerlemesine ve sürdürülebilirliğin kurumsal karar alma süreçlerine entegre edilmesine katkıda bulunmuştur (Perera-Aldama, 2023).

GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının teşvik edilmesinde etkili olsa da, yaklaşımıyla ilgili eleştiriler ve zorluklar da olmuştur. Sürdürülebilirlik raporlamasının faydaları ve sınırlılıkları, hesap verebilirliği ne ölçüde teşvik ettiği konusunda tartışmalar olmakla birlikte GRI, sürdürülebilirlik performanslarını iletmek isteyen kuruluşlar için yaygın olarak tanınan ve kullanılan bir çerçeve olmaya devam etmektedir (Petrescu vd., 2020).

Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri, rapor içeriğinin belirlenmesi ve sunulan bilgilerin kalitesinin güvence altına alınması amacıyla ortaya konan prensiplerden oluşmaktadır. Bu ilkeler, raporlamada kullanılan standart açıklamaları ve performans göstergelerini kapsar. Ayrıca, raporlamadaki özel teknik konuların nasıl ele alınacağına dair bir rehber de içerir (Petrescu vd., 2020).

2.4.1. GRI Ekonomik Performans Göstergeleri

2.4.1.1. Ekonomik Performans Unsurları :

EC1 : Bu unsur, işletmenin mali yapısına ilişkin ana unsurları içerir, bunlar arasında gelirler, işletme maliyetleri, çalışan ücretleri, bağışlar, toplumsal yatırımlar, birikmiş kârlar ve sermaye sağlayıcılarına yapılan ödemeler yer alır.

EC2 : Bu temel unsorda, işletmenin iklim değişikliğinin mali etkilerini ve faaliyetlerinde ortaya çıkan risk ve fırsatları değerlendirmesi beklenir.

EC3 : İşletmenin belirlenmiş fayda planlarına yönelik yükümlülüklerini ve bu planların kapsamını ele alır.

EC4: İşletmenin devletten aldığı önemli mali desteklerin detaylı bir şekilde raporlanmasıdır.

2.4.1.2. Piyasa Konumu Unsurları :

EC5 : İşletmenin faaliyet gösterdiği önemli operasyon yerlerindeki ücret düzeylerinin, yerel asgari ücretle karşılaştırılarak standart başlangıç düzeyi ücret oranlarının aralığını içerir.

EC6 : İşletmenin önemli operasyon yerlerindeki yerel tedarikçilere yönelik ödeme politikalarını, uygulamalarını ve harcama oranlarını içerir.

EC7 : İşletmenin önemli operasyonları için yerel işe alma usulleri ve yerel halktan işe alınmış üst yöneticilerin oranını içerir.

2.4.1.3. Dolaylı Ekonomik Etkilere Dair Unsurlar :

EC8 : İşletmenin ticari, aynı veya hayır amaçlı girişimlerle gerçekleştirdiği, öncelikli olarak kamu yararına yapılan altyapı yatırımlarını ve sağlanan hizmetlerin gelişimini ve etkisini raporlar.

EC9 : İşletmenin önemli dolaylı ekonomik etkileri, bu etkilerin kapsamı dahil olmak üzere anlamasını ve tanımlamasını içerir.

2.4.2. GRI Çevresel Performans Göstergeleri

2.4.2.1. Malzemelere Yönelik Unsurlar :

EN1 : işletme tarafından kullanılan malzemelerin miktarını ağırlık veya hacim cinsinden belirler.

EN2 : işletmenin kullandığı malzemeler arasındaki geri dönüştürülmüş malzemelerin yüzdesini ifade eder.

2.4.2.2. Enerji Unsurları :

EN3 : işletmenin birincil enerji kaynağına dayalı olarak doğrudan enerji tüketimini raporlar.

EN4 : işletmenin birincil enerji kaynağına dayalı olarak dolaylı enerji tüketimini ifade eder.

EN5 : işletmenin kaynakların korunması ve verimliliği artırma çalışmaları sonucunda elde ettiği enerji tasarrufunu raporlar.

EN6 : işletmenin enerji verimliliği sağlayan veya yenilenebilir enerji kullanımını teşvik eden ürün ve hizmetler sunma çabalarını ve bunların sonucunda enerji gereksinimlerindeki azalmaları raporlar.

EN7: Dolaylı enerji tüketimini azaltma girişimleri ve elde edilen azalmalar.

2.4.2.3. Su Unsurları :

EN8 : işletmenin su çekimini kaynağına göre ifade eder.

EN9 : işletmenin su çekimi nedeniyle önemli ölçüde etkilendiği su kaynaklarını raporlar.

EN10 : işletmenin geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan suyun yüzdesini ve toplam hacmini belirtir.

2.4.2.4. Biyoçeşitlilik Unsurları :

EN11 : işletmenin sahip olduğu, kiraladığı veya yönettiği arazilerin, koruma alanlarının içinde veya sınırında yer alıp almadığını, yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanların büyüklüğünü ve konumunu raporlar.

EN12 : işletmenin faaliyetleri, ürünleri ve hizmetleri ile koruma alanlarındaki ve yüksek biyoçeşitlilik değerine sahip alanlardaki etkilerini tanımlar.

EN13 : işletmenin katkıda bulunduğu veya iyileştirdiği doğal yaşam alanlarını raporlar.

EN14 : işletmenin biyoçeşitlilik üzerindeki etkilerini yönetmek için izlediği stratejileri, devam eden faaliyetleri ve geleceğe yönelik planlarını ifade eder.

EN15 : işletmenin faaliyet gösterdiği bölgelerdeki doğal yaşam alanlarında, IUCN Kırmızı Listesi'ne giren ve ulusal koruma listesinde yer alan canlı türlerinin sayısını, soy tükenme riski düzeyine göre raporlar.

2.4.2.5. Emisyonlar, Sıvı ve Katı Atıklara Yönelik Unsurlar :

EN16 : işletmenin doğrudan ve dolaylı olarak yaydığı sera gazı emisyonlarını ağırlık bazında ifade eder.

EN17 : işletmenin doğrudan olmayan diğer sera gazı emisyonlarını ağırlık bazında raporlar.

EN18 : işletmenin sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik yürüttüğü girişimleri ve bu çabaların sonucunda elde edilen azalmaları açıklar.

EN19 : işletmenin ağırlık bazında yaydığı ozon tüketen maddelerin emisyonlarını raporlar.

EN20 : işletmenin NO_x, SO_x ve diğer önemli hava emisyonlarını tür ve ağırlık bazında ifade eder.

EN21 : işletmenin su deşarjının kalitesine ve deşarjın varış noktasına göre toplam su deşarjını raporlar.

EN22 : işletmenin ürettiği atıkların türüne ve bertaraf yöntemine göre ağırlık bazında toplam atık miktarını ifade eder.

EN23 : işletmenin önemli sızıntılarının sayısını ve bu sızıntıların hacmini raporlar.

İlave EN24 : işletmenin Basel Sözleşmesi kapsamındaki tehlikeli atıkların taşınması, ithal edilmesi, ihraç edilmesi veya işlenmesi ile ilgili ağırlık ve uluslararası sevkiyat yüzdesini raporlar.

İlave EN25 : işletmenin su deşarjından ve kaçaklarından önemli ölçüde etkilenen su kütlelerini, bu alanların adını, büyüklüğünü, korunma durumunu ve biyoçeşitlilik değerini raporlar

2.4.2.6. Ürün ve Hizmetlere Yönelik Unsurlar :

EN26 : İşletme, ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerini azaltmaya yönelik girişimlerde bulunmuş ve bu etki azaltımının boyutlarını raporlamıştır.

EN27 : Satılmış olan ürünlerin ve bu ürünlerin ambalaj malzemelerinin, kategorilere göre geri toplanma yüzdeleri detaylı bir şekilde raporlanmıştır.

2.4.2.7. Uyum Unsurları :

EN28 : İşletme, çevresel yasa ve yönetmeliklere uymama durumunda kesilen önemli para cezalarının maddi değerini ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısını açık bir şekilde bildirmiştir.

2.4.2.8. Ulaştırma Unsurları :

EN29 : Ürünlerin ve işletmenin operasyonlarında kullanılan diğer mal ve malzemelerin taşınmasından, ayrıca işletme çalışanlarının ulaşımından kaynaklanan önemli çevresel etkiler detaylı bir şekilde raporlanmıştır.

2.4.2.9. Genel Unsurlar :

EN30 : İşletme, çeşitli türlerdeki çevre koruma harcamalarını ve yatırımlarını ayrıntılı bir şekilde sunmuştur.

2.4.3. GRI Sosyal Performans Göstergeleri

2.4.3.1. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Unsurları :

2.4.3.1.1. İstihdam Unsurları :

LA1 : İşletme, istihdam türüne, iş sözleşmesine ve bölgesine göre toplam işgücünü açık bir şekilde raporlamıştır.

LA2 : İşletme, yaş gruplarına, cinsiyete ve bölgelere göre personel devir hızını ve kurumdan ayrılan çalışanların toplam sayısını detaylı bir biçimde sunmuştur.

LA3 : İşletme, geçici veya yarı zamanlı çalışanlara sağlanmayan, tam zamanlı çalışanlara verilen sosyal ödemelerin ve yardımların ana operasyonlara göre dağılımını detaylı bir şekilde raporlamıştır.

2.4.3.1.2. İşgücü / Yönetim İlişkileri Unsurları :

LA4 : İşletme, toplu iş sözleşmeleri kapsamına giren çalışanların yüzdesini açık bir şekilde belirtmiştir.

LA5 : Toplu sözleşmelerde belirtilip belirtilmediği, ayrıca önemli operasyonel değişiklikler konusundaki asgari ihbar süresi açıkça raporlanmıştır.

2.4.3.1.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Unsurları :

LA6 : İş sağlığı ve güvenliği programlarına destek sağlayan, tavsiye veren resmi, yönetim ve çalışanları temsil eden işyeri iş sağlığı ve güvenliği kurullarında temsil edilen toplam işgücünün yüzdesi detaylı bir şekilde raporlanmıştır.

LA7 : Yaralanma, meslek hastalıkları, kaybedilen günler ve işe devamsızlık oranları ile ölümle sonuçlanan iş kazalarının bölgelere göre dağılımı açıkça sunulmuştur.

LA8 : Ciddi hastalıklarla ilgili olarak işgücü mensuplarına, ailelerine veya yerel halka yardım etmek üzere uygulanan eğitim, öğretim, rehberlik, hastalık önleme ve risk kontrol programları detaylı bir şekilde raporlanmıştır.

LA9 : Toplu sözleşmeler kapsamına giren sağlık ve güvenlik konularıyla ilgili detaylar işletme tarafından sağlanmıştır.

2.4.3.1.4. Eğitim ve Öğretim İlişkileri:

LA10 : Çalışan kategorisine göre düşen yıllık ortalama eğitim saatleri açıkça raporlanmıştır.

LA11 : Çalışanların istihdam edilebilirliğini destekleyen, kariyer sonrası yardıma yönelik beceri geliştirme ve yaşam boyu eğitim programlarına dair işletme tarafından detaylar sunulmuştur.

LA12 : Düzenli performans ve kariyer gelişimi değerlendirmesi alan çalışanların yüzdesi işletme tarafından bildirilmiştir.

2.4.3.1.5. Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği:

LA13 : İşletme, çalışanların cinsiyet, yaş grubu, azınlık gruplarına mensubiyeti ve diğer çeşitlilik göstergelerine göre dağılımını, aynı zamanda yönetim organlarının kompozisyonunu detaylı bir şekilde raporlamıştır.

LA14 : Çalışan kategorilerine göre erkek çalışanların kök ücretlerinin kadın çalışanlarınkine oranı açıkça belirtilmiştir.

2.4.3.2. İnsan Hakları Performans Göstergelerine Ait Unsurlar:

2.4.3.2.1. Yatırım ve Satın Alma Uygulamaları Unsurları :

HR1 : İşletme, insan hakları ile ilgili hükümler içeren veya insan hakları taramasından geçen önemli yatırım anlaşmalarının yüzdesini ve toplam sayısını şeffaf bir şekilde raporlamıştır.

HR2 : İşletme, insan hakları ve alınan önlemler konusunda taranan önemli tedarikçi ve yüklenicilerin yüzdesini detaylı bir biçimde paylaşmıştır.

HR3 : İşletme, insan hakları unsurları hakkındaki politika ve prosedürlerle ilgili operasyonlarla ilgili olarak verilen toplam çalışan eğitimi saatlerini içeren eğitim alan çalışanların yüzdesini açık bir şekilde raporlamıştır.

2.4.3.2.2. Ayrımcılık Yapmama Unsuru :

HR4 : İşletme, ayrımcılıkla ilgili toplam vaka sayısını ve alınan önlemleri detaylı bir şekilde paylaşmıştır.

2.4.3.2.3. Örgütlenme Özgürlüğü ve Toplu Sözleşme Unsurları :

HR5 : İşletme, örgütlenme özgürlüğü ve toplu sözleşme haklarının önemli ölçüde risk altında olduğu operasyonları ve bu hakları desteklemek üzere alınan önlemleri şeffaf bir şekilde açıklamıştır.

2.4.3.2.4. Çocuk İşçiliği Unsurları :

HR6 : İşletme, çocuk işçiliği vakalarının önemli risk içerdiği belirlenen operasyonları ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması için alınan önlemleri detaylı bir biçimde raporlamıştır.

2.4.3.2.5. Zorla ve Zorunlu Tutarak Çalıştırma Unsurları :

HR7 : İşletme, zorla veya zorunlu tutarak çalıştırma vakalarının önemli risk içerdiği belirlenen operasyonları ve zorla veya zorunlu tutarak çalıştırmanın ortadan kaldırılması için alınan önlemleri açık bir şekilde belirtmiştir.

2.4.3.2.6. Güvenlik Uygulamaları Unsurları :

HR8 : İşletme, güvenlik personelinin işletmenin operasyonlarıyla ilgili insan hakları unsurları hakkındaki politika veya prosedürler konusunda eğitilme oranını şeffaf bir şekilde raporlamıştır.

2.4.3.2.7. Yerli Hakları Unsurları :

HR8 : İşletme, yerli halkın haklarının ihlaline ilişkin vakaların toplam sayısını ve bu vakalarla ilgili alınan önlemleri açık bir biçimde raporlamıştır.

2.4.3.3. Toplumsal Unsurlar:

2.4.3.3.1. Yerel Halk Unsuru :

S01 : İşletme, giriş, işletme ve çıkış aşamalarını içeren operasyonların yerel halk üzerindeki etkilerini değerlendiren ve yöneten tüm programların niteliği, kapsamı ve etkililiği hakkında şeffaf bir rapor sunmuştur.

2.4.3.3.2. Yolsuzluk Unsuru :

S02 : İşletme, yolsuzlukla ilgili risklere dair analiz edilen işletme birimlerinin yüzdesini ve bu analizlerin toplam sayısını açık bir biçimde raporlamıştır.

S03 : İşletme, yolsuzluğu önleme politika ve prosedürleri konusunda eğitim alan çalışanların yüzdesini belirterek, bu alanda gerçekleştirilen eğitimlere dair şeffaf bir bilgi sunmuştur.

S04 : İşletme, yolsuzluk vakalarına karşı alınan önlemleri detaylı bir şekilde paylaşmış ve bu önlemlerin etkinliği konusunda bir değerlendirme sunmuştur.

2.4.3.3.3. Kamu Politikası Unsuru :

S05 : İşletme, kamu politikalarına karşı tutumunu ve kamu politikası geliştirmeye ve lobi faaliyetlerine katılımını şeffaf bir şekilde raporlamıştır.

S06 : İşletme, ülkelere göre siyasi partilere, politikacılara ve ilgili kuruluşlara mali ve ayni katkıları belirterek, bu alandaki katılımını şeffaf bir şekilde ortaya koymuştur.

2.4.3.3.4. Rekabeti Kısıtlayan Davranış Unsuru :

S07 : İşletme, rekabeti kısıtlayan davranış, tröst ve tekelleşme uygulamalarına yönelik yapılan yasal işlemlerin toplam sayısını ve bu işlemlerin sonuçlarını şeffaf bir biçimde raporlamıştır.

2.4.3.3.5. Uyum Unsuru :

S08 : İşletme, yasa ve yönetmeliklere uyulmaması nedeniyle kesilen önemli cezaların parasal değerini ve parasal olmayan yaptırımların toplam sayısını açık bir şekilde paylaşmıştır.

2.4.3.4. Ürün Sorumluluğu Performans Göstergelerine Ait Unsurlar:

2.4.3.4.1. Müşteri Sağlığı ve Güvenliği Unsurları :

PR1 : İşletme, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkilerinin değerlendirildiği yaşam döngüsü evrelerini belirlemiş ve bu prosedürlere tabi olan ana ürün ve hizmet kategorilerinin yüzdesini şeffaf bir şekilde açıklamıştır.

PR2 : İşletme, ürünlerin ve hizmetlerin sağlık ve güvenlik etkileri ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarının türüne göre sayılarını şeffaf bir biçimde raporlamıştır.

2.4.3.4.2. Ürün ve Hizmet Güvenilirliği Unsurları :

PR3 : İşletme, prosedürlerin gerektirdiği ürün ve hizmet bilgilerinin türünü belirtmiş ve bu bilgi gerekliliklerine tabi olan ana ürün ve hizmetlerin yüzdesini şeffaf bir şekilde paylaşmıştır.

PR4 : İşletme, ürün ve hizmet bilgileri ile etiketleme konusunda yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarını detaylı bir şekilde raporlamıştır.

PR5 : Müşteri memnuniyetini ölçen anket sonuçları da dâhil olmak üzere, müşteri memnuniyetine yönelik uygulamalar hakkında şeffaf bir rapor sunmuştur.

2.4.3.4.3. Pazarlama İletişimi Unsurları :

PR6 : İşletme, reklam, tanıtım ve sponsorluk gibi pazarlama iletişimi faaliyetlerini yasalara, standartlara ve gönüllü kurallara bağlı kalmaya yönelik programlarını belirlemiş ve uygulamıştır.

PR7 : İşletme, pazarlama iletişimi ile ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum sağlamama vakalarını türüne göre sayılarını şeffaf bir biçimde paylaşmıştır.

2.4.3.4.4. Müşterinin Kişisel Gizliliği Unsurları :

PR8 : İşletme, müşterinin kişisel gizliliği ile ilgili ihlaller ve müşteri verilerinin kaybedilmesi konusundaki doğrulanmış toplam şikayet sayısını şeffaf bir şekilde raporlamıştır.

2.4.3.5. İyi Yönetişime Ait Unsurlar:

2.4.3.5.1. Yasa / Yönetmelik ve Şirket Politikalarına Ait Unsurlar :

G01: İşletme, yasa ve yönetmeliklere uyumu için bir çerçeve ve bir izleme süreci oluşturmuştur.

2.4.3.5.2. Paydaş Katılımına Ait Unsurlar :

G02: İşletme, paydaşlarından gelen geri bildirimlere, katılımlarına ve taleplerine açık ve şeffaf bir şekilde yanıt vermiştir.

G03: İşletme, paydaşlarıyla düzenli olarak iletişim kurmaktadır ve onların görüş ve önerilerini dikkate almaktadır.

G04: İşletme, paydaşlarının katılımını sağlamak için çeşitli mekanizmalar oluşturmuştur.

2.4.3.5.3. Kapsayıcılık Unsurları :

G05: İşletme, tüm paydaşlarının katılımını ve katkısını teşvik eden politikalar ve uygulamalar oluşturmuştur.

2.4.3.5.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Unsurları :

G06: İşletme, kurumsal sosyal sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik politikalar ve uygulamalar geliştirmiştir.

2.4.3.5.5. Şeffaflık Unsurları :

G07: İşletme, faaliyetleriyle ilgili bilgileri raporlarken, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini göz önünde bulundurmaktadır.

2.4.3.5.6. Yaşam Kalitesi ve Refah Unsurları :

G08: İşletme, çalışanlarının ve yerel toplulukların yaşam kalitesini ve refahını iyileştirmeye yönelik politikalar ve uygulamalar geliştirmiştir.

2.5. Sürdürülebilirlik Raporlamasıyla İlgili Endeksler

Uluslararası kuruluşlar, sosyal sürdürülebilirliği değerlendirmenin bir yolu olarak çeşitli mevcut sosyal göstergeleri incelemiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutlarını kapsayan gösterge ihtiyacını karşılamak için, BM tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için Küresel Gösterge Çerçevesi geliştirilmiştir ([A/RES/71/313](#)), (Assembly, 2017). Bu gösterge çerçevesi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin uygulanmasını takip etmek ve gözden geçirmek amacıyla oluşturulmuştur (McGuinn, vd., 2020). İlerlemenin izlenmesi, politika paydaşlarının sorumluluğunu sağlama ve politika yapma süreçlerine bilgi verme amacını taşımaktadır (Assembly, 2017).

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG'ler), 17 temel hedefi ve 169 alt hedefi, 232 bireysel gösterge üzerinden değerlendirilmektedir (Assembly, 2017). Ancak, gösterge sistemi belgelerinde, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunu ölçen alt boyutların veya göstergelerin belirgin bir şekilde belirtilmediği, ancak sosyal boyutun çerçevede önemli bir yer tuttuğu ve en fazla sayıda hedef ve göstergenin bu boyutu içerdiği belirtilmektedir (McGuinn, vd., 2020).

AB ve üye devletleri, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ni (SDG'ler) uygulama taahhütleri kapsamında, 2016'dan bu yana AB'nin sürdürülebilir kalkınma alanındaki ilerlemesini raporlamak için BM gösterge çerçevesini kullanmaktadır (McGuinn, vd., 2020). UNECE, OECD ve Eurostat tarafından 2008 ve 2014 yıllarında yürütülen ön çalışmalar, AB ülkeleri

arasında karşılaştırılabilir sürdürülebilir kalkınma göstergeleri için bir çerçeve oluşturma çabalarını içermektedir (UN,2015).

2014 yılındaki raporlar, sürdürülebilir kalkınma kavramını, genellikle gelecek nesiller üzerindeki potansiyel etkileri ölçmek için kullanılan farklı sermaye türlerinin ötesine geçerek genişletmiştir (McGuinn, vd., 2020). Raporun amacı, sürdürülebilir kalkınma göstergelerini mevcut insan refahına, ülkeler arası ve içindeki dağılımına, aynı zamanda insan refahının kuşaklar arası yönlerine uygun şekilde tanımlamaktır. Bu bağlamda, insan refahının (şimdi ve burada), gelecekteki nesillerin refahı (sonra) ve diğer ülkelerdeki insanların refahı (başka bir yerde) arasında kavramsal bir ayrım yapılmıştır. Bu üç kavram “burada” “şimdi”, “sonra” ve “başka bir yerde” Eurostat SDI setinin tanımlanmasına katkıda bulunmuştur (McGuinn, vd., 2020).

2017'den bu yana, SDG'lerle ilgili ilerleme raporları, özel bir AB sürdürülebilir kalkınma gösterge setine dayanmaktadır (European Commission, 2019). Bu set, ilerlemenin sosyal, ekonomik, çevresel ve kurumsal sürdürülebilirlik boyutlarını değerlendirmektedir. Bu göstergelerin 16 tanesi, iklim, enerji, eğitim, yoksulluk, istihdam gibi belirli politika stratejilerinde tanımlanan nicel AB politika hedefleriyle ilişkilendirilmiş ve ilerlemeler bu hedeflere göre analiz edilmektedir (McGuinn, vd., 2020).

Eurostat tarafından sağlanan göstergeler ve Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs) arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır (Polomarkakis, 2019). Eurostat, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sosyoekonomik durumlarını değerlendirmek amacıyla kullandığı göstergeleri sunarken, SDGs küresel çapta benimsenen ve dünya genelinde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden bir çerçeve sunmaktadır. Bu farklılıklar, ölçütlerin seçiminde ve vurgulanan sürdürülebilir kalkınma boyutlarında kendini göstermektedir. Bu durum, AB'nin kendi önceliklerine ve küresel sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl katkı sağladığını ve bu iki önemli kuruluş arasındaki metodolojik farklılıkları gözler önüne sermektedir (McGuinn, vd., 2020).

Sürdürülebilir kalkınma ve sosyal sürdürülebilirlik kavramlarının karmaşıklığı, bir dizi göstergeyi birleştiren bileşik ölçümlerin geliştirilmesine yönelik bir ihtiyacı ortaya çıkarmıştır (Ngan, vd., 2019). Ancak günümüzde, sürdürülebilir kalkınmanın üç birbirine bağlı boyutunu ve tüm sürdürülebilir kalkınma hedeflerini içeren bir sosyal sürdürülebilirlik endeksi bulunmamaktadır (McGuinn, vd., 2020). Birçok kalkınma endeksi, çevresel ve sosyal konuları içermesine rağmen genellikle klasik üç boyutlu kavramı ölçmeyi veya SDG'lerde belirtilen

sosyal sürdürülebilirliğin alt boyutlarını kapsamayı amaçlamaktadır (Ngan, vd., 2019). Bu bağlamda, bileşik göstergeler kullanılarak oluşturulmuş ve sürdürülebilirliğin farklı boyutlarına odaklanan önemli pekçok endeks geliştirilmiştir (McGuinn, vd., 2020) :

2.5.1. Equal Measures 2030 SDG Gender Index (Eşit Ölçüler 2030 Cinsiyet Eşitliği Endeksi - Equal Measures 2030, 2019):

Equal Measures 2030 SDG Gender Index, cinsiyet eşitliği konusundaki ilerlemeleri ölçerek ülkeler arasında karşılaştırmalar yapmayı ve bu alandaki zorluklara odaklanmayı hedeflemektedir. Bu endeks, ilk olarak 2018'de pilot bir sürümle başlatılmış olup, güncel olan 2019 sürümü 129 ülkeyi kapsamaktadır.

2.5.2. Social Progress Index (Sosyal İlerleme Endeksi - Social Progress Imperative, 2019):

Bu endeks, bir toplumun vatandaşlarının temel insan ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini ölçerek, sürdürülebilirlik perspektifi üzerinden sosyal ve çevresel faktörleri birleştirir ve yaşam kalitesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır (McGuinn, vd., 2020). Temeli 2012'de atılan ve en son 2019'da güncellenen bu endeks, geniş bir ölçüt yelpazesi kullanarak bir ülkenin veya bölgenin sosyal ilerleme düzeyini değerlendirme misyonu taşımaktadır.

2.5.3. Happy Planet Index (Mutlu Gezegen Endeksi - New Economics Foundation (NEF), 2016):

2006 yılında tanıtılan bu endeks, insan refahını ve çevresel etkileri açıklamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu endeks, çeşitli ülkelerin çevresel kaynakları etkili bir şekilde kullanma düzeyini ve bu ülkelerdeki bireylerin yaşam sürelerini ve mutluluk seviyelerini ölçmek üzere tasarlanmış dört temel unsuru içermektedir.

2.5.4. Better Life Index (Daha İyi Hayat Endeksi - OECD, 2020):

Bir diğer önemli gösterge, OECD taahhüdü olarak bilinen “*Better Life Initiative*” (Daha İyi Bir Hayat İnisiyatifi) oluşumdur. OECD, 1961 yılında kurulan ve dünya genelinde 38 üyeye sahip bir uluslararası ekonomik organizasyondur. Temel amacı, üye ülkeler arasında ekonomik işbirliğini desteklemek, kalkınma politikalarını koordine etmek, ekonomik performansı değerlendirmek ve politika önerilerinde bulunmaktır. Özellikle, OECD'nin "Daha İyi Bir Hayat İnisiyatifi" çerçevesinde yaptığı çalışmalar, ülkelerin refahlarını ve kalkınma düzeylerini ölçmeyi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada ilerlemelerini değerlendirmeyi ve ülkeler arasında kıyaslama yapmayı amaçlamaktadır. Bu metodoloji, BM'nin Sürdürülebilir

Kalkınma Hedefleri'ne (SDGs) yönelik ülkelerin katkılarını ölçme amacını taşır ve çeşitli alanlardaki 132 göstergesi içermektedir (Altıntaş, 2022).

OECD'nin yaklaşımı, sürdürülebilir kalkınma konusundaki küresel çabalara önemli bir katkı sağlayarak; ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri birleştirip sürdürülebilir kalkınmanın ana unsurlarını ele almayı amaçlamaktadır (McGuinn, vd., 2020). Ayrıca, OECD'nin Daha İyi Bir Hayat İnisiyatifi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik ülkelerin katkılarını değerlendirmek için oluşturduğu metodolojiyle ilgili bir taahhüdü de temsil etmektedir (McGuinn, vd., 2020). Bu metodoloji, BM küresel gösterge listesine dayanarak toplamda 132 göstergesi içerirken; bu göstergelerin 59'u ise 36 OECD ülkesinin tamamı için geçerlidir (Altıntaş, 2022). Her gösterge, SDG hedeflerine doğru ilerlemenin ölçümü ve izlenmesini sağlamak amacıyla belirli nicel hedeflere sahiptir. Bu hedeflerin bir kısmı doğrudan SDG ifadesinden türetilmiştir, diğerleri ise uluslararası anlaşmalara, uzman görüşlerine veya en iyi performans gösteren OECD ülkelerine dayanmaktadır (Altıntaş, 2022).

OECD'nin bu metodolojisi, sürdürülebilir kalkınma bağlamında güçlü normatif tanımlara sahip olan mevcut sosyal göstergeleri kullanmayı sürdürse de, bu alandaki ilerlemeyi ölçme konusundaki zorlukları da gözler önüne sermektedir (McGuinn, vd., 2020).

2.5.5. Sustainable Society Index (Sürdürülebilir Toplum Endeksi) :

2014 yılında Sustainable Society Foundation (Sürdürülebilir Toplum Vakfı) tarafından geliştirilen bir ölçüttür. Bu endeks, sürdürülebilir kalkınmanın geniş bir perspektifini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. İnsan refahı, çevresel refah ve ekonomik refah olmak üzere sürdürülebilirliğin üç temel boyutunu da içermektedir. Bu endeks, her bir boyuttaki performansı ölçmek için çeşitli göstergeleri kullanmaktadır. Toplamda 21 gösterge ile sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli alanlarını kapsamaktadır (McGuinn, vd., 2020).

Sustainable Society Index, klasik üç boyut modelini benimser ve bu modeli kullanarak bir ülkenin veya bölgenin sürdürülebilirlik performansını değerlendirmektedir. İnsan refahı perspektifi, temel ihtiyaçları, bireysel gelişimi, sağlığı ve dengeli bir toplumu değerlendirmektedir. Çevresel refah boyutu, doğal kaynakların korunması, ekosistem sağlığı ve çevresel sürdürülebilirlikle ilgili faktörleri içermektedir. Ekonomik refah boyutu ise ekonomik aktivitelerin sürdürülebilirliği, gelir eşitsizliği ve ekonomik kalkınmayla ilgili göstergeleri içermektedir.

2.3.6. FTSE4 Good Endeksi:

FTSE4Good Endeksi (FTSE4Good Index), finansal piyasalarda sürdürülebilirlik performansını ölçmek amacıyla oluşturulan bir endeks serisidir. FTSE Russell tarafından yönetilen bu endeks serisi, çeşitli sürdürülebilirlik kriterlerine uyan işletmeleri kapsayarak, yatırımcılara sürdürülebilirlik odaklı yatırım fırsatları sunmayı amaçlamaktadır. FTSE4Good Endeksi, sürdürülebilirlik odaklı yatırımları teşvik etmek ve yatırımcılara sürdürülebilirlik kriterlerine uygun şirketlere yatırım yapma imkanı sunmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu endeks, bir şirketin sürdürülebilirlik performansını ölçmek ve yatırımcılara bu performansa dayalı olarak değerlendirme yapma imkanı sağlamak için kullanılmaktadır. (Vilas, vd. 2022).

2.3.7. Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi:

Dow Jones tarafından hazırlanan ve sürdürülebilirlik konularında üstün performans sergileyen şirketleri içeren bir endekstir (Saavedra García, 2022). Bu endeks, çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) faktörlerine dayalı olarak şirketlerin sürdürülebilirlik performansını değerlendirerek dünya genelinde lider olan bu şirketleri yatırımcılarla buluşturmaktadır (Ceesay, vd., 2022). Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi, finansal başarı kadar çevresel ve sosyal etkileri de değerlendiren bir ölçüt olarak hizmet vermektedir. Şirketler, çeşitli sürdürülebilirlik kriterlerine göre analiz edilir ve bu endekse dahil edilmek için belirli standartları karşılamaları beklenmektedir (Saavedra García, 2022).

Bu endeks, yatırımcılar için sürdürülebilir ve sorumlu yatırım yapma konusunda rehberlik sağlamaktadır. Dow Jones endeksi, sürdürülebilirlik odaklı yatırımcılar için, şirketlerin uzun vadeli sürdürülebilirlik stratejilerini değerlendirmede önemli bir araç olarak kabul edilir (Saavedra García, 2022).

2.5.8. Human Development Index (Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Endeksi, HDI) :

Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Endeksi (HDI), bir ülkenin genel ilerlemesini değerlendirmek için ekonomik kalkınma, sosyal refah ve çevresel sürdürülebilirlik göstergelerini birleştiren bir ölçüdür (Hickel, 2020). HDI kavramı zaman içinde gelişerek, kalkınmanın yalnızca ekonomik ölçütlerle sınırlı kalmaması gerektiği fikrinin giderek daha fazla benimsenmesini sağlamıştır.

1990'ların başlarında, kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (GSYH) odaklı yaklaşımdan uzaklaşarak, eğitim, sağlık ve gelir dağılımı gibi faktörleri de içeren daha kapsamlı bir perspektife yönelmek amacıyla İnsani Gelişme Raporu tanıtılmıştır (Hickel, 2020). Bu değişim, ekonomik büyümenin tek başına insani kalkınma ve refahı sağlamadığı anlayışından kaynaklanmaktadır. 1990 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporu, İnsani Gelişme Endeksi'nin (HDI) geniş bir şekilde kabul gören bir kalkınma ölçütü haline gelmesinde önemli bir rol oynamıştır (Fabio, ve Peiró, 2018).

Sürdürülebilir insani kalkınma kavramı, kalkınmanın gelecek nesillerin zararına olmaması gerektiğini kabul eder. Herkes için uzun vadeli refah sağlamak için ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları dengelemenin önemini vurgulamaktadır (Fabio, vd., 2018). Politika yapıcılar ve araştırmacılar, sürdürülebilirliği HDI'ye dahil ederek ekonomik büyüme, sosyal ilerleme ve çevrenin korunması arasındaki dengeleri ve sinerjileri daha iyi anlayabilirler (Hickel, 2020).

HDI, kalkınma politikalarının odağını dar bir ekonomik perspektiften daha kapsayıcı ve insan merkezli bir yaklaşıma kaydırmada etkili olmuştur. Eğitim ve sağlık gibi göstergeleri dikkate alan HDI, beşeri sermayeye yatırım yapmanın ve bireylerin tatmin edici bir yaşam sürdürebilmelerini sağlamanın önemini vurgulamaktadır (Fabio, vd., 2018).

Çevresel sürdürülebilirliğin HDI'ye dahil edilmesi, çevresel zorlukların ele alınması ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına yönelik acil ihtiyacın giderek daha fazla kabul görmesini yansıtmaktadır (Hickel, 2020). Karbon emisyonları ve doğal kaynakların tükenmesi gibi göstergeleri de içeren HDI, ülkeleri çevreye duyarlı kalkınma yolları izlemeye teşvik etmektedir. Sürdürülebilirliğin HDI'ye bu şekilde entegre edilmesi sadece mevcut nesillerin refahını desteklemekle kalmaz, aynı zamanda gelecek nesillerin güveneceği kaynakları ve ekosistemleri de koruma altına alacaktır (Fabio, vd., 2018).

HDI'ye yönelik eleştiriler de bulunmaktadır. Sınırlı sayıda göstergeye dayandığı ve kültürel, siyasi ve toplumsal cinsiyet boyutlarını yeterince hesaba katmadığı için insani gelişmenin tüm karmaşıklığını yakalamada hala yetersiz kaldığı savunulmaktadır (Fabio, vd., 2018).

Ayrıca, HDI'nin ulusal ortalamalara odaklanması, ülkeler arasındaki eşitsizlikleri maskeleyerek kalkınma farklılıklarının tam olarak anlaşılamamasına yol açabileceği

düşünülmektedir (Fabio, vd., 2018). Kalkınmanın daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak ve mevcut sınırlamalara çözüm bulmak amacıyla, alternatif endeks önerileri ortaya atılmaktadır. Bu öneriler, daha geniş bir gösterge yelpazesi sunarak kalkınma performansını kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi hedeflemektedir (Hickel, 2020).

Yukarıda detayları verilen sürdürülebilirlik endeksleri, şirketlerin farklı sürdürülebilirlik kriterlerine uyumunu değerlendiren ve sektördeki diğer firmalarla kıyaslamalar yaparak sürdürülebilirlikteki güçlü ve zayıf yönleri belirleme imkanı sunan bir değerlendirme sistemini içermektedir.

Sürdürülebilirlik çalışmalarının güvence altına alınması ve desteklenmesine yönelik olarak, endekslere ilave olarak sürdürülebilirlik sertifika programları da geliştirilmiştir. Sürdürülebilirlik sertifikaları genellikle belirli bir şirketin veya ürünün belirli sürdürülebilirlik standartlarını karşıladığını doğrulayan bir belgedir. Bu sertifikalar, belirli bir standarda uygunluğu denetleyen bağımsız bir kuruluş tarafından verilmektedir. Dolayısıyla, şirketler hem sürdürülebilirlik endekslerine katılıp sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırabilir, hem de belirli standartlara uygunluklarına dair sertifikalar alarak bu konuda güvenilir bir doğrulama sağlayabilirler (Fraser vd., 2020). Türkiye'de yaygın olarak tercih edilen sertifika kuruluşları arasında öne çıkan ve geniş kabul görenlerden biri de ECOVADİS'tir.

Ecovadis, tedarikçilerin sürdürülebilirlik performansını değerlendiren ve ileten bir sertifikasyon şirkettir. Şirketlerin sürdürülebilirlik verilerini toplaması ve tedarikçilerinin sürdürülebilirlik performansını değerlendirmesi için bir araç işlevi görerek, artan bilinçli tüketici tabanına uyum sağlamakta ve pazarda rekabet avantajı sağlamaktadır (Fraser vd., 2020). Çevresel Rekabet Avantajı Değerleme Veri Bilgi Sistemi olarak, kuruluşlardaki çevresel sürdürülebilirliği değerlendirmede ve teşvik etmede önemli bir rol oynamaktadır. Ecovadis, kuruluşların çevresel performanslarını değerlendikleri, iyileştirme alanlarını belirledikleri ve sürdürülebilir uygulamalar aracılığıyla rekabet avantajı elde ettikleri değerli bir araç sunmaktadır (Perera-Aldama, 2023). Ecovadis, şirketlerin ve tedarik zincirlerinin sürdürülebilirlik performanslarını haritalandırarak, bu değerlendirmeleri kendi sektörleri, bölgeleri ve büyüklükleri gözetilerek yapılan özelleştirilmiş anketlerle gerçekleştirmektedir. Bu anketler, sürdürülebilirlik politikalarını, uygulamalarını ve performanslarını temel alarak tedarikçilere özgü güçlü ve zayıf yönleri belirleyen puan kartlarıyla sonuçlanır.

Ecovadis, işletmeleri çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) performansları açısından derecelendirir. Derecelendirmeler, 21 gösterge setine göre yapılır ve A (en yüksek) ile E (en

düşük) arasında değişir. Ecovadis derecelendirmeleri; ESG performansını değerlendirmek, iyileştirme fırsatları belirlemek, paydaşlarla iletişim kurmak, yatırımcı çekmek, tedarik zinciri risklerini azaltmak gibi çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır.

2.6. Sürdürülebilirlik Raporu Analizi

Sürdürülebilirlik verilerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak, hala birçok işletme için önemli bir zorluk arz etmektedir (Boiral, Saizarbitoria, Brotherton, 2017). Şeffaf bir raporlama sürecinin işletilebilmesi için, veri toplama süreçleri, zorlukları göz önünde bulundurularak uygun doğrulama mekanizmalarıyla desteklenmelidir (Christensen, Hail ve Leuz, 2021). Özellikle paydaşların bilinçli kararlar alabilmeleri için güvenilir ve karşılaştırılabilir veri taleplerinin arttığı bir dönemde, bu durum öncelikli bir konu haline gelmektedir (Boiral vd., 2017).

Sürdürülebilirlik raporlarının analizi, bir işletmenin sürdürülebilir uygulamalara olan taahhüdünü değerlendirmek ve iyileştirme alanlarını tanımlamak bakımından kritik bir öneme sahiptir (Luo vd., 2022). Kapsamlı bir sürdürülebilirlik raporu analizi için temel metodolojiler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

2.6.1. Uygun Çerçevelerin Seçilmesi:

Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik sağlamak için, Global Reporting Initiative (GRI) kılavuzları gibi kurumsal çerçevelerin kullanılması önerilmektedir (Boiral vd., 2017).

2.6.2. Şeffaflık ve Önem Derecesinin Değerlendirilmesi:

Şeffaflık, sürdürülebilirlik raporlamasının temel bir unsurdur. Raporlamanın şeffaflığı, işletmenin hesap verebilirlik ve paydaş katılımına olan bağlılığını değerlendirmeye yardımcı olmaktadır (George, Merrill ve Schillebeeck, 2020).

2.6.3. Performans Göstergelerinin Değerlendirilmesi:

Performans göstergelerinin analizi, bir işletmenin sürdürülebilirlik hedeflerine doğru ilerleyişine dair içgörüler sağlamaktır. Çevresel, sosyal ve yönetimle ilgili temel performans göstergeleri, bunların ilgili, eksiksiz ve endüstri standartlarıyla uyumlu olup

olmadığı açısından değerlendirilmektedir (Boiral vd., 2017). Bu değerlendirme, işletmenin genel sürdürülebilirlik performansını belirlemeye yardımcı olur.

2.6.4. Veri Kalitesi ve Doğrulamanın Değerlendirilmesi:

Sürdürülebilirlik raporlarında sunulan verilerin doğruluğu ve güvenilirliği, anlamlı bir analiz için önemli bir noktadır (George vd., 2020). Veri toplama ve raporlama süreçlerinin değerlendirilmesi, bilgilerin bütünlüğüne olanak tanımaktadır. Ayrıca, raporun harici doğrulamadan geçip geçmediğinin değerlendirilmesi, raporlanan verinin güvenilirliğini artırmaktadır (Boiral vd., 2017).

2.6.5. Paydaş Katılımının Analizi:

Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin paydaşlarla etkileşimde bulunma çabalarını yansıtmalıdır (George vd., 2020). Paydaş katılım faaliyetlerinin kapsamı ve etkinliğinin analizi, işletmenin paydaş endişelerine duyarlılığını değerlendirmeye yardımcı olmaktadır (Boiral vd., 2017). Bu analiz, aynı zamanda işletmenin kapsayıcı karar alma süreçlerine olan bağlılığını değerlendirmesine de yardımcı olmaktadır.

2.6.6. Zaman İçinde Performansın Karşılaştırılması ve Kıyaslama:

Sürdürülebilirlik raporlarının birden fazla raporlama dönemi boyunca analiz edilmesi, organizasyonun gelişimini ve trendlerini belirlemeye olanak tanımaktadır. Bu süreç, işletmenin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma, iyileşme alanlarını tanımlama ve performansındaki değişiklikleri anlama amacını taşımaktadır. Bu karşılaştırmalar, işletmenin sürdürülebilirlik çabalarının etkilerini anlamak, başarılarını vurgulamak ve iyileştirme alanlarını belirlemek adına önemlidir. Ayrıca, paydaşlar ve yatırımcılar için işletmenin sürdürülebilirlik performansının güvenilir bir şekilde izlendiğini göstermektedir (George vd., 2020).

2.6.7. İyileştirme Fırsatlarının Belirlenmesi:

Sürdürülebilirlik raporu analizinin nihai amacı, işletmenin sürdürülebilirlik performansını artırmak için fırsatları belirlemektir (Boiral vd., 2017). Boşlukları, zayıflıkları ve

iyileştirme alanlarını belirleyerek, işletmelerin, sürdürülebilirlik zorluklarına yönelik stratejiler ve eylem planları geliştirebilmektedirler (George vd., 2020).

Kapsamlı bir sürdürülebilirlik rapor analizi, sistemli bir yaklaşım gerektirmektedir (Boiral vd., 2017). Bu tür bir yaklaşım benimseyerek, işletmeler sürdürülebilirlik performansları hakkında değerli içgörüler elde edebilir ve daha sürdürülebilir bir gelecek için pozitif bir değişim sağlayabilirler (George vd., 2020).

2.7. Dünyada Sürdürülebilirlik Raporlaması

Son yıllarda, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) uygulamalarına olan bağlılıklarını gösterme çabalarıyla birlikte sürdürülebilirlik raporlaması önemli bir yer edinerek, küresel düzeyde sürdürülebilirlik raporlamasının dikkate değer bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir (Boiral vd., 2017). Bu eğilim, sürdürülebilirlik konularına yönelik gerekliliği ele almak ve paydaş beklentilerini karşılamak gerektiğine dair de artan bir farkındalığı yansıtmaktadır (George vd., 2020).

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlamalarını giderek daha fazla Global Reporting Initiative (GRI) kılavuzları gibi belirlenmiş çerçevelerle uyumlu hale getirmektedir (Christensen vd., 2021). Bu çerçeveler, raporlama sürecine yapılandırılmış bir yaklaşım sunmaktadır ve işletmeler arasında kıyaslama yapmayı sağlamaktadır (George vd., 2020). Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilirliğin tüm yönlerini etkili bir şekilde ele almak konusunda zorluklar devam etmektedir (Boiral vd., 2017).

Sürdürülebilirlik raporlaması, günümüzde sadece bağımsız bir uygulama olarak değil, aynı zamanda işletmelerin genel kurumsal stratejilerinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir (Christensen vd., 2021). Bu entegrasyon sayesinde, sürdürülebilirlik ilkesi organizasyonun temel yapı taşlarından biri haline gelmektedir (Boiral vd., 2017).

2.8. Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması

Türkiye'deki sürdürülebilirlik raporlamasının gelişimi üzerine yapılan değerlendirmeler, son 10 yıl içinde bu alanda önemli bir artışın olduğunu göstermektedir (Gümrah vd., 2019). Artan ilgi ve şirketlerin sürdürülebilirlik raporu hazırlama konusundaki eğilimi, mevcut durumu

iyileştirmek adına potansiyel bir fırsat sunmaktadır. Bu bağlamda, literatürde belirtildiği gibi, sürdürülebilirlik raporlamasına odaklanan yasal düzenlemelerin yapılması, işletmeleri daha şeffaf bir şekilde sürdürülebilirlik performanslarını raporlamaya teşvik etmektedir (Gümrah vd., 2019).

Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlaması geliştikçe, bu raporları yayınlayan şirketlerin sayısı ve raporların kapsamı da genişlemektedir. İlk yıllarda daha çok çevresel konulara odaklanan raporlar, günümüzde sosyal ve ekonomik konuları da içermektedir. Bu gelişimde uluslararası kuruluşların sürdürülebilirlik raporlamasını teşvik etmesi, kurumsal sosyal sorumluluk bilincinin artması ve paydaş beklentilerinin yükselmesi gibi faktörler etkili olmaktadır (Özmen vd., 2020).

GRI 2022 istatistiklerine göre (GRI, 2022);

- ❖ 2022 yılında, Türkiye’de yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarının sayısı bir önceki yıla göre %20 artmıştır.
- ❖ Türkiye’de yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarının %80’i İngilizce olarak yayınlanmaktadır.
- ❖ Türkiye’de yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarının %90’ı kurumsal web sitelerinde erişime açıktır.

GRI verilerine dayanarak söyleyebiliriz ki; Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlamasının gelişimi, olumlu yönde bir eğilim göstermektedir. Bu eğilimin devam etmesi, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını iyileştirmeleri ve topluma olan katkılarını artırmaları için önemli bir göstergedir. Çünkü sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde raporlamalarına olanak tanıyan bir araçtır (Gümrah vd., 2019).

Bu bağlamda, Türkiye'de sürdürülebilirlik raporlamasının gelişimini destekleyen faktörler arasında uluslararası kuruluşların teşvik edici çalışmaları, kurumsal sosyal sorumluluk bilincinin artması ve paydaş beklentilerinin yükselmesi gibi unsurlar etkili olmaktadır (Özmen vd., 2020).

Sonuç olarak, Türkiye'deki sürdürülebilirlik raporlaması artan bir trend göstermektedir. Hem rapor sayılarında hem de kapsamında yaşanan iyileşme, işlemlerin sürdürülebilirlik performanslarını daha etkili bir şekilde yönetmelerine ve paydaşlarıyla daha şeffaf bir iletişim kurmalarına olanak tanımaktadır (zmen vd., 2020). Bu gelişim, sürdürülebilirlik raporlamasının Türkiye'deki işlemler için önemli bir strateji haline gelmekte olduğunu göstermektedir.

2.9. Lojistik Sektöründe Sürdürülebilirlik Raporlaması

Lojistik firmaları, günümüzde küresel ekonominin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu firmalar, üretimden tüketim sürecine kadar olan tüm aşamalarda kilit bir rol oynayarak mal ve hizmetlerin etkin bir şekilde hareket etmesini sağlamaktadır. Ayrıca, lojistik endüstrisi, küresel ticarete önemli bir role sahip olup çevresel etkisi de önemli boyutlara ulaşmaktadır (Baah, Amponsah, Issau, Ofori, Acquah, Agyeman, 2021). Bu nedenle, lojistik firmalarının sürdürülebilirlik yaklaşımları, işlemlerin yanı sıra toplum için de önem teşkil etmektedir (Kumar, Rahman, Jayaraman ve Rahim, 2017).

Lojistik sektöründeki sürdürülebilirlik çalışmaları, araştırmalar ve uygulamalar, sürdürülebilir lojistik ve çevresel etkilerinin daha iyi anlaşılmasına yönelik bir temel oluşturmakta ve bu alandaki stratejik yönlendirmeleri etkilemektedir (Kumar vd., 2017). Bu noktada özellikle sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi ve karar alma süreçlerine odaklanan uygulamalar, sektörün sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma çabalarını desteklemektedir (Baah vd., 2021). Sürdürülebilir tedarik zinciri uygulamalarına geçiş ekonomik, çevresel ve sosyal performansı etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamakta ve bu alandaki karar modellerine yönelik ihtiyaçları ortaya koymaktadır (Kumar vd., 2017). Araştırmalar, sürdürülebilir ulaşım, tersine lojistik, atık yönetimi ve yeşil izleme gibi sürdürülebilir lojistik uygulamalarının şirketlerin çevresel itibarı ve finansal performansı üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir (Baah vd., 2021). Bu noktada, sektördeki işlemlerin sürdürülebilirlik konusundaki performanslarını değerlendirmek için çeşitli ölçütler ve göstergeler belirlenmiştir. Bu yöntemlerden biri de sürdürülebilirlik raporlamasıdır.

Lojistik sektörü, sürdürülebilir kalkınmada kilit bir rol oynamaktadır ve sürdürülebilirlik raporlaması, sektörün sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek ve

analiz etmek için önemli bir araçtır (Dissanayake, 2020). Sürdürülebilir lojistik ve sürdürülebilirlik raporlaması, lojistik sektöründe çevresel itibarı, finansal performansı ve genel iş başarısını etkileyen kritik unsurlardan biridir (Baah vd., 2021). Lojistik sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin topluma yönelik faydalarını artırma ve sürdürülebilirlik alanındaki sorumluluklarını yerine getirme yönündeki çabalarını teşvik etmektedir (Luo vd., 2022). Aynı zamanda, lojistik sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması, sürdürülebilir uygulamaların entegrasyonuna odaklanarak ve döngüsel ekonomiye katkıda bulunarak araştırma ve uygulama alanında hızla gelişen bir alan olup, sektörün sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına katkı sağlamaktadır (Jayarathna, Agdas ve Dawes, 2022).

Sürdürülebilirlik raporlarında önemli olarak belirlenmiş göstergeler arasında ekonomik performans ve çevresel etkiler yer alırken, sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri, diğer sektörlerde olduğu gibi lojistik sektöründe de raporlama sürecinde öncelikle ele alınması gereken başlıklardan biri olarak ön plana çıkmaktadır (Kumar vd., 2017). Örneğin, Karaman, Kılıç ve Uyar (2018)'ın havacılık sektörünün sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarını araştırmaları, sürdürülebilirlik raporlamasının firma performansı ile pozitif bir ilişkisi olduğunu ve raporlama düzeyi ve kapsamının çeşitli sosyal ve çevresel kategorilerden etkilendiğini göstermektedir (Karaman, Kılıç ve Uyar, 2018). Bu bağlamda, lojistik sektöründe sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olarak, bu alandaki iyileştirme çabalarını şeffaf bir şekilde paylaşmalarını sağlamaktadır (Dissanayake, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. LOJİSTİK İŞLETMELERİNDE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Lojistik işletmelerinde sosyal sürdürülebilirlik, işletmelerin faaliyetlerinin öncelikle topluma sonrasında ise tüm paydaşlarına olumlu katkıda bulunmasını amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, işletmelerin çalışanlarının haklarını koruması, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesi gibi konuları kapsamaktadır (Lambrechts, Son-Turan, Reis, Semeijn, 2019). İşletmelerin sosyal sürdürülebilirlik stratejileri, sosyal sorumlulukları ve etik standartları temel alınarak şekillenmektedir (Lazar vd., 2021). İşletmeler, çalışanların haklarına saygı gösterme, içerisinde yer aldıkları topluluklarla olumlu ilişkiler geliştirme, çeşitlilik ve kapsayıcılığı teşvik etme gibi sosyal faktörlere odaklanarak bu alandaki çabalarını genişletmektedir. Bu doğrultuda, lojistik sektöründeki işletmeler de tedarik zinciri süreçlerinden insan kaynakları yönetimine kadar geniş bir yelpazede sosyal sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemekte ve uygulamaktadır (Larson, 2021).

Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) üzerinden gerçekleştirilen anahtar kelime aramalarında, "Sosyal Sürdürülebilirlik" ve "Lojistik" anahtar kelimelerinin birlikte kullanımıyla herhangi bir kayıt bulunamazken, sadece "Sosyal Sürdürülebilirlik" anahtar kelimesiyle yapılan aramada 10 adet kayıt tespit edilmiştir. "Sürdürülebilirlik" ve "Lojistik" anahtar kelimelerinin birlikte kullanımıyla yapılan aramasında ise 14 adet kayıt tespit edilmiştir. Yine, "Social Sustainability" ve "Logistics" anahtar kelimelerinin birlikte kullanımıyla yapılan aramalarda herhangi bir kayıt elde edilememiştir. Bununla birlikte, yalnızca "Social Sustainability" anahtar kelimesiyle yapılan arama sonucunda 11 adet kayıt bulunmuştur.

Literatür taramasında, YÖKTEZ üzerinden gerçekleştirilen "Social Sustainability" anahtar kelimesiyle yapılan arama sonucunda, Arslan (2021) tarafından denizcilik konu başlığı altında yazılmış doktora tezi yer almaktadır. Bu tez, özel olarak deniz işgücü için sosyal sürdürülebilirlik modelini incelemektedir. Yine YÖKTEZ üzerinden gerçekleştirilen "Social Sustainability" anahtar kelimesi ile yapılan arama sonuçlarında karşımıza çıkan İşletme

disiplini altında yayınlanmış yüksek lisans tezinde, Elaiche (2020) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre, sosyal sürdürülebilirlik, sürdürülebilirliğin insani tarafını temsil ederek, özellikle tedarik zinciri yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, tedarik zincirindeki sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarının ve bu uygulamaların tedarik zinciri performansına etkilerinin araştırıldığı belirtilmektedir. Çalışmanın temel bulgusu, tedarik zinciri performansı ile sosyal sürdürülebilirlik uygulamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğudur (Elaiche, 2020).

Aynı anahtar kelime ile YÖKTEZ’de Sosyoloji disiplini altında yayınlanmış bir diğer yüksek lisans tezinde ise Kökçen (2019) “Sosyal Sürdürülebilirlik ve Turizm” başlığını Antalya örneği üzerinden ele almaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre, turizm sektöründeki gelişmelerin ekonomi odaklı olduğu ve sosyal sürdürülebilirliğin göz ardı edildiği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, literatürdeki eksikliklere dikkat çekilmiş ve sosyal sürdürülebilirlik konseptinin, turizmin ekonomik ve çevresel boyutlarını da göz önünde bulundurarak destinasyon üzerindeki sosyal koşullara olan etkisini değerlendirmek için önemli bir araç olduğu vurgulanmıştır (Kökçen, 2019). Diğer kayıtlar ise İşletme, Sosyoloji, Uluslararası İlişkiler ve Kamu Yönetimi gibi farklı akademik disiplinlerde kaleme alınmış tezleri içermektedir.

Aynı anahtar kelimelerle Google Scholar ve Dergi Park sistemlerinde yapılan araştırmada ise 2021 - 2023 yılları arasındaki yayınlara odaklanılmış ve toplamda 1410 yayın taranmıştır. Bu yayınlardan 274’ü, lojistik sektöründe sürdürülebilirlik konusunu ele almaktadır. Lojistik sektöründeki sürdürülebilirlik uygulamalarını inceleyen Türkçe yayınların sadece ikisinde "sosyal sürdürülebilirlik" başlığı kullanılmışken, aynı konuda İngilizce kaynaklarda 48 adet "social sustainability" başlığına rastlanmıştır. Bu doğrultuda, lojistik sektöründe sürdürülebilirlik uygulamalarına dair yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkçe ve İngilizce literatür taraması sonuçları, lojistik ve sosyal sürdürülebilirlik temalı çalışmalarda Türkçe yayınların sayısının İngilizce yayınlara göre daha az olduğunu göstermektedir.

Google Scholar ve Dergi Park sistemlerinde Türkçe anahtar kelimelerle yapılan tarama sonucu karşımıza çıkan yayınlardan biri olan ve Bora (2021) tarafından çalışılan “Tersine Lojistik Uygulamalarının Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirliğe Etkisi” başlıklı çalışmada, işletmeler tarafından uygulanan tersine lojistik faaliyetlerin sosyal boyutu değerlendirilerek, tersine lojistik kavramı, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlikle ilişkilendirilmiş ve bu bağlamda

incelenmiştir. Ayrıca tersine lojistik faaliyetlerinin çevresel etkilerinin yanı sıra, sosyal sürdürülebilirlik açısından da önemli katkılara sahip olduğu vurgulanmıştır (Bora, 2021). Bu bağlamda, tersine lojistik faaliyetlerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmaktadır. Bir diğer yayında ise Akandere (2020), “Sosyal Sürdürülebilirlik Açısından Tedarik Zinciri Yönetiminde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları” başlığı ile tedarik zinciri süreçlerinde çalışanların İş Güvenliği düzeylerini sosyal boyut açısından ele almaktadır. Araştırmada, tedarik zinciri süreçlerinde çalışan kadın ve erkeklerin İş Güvenliği düzeyleri cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durum bakımından karşılaştırılmış, medeni durum ve eğitim düzeyine göre katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak, cinsiyet temelinde yapılan karşılaştırmada, iş güvenliğine yönelik çalışan katılımı ve farkındalığını artırmaya yönelik üst yönetim desteği bulunan işletmelerde çalışan erkek katılımcıların kadın çalışanlara göre iş güvenliği süreçlerine daha fazla katıldığı belirlenmiştir. İş güvenliğine yönelik eğitimlerin, çalışanları daha güvende hissettirdiği ve erkek çalışanların tedarik zinciri süreçlerinde güvenli hissetme seviyelerinin kadın çalışanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akandere, 2020).

Google Scholar ve Dergi Park sistemlerinde "social sustainability" anahtar kelimesiyle bulunan ve lojistik sektörüne dair sürdürülebilirlik uygulamalarını inceleyen İngilizce çalışmaların önemli bir kısmının tedarik zinciri ve tersine lojistik uygulamaları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir.

3.1. Araştırmanın Problemi, Amacı ve Araştırma Sorusu

Bu tez çalışması, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTIKAD) üyesi lojistik işletmeleri arasından sürdürülebilirlik raporu yayımlayan lojistik firmalarının sürdürülebilirlik raporları ve misyon-vizyon bildirilerinde yer alan sosyal sürdürülebilirlik göstergelerinin tanımı, kapsamı ve niteliği konusundaki sorulara cevap arayarak, lojistik işletmelerindeki sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarının analizini yapmayı amaçlamaktadır.

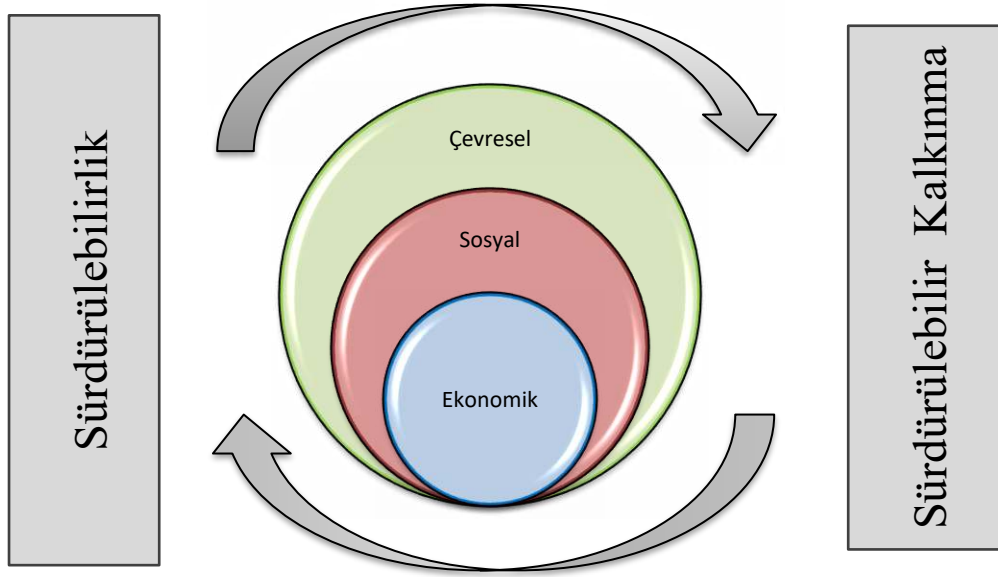
Araştırma, “UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında ve misyon-vizyon bildirilerinde sosyal sürdürülebilirlik algısı nedir?” sorusu ile, sosyal sürdürülebilirlik göstergelerinin işletmeler tarafından bu raporlara ve bildirilere ne düzeyde

entegre edildiği, işgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş unsurları, insan hakları performans göstergeleri, toplumsal unsurlar, ürün sorumluluğu performans göstergelerine ait unsurlar ve iyi yönetim unsurları olmak üzere beş temel sosyal sürdürülebilirlik göstergesi üzerinden incelenmektedir.

3.2. Araştırmanın Önemi, Kapsamı ve Sınırlılıkları

Sosyal sürdürülebilirlik, son yıllarda akademisyenler, iş dünyası ve toplum tarafından giderek daha fazla önemsenmektedir. Bununla birlikte, sosyal sürdürülebilirlik ilkelerinin iş dünyasına entegrasyonu, mevcut literatürde yeterince incelenmemiş bir konu başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır (Baah vd., 2021). Yapılan kapsamlı literatür taramasına istinaden, çevresel sürdürülebilirlik ve ekonomik performans üzerine yapılan araştırmalara kıyasla, sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun ihmal edildiği düşünülmektedir (Boyer vd., 2016; Turhan vd., 2018; Engin vd., 2018; Gruchmann vd., 2018; McGuinn vd., 2020; Kraus vd., 2020; Baah vd., 2021).

Araştırma, sosyal sürdürülebilirliğin, diğer sürdürülebilirlik boyutları olan ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik boyutlarına göre daha düşük bir öncelik düzeyine sahip olduğu ön kabulüne dayanmaktadır. Bu eğilimi belirlemek amacıyla, UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarını ve misyon-vizyon bildirilerini sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri üzerinden inceleyerek, bu çerçevede lojistik sektöründeki işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik anlayışını değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu sayede, Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik lojistik sektöründeki mevcut durumu anlamaya çalışmaktadır. Şekil 5'te gösterilen "Kavramsal Çerçeve", sürdürülebilirliğin üç boyutunun birbirini etkilediğini ve sürdürülebilir kalkınmanın ancak bu üç boyutun birlikte ele alınmasıyla mümkün olabileceğini vurgulamaktadır.

Şekil 5: Kavramsal Çerçeve

Bu araştırmada dikkate alınması gereken çeşitli kısıtlar bulunmaktadır. İlk olarak, analiz UTIKAD üyesi 29 lojistik işletmesinin sürdürülebilirlik raporlarıyla sınırlıdır. Buna ek olarak analiz, sürdürülebilirlik raporlarından elde edilen ve yanlışlık ya da yanlışlıklara maruz kalabilecek öz bildirim verilerine dayanmaktadır. Firmaların kendi bildirdiği verilere dayanması bulguların tarafsızlığını ve güvenilirliğini sınırlandırabilir.

Araştırmanın sonuçlarının, yalnızca UTIKAD üye firmaları arasından sürdürülebilirlik raporu yayımlamış olan işletmelerin raporlarında yer alan sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri üzerinden değerlendirilmiş olması, araştırmanın sınırlılıkları arasında dikkate alınmalıdır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi ve Maxqda Uygulama Adımları

Bu çalışmada, olasılıklı örnekleme ve sistematik kümeleme alt kategorileri kullanılarak belirlenen örneklemin içerdiği UTIKAD üyesi işletmelerin sürdürülebilirlik raporları ve misyon-vizyon bildirileri incelenmiştir. Örneklem kapsamına alınan lojistik işletmelerinin kurumsal internet sayfalarında yer alan sürdürülebilirlik raporlarının ve misyon-vizyon bildirilerinin nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak doküman incelemesi yapılmış ve incelenen dokümanlardan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Elde edilen veriler GRI küresel raporlama standardının sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri doğrultusunda açıklanarak yorumlanmıştır. Bu doğrultuda, analiz sürecinde belgelerde yer alan ortak temalar, tutarsızlıklar veya önemli farklar belirlenmiştir. Belgelerde tanımlanan ilişkiler, lojistik işletmelerinin sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarını daha geniş bir bağlam içinde değerlendirmemize olanak sağlayacak şekilde, teorik çerçevelerle bağlantılı hale getirilmiştir.

İçerik analizi, bir araştırmacının, bir metin veya metinlerin içeriğini belirli bir sistem içinde ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak analiz etme yöntemidir (Saldana, 2011). Nitel araştırmalarda değerli ve yaygın olarak kullanılan bir araştırma yöntemidir ve araştırmacıların metinsel verileri sistematik olarak analiz ederek kalıpları, temaları ve eğilimleri belirlemesine olanak tanımaktadır (Forster, 1994). Bu yöntem, çıkarımlar ve yorumlar yapmak için verilerdeki belirli kelimeleri, temaları veya kalıpları sistematik ve nesnel olarak tanımlamayı ve ölçmeyi içermektedir (Liau, 2022).

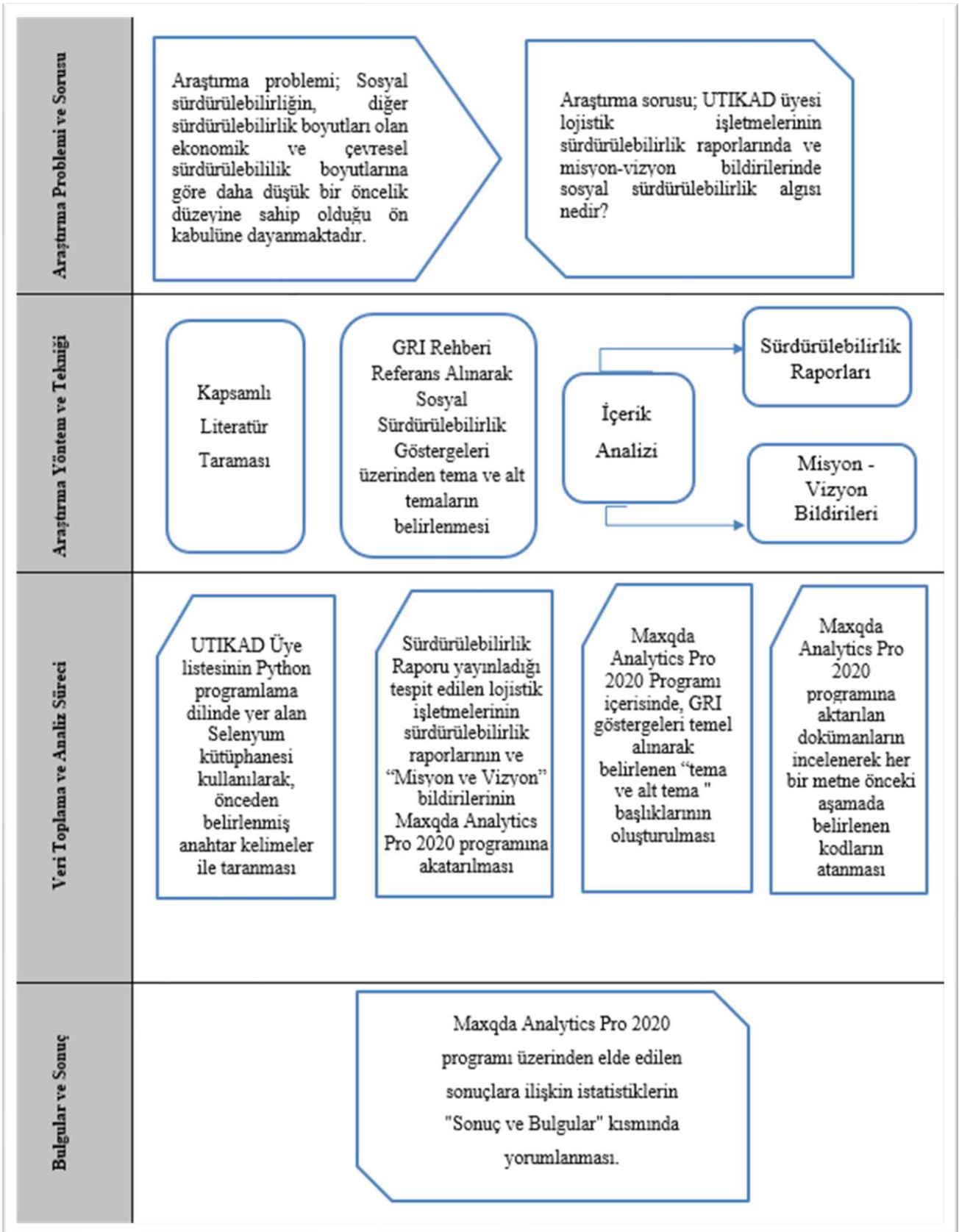
İçerik analizi, belgelerdeki eğilimleri ve kalıpları incelemek için değerli bir araçtır, bu da onu hem keşfedici hem de açıklayıcı araştırmalar için faydalı kılmaktadır. Dahası, içerik analizi geleneksel yazılı metinlerle sınırlı değildir, aynı zamanda dinamik çevrimiçi içeriğe de uygulanarak modern iletişim uygulamaları bağlamına uygun hale gelmektedir (Liau, 2022).

Saldana (2011), içerik analizinin nitel araştırmalarda temel bir araç olarak önemini vurgulayarak içerik analizinin metodolojisi ve araştırmadaki uygulamasına kapsamlı bir genel bakış sunmaktadır. Saldana'nın metodolojiye ilişkin kapsamlı genel bakışı, nitel araştırmalarda içerik analizinin önemini daha da sağlamlaştırarak, araştırmacılara içerik analizinin çeşitli araştırma bağlamlarındaki uygulaması ve geçerliliği hakkında temel bir anlayış sunmaktadır (Liau, 2022).

Araştırma dokümanları olarak, UTİKAD üye listesinde yer alan ve kurumsal internet sayfalarında “*Sürdürülebilirlik Raporu*” yayımladığı tespit edilen 29 lojistik işletmesinin sürdürülebilirlik raporlarına ilave olarak, “*Misyon ve Vizyon*” bildirileri içerik analizi yöntemi kullanılarak, Global Reporting Initiative (GRI) tarafından yayımlanan “Sürdürülebilirlik Raporlama Rehberi”nin “Sosyal Sürdürülebilirlik Göstergeleri” kapsamında değerlendirilmiştir. Bu raporlardan yalnızca beşi Türkçe olarak yayımlanmış olup, geri kalan raporların İngilizce dilinde paylaşıldığı belirlenmiştir. GRI 2022 istatistiklerine göre;

Türkiye’de yayımlanan sürdürülebilirlik raporlarının %80’i İngilizce olarak yayımlanmaktadır ve Türkiye’de yayımlanan sürdürülebilirlik raporlarının %90’ı kurumsal internet sayfalarında erişime açıktır (GRI, 2022). İngilizce raporların analizinde “Grammarly” adlı çeviri programından yardım alınmıştır (Grammarly, 2023).

Şekil 6, araştırma tasarımı sürecinin uygulama adımları hakkında bilgi vermektedir.

Şekil 6: Araştırma Tasarımı

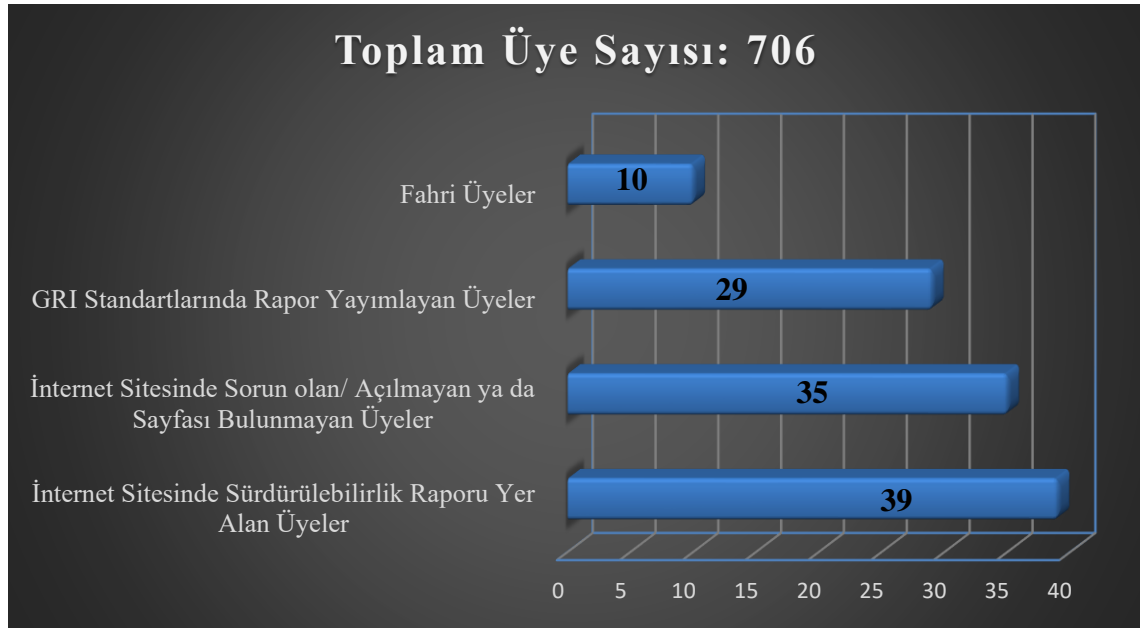
3.4. Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Veri Toplama Süreci

Araştırma evreni, UTIKAD'a üye olan lojistik işletmelerini içermektedir. Bu araştırma, evren olarak seçilen UTIKAD üyelerinden, sürdürülebilirlik raporu yayımlayan işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarına ve UTIKAD'a üye tüm lojistik firmalarının misyon-vizyon bildirimlerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, amaçlı örnekleme kullanılarak, araştırmanın spesifik araştırma odağına uygun lojistik işletmeleri belirlenmiştir.

Amaçlı örnekleme, araştırmacının araştırma sorularını ve hipotezlerini karşılamak için belirli özelliklere sahip katılımcıları seçtiği bir örnekleme yöntemidir. Nitel araştırmalarda amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına ve kapsamına uygun olacak şekilde, katılımcıların veya belgelerin belirli kriterlere göre seçilmesini ve bu seçimde çeşitliliğin, bilgi zenginliğinin ve araştırma sorusuyla uygunluğun sağlanmasını içermektedir (Gürbüz vd., 2018). Amaçlı örnekleme stratejisinin kullanılması, araştırmanın spesifik araştırma odağına uygun sonuçlar elde edilmesine katkı sağlamaktadır.

Bu doğrultuda, örneklemdaki işletmeler, GRI standartlarında sürdürülebilirlik raporu yayımlama özelliklerine göre gruplandırılarak sistematik kümeleme yöntemi uygulanmıştır. Sistematik kümeleme yöntemi, bir evrende yer alan birimlerden belirli bir sistematik düzene göre seçilen bir örneklem oluşturma yöntemidir. Bu yöntemde, evren belirli özelliklere göre alt gruplara ayrılmaktadır (Gürbüz vd., 2018).

Araştırma evreni olarak belirlenen UTIKAD, 2023 yılı Ağustos ayı itibarıyla 706 üyeden oluşmaktadır. Python programlama dili aracılığı ile kurumsal internet sitesinde sürdürülebilirlik raporu yer alan toplam 39 üye tespit edilmiş ancak bu üyeler arasından GRI standartlarını esas alarak sürdürülebilirlik raporu yayımlayan işletme sayısı 29 olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 29 UTIKAD üyesi işletme, lojistik sektörünün çeşitli faaliyet alanlarını temsil etmektedir. Bu işletmeler, kara yolu, deniz yolu, hava yolu ve demir yolu taşımacılığı gibi farklı taşımacılık türlerinde ve faaliyet alanlarında hizmet sunmaktadır. Şekil 7, UTIKAD üye listesinin Python programlama dili kullanılarak anahtar kelimeler üzerinden taranması sonucunda elde edilen istatistikleri göstermektedir.

Şekil 7: UTİKAD Üye Listesi Anahtar Kelime Taraması Oranları

Veri toplama sürecinde, Python programlama dilinde Selenium kütüphanesi kullanılarak bir otomasyon sistemi oluşturulmuştur. Python, geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından tercih edilen ve geniş bir uygulama yelpazesi sunan bir programlama dilidir (Baytar, 2022). Selenium, web tarayıcıları üzerinde otomasyon işlemleri gerçekleştirmek için yaygın olarak kullanılan bir web tarayıcı otomasyon aracıdır (Baytar, 2022). Bu nedenle, Python ve Selenium, veri toplama sürecinde tercih edilen araçlar olmuştur.

Veri toplama süreci, önce UTİKAD'ın web sitesinde bulunan üye listesi Excel dosyasının Python programına aktarılmasıyla başlamıştır. Ardından, belirlenen anahtar kelimeler – “Sürdürülebilir” , “Sürdürebilir” , “Sustainable” , “Sustainability” – Python yazılım programına eklenerek, kurumsal internet sayfalarındaki ilgili içeriklerde geçen anahtar kelimelerin otomatik olarak taranması sağlanmıştır. Bu tarama sonucunda, belirlenen anahtar kelimeleri içeren firmaların listesi otomatik olarak tespit edilmiş ve kaydedilmiştir. “Sürdürülebilirlik” ifadesinin yazımının hataya açık olması ve birden fazla sitede hatalı kullanımının tespit edilmesi nedeniyle, bu ifadenin hatalı kullanımı olan “sürdürebilirlik” ifadesi de anahtar kelimeler arasına eklenmiştir.

Python programlama dili, kullanım kolaylığı, geniş kütüphane desteği ve çeşitli uygulama alanlarıyla bilinen bir dil olup, bu çalışmada veri tespit sürecini başarıyla

gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Selenium, web tarayıcıları üzerinde dinamik içeriklerle etkileşim kurma yeteneğiyle bu sürecin güvenilir bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlamıştır. Bu yöntem, internet üzerinden veri tespiti süreçlerinde yaygın olarak kullanılan bir uygulamadır ve veri güvenilirliğini artırıcı nitelikte bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Baytar, 2022).

```
Search.py > ...
1 from selenium import webdriver
2 thefile=open("lastfile.txt", "a" ,encoding="utf-8")
3 webpages=open("weblist.txt", "r" ,encoding="utf-8")
4 keywords = ["sürdürülebilir", "sürdürülebilirlik", "sustainable", "sustainability"]
5 web_pages = webpages.readlines()
6
7 for web_page in web_pages:
8     browser = webdriver.Edge()
9
10    try:
11        browser.get(web_page)
12        page_content = browser.page_source
13
14        for keyword in keywords:
15            if keyword.lower() in page_content.lower():
16                print(f"{web_page}: Keyword is Found - {keyword}")
17                thefile.write("Site : "+web_page+ " ---Keywords : "+ keyword +"\n")
18
19    except Exception as e:
20        print(f"{web_page}: Hata - {e}")
21
22    finally:
23        browser.quit()
```

Şekil 8: Python ile Anahtar Kelime Tarama ve Veri Toplama Aracı

3.5. Araştırma Verilerinin Analizi ve Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmanın veri analiz metodolojisi, tematik analizi temel alarak şekillendirilmiştir. Maxqda Analytics Pro 2020 programından yararlanılarak içerik analizi yapılırken tümdengelim yöntemiyle kodlar oluşturulmuştur. Toplam 29 işletmeye ait sürdürülebilirlik raporları ve misyon-vizyon bildirilerine 3992 adet kod atanmıştır. Analizler, Maxqda Analytics Pro 2020 programı ile görselleştirilmiştir. Maxqda Analytics Pro 2020'nin "Kod Alt-Kod Bölümler Modeli Oluşturma" özelliği, örnek yorumları otomatik olarak seçerek bunları bir ağaç yapısında görselleştirmek için kullanılmaktadır. Bu özellik, tez çalışmasında araştırmanın bulgularını daha anlaşılır ve etkili bir şekilde ifade etmek amacıyla ana temalar ile alt temalar arasındaki ilişkiyi görselleştirmeye ve anlamaya yardımcı olmak üzere kullanılmıştır. Bu görselleştirme aracı, araştırmanın elde ettiği bulguların daha kapsamlı ve açık bir biçimde sunulmasına olanak

sağlamaktadır. Bu bağlamda, kod ağırlığı en yüksek olan kodlar seçilerek incelenen belgelerden örnek ifadeler alınmış ve bu ifadeler, ilgili alt tema başlıkları altında sistematik bir şekilde sunulurken konunun daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmasına katkı sağlamıştır.

Bulgular sunulurken her tema ayrı başlıklar halinde ele alınıp, bulgular doğrultusunda yorumlanmaktadır. Araştırmaya dahil edilen lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları ve misyon-vizyon bildirileri, GRI rehberinde bulunan sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri esas alınarak belirlenen temalar ve alt temalar çerçevesinde kodlanmıştır. (Bölüm 2.4'te GRI standartları detaylı olarak açıklanmaktadır).

Çalışmada kullanılan beş ana tema ve bu ana temaların altında yer alan alt temalar Tablo 5'te gösterilmektedir.

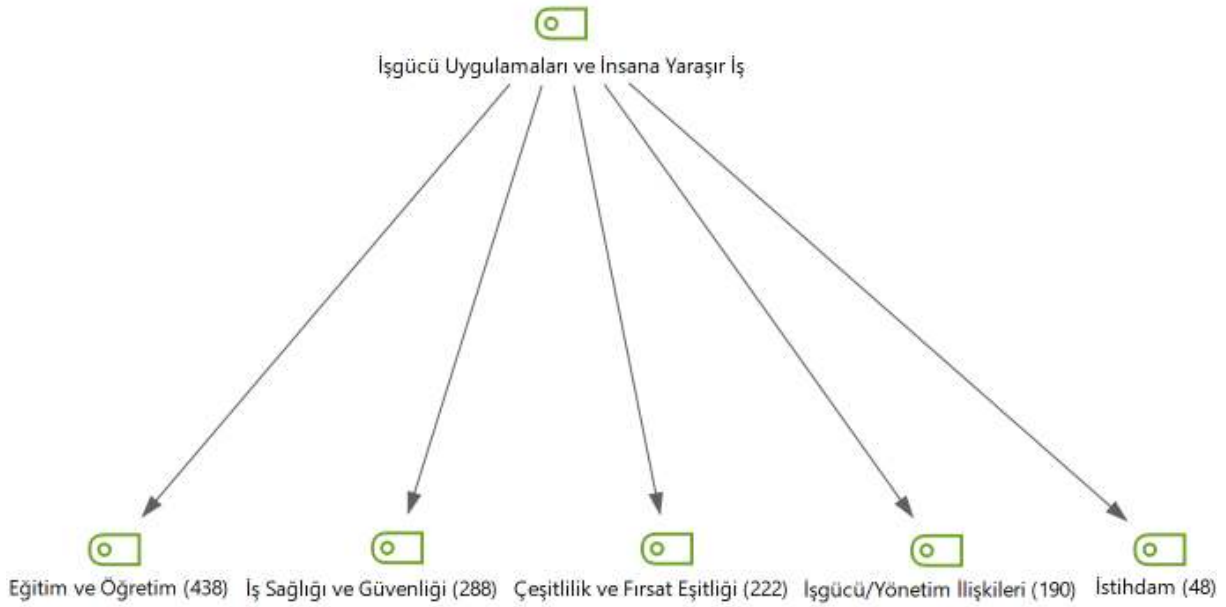
Tablo 5: Tema – Alt Tema Dağılımı

Ana Tema	Alt Temalar
İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş	İş Sağlığı ve Güvenliği Unsurları
	Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği Unsurları
	Eğitim ve Öğretim İlişkilerine Ait Unsurlar
	İşgücü / Yönetim İlişkileri Unsurları
	İstihdam Unsurları
İnsan Hakları	Yatırım ve Satın Alma Uygulamaları Unsurları
	Ayrımcılık Yapmama Unsuru
	Örgütlenme Özgürlüğü ve Toplu Sözleşme Unsurları
	Çocuk İşçiliği Unsurları
	Zorla ve Zorunlu Tutarak Çalıştırma Unsurları
	Güvenlik Uygulamaları Unsurları
	Yerli Hakları Unsurları
Toplum	Yerel Halk Unsuru
	Yolsuzluk Unsuru
	Kamu Politikası Unsuru
	Rekabeti Kısıtlayan Davranış Unsuru
	Uyum Unsuru

Ürün Sorumluluğu	Müşteri Sağlığı ve Güvenliği Unsurları
	Ürün ve Hizmet Güvenilirliği Unsurları
	Pazarlama İletişimi Unsurları
	Müşterinin Kişisel Gizliliği Unsurları
İyi Yönetişim	Yasa / Yönetmelik ve Şirket Politikalarına Ait Unsurlar
	Paydaş Katılımına Ait Unsurlar
	Kapsayıcılık Unsurları
	Kurumsal Sosyal Sorumluluk Unsurları
	Şeffaflık Unsurları
	Yaşam Kalitesi ve Refah Unsurları

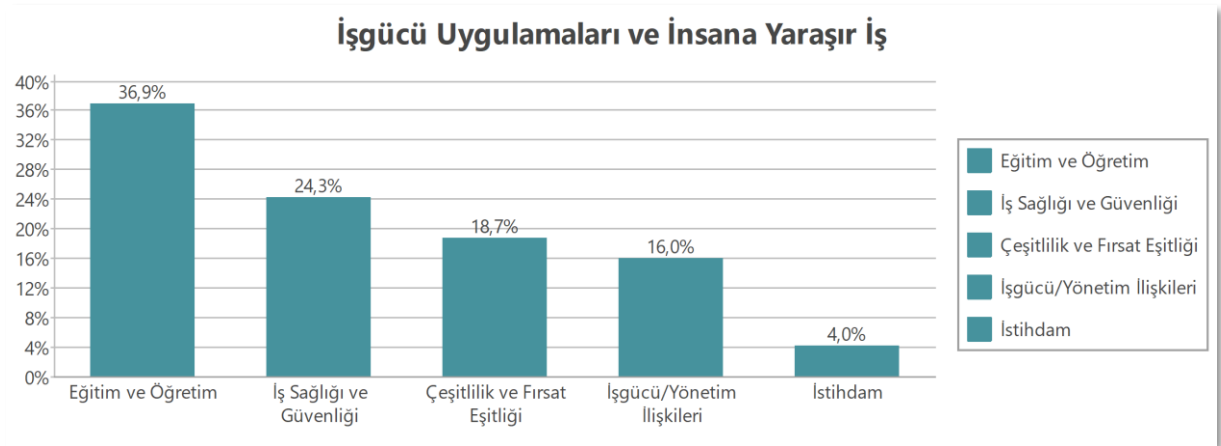
3.5.1. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan temalardan biri olan “İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş” temasına ait beş alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalar, Şekil 9’daki gösterime göre; İş Sağlığı ve Güvenliği, Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği, Eğitim ve Öğretim, İşgücü / Yönetim İlişkileri ve İstihdam unsurlarıdır.

Şekil 9: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına Ait Maxqda Alt Temaların Frekansı

Şekil 10'daki verilere göre, bu temaya ait alt temaların istatistiğine bakıldığında, %36,9 oranıyla eğitim ve öğretim alt temasının en yaygın kullanılan alt tema olduğu belirlenmiştir. Bunu %24,3 oranı ile iş sağlığı ve güvenliği, %18,7 oranıyla çeşitlilik ve fırsat eşitliği, %16 oranı ile işgücü/yönetim ilişkileri alt temaları takip etmektedir. İstihdam teması ise %4 ile en az yer alan alt tema olmuştur.

Şekil 10: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği

UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında işgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş teması altında yer alan alt temaların sıklığına göre, eğitim ve öğretim alt teması % 36,9 ile en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Eğitim ve öğretim alt teması altında, firmaların çalışanlarının mesleki gelişimlerine yönelik eğitim ve kurslar düzenledikleri, staj programları sundukları ve çalışanları için üniversitelerle işbirlikleri yaptıkları belirtilmektedir. Bu durum, işletmelerin çalışanlarının mesleki gelişimlerine ve kariyerlerine önem verdiğini, bu sayede çalışanların beceri ve yetkinliklerini artırarak verimliliklerini artırmayı hedeflediklerini göstermektedir.

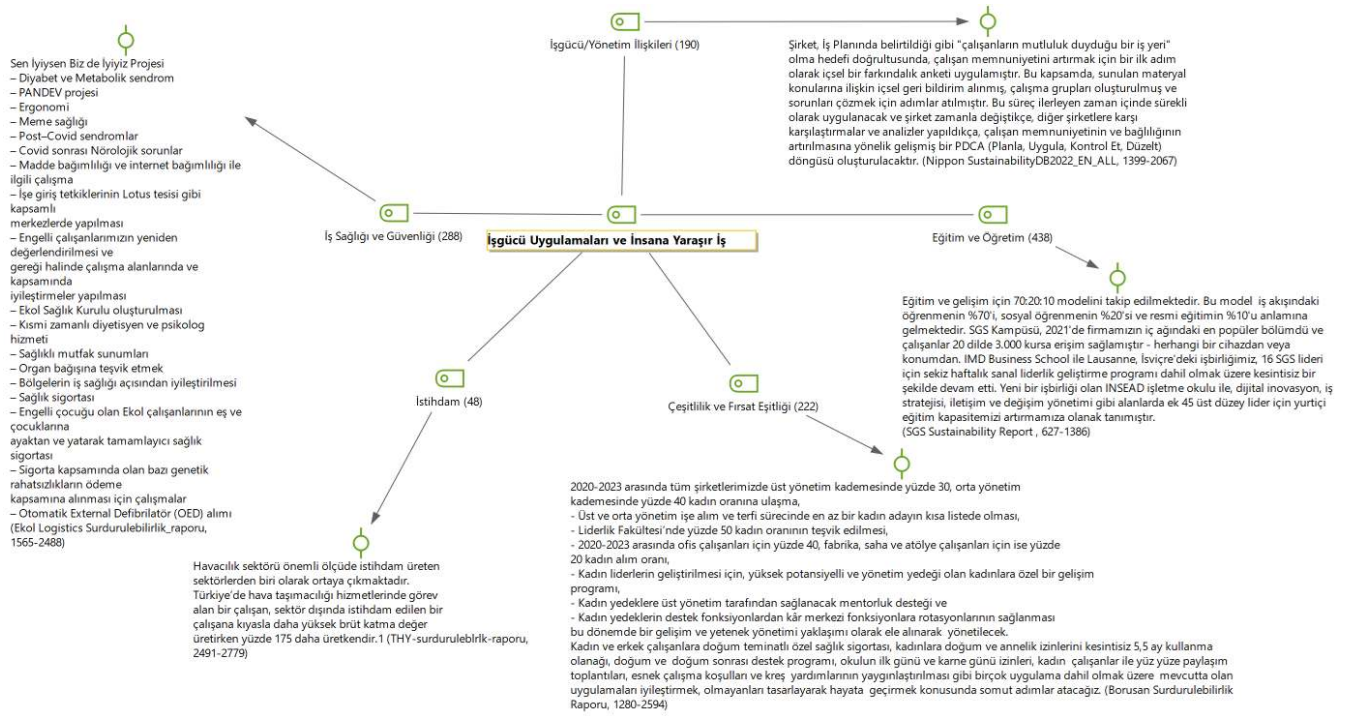
İkinci sıklıkta yer alan iş sağlığı ve güvenliği %24,3 oranıyla önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği alt teması, lojistik firmalarının çalışanların sağlığını ve güvenliğini korumak için çeşitli politika ve uygulamalar geliştirdiğini göstermektedir. Bu önlemler arasında, işyerinde güvenlik standartlarının uygulanması, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri alması ve iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik çalışmalar yapılması yer almaktadır. Bu alt tema, lojistik firmalarının çalışanlarının sağlığını ve güvenliğini korumaya yönelik sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik çabalarını yansıtmaktadır.

Çeşitlilik ve fırsat eşitliği alt temasının %18,7 oranında olması, Türkiye'deki lojistik firmalarının sosyal sürdürülebilirlik çabaları açısından dikkat çekici bir durumu yansıtmaktadır. %18,7'lik oran, işletmelerin çalışanları arasında cinsiyet, yaş, etnik köken, cinsel yönelim gibi farklılıklara saygı gösterme amacına yönelik politika ve stratejilerinin yetersizliğini göstermektedir.

Bir işletmenin çalışanlarına olan yaklaşımını, işyeri kültürünü ve insan kaynakları politikalarını içeren işgücü/yönetim ilişkileri alt temasının %16 oranında olması, bu konuda firmaların belirli bir stratejiye sahip olmadığını veya bu alanlarda yeterince etkili politika ve uygulamaları benimsemediklerini işaret etmektedir. İşgücü/yönetim ilişkileri alt teması altında, firmaların çalışanları ile sağlıklı ve verimli ilişkiler kurmaya yönelik çabaları belirtilmektedir. Bu çabalar arasında, çalışanların görüş ve önerilerine açık olmak, çalışanlarla düzenli iletişim kurmak ve çalışanlara yönelik katılımcı yönetim uygulamaları yer almaktadır. Bu alt tema, lojistik firmalarının çalışanlarına değer vermeye ve işyerinde olumlu bir çalışma ortamı sağlamaya yönelik çabalarını yansıtmaktadır.

İstihdam ise %4 oranıyla, işgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş teması altında en az yer alan alt tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alt temanın sürdürülebilirlik raporlarında sınırlı bir şekilde ele alınmış olması, işletmelerin istihdam yaratma hedefleri ve bu hedeflere yönelik çabalarını açık bir biçimde ifade etmediklerini, ayrıca istihdam konusunda işletmelerin halka açık raporlarda veri paylaşımına ilişkin çekincelerinin olduğunu göstermektedir.

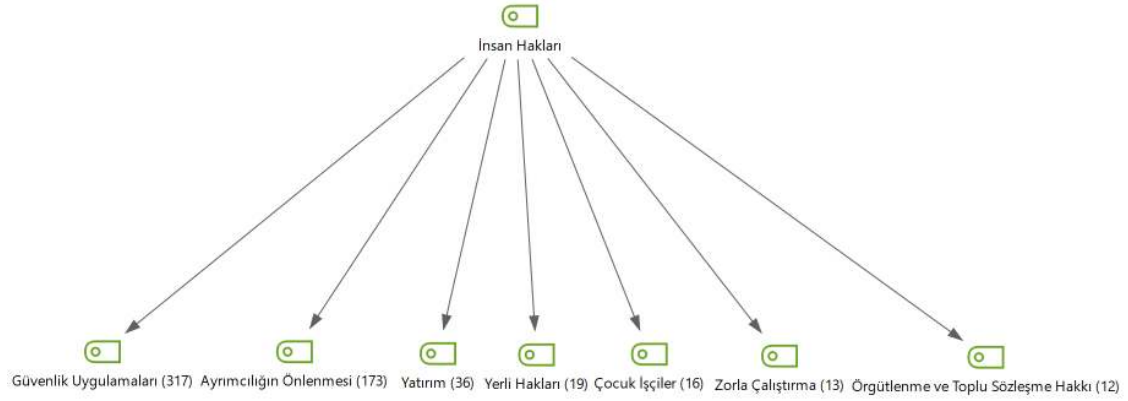
Maxqda Analytics Pro 2020 ile kod ağırlığı en yüksek olan alt temalar seçilerek, incelenen belgelerden alınan örnek ifadeler Şekil 11'de gösterilmektedir.

Şekil 11: İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Temasına Ait Örnek İfadeler

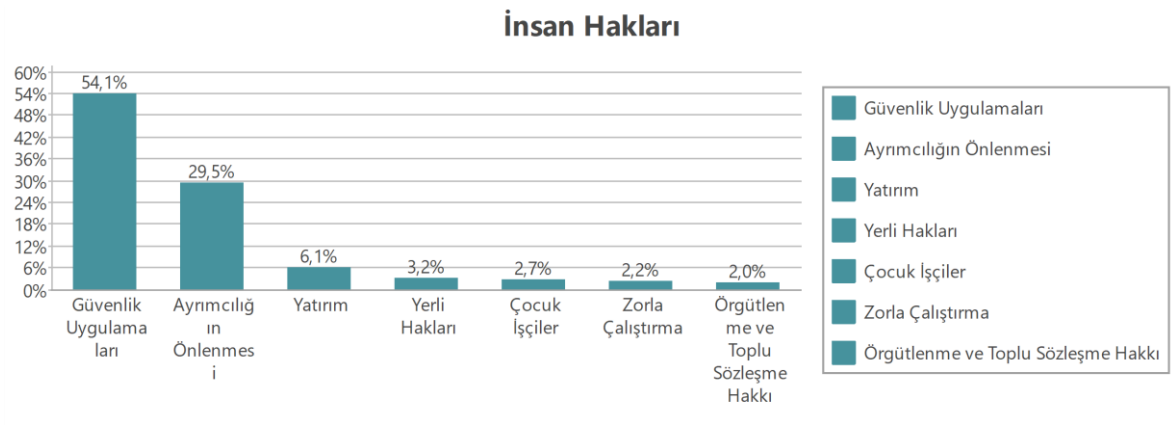
3.5.2. İnsan Hakları Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan temalardan biri olan “İnsan Hakları” temasına ait yedi alt tema bulunmaktadır. . Bu alt temalar, Şekil 12’deki gösterime göre; Güvenlik Uygulamaları, Ayrımcılığın Önlenmesi, Yatırım, Yerli Hakları, Çocuk İşçiler, Zorla Çalıştırma, Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı unsurlarıdır.

Şekil 12: İnsan Hakları Temasına Ait Alt Temaların Frekansları

Şekil 13'teki verilere göre, bu temaya ait alt temaların istatistiğine bakıldığında, %54,1 oranıyla güvenlik uygulamaları alt teması en sık kullanılan kod olarak öne çıkmaktadır. Bunu %29,5 oranı ile iş ayrımcılığın önlenmesi, %6,1 oranıyla yatırım, %3,2 oranı ile yerli hakları, %2,7 oranı ile çocuk işçiler ve %2,2 oranı ile zorla çalıştırma alt temaları takip etmektedir. Örgütlenme ve toplu sözleşme hakkı teması ise %2 ile en az yer alan alt tema olmuştur.

Şekil 13: İnsan Hakları Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği

UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında insan hakları teması altında yer alan alt temaların sıklığına göre, %54,1 ile güvenlik uygulamaları alt teması en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, işletmelerin çalışanların güvenliği konusuna özel bir önem atfettiğini göstermektedir. İşletmelerin raporlarda örnek olarak

verdikleri güvenlik uygulamaları, çalışanların işyerinde güvenli bir şekilde çalışmalarını sağlamaya ve iş kazalarını önlemeye yönelik uygulamaları kapsamaktadır ve işletmelerin çalışanlarının fiziksel sağlığını korumaya yönelik uygulamalara dikkat ettiğini göstermektedir.

Ayrımcılığın önlenmesi alt temasındaki %29,52'lik oran, lojistik sektöründeki işletmelerin ayrımcılıkla mücadele konusundaki çabalarının sınırlı olduğunu ya da bu alandaki politika ve uygulamaların belirgin olmadığını göstermektedir. Bu düşük oran, işletmelerin ayrımcılıkla mücadele stratejilerinde iyileştirmeler yapma ihtiyacını gösterirken, işletmelerin çeşitliliği destekleme, eşitlik ilkesine uygun politika ve uygulamaları benimseme, ayrımcılıkla mücadele konusunda çalışanlara eğitim sağlama gibi önlemleri artırmaları gerektirdiğine de işaret etmektedir. Bu durum, işletmelerin ayrımcılıkla mücadelede daha güçlü bir strateji benimsemeleri ve insan haklarına saygı çerçevesinde daha etkin önlemler alması gerektiğini göstermektedir.

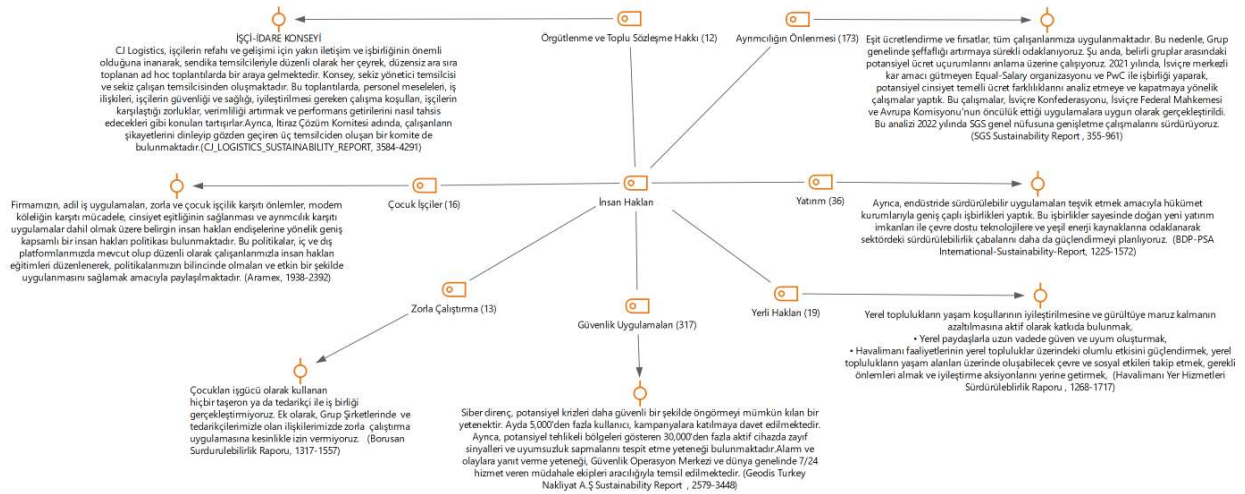
%6,14'lük oranla yatırım alt teması ve %3,24'lük oranla yerli haklarına yönelik göstergelerin düşük seviyelerde olması bu alanlarda daha fazla çaba harcanması gerektiğini göstermektedir. Yatırım alt temasındaki düşük oranlar, işletmelerin toplumsal kalkınma projelerine, eğitim ve sağlık gibi sosyal alanlara yönelik yatırımlarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Yerli haklarına yönelik düşük oranlar ise, işletmelerin yerel topluluklarla sürdürülebilir ve adil ilişkiler kurma konusundaki çabalarının sınırlı olduğunu yansıtmaktadır.

Çocuk işçiler ve zorla çalıştırma gibi olumsuz unsurların düşük oranlarda olması, bu konularda başarılı önlemler alındığını göstermektedir. Bu oranlar, firmaların zorla çalıştırma ve çocuk işçi kullanımı gibi olumsuz unsurları sınırlamak adına etkili politikalar ve uygulamalar benimsediğini göstermektedir.

Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı alt temasının %2,05 oranla en az yer alan alt tema olması, işletmelerin insan hakları anlayışını değerlendirme açısından önemli bir göstergedir. Bu düşük oran, işletmelerin örgütlenme ve toplu sözleşme hakkına ilişkin konulara yeterince vurgu yapmadığını ve bu hakların korunması, desteklenmesi konusundaki çabalarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Çalışanların seslerini duyurabilmesi, çalışma koşulları ve hakları konusunda etkili bir şekilde müzakere yapabilmesi için kritik öneme sahip olan bu hakkın, %2,05'lik düşük

oran ile sürdürülebilirlik raporlarında yer alması, işletmelerin bu konuda yeterli bir çaba sarfetmediğini veya bu hakkı koruma konusunda eksiklikler olduğunu göstermektedir.

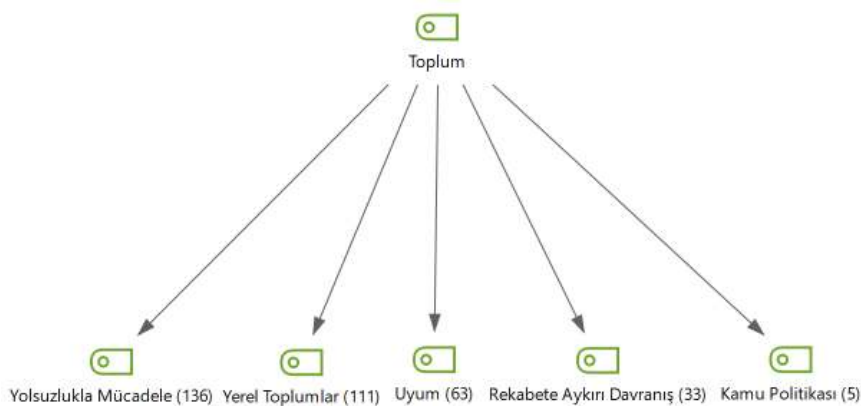
Maxqda Analytics Pro 2020 ile kod ağırlığı en yüksek olan alt temalar seçilerek, incelenen belgelerden alınan örnek ifadeler Şekil 14'te gösterilmektedir.

Şekil 14: İnsan Hakları Temasına Ait Örnek İfadeler

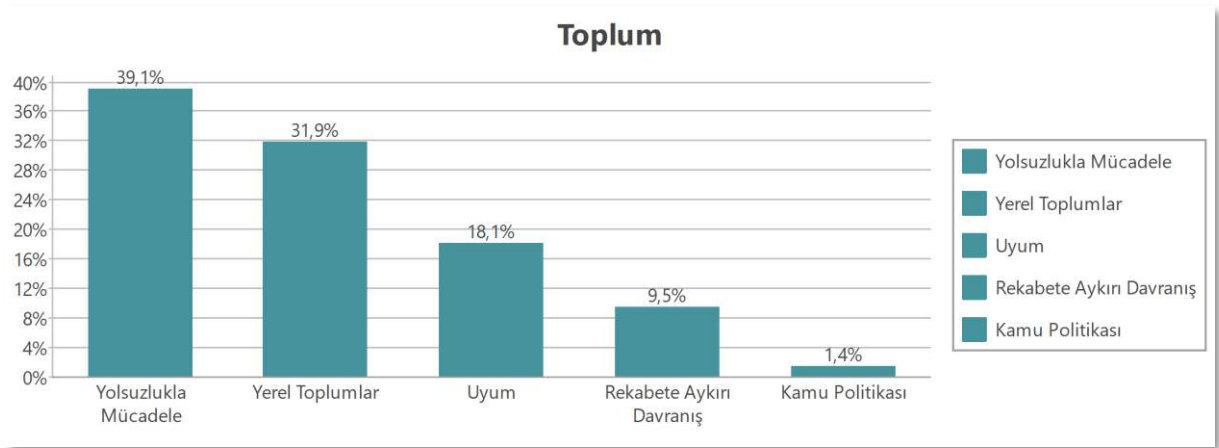
3.5.3. Toplum Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan temalardan biri olan “Toplum” temasına ait beş alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalar, Şekil 15’teki gösterime göre; Yolsuzlukla Mücadele, Yerel Topluluklar, Uyum, Rekabete Aykırı Davranış ve Kamu Politikası unsurlarıdır.

Şekil 15: Toplum Temasına Ait Alt Temaların Frekansları

Şekil 16'daki verilere göre, bu temaya ait alt temaların istatistiğine bakıldığında, %39,1 oranıyla yolsuzlukla mücadele alt teması en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Bunu %31,9 oranı ile yerel toplumlar, %18,1 oranıyla uyum, %9,5 oranı ile rekabete aykırı davranış alt temaları takip etmektedir. Kamu politikası alt teması ise en az yer alan alt tema olmuştur.

Şekil 16: Toplum Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği

UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında toplum teması altında yer alan alt temaların sıklığına göre, %39,1 ile yolsuzlukla mücadele alt teması en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik çerçevesinde yolsuzlukla mücadeleye önem verdiğini göstermektedir. Ayrıca bu oran işletmelerin, iş yapış biçimini ve değerlerini etkileyen kritik bir konuya öncelik tanıdığını ve etik standartlara ve yasal düzenlemelere uygun bir iş yapış kültürü oluşturma amacını taşıdıklarını göstermektedir. Toplum ve paydaşlarla olan ilişkilerde güvenilir ve adil bir ortam yaratma çabası, şirketin sadece ekonomik başarıya değil, aynı zamanda etik ve sosyal etki odaklı bir iş modelini benimseyerek, işletmelerin uzun vadeli başarı ve toplumsal etki arasında bir denge kurma çabasını yansıtmaktadır.

Yerel toplumlar alt teması %31,9 oranıyla ikinci sıklıkta gelmektedir. Bu durum, işletmelerin faaliyet gösterdiği yerel topluluklarla etkileşimde bulunma ve bu topluluklara

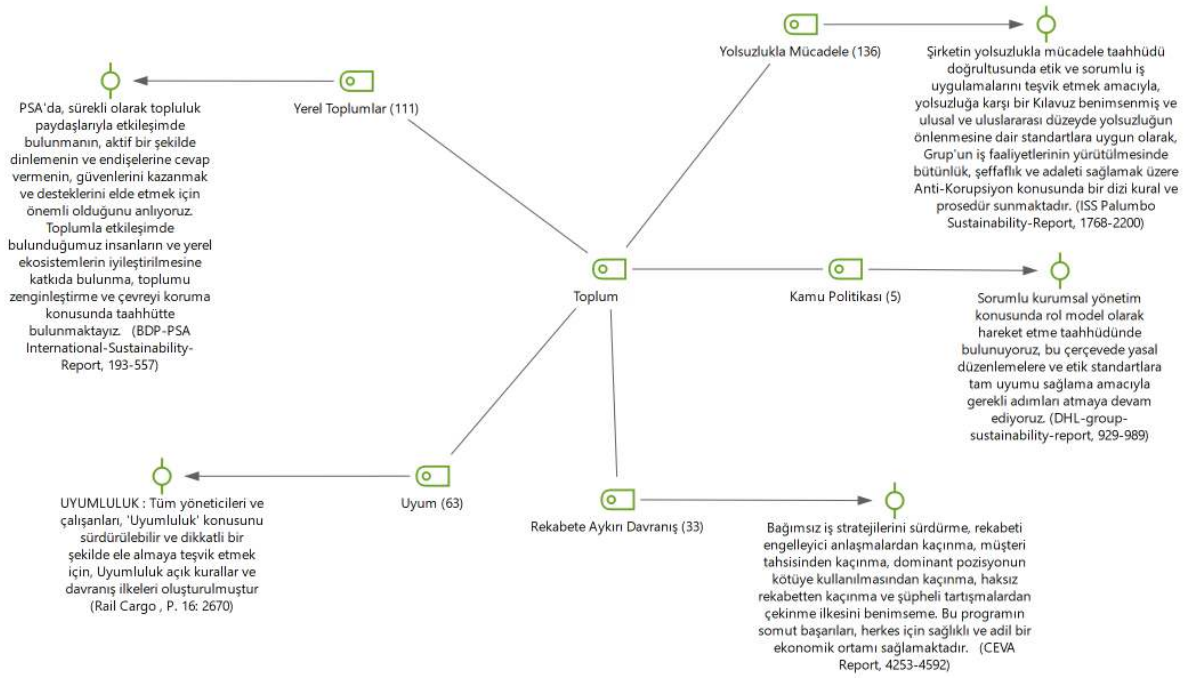
yönelik sosyal sorumluluk projelerine odaklanma çabalarını yansıtmaktadır. Yerel toplumlarla uyumlu çalışmanın, şirketlerin itibarını artırmasına ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacağı düşünüldüğünde, bu oran işletmelerin faaliyet gösterdikleri toplumlarla olumlu ilişkiler geliştirmesinin ve bu toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için çaba göstermesinin önemini vurgulamaktadır.

Ayrıca %18,1 oranı ile uyum alt teması da işletmelerin faaliyet gösterdikleri toplumlarla olumlu ilişkiler geliştirmesinin ve bu toplumların ihtiyaçlarına yanıt vermesinin önemini vurgulamaktadır. Bu oran, işletmelerin uyumluluk standartlarına ve etik kurallara uyumunu sürdürme çabalarını yansıtmakla birlikte mevcut uygulamalarda eksiklerinin olduğunu göstermektedir. Yerel toplumlarla uyumlu bir şekilde çalışmak, işletmelerin itibarını artırmaya ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olacağından bu alt temalara yönelik eksikliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Rekabete aykırı davranış alt teması, belgelerde %9,5 gibi daha düşük sıklıkta vurgulansa da, piyasaların işleyişini bozarak tüketicilerin ve işletmelerin haklarını ihlal edebilmesi nedeniyle işletmelerin topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri açısından önemli bir konudur. Bu durum, işletmelerin rekabet kurallarına riayet etme taahhütlerini yansıtmakla birlikte mevcut uygulamalarda eksiklerinin olduğunu göstermektedir.

%1,4'lük oranla, Kamu Politikası alt temasının diğer alt temalara kıyasla belgelerde daha az vurgulandığı görülmektedir. Bu durum, işletmelerin kamu politikası alanında belirli bir odak noktasına sahip olmadığını veya bu konuda daha az veri paylaşıldığını göstermektedir.

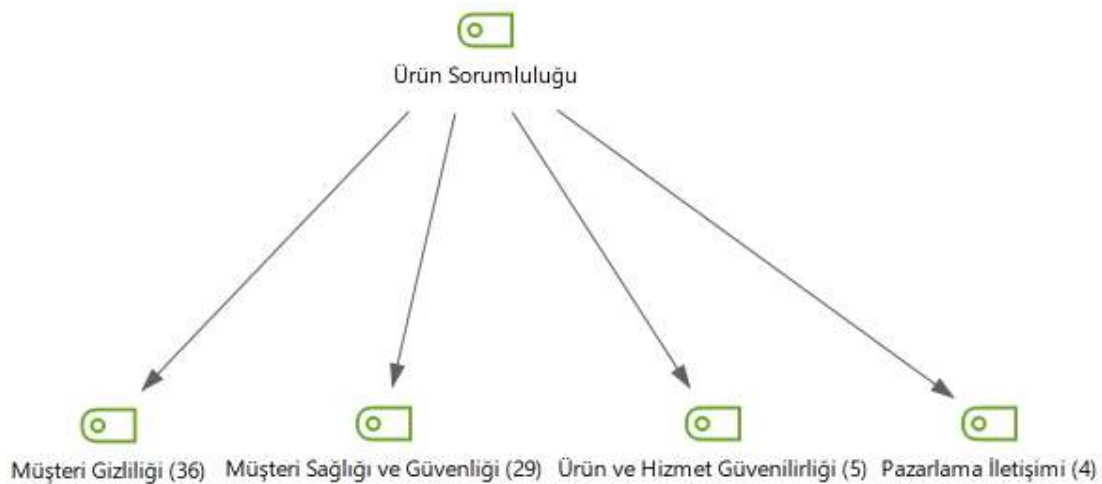
Maxqda Analytics Pro 2020 ile kod ağırlığı en yüksek olan alt temalar seçilerek, incelenen belgelerden alınan örnek ifadeler Şekil 17'de gösterilmektedir.

Şekil 17: Toplum Temasına Ait Örnek İfadeler

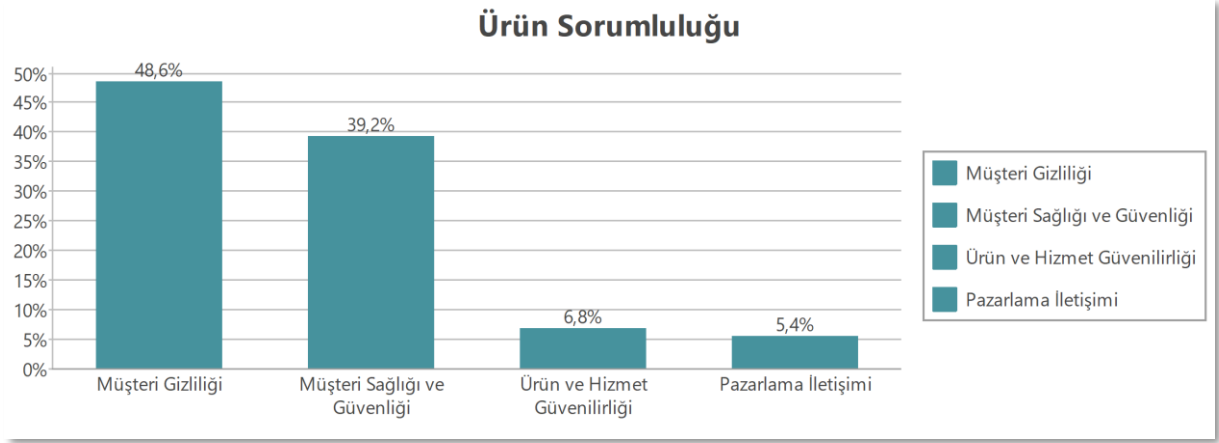
3.5.4. Ürün Sorumluluğu Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan temalardan biri olan “Ürün Sorumluluğu” temasına ait dört alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalar, Şekil 18’deki gösterime göre; Müşteri Gizliliği, Müşteri Sağlığı ve Güvenliği, Ürün ve Hizmet Güvenilirliği ve Pazarlama İletişimi unsurlarıdır.

Şekil 18: Ürün Sorumluluğu Temasına Ait Alt Temaların Frekansları

Şekil 19'daki verilere göre, bu temaya ait alt temaların istatistiğine bakıldığında, %48,6 oranıyla müşteri gizliliği alt teması en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Bunu %39,2 oranı ile müşteri sağlığı ve güvenliği ve %6,8 oranıyla ürün ve hizmet güvenilirliği alt temaları takip etmektedir. Pazarlama iletişimi alt teması ise %5,4 ile en az yer alan alt tema olmuştur.

Şekil 19: Ürün Sorumluluğu Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği

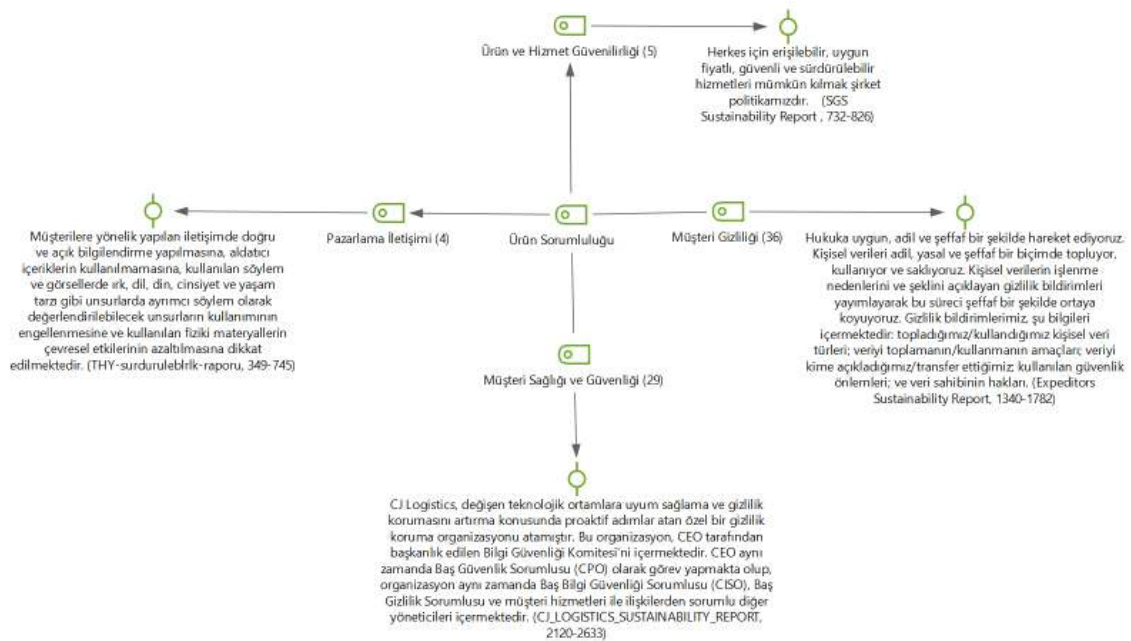
%48,6'lık oranla müşteri gizliliği alt temasının en sık vurgulanan alt tema olması, işletmelerin ürün sorumluluğu kapsamında müşteri gizliliğine büyük bir önem verdiğini göstermektedir. Bu durum, işletmelerin müşteri verilerinin güvenliğini sağlamaya yönelik önemli bir çaba sarf ettiğini göstermektedir. Bu veriler, işletmelerin pazarlama faaliyetlerini yürütmelerine, müşteri ihtiyaçlarını anlamalarına ve müşteri ilişkilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Müşteri verilerinin güvenliğinin ihlali, işletmelerin itibarına ciddi zararlar verebilir ve finansal kayıplara neden olabilir. Bu nedenle, işletmelerin müşteri verilerini korumak için gerekli önlemleri alması önemlidir.

%39,2'lik oranla müşteri sağlığı ve güvenliği, işletmelerin müşterilerinin sağlığını ve güvenliğini korumaya yönelik sorumluluklarının farkında olduğunu göstermektedir. Bu oran, işletmelerin müşteri sağlığını ve güvenliği unsurlarına odaklanan bir iş stratejisinin varlığını işaret etmekle birlikte, geliştirilmesi gereken bir unsur olduğunu göstermektedir.

Müşterilere güvenilir ürünler ve hizmetler sunmak, işletmelerin kalite standartlarına olan bağlılığının bir göstergesidir. Bu bağlamda, ürün ve hizmet güvenilirliği alt temasının %6,8'lik bir sıklıkla vurgulanması, işletmelerin bu konuda bir farkındalık sahibi olduğunu göstermektedir. Ancak, bu oran, aynı zamanda işletmelerin ürün ve hizmet güvenilirliğine yönelik prosedür ve uygulamalarını iyileştirme çabalarını artırmaları gerektiğini de vurgulamaktadır.

%5,4'lük oranla pazarlama iletişimi alt temasının en az vurgulanan alt tema olması, işletmelerin ürün sorumluluğu bağlamında pazarlama iletişimine daha az odaklandığını göstermektedir. Pazarlama iletişiminin yanlış yapılması, tüketicilerin yanıltılmasına ve hatta mağdur edilmesine neden olabileceği için, işletmelerin pazarlama iletişimini gerçekleştirirken müşteri sorumluluğunu göz önünde bulundurması önemlidir.

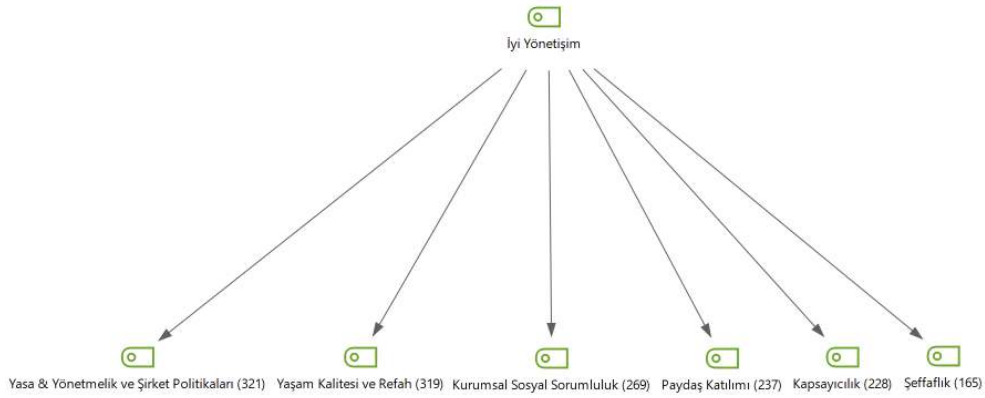
Maxqda Analytics Pro 2020 ile kod ağırlığı en yüksek olan alt temalar seçilerek, incelenen belgelerden alınan örnek ifadeler Şekil 20'de gösterilmektedir.

Şekil 20: : Ürün Sorumluluğu Temasına Ait Örnek İfadeler

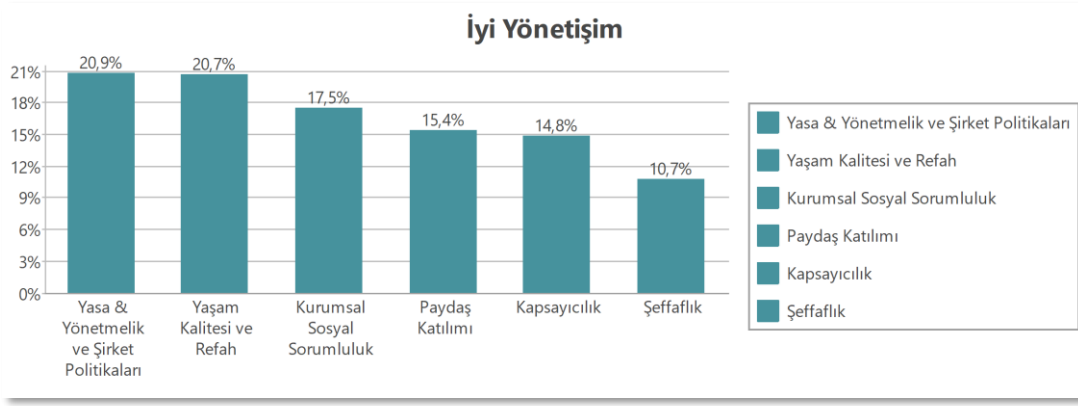
3.5.5. İyi Yönetişim Temasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan temalardan biri olan “İyi Yönetişim” temasına ait altı alt tema bulunmaktadır. Bu alt temalar, Şekil 21’deki gösterime göre; Yasa/Yönetmelik ve Şirket Politikaları, Yaşam Kalitesi ve Refah, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Paydaş Katılımı, Kapsayıcılık ve Şeffaflık unsurlarıdır.

Şekil 21: İyi Yönetişim Temasına Ait Alt Temaların Frekansı

Şekil 22'deki verilere göre, bu temaya ait alt temaların istatistiğine bakıldığında, %20,9 oranıyla yasa/yönetmelik ve şirket politikaları alt teması en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Bunu %20,7 oranı ile yaşam kalitesi ve refah, %17,5 oranıyla kurumsal sosyal sorumluluk, %15,4 oranıyla paydaş katılımı ve %14,8 oranıyla kapsayıcılık alt temaları takip etmektedir. Şeffaflık alt teması ise %10,7 ile en az yer alan alt tema olmuştur.

Şekil 22: İyi Yönetişim Temasına Ait Alt Temaların İstatistiği

UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında iyi yönetim teması altında yer alan alt temaların sıklığına göre, % 20,9 ile yasa/yönetmelik ve şirket politikası alt teması en sık kullanılan alt tema olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, işletmelerin hukuki çerçevelerle uyumlu olmaya ve şirket içi politikalarını etkin bir şekilde yönetmeye önem verdiklerini göstermektedir. Bu çerçevede, şirketlerin mevzuatı yakından takip ederek ve şirket içi politika ve prosedürlerini güncel tutarak etik standartlara uyum sağlamaya odaklandıkları anlaşılmaktadır. Bu alt temanın insan hakları ve sosyal adalet boyutunda değerlendirilmesi, işletmelerin yasalara ve düzenlemelere uyum sağlamalarının yanı sıra, kendi kurumsal politikalarını da insan hakları ve sosyal adaleti gözeterek şekilde oluşturmalarının önemini vurgulamaktadır. Bu oran, işletmelerin, çalışanlarına, müşterilerine, tedarikçilerine ve diğer paydaşlarına karşı insan haklarını ve sosyal adaleti korumak için gerekli adımları atmaları gerektiğini göstermektedir.

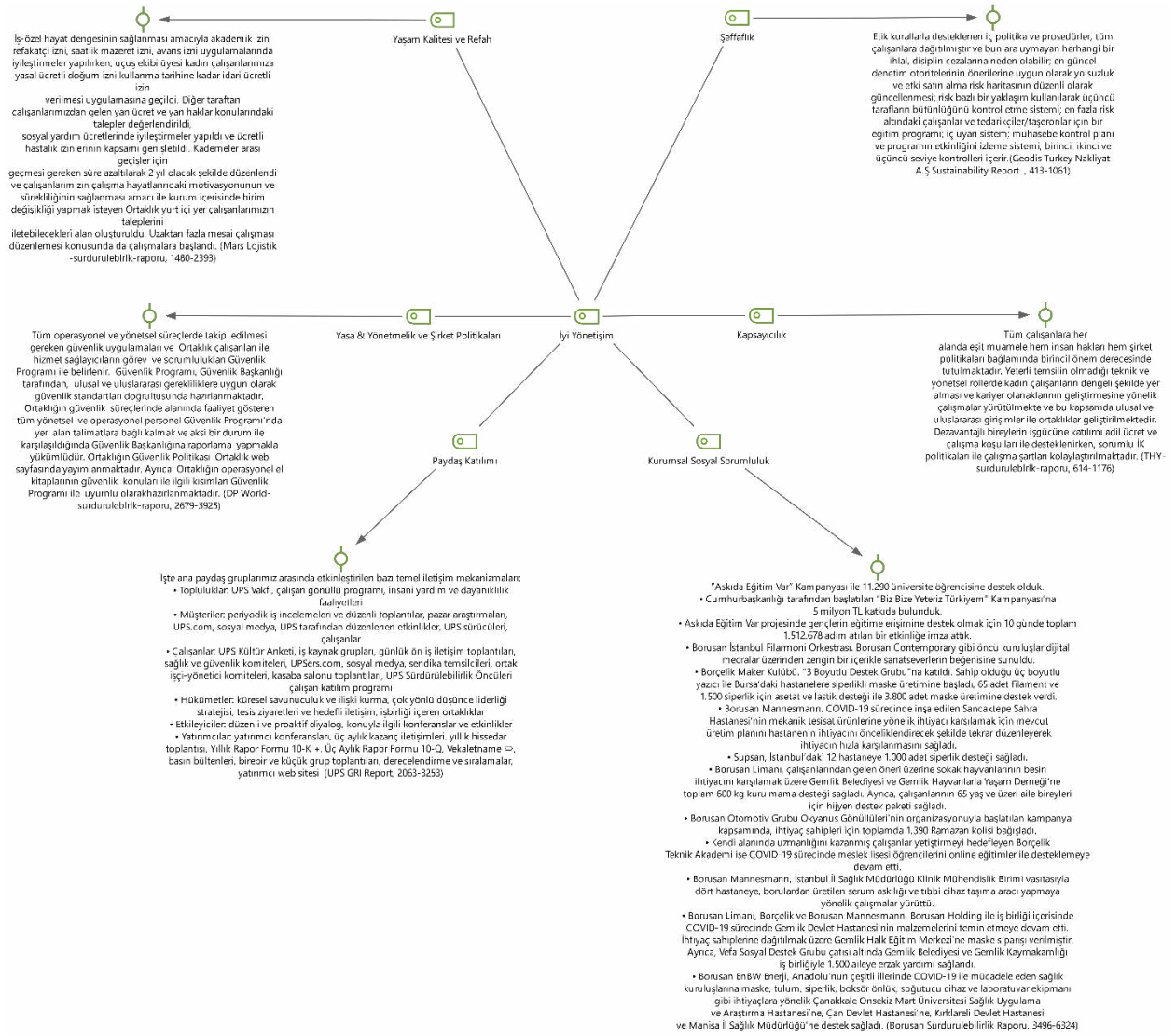
Yaşam kalitesi ve refah alt temasının %20,7 oranıyla ikinci sırada yer alması, işletmelerin sadece yasal düzenlemelere değil, aynı zamanda çalışanların yaşam kalitesini artırmaya ve refahlarını korumaya yönelik çabalarını da yansıtmaktadır. Bu durum, işletmelerin, insan haklarının temel bir unsuru olan yaşam hakkını ve refahı öncelikli olarak ele alan bir yönetim anlayışına sahip olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda bu oran, işletmelerin çalışanlarına ve diğer paydaşlarına adil ve güvenli çalışma koşulları, uygun ücret, sosyal güvenlik, sağlık ve eğitim gibi temel haklar ve hizmetler sağlamalarına yönelik iyileştirme çabalarını artırmaları gerektiğini de göstermektedir.

%17,5 oranı ile kurumsal sosyal sorumluluk alt temasının üçüncü sırada yer alması, işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik çabalarını göstermektedir. Bu oran, işletmelerin insan haklarını ve sosyal adaleti korumanın yanı sıra, topluma fayda sağlamaya yönelik bir yönetim anlayışına sahip olduklarını göstermektedir. Bu alt temanın insan hakları ve sosyal adalet boyutunda değerlendirilmesi, işletmelerin sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerinin önemini vurgulamaktadır. Bu oran, işletmelerin sosyal refah konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmeleri gerektiğini göstermektedir.

%15,4 oranı ile paydaş katılımı alt temasının dördüncü sırada yer alması, işletmelerin paydaşlarıyla şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde iletişim kurmaya ve paydaşların görüşlerini dikkate almaya yönelik çabalarını göstermektedir. Bu alt temanın insan hakları ve sosyal adalet boyutunda değerlendirilmesi, paydaş katılımının önemini vurgulamaktadır. Paydaş katılımına yönelik çeşitli stratejiler ve mekanizmalar, işletmelerin sürdürülebilirlik çabalarını güçlendirmeye ve çeşitli paydaş gruplarının beklentilerini anlamaya yönelik katkıda bulunmaktadır. Bu sayede işletmeler, uzun vadeli başarı ve toplumsal etki açısından sürdürülebilir bir büyüme modeline odaklanabilirler.

Şeffaflık alt temasının %10,7 ile en düşük sıklığa sahip olması, işletmelerin bilgi paylaşımı ve şeffaflık konusundaki çabalarının belirgin olmadığını göstermektedir. Bu durum, işletmelerin açıklık ve hesap verebilirlik konularında daha fazla çaba harcaması gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca, işletmelerin güvenilir bir kurumsal imaj oluşturmaları ve paydaşlar arasındaki iletişimi güçlendirmesi bakımından şeffaflık eksikliği önemli bir konudur. Bu nedenle, şeffaflık konusundaki farkındalığın artırılması ve çabaların yoğunlaştırılması, işletmelerin insan hakları ve sosyal adaleti koruma konusundaki etkinliklerini güçlendirecek ve toplumsal etkiyi artıracaktır.

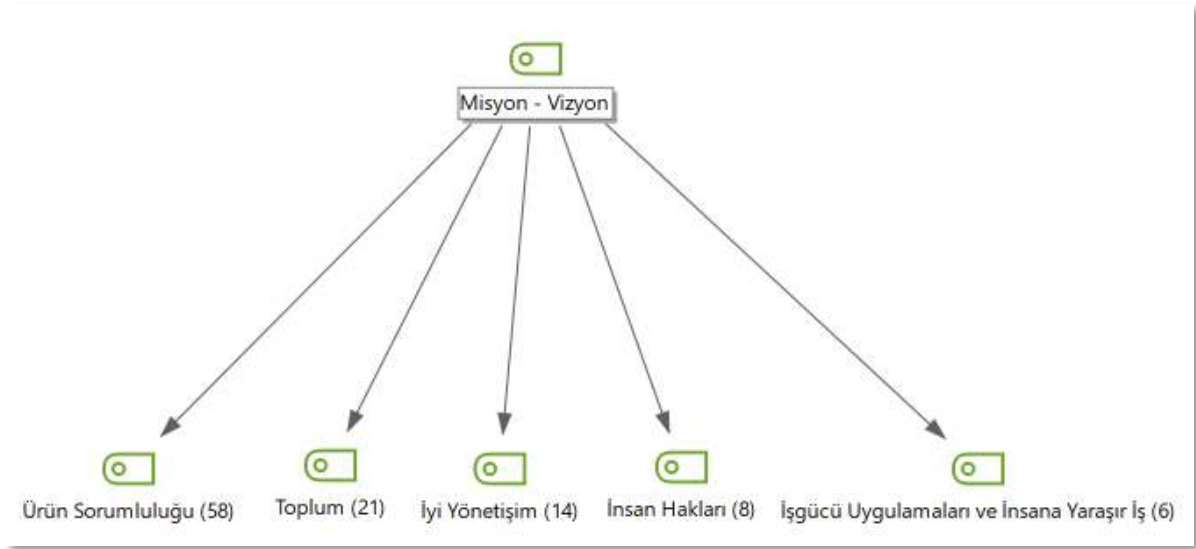
Maxqda Analytics Pro 2020 ile kod ağırlığı en yüksek olan alt temalar seçilerek, incelenen belgelerden alınan örnek ifadeler Şekil 23'te gösterilmektedir.

Şekil 23: İyi Yönetişim Temasına Ait Örnek İfadeler

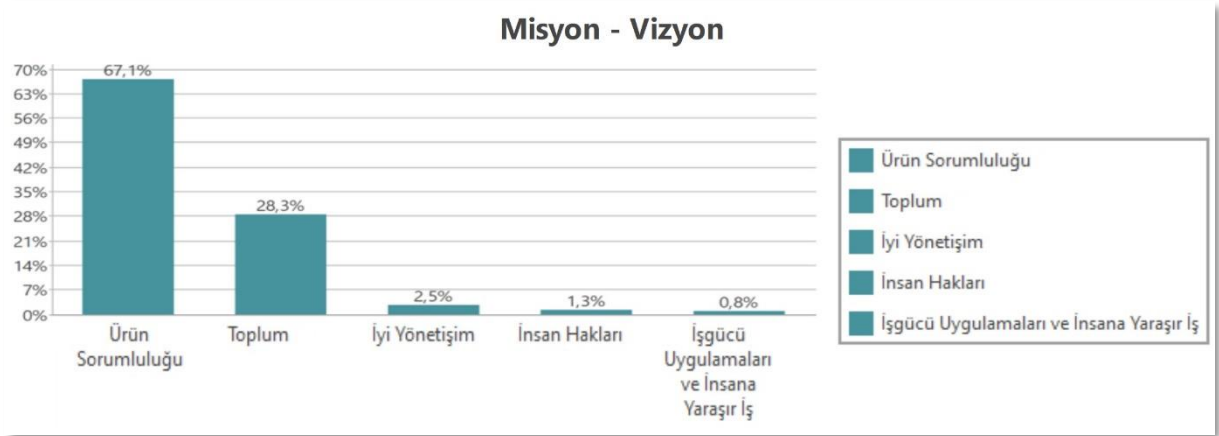
3.5.6. Misyon-Vizyon Bildirilerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarına ek olarak “Misión-Vizyon Bildirileri” GRI rehberinde bulunan sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri esas alınarak belirlenen beş ana tema ile kodlanmıştır. Bu temalar, Şekil 24’teki gösterime göre; Ürün Sorumluluğu, Toplum, İyi Yönetişim, İnsan Hakları ve İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş unsurlarıdır.

Şekil 24: Misyon-Vizyon Bildirilerine Ait Alt Temaların Frekansı

Şekil 25'teki verilere göre, bu temaya ait alt temaların istatistiğine bakıldığında, %67,1 oranıyla ürün sorumluluğu teması en sık kullanılan tema olarak öne çıkmaktadır. Bunu %28,3 oranı ile toplum, %2,5 oranıyla iyi yönetim ve %1,3 oranıyla insan hakları temaları takip etmektedir. İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş teması ise %0,8 ile en az yer alan tema olmuştur.

Şekil 25: Misyon-Vizyon Bildirilerine Ait Temaların İstatistiği

Şekil 25'te gösterilen misyon-vizyon bildirilerinde yer alan temaların istatistiğine göre, %67,1 oranıyla en sık kullanılan tema ürün sorumluluğudur. Bu durum, işletmelerin ürün ve hizmet politikalarına misyon ve vizyon bildirimlerinde büyük oranda vurgu yapıldığını ve sürdürülebilirlik çabalarının odak noktalarının ürünlerine yönelik olduğunu göstermektedir.

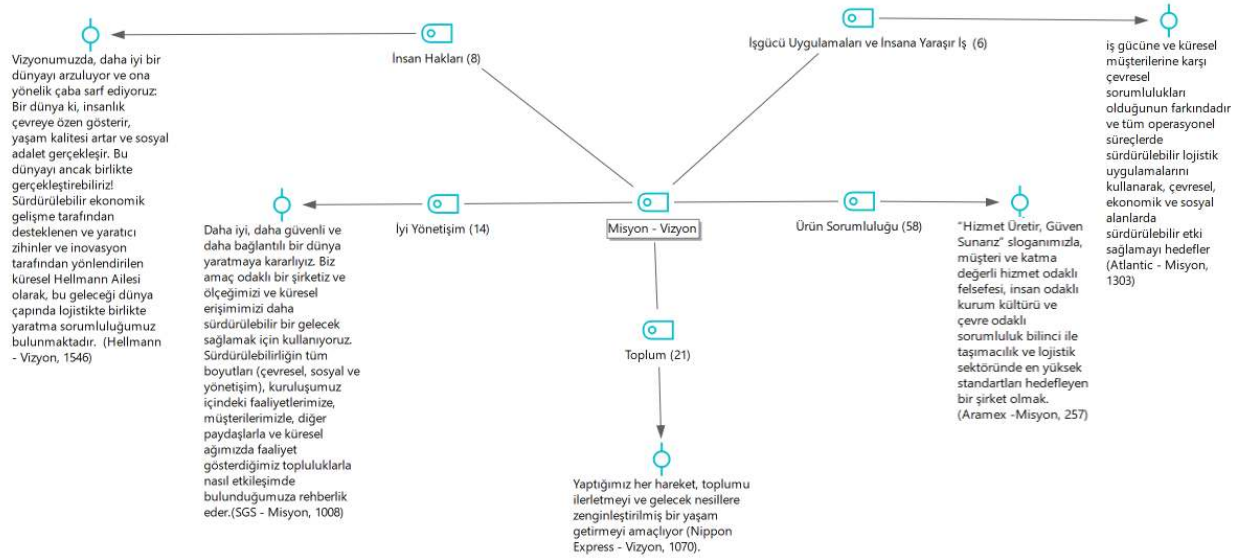
Misyon-vizyon bildirilerinde yer alan temaların istatistiğine göre, %28,3 oranıyla ikinci sırada yer alan toplum teması, işletmelerin toplumsal etki ve sorumluluklarını önemsediklerini göstermektedir. Misyon ve vizyon bildirilerinde toplum teması yer alan işletmeler, misyonunu toplumsal değerlere ve ihtiyaçlara uygun olarak şekillendirerek, toplumda olumlu bir değişim yaratma ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirme amacıyla faaliyet gösterdiklerini ifade etmiş olurlar.

Misyon-vizyon bildirilerinde yer alan temaların istatistiğine göre, %2,5 oranıyla iyi yönetim teması üçüncü sırada yer almaktadır. Bu oran, düşük olmakla beraber işletmelerin bu temayla birlikte kurumsal yönetim konusundaki taahhütlerini belirtmiş olmaları önemlidir. Bu tema, işletmelerin şeffaf, hesap verebilir ve sorumlu bir şekilde yönetilmesinin önemli olduğunu vurgulayarak; işletmelerin yönetim süreçlerini etik kurallar, şeffaflık, sorumluluk ve hesap verebilirlik prensipleri doğrultusunda yürütmeye odaklandığını ifade eder.

Misyon-vizyon bildirilerinde yer alan temaların istatistiğine göre, %1,3 oranıyla insan hakları teması dördüncü sırada yer almaktadır. İşletmelerin misyon ve vizyon bildirilerinde %1,3 oranıyla insan hakları temasının yer alması, işletmelerin bu konuya önem verdiklerini, ancak diğer temalara kıyasla bu temaya daha az vurgu yapıldığını göstermektedir. Bu düşük oran, bu alana yönelik farkındalığın artırılmasına ihtiyacın olduğunu göstermektedir.

İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş teması %0,8 oranıyla en az vurgu yapılan temadır. Bu durum, işletmelerin misyon-vizyon bildirilerinde işgücü uygulamaları konularına daha az odaklandıklarını göstermektedir. Bu tema, işletmelerin çalışanlarına yönelik politika, uygulama ve taahhütlerini içermektedir. %0,8 oranı işletmelerin işgücü uygulamalarını iyileştirmeye ve insana yaraşır iş koşullarını sağlamaya yönelik çabalarının daha fazla vurgulanması gerektiğini göstermektedir.

Maxqda Analytics Pro 2020 ile kod ağırlığı en yüksek olan alt temalar seçilerek, incelenen belgelerden alınan örnek ifadeler Şekil 26'da gösterilmektedir.

göstermektedir. Sonuç olarak, listede yer alan firmaların sürdürülebilirlik raporlarının içerikleri genel olarak benzerdir. Ancak, bazı firmalar arasında önemli farklılıklar da mevcuttur. Bu farklılıklar, işletmelerin farklı faaliyet alanlarının olması, farklı büyüklükte olmaları veya farklı yaklaşımlara sahip olmalarından kaynaklanabilir.

Benzerlik matrisi																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Şekil 27: Belgeler Arası Benzerlik Matrisi

3.5.8. Kodların Tema ve Alt Tema Dağılım Matrisine İlişkin Bulgular

Şekil 28, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal sürdürülebilirlik temalarının belgelerdeki dağılımına ilişkin verileri sunmaktadır. Kod matris tarayıcısı, raporlarda yer alan kodların sıklığına göre, kod ve belgelerin kesiştiği bölümdeki karelerin büyüklüğü ve rengiyle, kodların önem düzeyini temsil eder. Büyük kareler, sıklığı yüksek olan ve sürdürülebilirlik raporlarında işletmeler tarafından daha fazla önemsenen kodları temsil etmektedir. Küçük kareler ise, sıklığı düşük olan ve yine ilgili raporlarda işletmeler tarafından daha az önemsenen kodları temsil etmektedir.

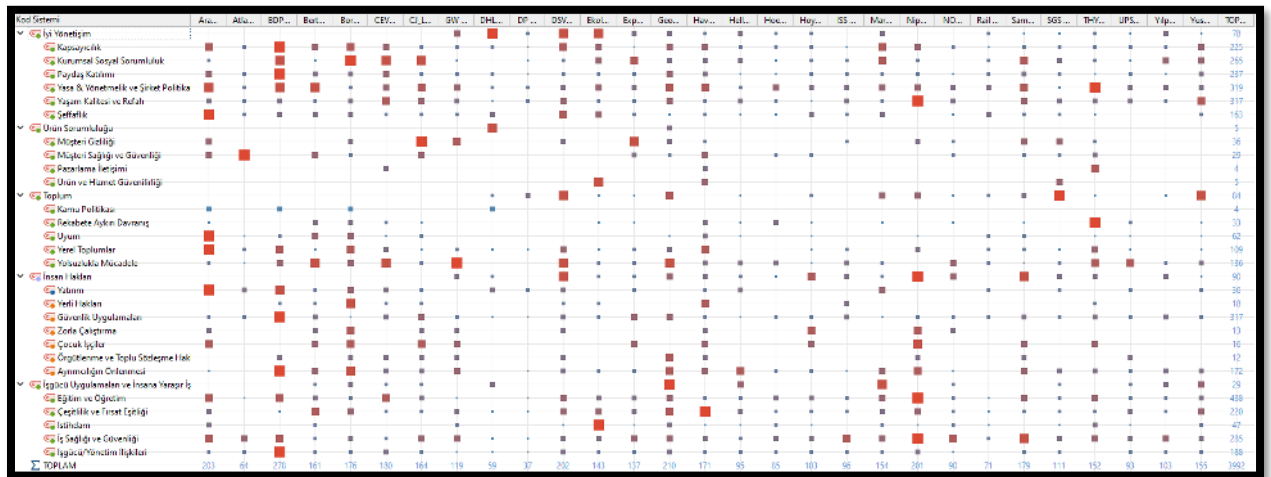
Araştırmada elde edilen kodların toplam ifade sıklığı 3992'dir. En sık kullanılan ilk üç alt tema sırasıyla; 438 sıklığa sahip ‘‘Eğitim ve Öğretim’’, 319 sıklığa sahip ‘‘Yasa/Yönetmelik ve Şirket Politikası’’ ve 317 sıklığa sahip ‘‘Yaşam Kalitesi ve Refah’’ şeklindedir. Bu bulgular, lojistik sektöründeki işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik önceliklerinin

eğitim ve öğretim, yasa ve yönetmeliklere uyum ile çalışanların yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik uygulamalar olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya dahil edilen işletmeler bazında incelediğimiz zaman ise kodların sıklığına bakıldığında PSA-BDP Grubu'nun toplam 278 kod ile araştırma çerçevesinde en çok ifade sıklığı elde edilen işletme olduğu görülmektedir. Bunu 210 kod ile Geodis ikinci ve 203 kod ile Aramex üçüncü olarak takip etmektedir.

Kod matris tarayıcısında, raporlarda yer alan kodların sıklığına bağlı olarak, kod ve işletmelerin kesiştiği bölümdaki karelerin büyüklüğü ve rengi, kodların önem düzeyini yansıtmaktadır. Büyük kareler, sıklığı yüksek olan ve işletmeler tarafından daha fazla önemsenen kodları temsil etmektedir. Küçük kareler ise, sıklığı düşük olan ve işletmeler tarafından daha az önemsenen kodları temsil etmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, lojistik sektöründeki işletmelerin sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik öncelikleri; eğitim ve öğretim, yasa ve yönetmeliklere uyum ile çalışanların yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik uygulamalar şeklindedir.

Şekil 28: Kodların Tema ve Alt Tema Dağılım Matrisi

3.5.9. Maxqda apraz Tablolara İlişkin Bulgular

Şekil 29’da sunulan çapraz tablo, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sosyal sürdürülebilirlik temalarının, araştırmaya dahil edilen toplam belge sayısına oranını göstermektedir.

“İyi Yönetişim” temasındaki %65,5’lik yüksek oran, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında bu temaya ayrılmış içerik ve taahhütleri ifade etmektedir. Bu oran, iyi yönetim unsurlarına işletmeler tarafından önem verildiğini göstermektedir. Ancak, bu yüksek oranın sadece göstergelerin belgelerde yer alma oranı olduğunu dikkate alarak, işletmelerin yönetim uygulamalarının etkinliği, paydaşların gerçek katılım düzeyi, şeffaflık derecesi ve yönetim süreçlerindeki iyileştirmeler gibi faktörlerin de ayrıca değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Sürdürülebilirlik raporlarındaki bu temaya ait göstergeler, işletmelerin iyi yönetim konusundaki taahhütlerini belgelerde açıkça ifade ettiklerini göstermektedir. Ancak, bu taahhütlerin uygulamadaki etkilerini ve pratikteki sonuçlarını daha kapsamlı bir perspektifle anlayabilmek için ek analizlere ihtiyaç duyulacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

“İnsan Hakları” temasındaki %65,5’lik yüksek oran, işletmelerin insan hakları alanına yönelik bilgi ve taahhütlerini önemli ölçüde vurguladığını göstermektedir. Ancak iyi yönetim temasında olduğu gibi bu oranın sadece göstergelerin belgelerde yer alma oranı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

“Toplum” temasındaki %58,6’lık ortalama oran, işletmelerin topluma karşı sorumluluklarını yerine getirme konusundaki çabalarını ve buna yönelik gelecekte uygulamaya koymayı planladıkları şirket politikalarına yönelik taahhütleri göstermektedir. Bu durum, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını artırmaya yönelik çalışmalarının bir parçası olarak topluma olan etkilerini daha iyi anlama ve yönetmeye odaklandıklarını göstermektedir.

“İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş” temasındaki %44,8’lik ortalama oran, işletmelerin bu temadaki sürdürülebilirlik performanslarının ortalama düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu oran, işletmelerin işgücü uygulamalarında ve insan hakları konusundaki farkındalığının ve öneminin arttığını, ancak bu konudaki çalışmaların henüz tamamlanmadığını göstermektedir.

“Ürün Sorumluluğu” temasındaki %6,9'luk düşük oran, işletmelerin ürün sorumluluğu konusundaki farkındalığının ve öneminin hala düşük olduğunu işaret etmektedir. Bu durum, işletmelerin ürün/hizmet güvenilirliği ve kalitesi konusundaki çabalarını artırmaları gerektiğini göstermektedir.

Tabloda yer alan beş ana temanın dışındaki alt temalar arasında, kapsayıcılık, güvenlik uygulamaları, paydaş katılımı, yasa/yönetmelik ve şirket politikaları ve iş sağlığı ve güvenliği alt temaları, %100'lük bir oranla en yüksek yüzdeye sahiptir. Bu durum, sürdürülebilirlik raporlarında bu konuların kapsamlı bir şekilde ele alındığını ve içeriklerin raporlama standartlarına uygun bir şekilde hazırlandığını göstermektedir. Sürdürülebilirlik raporlarında yer alan pazarlama iletişimi, ürün ve hizmet güvenilirliği ve kamu politikası başlıklarının sırasıyla %10,3, %10,3 ve %13,8 gibi düşük oranlarda olması, işletmelerin sürdürülebilirlik alanındaki iletişim, ürün ve hizmet kalitesi ile kamu politikalarına yönelik uygulamalarıyla ilgili alanlarda yetersizliklerine işaret etmektedir.

Çapraz Tablolar		
		Toplam
✓ İyi Yönetişim	65,5%	65,5%
Kapsayıcılık	100,0%	100,0%
Kurumsal Sosyal Sorumluluk	89,7%	89,7%
Paydaş Katılımı	100,0%	100,0%
Yasa & Yönetmelik ve Şirket Politikalar	100,0%	100,0%
Yaşam Kalitesi ve Refah	96,6%	96,6%
Şeffaflık	86,2%	86,2%
✓ Ürün Sorumluluğu	6,9%	6,9%
Müşteri Gizliliği	48,3%	48,3%
Müşteri Sağlığı ve Güvenliği	48,3%	48,3%
Pazarlama İletişimi	10,3%	10,3%
Ürün ve Hizmet Güvenilirliği	10,3%	10,3%
✓ Toplum	58,6%	58,6%
Kamu Politikası	13,8%	13,8%
Rekabete Aykırı Davranış	58,6%	58,6%
Uyum	58,6%	58,6%
Yerel Topluluklar	82,8%	82,8%
Yolsuzlukla Mücadele	89,7%	89,7%
✓ İnsan Hakları	65,5%	65,5%
Yatırım	62,1%	62,1%
Yerli Hakları	34,5%	34,5%
Güvenlik Uygulamaları	100,0%	100,0%
Zorla Çalıştırma	34,5%	34,5%
Çocuk İşçiler	37,9%	37,9%
Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı	37,9%	37,9%
Ayrımcılığın Önlenmesi	89,7%	89,7%
✓ İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş	44,8%	44,8%
Eğitim ve Öğretim	96,6%	96,6%
Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği	96,6%	96,6%
İstihdam	65,5%	65,5%
İş Sağlığı ve Güvenliği	100,0%	100,0%
İşgücü/Yönetim İlişkileri	93,1%	93,1%
Σ TOPLAM	2.082,8%	2.082,8%
# N = Belgeler	29 (100,0%)	29 (100,0%)

Şekil 29: Maxqda Çapraz Tablolar

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışması, UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarına ilişkin bir değerlendirme sunmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, çalışmaya dahil edilen lojistik işletmeleri, çalışanların refahını artırmak, yerel topluluklara katkıda bulunmak ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstererek, sosyal sürdürülebilirlik uygulamalarını hayata geçirebilmek için çaba sarf etmektedirler. Ancak, sosyal sürdürülebilirlikle ilgili farklı farkındalık seviyeleri, bu konuda daha fazla çalışma yapılması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik literatürde yer alan eleştiriler, mevcut yapı ve işleyişin sürdürülebilirlik çabalarını sıklıkla yüzeysel ve sembolik olarak görme eğiliminde olduğunu ve bu çabaların temelde sistemin var olan yapısal sorunlarına çözüm getirmekte yetersiz kaldığını göstermektedir. Sistemin doğasında rekabet olduğundan, işletmelerin sosyal sorumlulukları genellikle pazarlama stratejileri veya itibar yönetimi aracı olarak öne çıkarılmaktadır. Ancak, bu çabaların işçi haklarına, toplumsal eşitsizliğe ve yaşam standartlarına dair daha derin sorunları çözme kapasitesi sınırlı olarak değerlendirilmektedir. Sürdürülebilirlik kapsamında sosyal boyutun eleştirisi, kapitalizmin temel mantığını sorgulamaktadır ve sosyal sürdürülebilirlik kavramının içi boşaltılmadan, temelde sistemdeki yapısal eşitsizliklere karşı, işçi sınıfının çalışma koşullarının iyileştirilmesi, ücret adaletsizliğinin giderilmesi ve toplumsal eşitsizliğin azaltılması gibi hedefleri içermesi beklenmektedir (Foster, 2023).

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine etkin bir katkı sağlamak amacıyla, işletmelerin, çevresel ve toplumsal etkilerini dikkate alarak iş yapış şekillerini düzenlemeleri ve yeni perspektifler geliştirmeleri, sürdürülebilirlik ilkelerine uygun bir iş stratejisi oluşturmak adına kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda öne çıkan “*Kurumsal Sürdürülebilirlik*”, “*Kurumsal Sosyal Sorumluluk*” ve “*Sosyal Sürdürülebilirlik*” kavramları, işletmelerin topluma ve çevreye karşı sorumluluklarını ifade eden başat kavramlardır. Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), kurumsal sürdürülebilirlik ve sosyal sürdürülebilirlik kavramları birbiriyle ilişkili olsa da, aralarında önemli farklılıklar bulunmaktadır. KSS, eğitim projelerine destek vermek, çevresel sürdürülebilirlik projelerine katılmak gibi işletmelerin gönüllü olarak üstlendikleri faaliyetler olarak tanımlanırken, kurumsal sürdürülebilirlik, enerji verimliliği önlemleri almak,

sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi uygulamak gibi çeşitli stratejilerle sürdürülebilirlik hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik çabalarıyla, işletmelerin faaliyet gösterirken çevresel, ekonomik ve sosyal etkileri göz önünde bulundurarak daha geniş bir perspektifle hareket etmelerini ifade etmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik ise işletmelerin sadece kar odaklı değil, aynı zamanda çalışanlarına, müşterilerine, tedarikçilerine ve yerel topluluklara karşı sorumluluklarını da göz önünde bulundurarak sosyal etki yaratmalarını vurgulayıp, işletmelerin faaliyet gösterdikleri tüm alanlarda benimsemeleri gereken bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramlar arasındaki farklılıkları anlamak, işletmelerin bu alandaki çalışmalarını daha etkin bir şekilde planlama ve yürütmelerine katkı sağlayacaktır. Bu kavramsal analiz, kurumsal sürdürülebilirlik, kurumsal sosyal sorumluluk ve sosyal sürdürülebilirlik arasındaki farklılıkları vurgulamakta olup, tezin temel çıktılarından birini oluşturmaktadır.

Türkiye'deki sürdürülebilirlik raporlamasının gelişimi üzerine yapılan değerlendirmeler, son 10 yıl içinde bu alanda önemli bir artışın olduğunu göstermektedir. Ancak, raporların kapsamı ve kalitesi açısından hala iyileştirmeye açık alanlar bulunmaktadır (Gümrah vd., 2019). Kapsamlı bir sürdürülebilirlik raporu analizi, literatürde yaygın olarak kullanılan yedi ana parametreye göre gerçekleştirilmektedir (Boiral vd., 2017; George vd., 2020; Christensen vd., 2021). Bu parametreler; Uygun çerçevelerin seçilmesi, şeffaflık ve önem derecesinin değerlendirilmesi, performans göstergelerinin değerlendirilmesi, veri kalitesi ve doğrulamanın değerlendirilmesi, paydaş katılımının analizi,, zaman içinde performansın karşılaştırılması, kıyaslama ve iyileştirme fırsatlarının belirlenmesidir.

Bu doğrultuda çalışmada, UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarının analizi için, literatür taraması sonucunda elde edilen parametreler kullanılmıştır. İlk olarak, *uygun çerçevelerin seçilmesi* parametresine yönelik, sürdürülebilirlik raporlarının analizi için Birleşmiş Milletler öncülüğünde oluşturulmuş ve dünyada ilk inisiyatif olan evrensel raporlama sistemi (GRI) ilkeleri referans alınmıştır. *Şeffaflık* unsurunun değerlendirilmesi için, lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik çabalarına olan bağlılığı ve hesap verebilirlik düzeyleri raporlarda paylaştıkları verilerin tutarlı ve kanıta dayalı olması üzerinden incelenmiştir. Ancak, incelenen raporlar içerisinde bazı işletmelerin raporlarında önemli bilgilerin eksik bırakıldığı görülmektedir. *Performans göstergelerinin değerlendirilmesi* parametresine odaklanılarak, raporlarda yer alan performans göstergeleri, literatürde

belirlenmiş standartlara uygunluk açısından incelenmiştir. Bu değerlendirme sonucunda, bazı işletmelerin yönetimle ilgili performanslarını ölçmek için yeterli sayıda gösterge kullanmadıkları tespit edilmiştir. *Veri kalitesi ve doğrulamanın değerlendirilmesi* parametresine odaklanılarak, raporlarda sunulan verilerin doğruluğu ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla harici doğrulamanın önemi vurgulanmıştır. Ancak, yapılan incelemede, bazı işletmelerin verilerini bağımsız kuruluşlarca doğrulatmadığı tespit edilmiştir. İşletmenin paydaş beklentilerine duyarlılığını ve kapsayıcı karar alma süreçlerine bağlılığını değerlendiren *paydaş katılımının analizi* parametresi ile raporlarda paydaş katılımının kapsamı ve etkinliği açısından iyileştirmeye açık alanlar tespit edilmiştir. Raporlar, işletmelerin sürdürülebilirlik performansındaki değişimi göstererek gelişim trendlerini belirleyen "*zaman içinde performansın karşılaştırılması*" parametresi üzerinden değerlendirildiğinde, raporlarda zaman içindeki performans değişimi hakkında bilgi sunulduğunu görülmüştür.. Son olarak, *kıyaslama ve iyileştirme fırsatlarının belirlenmesi* parametresi, işletmelerin raporlarını değerlendirerek boşlukları, zayıflıkları ve iyileştirme alanlarını tanımlamalarını içermektedir. Ancak, raporlarda, işletmelerin karşılaştıkları sorunları, bu sorunlarla başa çıkma yöntemlerini ve varsa şirket politikalarını şeffaf bir şekilde paylaşma yaklaşımının eksik olduğu gözlemlenmektedir. Bu eksiklik, paydaşların işletmelerin sürdürülebilirlik performansını daha iyi anlamalarına ve değerlendirmelerine olanak sağlama potansiyelini kısıtlamaktadır. Bu kapsamlı analiz, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını artırmak için fırsatları belirleme amacını taşımaktadır. Ancak, UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin bu parametrelerde eksiklikleri ve iyileştirmeye açık alanları olduğu gözlemlenmektedir.

UTIKAD üyesi lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları incelendiğinde:

- ❖ Sosyal boyut, sürdürülebilirlik raporlarında çevresel ya da ekonomik boyut kadar vurgulanmasına rağmen, işletmelerin sosyal göstergelerle ilgili somut veriler sunmak yerine genellikle hedeflerine ilişkin ileriye dönük planlarından bahsettikleri görülmektedir. Bu durum, sosyal performansın daha ölçülebilir hale getirilmesi ve somut başarıların raporlanması konusunda işletmelerin raporlama süreçlerinin iyileştirmelere açık olduğunu göstermektedir.
- ❖ Raporlarda, işletmelerin misyon-vizyon bildirilerinde vurgulanan "müşteri memnuniyeti" ve "marka prestiji" gibi unsurlara odaklanılarak işletmenin olumlu

yönlerini öne çıkaran, tanıtım ve reklam odaklı ifadelerin ağırlıklı olduğu ve özellikle parasal değerlerle gerçekleştirilen faaliyetlere odaklandıkları gözlemlenmektedir.

- ❖ Raporlarda, ayrımcılığın önlenmesi ve toplu sözleşme gibi kritik konuların yeterince vurgulanmaması ya da göz ardı edilmesi, işletmelerin toplumsal eşitsizlikleri azaltma, kapsayıcı işyerlerini teşvik etme ve adil işgücü uygulamalarını destekleme konusundaki çabalarını etkili bir şekilde yansıtamama riskini beraberinde getirmektedir. Bu konudaki eksiklikler, işletmelerin insan haklarına saygılı bir iş ortamı yaratma konusundaki çabalarını sınırlayarak sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma çabalarını zayıflatabileceğinden, özellikle ayrımcılıkla mücadele politikalarının geliştirilmesi ve çeşitliliği teşvik etmeye yönelik adımların artırılması gerekmektedir.
- ❖ Kamu politikalarına yönelik taahhüt ve uygulamaların diğer temalara kıyasla daha az vurgulandığı gözlemlenmiştir. Kamu politikalarına uyum, şirketlerin topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri açısından önemlidir. Bu nedenle, işletmelerin kamu politikalarını yakından takip etmeleri ve bu politikalara uyum sağlamaları gerekmektedir.
- ❖ Sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi sonucunda, KSS başlığı altında yapılan kampanya ve bağışların, sürdürülebilirlik raporlarında genellikle "*hayırseverlik*" bakış açısıyla sunulduğu görülmektedir. Sürdürülebilir bir iş modeli oluşturmak için, sürdürülebilirlik raporlarında KSS faaliyetlerinin "*hayırseverlik*" perspektifiyle değil, firmaların topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmesi bağlamında ele alınması gerekmektedir.
- ❖ Çalışmaya dahil edilen lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik politikalarını benimseme konusunda eksiklikleri gözlemlenmektedir. İşletme için bir sürdürülebilirlik politikası oluşturulmadan doğrudan raporlamaya geçilmesi, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını doğru ve güvenilir bir şekilde raporlamalarını engellemektedir. Bu durum, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerinin etkinliğinin değerlendirmesini zorlaştırmaktadır. İşletmelerin kendilerine özgü bir sürdürülebilirlik politikası oluşturmadan doğrudan raporlamaya geçmeleri, araştırmaya dahil edilen işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan içeriklerin ortalama benzerlik oranının %49 olmasıyla ilişkilidir. Bu durum, işletmelerin politika oluşturmadan önce raporlama sürecine başlamalarının, sürdürülebilirlik çabalarında bir standart oluşturmadıklarını ortaya koyan bir gösterge olarak yorumlanabilir.

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlaması yapmadan önce, bir sürdürülebilirlik politikası oluşturarak, kurumsal sürdürülebilirlik vizyonlarını ve değerlerini açıkça tanımlamalı ve bu vizyon ve değerlerin gerçekleştirilmesi için gerekli hedefleri ve stratejileri belirlemelidirler. Sürdürülebilirlik politikalarının oluşturulması ve uygulanması, tüm yönetim kademelerinin katılımını gerektiren bir süreçtir. Bu süreç, işletmelerin sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığını ve sorumluluğunu artırmaya, sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik çabaları koordine etmeye ve işletmelerin sürdürülebilirlik performansını izlemeye ve değerlendirmeye yardımcı olacaktır.

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin kurumsal stratejisinin önemli bir bileşeni olup; lojistik işletmeleri için kurumsal strateji, müşterilere en kaliteli ve verimli lojistik hizmetleri sunmayı amaçlayan bir planlama ve uygulama sürecini içermektedir. Bu süreçte, işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal hedeflerini belirlemesi ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli stratejileri geliştirmesi önemlidir. Sürdürülebilirlik raporları sayesinde, işletmelerin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini takip etmek ve bu etkileri iyileştirmek için gerekli önlemleri almaları mümkün olacaktır.

Bu çalışma, lojistik işletmelerinin sosyal sürdürülebilirlik çabalarını daha iyi anlamamıza ve bu alandaki stratejik planlama süreçlerini geliştirmemize katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Elde edilen sonuçlar ayrıca, lojistik işletmelerinin sürdürülebilirlik yönetimi alanındaki karar alıcıları ve paydaşları için, stratejik planlama süreçlerinde sosyal sürdürülebilirliği de ölçülebilir şekilde dikkate almalarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, UTIKAD üyesi olup sürdürülebilirlik raporu yayınlayan tüm lojistik işletmelerini araştırma örneklemini içerisinde değerlendirmektedir. Bu firmalar doğası gereği lojistik sektöründe başat rol oynayan aktör firmalardan oluşmaktadır. Gelecek araştırmalarda araştırma evreni, sadece lojistik firmaları özelinde olmaktan çıkarılıp, örgütsel yapısında lojistik faaliyetlerden sorumlu bir departmanı bulunan tüm firmalar için benzer metodolojik kurgular ile işletmenin toplam sürdürülebilirlik faaliyetlerinde nasıl bir etkiye ya da katkıya sahip olduğunu ölçebilecek şekilde kurgulanabilir.

Ayrıca, GRI raporlama standardı ya da araştırmada bahsedilen diğer sürdürülebilirlik ölçüm endeksleri temel alınarak, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik alanlarındaki mevcut durum ve sağlanan ilerleme sektörler özelinde değerlendirilerek çeşitli stratejiler üretilebilir.

Son olarak, araştırmada detaylıca bahsedildiği gibi, özellikle sosyal sürdürülebilirlik alanında, şirket politikalarının ülke politikalarından ayrı şekilde okunamayacağı gerçeği göz önüne alınarak, sürdürülebilirlik raporu yayınlayan firmaların devlet politikalarına uygulayıcı rolüyle ya da kurumsal değişim sağlayabilecek potansiyeli ile ne kadar dahil oldukları da araştırma problemi olarak kurgulanabilir.

KAYNAKÇA

Abdissa, G., Ayalew, A., Dunay, A., ve Illés, C. B., (2022). Role of reverse logistics activities in the recycling of used plastic bottled water waste management. Sustainability, 14(13), 7650. <https://doi.org/10.3390/su14137650>

Adebayo, T. S., Oladipupo, S. D., Rjoub, H., Kırıkkaleli, D., ve Adeshola, I., (2022). Asymmetric effect of structural change and renewable energy consumption on carbon emissions: designing an sdg framework for turkey. Environment, Development and Sustainability, 25(1), 528-556. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-02065-w>

Agirreazkuenaga, L., (2019). Embedding sustainable development goals in education. teachers' perspective about education for sustainability in the basque autonomous community. Sustainability, 11(5), 1496. <https://doi.org/10.3390/su11051496>

Agrawal, R., Majumdar, A., Majumdar, K., Raut, R. D., ve Narkhede, B. E., (2022). Attaining sustainable development goals (sdgs) through supply chain practices and business strategies: a systematic review with bibliometric and network analyses. Business Strategy and the Environment, 31(7), 3669-3687. <https://doi.org/10.1002/bse.3057>

Akandere, G., (2020). Sosyal Sürdürülebilirlik Açısından Tedarik Zinciri Yönetiminde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (44), 63-72.

Akdoğan, L., (2023). Sürdürülebilir Tüketim: Kavramsal Bir Çalışma. Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 43-53.

Akın, C. S., ve Aytun, C., (2022). Kalkınma ve Sürdürülebilirlik, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Sürdürülebilirlik Bölümü içinde Sy.11-22.

Aksoy, E. A., ve Çaptuğ Dilek, M., (2023). Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kararları Işığında İşverenin Eşit Davranma Yükümlülüğü. Sicil İş Hukuku Dergisi , No.49, 196-213.

Alexander, R., Jacovidis, J., ve Sturm, D. (2021). Exploring personal definitions of sustainability and their impact on perceptions of sustainability culture. International Journal of

Sustainability in Higher Education, 23(3), 686-702. <https://doi.org/10.1108/ijsh-11-2020-0426>

Alpbaz, M., (2019). Türkiye’de İç ve Dış Politika Tartışmalarına Kaynaklık Eden Bir Belge Olarak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme. İnsan Hakları Yıllığı, 37, 54-88.

Altıntaş, T., (2022). Grouping OECD Countries According to Better Life Index Indicators by Multidimensional Scaling Analysis.

Anttila, J., ve Jussila, K., (2022). Sustainability as an Aspect of Societal Quality. Environmental Sciences Proceedings, 15(1), 70.

Arcagök, U. ve Çılan, Ç., (2022). Sürdürülebilirlik Analizi ile Kurumların Sürdürülebilirliğinin Modellenmesi ve Yeni Bir Sürdürülebilirlik İndeksinin Geliştirilmesi. İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Arslan, O., (2021). Doctorate, The Social Sustainability Model For The Maritime Labor Force, Piri Reis University, Institute Of Science, Maritime Transportation Management Engineering.

Aşıcı, A. A., ve Şahin, Ü. (Eds.), (2021). Yeşil ekonomi (Vol. 52), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Assembly, G., (2017). Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017. In Technical Report A/RES/71/313.

Assembly, U. G., (2022). Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development. 2015.

Aubrecht, J., (2022). Married to Sustainability: The SDG Wedding Cake Framework as a Tool for Strategic Corporate Social Responsibility. *Northwestern Journal of International Law & Business*, 43(1), 123.

Baah, C., Amponsah, K. T., Issau, K., Ofori, D., Acquah, I. S. K., ve Agyeman, D. O., (2021). Examining the interconnections between sustainable logistics practices, environmental

reputation and financial performance: a mediation approach. *Vision: The Journal of Business Perspective*, 25(1), 47-64. <https://doi.org/10.1177/0972262920988805>

Bandara, W. H. S. ve Judrupa, I., (2023). A qualitative content analysis of sustainable quality of life concept in research articles. *Scientific Conference on Economics and Entrepreneurship Proceedings, SCEE`2022 Proceedings*, 13-24. <https://doi.org/10.7250/scee.2022.002>

Barron, Patrick; Cord, Louise; Cuesta, José; Espinoza, Sabina A.; Larson, Greg; Woolcock, Michael, (2023). *Social Sustainability in Development: Meeting the Challenges of the 21st Century*. New Frontiers of Social Policy. Washington, DC: World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/>

Başar, E. E., Alırıza, A. Ğ., ve Gülhan, Ü., (2019). *Sürdürülebilirlik: Ekonomik ve Sosyal Eğilimler*. Ankara:İmaj Kitapevi.

Baytar, C. U., (2022). Model Proposal for Testing Websites in Multiple Browsers: Case of Selenium Test Tool. *Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 105-119.

Belli, A., ve Çelik, Z. E., (2022). Sürdürülebilir Çevre Örneği: Türkiye’de Yavaş Şehirler (Cittaslow). *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 63-89.

Benedek, W. (2014). *İnsan Haklarını Anlamak İnsan Hakları Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Türkiye Adalet Akademisi Yayınları. Çeviren: Mehveş Bingöllü Kılıcı

Bergquist, A. K., ve David, T., (2022). *Beyond Limits to Growth!: Collaboration Between the International Business and United Nations in Shaping Global Environmental Governance*.

Boiral, O., Saizarbitoria, I. H., ve Brotherton, M., (2017). Assessing and improving the quality of sustainability reports: the auditors’ perspective. *Journal of Business Ethics*, 155(3), 703-721. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3516-4>

Bölükbaşı, Ö., (2022). Genel Olarak İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin 6284 Sayılı kanun ile karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 109-134.

Bora, Ö., (2021). Tersine Lojistik Uygulamalarının Çevresel Ve Sosyal Sürdürülebilirliğe Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(4), 521-532.

Bou Franch, V. (2023). *The United Nations Conference on the Human Environment*.

Boyar, O., (2020). Anayasa ve Sürdürülebilir Kalkınma. İstanbul Hukuk Mecmuası, 78(4), 1921-1957.

Boyer, R. H. W., Nicole, D. P., Poonam, A., ve Kevin, C., (2016). Five Approaches to Social Sustainability and an Integrated Way Forward. MDPI: Sustainability 8, No. 9: 878.

Bozlağan, R., (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. In Journal of Social Policy Conferences (No. 50, pp. 1011-1028). İstanbul Üniversitesi.

Brundtland Commission, (1987). Our Common Future. Oxford University Press, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.

Cammarano, A., Perano, M., Michelino, F., Regno, C. D., ve Caputo, M., (2022). Sdg-oriented supply chains: business practices for procurement and distribution. Sustainability, 14(3), 1325. <https://doi.org/10.3390/su14031325>

Carbo, J. A. , Dao, V.T. , Haase, S. J., Hargrove, M. B. ve Langella, I.M., (2017). Social Sustainability For Business (1st ed.). Routledge. New York: Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315641980>

Carroll, A. B. ve Shabana, K. M., (2010). The business case for corporate social responsibility: a review of concepts, research and practice. International Journal of Management Reviews, 12(1), 85-105. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2009.00275.x>

Ceesay, N., Shubita, M., ve Robertson, F., (2021). Sustainability reporting practices in ftse 100 companies. In The Sustainability Debate: Policies, Gender and the Media (pp. 77-100). Emerald Publishing Limited.

Çelik, M. A., (2022). Ekolojik Sorunların Analizinde Yeni Bir Yaklaşım: Planeter Sınırlar. Coğrafya Dergisi, (45), 85-95.

Che, X., Katayama, H., ve Lee, P., (2022). Product-harm crises and spillover effects: a case study of the Volkswagen diesel emissions scandal in ebay used car auction markets. Journal of Marketing Research, 60(2), 409-424. <https://doi.org/10.1177/00222437221115616>

Christensen, H. B., Hail, L., ve Leuz, C., (2021). Mandatory csr and sustainability reporting: economic analysis and literature review. *Review of Accounting Studies*, 26(3), 1176-1248. <https://doi.org/10.1007/s11142-021-09609-5>

Chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/k0fZ2+Ulusal_Iklim_Degisikligi_Strateji_Belgesi_2010-2020.pdf: Erişim Tarihi : 03.06.2023

Çocuk Haklarının Korunması Hakkında Kanun, Kanun No:5395, Resmi Gazete, Sayı:25876, Tertip:5 Cilt:44, Erişim Tarihi : 03.06.2023, www.mevzuat.gov.tr

Cole, M. (Ed.), (2022). Education, Equality and Human Rights: Issues of Gender, 'Race', Sexuality, Disability and Social Class. Taylor ve Francis.

Demir, A., (2022). Paris Anlaşması ve 26. Taraflar Konferansı (COP 26)'nda Türkiye Değerlendirmesi: Yükümlülükler Ve Sorumluluklar. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 15(2), 162-170.

Demircioğlu, E. N., ve Demet, E., (2019). Sürdürülebilirlik Muhasebesinin Teorik Açidan İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 59-72.

Dillard, J. ve Vinnari, E., (2019). Critical dialogical accountability: from accounting-based accountability to accountability-based accounting. *Critical Perspectives on Accounting*, 62, 16-38. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2018.10.003>

Diriöz, A. O., (2021). AB Yeşil Mutabakat Kapsamında Yeşil Ekonomiye Dönüşüm Süreci, Türkiye-AB İlişkilerine Olası Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, (22), 107-130.

Dissanayake, D., (2020). Sustainability key performance indicators and the global reporting initiative: usage and challenges in a developing country context. *Meditari Accountancy Research*, 29(3), 543-567. <https://doi.org/10.1108/medar-08-2019-0543>

Ehrenfeld, J.R, Hoffman, A.J. Flourishing., (2014). Stanford University Press.

Ekerkil, V., ve Göde, M. Ö., (2017). Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Standartlarına Göre Seçilen Otellerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Analizi ve Değerlendirilmesi. Business and Economics Research Journal, 8(4), 859-871.

Elaiche, A. (2020). Impact of social sustainability on supply chain performance with mediating effect of differentiation. (Unpublished master's thesis). Ibn Haldun University School of Graduate Studies, İstanbul.

Engelliler Hakkında Kanun, Kanun No:5378, Resmi Gazete, Sayı:25868, Tertip:5 Cilt:44, Erişim Tarihi : 03.06.2023, www.mevzuat.gov.tr

Engin, E. ve Eker-Akgöz, B., (2018). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi:Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Erdoğan, M., (2022). Sürdürülebilirlik ve Davranışsal İktisat, Ankara: Ekin Yayınevi.

Eşkinat, R., (2016). Binyıl kalkınma hedeflerinden sürdürülebilir kalkınma hedeflerine. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(3), 267-282.

European Commission – Social Protection Committee, Isg Work Programme. (2019). <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=830&langId=en> Erişim tarihi 04.04.2023.

Fabio, A. D. and Peiró, J. M. (2018). Human capital sustainability leadership to promote sustainable development and healthy organizations: a new scale. Sustainability, 10(7), 2413. <https://doi.org/10.3390/su10072413>

Ferrero-Ferrero, I., Muñoz-Torres, M. J., Rivera-Lirio, J. M., Escrig-Olmedo, E., ve Fernández-Izquierdo, M. Á., (2023). SDG reporting: an analysis of corporate sustainability leaders. Marketing Intelligence & Planning, 41(4), 457-472.

Fischer, D., Haucke, F., ve Sundermann, A., (2017). What does the media mean by ‘sustainability’ or ‘sustainable development’? an empirical analysis of sustainability terminology in German newspapers over two decades. Sustainable Development, 25(6), 610-624. <https://doi.org/10.1002/sd.1681>.

Fleetwood, J., (2020). Social justice, food loss, and the sustainable development goals in the era of covid-19. Sustainability, 12(12), 5027. <https://doi.org/10.3390/su12125027>

Forster, N. (1994). The analysis of company documentation. C. Cassell & G. Symon (Ed.) içinde, Qualitative methods in organizational research, a practical guide (s. 147-166). SAGE publication.

Foster, J. B., (2023). Antroposen’de Kapitalizm Ekolojik Yıkım veya Ekolojik Devrim, Kalkedon Yayınları.

Fraser, I. J., Müller, M., ve Schwarzkopf, J., (2020). Dear supplier, how sustainable are you?. Sustainability Management Forum | NachhaltigkeitsManagementForum, 28(3-4), 127-149. <https://doi.org/10.1007/s00550-020-00507-z>

Fülöp, G., ve Hernádi, B. H., (2013). Sustainability accounting: A success factor in corporate sustainability strategy. New Challenges of Economic and Business Development, 229-241.

Furlotti, K., Mazza, T., Tibiletti, V., ve Triani, S., (2018). Women in top positions on boards of directors: gender policies disclosed in italian sustainability reporting. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 26(1), 57-70. <https://doi.org/10.1002/csr.1657>

Gedik, Y., (2020). Sosyal, Ekonomik Ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 3(3), 196-215.

Gedik, Y., (2020). Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Tanımları, Tarihi, Teorileri, Boyutları ve Avantajları Üzerine kuramsal Bir Çerçeve. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 265-304.

George, G., Merrill, R., ve Schillebeeckx, S., (2020). Digital sustainability and entrepreneurship: how digital innovations are helping tackle climate change and sustainable development. Entrepreneurship Theory and Practice, 45(5), 999-1027. <https://doi.org/10.1177/1042258719899425>

Global Reporting Initiative, 2022. Erişim Tarihi : 15.06.2023 www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center.

Gözükara E., Aksoy, Y., Kaya, Ç., Ayrancı, E., Özgören Şen, F., Çolakoğlu, N., Ertuğrul Ayrancı, A., Çetinoğlu, H., Civelek, H. Y., (2019). 21. Yüzyıl'da Sürdürülebilirlik: Sosyal Bilimlere Dayalı Perspektifler, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Grammarly, (2023). Grammarly: Free AI Writing Assistance. Erişim Tarihi : 01.09.2023. <https://www.grammarly.com/>

Gümrah, A., ve Büyükipekçi, S., (2019). Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması: 2008-2017 Yılları Arası Yayınlanmış Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21(2), 305-323.

Gürbüz, S., ve Şahin, F., (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Güveyi, Ü., (2018). 1982 Anayasası Kapsamında Çevre Hakkının Karşılaştırmalı Kısa Bir Tahlili. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 24(2), 633-659.

Hamilton, R. ve Ramcilovic-Suominen, S., (2023). From hegemony-reinforcing to hegemony-transcending transformations: horizons of possibility and strategies of escape. Sustainability Science, 18(2), 737-748. <https://doi.org/10.1007/s11625-022-01257-1>.

Hereu-Morales, J., ve Valderrama, C., (2022). Towards a Sustainability-Based Society: An Analysis of Fundamental Values from the Perspective of Economics and Philosophy. Sustainability, 14(14), 8722.

Hickel, J., (2020). The sustainable development index: measuring the ecological efficiency of human development in the Anthropocene. Ecological Economics, 167, 106331. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.05.011>

Hickmann, T., Biermann, F., Spinazzola, M., Ballard, C., Bogers, M., Forestier, O., ve Yunita, A., (2023). Success factors of global goal-setting for sustainable development: Learning from the Millennium Development Goals. *Sustainable Development*, 31(3), 1214-1225.

Himmetoğlu, A., (2023). Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Bir Bibliyometrik Analiz Çalışması. Erciyes İletişim Dergisi, 10(2), 891-911. https://ec.europa.eu/environment/eussd/what_is_sustainable_development_en.htm Erişim tarihi 04.04.2023.

İş Kanunu, Kanun No:4857, Resmi Gazete, Sayı:25134, Tertip:5 Cilt:42, Erişim Tarihi : 03.06.2023, www.mevzuat.gov.tr

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı:25785, Erişim Tarihi : 03.06.2023, www.mevzuat.gov.tr

Jacobo-Hernandez, C. A., Jaimes-Valdez, M. A., ve Jiménez, S. O., (2021). Benefits, Challenges And Opportunities Of Corporate Sustainability. *Management*, 25(1), 51-74. <https://doi.org/10.2478/manment-2019-0059>

Jamaludin, N. A., Zaki, H. O., ve Fernandez, D., (2022). The approach of sport-based social entrepreneurship contributing to social sustainability: a conceptual framework. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(9). <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v12-i9/14505>

Jayarathna, C. P., Agdas, D., ve Dawes, L., (2022). Exploring sustainable logistics practices toward a circular economy: a value creation perspective. *Business Strategy and the Environment*, 32(1), 704-720. <https://doi.org/10.1002/bse.3170>

Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Ailenin Korunması Kanunu, Kanun No:6284, Resmi Gazete, Sayı:28239, Tertip:5 Cilt:52, Erişim Tarihi : 03.06.2023, www.mevzuat.gov.tr

Kahneman, D., (2011). *Thinking Fast and Slow*, London: Allen Lane.

Karaman, A. S., Kilic, M., ve Uyar, A., (2018). Sustainability reporting in the aviation industry: worldwide evidence. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 9(4), 362-391.

Katherine, R., (2023). Earth beyond six of nine planetary boundaries. *Sci. Adv.*9,eadh2458DOI:10.1126/sciadv.adh2458

Kaufmann, W., (2022). *İnsanı Anlamak – I: Goethe• Kant• Hegel*. İstanbul: İdea Yayınevi.

Kaur, J., Budhiraja, K., ve Gupta, N., (2023). Impact of green washing on consumers and businesses. *Proceedings of the International Conference on Application of AI and Statistical*

Decision Making for the Business World, ICASDM. <https://doi.org/10.4108/eai.16-12-2022.2326240>

Khurshid, A., Qayyum, S., Calin, A. C., Saleem, S. F., ve Nazir, N., (2022). The role of pricing strategies, clean technologies, and ecological regulation on the objectives of the UN 2030 Agenda. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-14.

Kökçen, M., (2019). Social sustainability and tourism: Antalya case. (Unpublished master's thesis). Ibn Haldun University Alliance of Civilization Institute, İstanbul.

Korotayev, A., Malkov, S., ve Musieva, J., (2023). Demography: Toward optimization of demographic processes. In *Reconsidering the Limits to Growth: A Report to the Russian Association of the Club of Rome* (pp. 97-116). Cham: Springer International Publishing.

Kraus, S., Rehman, S. U., ve García, F. J. S., (2020). Corporate social responsibility and environmental performance: the mediating role of environmental strategy and green innovation. *technological forecasting and social change*, 160, 120262.

Kuçuradi, I., (2021). The idea and the documents of human rights (Vol. 2). LIT Verlag Münster.

Kumar, K. M., Rahman, A., Jayaraman, K., Rahim, S. Z., (2017). Conceptualization of a research model for sustainable logistics practices and logistics transport performance. *Jurnal Pengurusan*, 51(1), 1-12. <https://doi.org/10.17576/pengurusan-2018-51-13>

Kurnaz, L. ve Yüzel, G. , (2022). *Yeni Gerçeğimiz Sürdürülebilirlik*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Lade, S. J., Steffen, W., Vries, W. d., Carpenter, S. R., Donges, J. F., Gerten, D., ve Rockström, J., (2019). Human impacts on planetary boundaries are amplified by earth-system interactions. *Nature Sustainability*, 3(2), 119-128. <https://doi.org/10.1038/s41893-019-0454-4>.

Lambrechts, W., Son-Turan, S., Reis, L. V., ve Semeijn, J., (2019). Lean, green and clean? sustainability reporting in the logistics sector. *Logistics*, 3(1), 3. <https://doi.org/10.3390/logistics3010003>

Landrum, N. E. ve Ohsowski, B. M., (2017). Identifying worldviews on corporate sustainability: a content analysis of corporate sustainability reports. *Business Strategy and the Environment*, 27(1), 128-151. <https://doi.org/10.1002/bse.1989>

Larson, P. D., (2021). Relationships between logistics performance and aspects of sustainability: a cross-country analysis. *Sustainability*, 13(2), 623. <https://doi.org/10.3390/su13020623>

Lazar, S., Klimecka-Tatar, D., ve Obrecht, M., (2021). Sustainability orientation and focus in logistics and supply chains. *Sustainability*, 13(6), 3280. <https://doi.org/10.3390/su13063280>

Liau, T. T., (2022). Content analysis and its application with dynamic online content. *Jurnal Teknik Industri*, 24(2), 105-116. <https://doi.org/10.9744/jti.24.2.105-116>

Los', V. A., (2022). In Search of an Advanced Strategy for the Development of Civilization 50th Anniversary of the Limits to Growth Report to the Club of Rome. *Herald of the Russian Academy of Sciences*, 92(2), 161-168.

Luo, L., ve Tang, Q., (2022). The real effects of ESG reporting and GRI standards on carbon mitigation: International evidence. *Business Strategy and the Environment*.

Mansell, P., Philbin, S. P., ve Broyd, T., (2020). "Development of a New Business Model to Measure Organizational and Project-Level SDG Impact—Case Study of a Water Utility Company" *Sustainability* 12, no. 16: 6413. <https://doi.org/10.3390/su12166413>

Mateo-Márquez, A. J., González-González, J. M., ve Zamora-Ramírez, C., (2022). An international empirical study of greenwashing and voluntary carbon disclosure. *Journal of Cleaner Production*, 363, 132567.

McGuinn, J., Fries-Tersch, E., Jones, M., Crepaldi, C., Masso, M., Lodovici, M. S., ... ve Geny, B., (2020). Social sustainability. Study for the Committee on Employment and Social Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies.

Medina-García, M., Toledo, L. D., ve Higuera-Rodríguez, L., (2020). Equal opportunities in an inclusive and sustainable education system: an explanatory model. *Sustainability*, 12(11), 4626. <https://doi.org/10.3390/su12114626>

Meitriana, M. A., Indrayani, L., ve Suwena, K. R., (2019). The effect of social entrepreneurship on the welfare of the village community. Proceedings of the International Conference on Tourism, Economics, Accounting, Management, and Social Science (TEAMS 19). <https://doi.org/10.2991/teams-19.2019.31>

Mitchell, I., ve Papanikitas, A., (2022). Books: Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist: Why it's so Hard to be a Good Global Citizen in the 21st Century.

Murthy, V., (2012). Integrating corporate sustainability and strategy for business performance. World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, 8(1), 5-17. <https://doi.org/10.1108/20425961211221598>

Ngan, S. L., How, B. S., Teng, S. Y., Promentilla, M. A. B., Yatim, P., Er, A. C., ve Lam, H. L., (2019). Prioritization of sustainability indicators for promoting the circular economy: The case of developing countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 111, 314-331.

Obersteiner, M., Bednar, J. E., Wagner, F., Gasser, T., Ciais, P., Forsell, N., ve Schmidt-Traub, G., (2018). How to spend a dwindling greenhouse gas budget. Nature Climate Change, 8(1), 7-10. <https://doi.org/10.1038/s41558-017-0045-1>

Oddsdóttir, E. E., Ágústsson, H. Ó., Svensson, E. M., Gjörv, G. H., Kendall, S. S., Śmieszek, M., ve Williams, V. K., (2021). Gender Equality For a Thriving, Sustainable Arctic. Sustainability, 13(19), 10825. <https://doi.org/10.3390/su131910825>

Öktem, B. (2018). Sürdürülebilirlik Raporlaması: İstanbul, Türkmen Kitabevi.

Özmen, A., Karakoç, M., ve Yeşildağ, E., (2020). Sürdürülebilirlik raporlaması: Sürdürülebilirlik endeksinde yer alan şirketler üzerine bir uygulama. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (63), 153-174.

Patel, R., ve Moore, J. W., (2018). Yedi Ucuz Şey Üzerinden Dünya Tarihi, Çeviri: Gündüz, S., İstanbul: Kolektif Kitap.

Perera-Aldama, L., (2023). Gri and materiality: discussions and challenges. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 14(4), 884-903. <https://doi.org/10.1108/sampj-05-2022-0238>

Petrescu, A. G., Bîlcan, F. R., Petrescu, M., Oncioiu, I., Türkeş, M. C., ve Căpuşneanu, S., (2020). Assessing the benefits of the sustainability reporting practices in the top romanian companies. *Sustainability*, 12(8), 3470. <https://doi.org/10.3390/su12083470>

Philippidis, G., Shutes, L., Robert, M., Ronzon, T., Tabeau, A., ve Meijl, H., (2020). Snakes and ladders: world development pathways' synergies and trade-offs through the lens of the sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*, 267, 122147. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.122147>

Plumwood, V., (2019). Feminism and the mastery of nature. *Ideals and Ideologies*, 487-493. <https://doi.org/10.4324/9780429286827-77>

Poddar, A. ve Narula, S. A., (2018). Sustainability reporting practices in india: a study of selected conglomerates. *Strategic Change*, 27(6), 543-557. <https://doi.org/10.1002/jsc.2238>

Polomarkakis, K., (2019). The European Pillar of Social Rights and the Quest for EU Social Sustainability. *Social & Legal Studies*. Available at: <https://doi.org/10.1177/0964663919829199>

Provasi, R., ve Harasheh, M., (2021). Gender diversity and corporate performance: Emphasis on sustainability performance. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(1), 127-137.

Purvis, B., Mao, Y., ve Robinson, D., (2019). Three Pillars of Sustainability: In Search of Conceptual Origins. *Sustainability Science*, 14, 681-695.

Raworth, K., (2019). 21. Yüzyıl İktisatçısı gibi düşünmenin Yedi Yolu: Simit Ekonomisi, Çevirmen: Pilgir, A. E., İstanbul: Tellekt.

Richards, C. E., Lupton, R. C., ve Allwood, J. M., (2021). Re-framing the threat of global warming: an empirical causal loop diagram of climate change, food insecurity and societal collapse. *Climatic Change*, 164(3-4), 49.

Roig, R., Aybar, C., ve Pavía, J. M., (2020). Gender inequalities and social sustainability. can modernization diminish the gender gap in political knowledge?. *Sustainability*, 12(8), 3143. <https://doi.org/10.3390/su12083143>

Rosales, R. ve Haarstad, H., (2022). Governance Challenges For Urban Logistics: Lessons From Three Norwegian Cities. *Environmental Policy and Governance*, 33(3), 221-231. <https://doi.org/10.1002/eet.2015>

Rydén, L., Migula, P., ve Andersson, M., (2003). Environmental science: understanding, protecting, and managing the environment in the Baltic Sea region. Baltic University Press.

Saavedra García, M. L., (2022). Business Sustainability and financial performance. *Cuadernos de Administración (Universidad del Valle)*, 38(72).

Sak, A. F., ve Dalgat, H., (2020). Kurumsal sürdürülebilirliğin firmaların finansal performansına etkisi: BIST kurumsal sürdürülebilirlik endeksindeki firmalar üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 173-186.

Salas-Zapata, W. A. ve Ortiz-Muñoz, S. M., (2018). Analysis of meanings of the concept of sustainability. *Sustainable Development*, 27(1), 153-161. <https://doi.org/10.1002/sd.1885>.

Saldana, J., (2011). Fundamentals of qualitative research. Oxford University Press.

Salihoğlu, E; Karakaş H., Işkın, M., Seyidova, N., Özdemir, Ş., Karaca, Ş., ve Acungil, Y., (2020). Farklı Disiplinlerde Sürdürülebilirlik. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Scott, B., (2017, Aralık 5). Problems with the Stockholm Wedding Cake Model. Bath University. Erişim Tarihi: 16.08.2023. <https://blogs.bath.ac.uk/edswahs/2017/12/05/problems-with-the-stockholm-wedding-cake-model/>

Seifi, A., Razmkhah, N., ve Pletnev, D., (2021). Economic dimension of the right to

sustainable development: good governance and human security. E3S Web of Conferences, 258, 05012. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125805012>

Şerif, Ö. , (2023). İklim Değişikliği Sorununun Uluslararası Gelişmeler Eşliğinde Türkiye'nin Politika ve Kurumlarına Yansıması. Ombudsman Akademik, 9(18), 13-47.

Severin, I., Dijmarescu, M. C., ve Caramihai, M., (2022). Sustainability and excellence: pillars for business survival. Sustainable Development. <https://doi.org/10.5772/intechopen.105420>

Sharmin, M., Dey, S. R., ve Islam, T., (2021). Measuring economic, social and environmental wellbeing of asian economies. Environmental Science and Pollution Research, 29(13), 18591-18604. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-16999-1>

Shirinov, A. Q., (2021). Earth Overshoot Day and the Case of Central Asian Countries (Human development vs. running out of resources). Science and Education, 2(2), 28-33.

Söderholm, P., (2020). The Green Economy Transition: The Challenges Of Technological Change For Sustainability. Sustainable Earth. <https://doi.org/10.1186/s42055-020-00029-y>

Solano, S. E., Paule-Vianez, J., Casado, P. P., ve Díaz-Iglesias, S., (2023). Scientific evolution of corporate social responsibility. a bibliometric analysis with mapping analysis tools. Anais Da Academia Brasileira De Ciências, 95(1). <https://doi.org/10.1590/0001-3765202320210215>

Steg, L., Van Den Berg, A. ve De Groot, J.I.M., (2015). Environmental Psychology: An Introduction. Çevre Psikolojisi / Çeviri: L. K. Ciceralli ve E.E. Ciceralli. Nobel Yayıncılık.

T.C Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2010). Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/editordosya/file/strateji%20belgesi/Turkiye%20Iklim%20Degisikligi%20Strateji%20Belgesi_TR.pdf : Erişim Tarihi: 01.07.2023

Taghvaei, V. M., Nodehi, M., Saber, R. M., ve Mohebi, M., (2022). Sustainable development goals and transportation modes: Analyzing sustainability pillars of environment, health, and economy. World Development Sustainability, 1, 100018.

Tekeli, İ., ve Ataöv, A., (2017). Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre : İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

The GRI Report, (2022). Sustainability Disclosures. European Bank for Reconstruction and Development. Erişim Tarihi : 15.06.2023 file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/EBRD-GRI-Report-2022-Sustainability-Disclosures-June-2023.pdf

Tuğaç, Ç., (2022). Avrupa Birliği'nin İklim Değişikliğine Uyum Politikalarının Gelişimi ve Güncel Uyum Politikalarının Türkiye İçin Önemi. *Kent Akademisi*, 15(3), 958-982.

Turhan, G.D., Özen T. ve Albayrak R.S., (2018). Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, stratejik önemi ve sürdürülebilirlik performansı ölçümü literatür çalışması: Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, 9 (1), s. 17-37

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982).
https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Anayasa/anayasa_2018.pdf : Erişim Tarihi: 01.09.2023

Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Kanun No:6701, Resmi Gazete, Sayı:29690, Tertip:5 Cilt:57, Erişim Tarihi : 03.06.2023, www.mevzuat.gov.tr

Türkmen, N. C., (2022). Kitap Kritiği: Kate Raworth, Simit Ekonomisi: 21. Yüzyıl İktisatçısı Gibi Düşünmenin Yedi Yolu. *Journal of Business and Trade (JOINBAT)* 3(2), 163-168, 2022.

United Nations, (2023). Progress on the Sustainable Development Goals, Sustainable Development Report 2023. <https://sdgs.un.org/2030agenda>. Erişim Tarihi : 01.09.2023

United Nations, (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> Erişim Tarihi : 04.05.2023

Vilas, P., Andreu, L., ve Sarto, J. L., (2022). Cluster analysis to validate the sustainability label of stock indices: An analysis of the inclusion and exclusion processes in terms of size and ESG ratings. *Journal of Cleaner Production*, 330, 129862.

Villiers, C. D., Torre, M. L., ve Molinari, M., (2022). The global reporting initiative's (GRI) past, present and future: critical reflections and a research agenda on sustainability reporting

(standard-setting). Pacific Accounting Review, 34(5), 728-747. <https://doi.org/10.1108/par-02-2022-0034>

Wang, W., (2022). Toward economic growth and value creation through social entrepreneurship: modelling the mediating role of innovation. Frontiers in Psychology, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.914700>

Wijsman, K., ve Berbés-Blázquez, M., (2022). What do we mean by justice in sustainability pathways? Commitments, dilemmas, and translations from theory to practice in nature-based solutions. Environmental Science & Policy, 136, 377-386.

World Commission on Environment and Development. (1987). Our Common Future. [Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf)

Wu, X., Fu, B., Wang, S., Liu, Y., Yao, Y., Li, Y., ve Liu, J., (2023). Three main dimensions reflected by national SDG performances. 2023 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license. Erişim Tarihi : 13.04.2023 <https://doi.org/10.1016/j.xinn.2023.100507>

Yavuz T., B., (Edt.), (2021). Farklı Perspektiflerden Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık.

EKLER

EK A. Araştırmaya Dahil Edilen İşletme Listesi

Not : Tabloda yer alan firma isimlerinin başındaki * işareti, o firmanın sürdürülebilirlik raporunun Türkçe dilinde yayımlandığını göstermektedir.

Tablo 6: Araştırmaya Dahil Edilen İşletmeler

SIRA NO	FİRMA UNVANI
1.	Aramex International Hava Kargo ve Kurye A.Ş.
2.	Atlantic Speditions Uluslararası Taş. A.Ş.
3.	BDP International Lojistik Ltd. Şti.
4.	Bertschi Lojistik Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.
5.	*Borusan Loj. Dağıtım Depolama Taş. ve Tic. A.Ş.
6.	Ceva Uluslararası Taşımacılık Ltd. Şti.
7.	CJ ICM Lojistik Hizmetleri Ltd. Şti.
8.	DHL Global Forwarding Taşımacılık A.Ş.

9.	DP World Yarımcı Liman İşletmeleri A.Ş.
10.	DSV International Hava ve Deniz Taşımacılığı Ltd. Şti.
11.	*Ekol Transport A.Ş.
12.	Expeditors International Taşımacılık ve Tic. A.Ş.
13.	Gebrüder Weiss Nakliye ve Lojistik Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.
14.	Geodis Turkey Nakliyat A.Ş.
15.	*Havaalanları Yer Hizmetleri A.Ş.
16.	Hellmann Worldwide Lojistik Ltd. Şti.
17.	Hoyer Uluslararası Nakliyat Ltd. Şti.
18.	Hödlmayr Nakliyat ve Tic. Ltd. Şti.
19.	ISS Palumbo Turkey Deniz Acentalığı Nakliyat ve Ticaret Ltd. Şti.
20.	*Mars Hava ve Deniz Kargo Taşımacılığı A.Ş.
21.	Nippon Express İstanbul Global Lojistik A.Ş.

22.	Noatum Lojistik A.Ş.
23.	Rail Cargo Logistics Ulus. Taş. Loj. ve Tic. Ltd. Şti.
24.	Samsung SDS Global SCL Nak. ve Loj. A.Ş.
25.	SGS Transitnet Transit Sistemi Destek Hizmetleri A.Ş.
26.	*Türk Hava Yolları A.O.
27.	UPS SCS Uluslararası Nakliyat Ltd.Şti.
28.	YILPORT -Transhat Uluslararası Taşımacılık Tic. Ltd. Şti.
29.	Yusen İnci Lojistik ve Ticaret A.Ş.

ÖZGEÇMİŞ

BETÜL YILMAZ

E-mail: info@esittirbiz.com

<i>Derece</i>	<i>Bölüm</i>	<i>Üniversite</i>	<i>Yıl</i>
<i>Lisans</i>	<i>Türk Dili ve Edebiyatı</i>	<i>Hacettepe Üniversitesi</i>	<i>2005 - 2009</i>
<i>Lisans</i>	<i>Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi</i>	<i>Anadolu Üniversitesi</i>	<i>2018 - 2022</i>
<i>Yüksek Lisans</i>	<i>Uluslararası Ticaret ve Lojistik</i>	<i>Beykoz Üniversitesi</i>	<i>2022 - 2023</i>

Dillerin insanlar, kültürler ve ihtiyaçlar arasında bağ kurmadaki gücüne inanarak ilk lisans eğitimimi Türk Dili ve Edebiyatı alanında tamamladım. Eğitim ve insan hakları konularında ulusal ve uluslararası projelerde aktif rol alarak, çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla çalışma deneyimine sahip oldum. 2018 yılı itibariyle, Raoul Wallenberg İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk Enstitüsü Türkiye Programı bünyesinde Program Danışmanı olarak çalışmaya başladım ve bu kapsamda SIDA tarafından finanse edilen projelerin koordinasyonu ve yürütülmesinde etkin rol üstlendim.

Akademik ve profesyonel hayattaki deneyimlerimden elde ettiğim bilgi birikimini, halihazırda faaliyet göstermekte olduğum Eşittir Biz Danışmanlık Hizmetleri şirketinde Kurucu & Proje Yöneticisi olarak kullanmayı hedefliyorum. Bu pozisyonda, cinsiyet eşitliği temelinde adil bir hizmet politikasının oluşturulması ve farkındalığın artırılması için gerekli politikaların üretimine katkıda bulunmayı amaçlamaktayım.